

**Міністерство освіти і науки України
Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації**

Університет митної справи та фінансів

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ ТА ФІНАНСІВ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

19 квітня 2019 р.

Дніпро

УДК 330:336:351

А 43

Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України,
Регіональний навчальний центр
Всесвітньої митної організації,
Університет митної справи та фінансів

Склад редакційної групи: Бочаров Д. О., Ченцов В. В., Приймаченко Д. В.,
Архирейська Н. В., Губа О. І., Даценко В. В.,
Корнєєв М. В., Дерев'янка Т. П.,
Марценюк О. О., Разживін В. М.

Актуальні проблеми економіки, управління та фінансів:
А 435 матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро,
19 квітня 2019 р.). – Дніпро : Університет митної справи та
фінансів, 2019. – 372 с.

ISBN 978-966-328-148-3

Матеріали науково-практичної конференції, які включені до збірника, присвячено актуальним проблемам фінансової системи України, обліково-аналітичного й аудиторського забезпечення управлінських процесів; проблемним аспектам публічного управління та менеджменту в цифровому суспільстві, маркетингу й організації малого та середнього бізнесу в умовах сталого розвитку; актуальним питанням розвитку міжнародних, економічних, соціальних, трудових відносин; а також розвитку інноваційних технологій в економіці, управлінні та фінансах.

Збірник матеріалів може становити інтерес для науковців, викладачів, студентів, аспірантів, а також фахівців у галузі економіки, управління, фінансів та зовнішньоекономічної діяльності.

ISBN 978-966-328-148-3

© Колектив авторів, 2019

© Університет митної справи та фінансів, 2019

ЗМІСТ

Секція 1. Актуальні проблеми фінансової системи України

Роменська К. М. Управління фінансовими потоками в Державній казначейській службі України як органу постійного контролю за асигнуваннями та використанням бюджетних коштів	13
Serhii Kozmenko, Khaled Aldiwani. Fiscal policy as the key tool for the state budget optimization	15
Serhii Frolov, Shukairi Fathi Bannur. State investment policy as the basis for the restructuring of Ukraine's financial system	17
Новікова Л. Ф., Павлова К. І. Актуальні питання управління ліквідністю банківської системи	19
Гузенко О. П. Осучаснення змістовності характеристики понятійної категорії “фінансова система країни”	21
Хайлова Т. В. Пріоритетні аспекти управління фінансовою безпекою сучасного підприємства	23
Кучеренко С. Ю., Малишко В. В. Фінансова система України в умовах економічних перетворень	25
Табаченко Я. Ю., Яворський Р. С. Сучасні загрози фінансово-економічній безпеці підприємств та шляхи їх зменшення	27
Гоменюк В. В. Особливості державної політики щодо результатів першого етапу децентралізації влади в Україні	29
Мельник О. О. Ефективність діяльності банків України	32
Синюк А. О. Srep-аналіз як основний інструмент оцінки бізнес-моделей українських банків	34
Сосєдка О. В., Міняйло В. Ф. Сучасні тенденції розвитку корпоративного управління в банках	36
Заруцька О. П. Дослідження профілю ризиків українських банків за допомогою методу структурно-функціональних груп	38
Дудкіна Т. В. Бізнес-планування сільськогосподарських підприємств	40
Зюзін В. О. Поточний стан та проблеми фінансового забезпечення державних цільових програм в Україні	42
Губа М. О., Губа О. І. Вплив інновацій на світовий розвиток банківської справи	45
Бабенко А. Г. Економічний механізм регулювання аграрного сектора ...	47
Мещеряков А. А. Практичні аспекти теорії банківського маркетингу ...	49
Сальникова Т. В. Поєднання податкових та боргових фінансів для фінансової стабільності	51

Качула С. В. Розвиток механізму реалізації державної фінансової політики соціального розвитку	53
Щирий Г. Л. Розвиток регуляторної функції акцизного оподаткування в Україні	55
Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Видатки місцевих бюджетів у контексті децентралізації в Україні	58
Лисяк Л. В., Абдін А. В. Merchant cash advance як вид інноваційного фінансування малого та середнього бізнесу	59
Вощина М. О., Фролов С. С. Актуальні проблеми фінансової безпеки України	61
Кушнір А. І. Підходи до оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів	63
Гнатенко Є. П., Корінь А. В. Напрями вдосконалення фінансової системи України	65
Пономарьова О. Б., Заволока Л. О. Конвергенція InsurTech і традиційних технологій як напрям підвищення конкурентоспроможності страховиків	67
Ковіня М. М. Фінансування проектів із переходу на альтернативні джерела енергії як шлях до розв'язання проблем ресурсощадження в Україні	69
Гордієнко В. О., Шевченко Н. І. Оцінка рентабельності бізнесу	71
Заруцька О. П., Таран О. В. Проблеми відновлення банківського кредитування та необхідні зміни законодавчих норм	74
Архирейська Н. В., Ключєва К. В. Проблеми ліквідності банківських установ	76
Григораш О. В., Григораш Т. Ф. Фінансові ризики підприємств гірничо-добувної та металургійної промисловості	78
Федина В. В., Зінкевич Н. В. Сучасний стан розвитку ринку перестраховування в Україні	80
Щербина І. М. Актуальні питання ціноутворення в оборонній промисловості України на сучасному етапі	82
Velychkin V. O., Tymoshenko M. V. Investing in a knowledge-based economy	84
Frolov S. M., Vink D., Bukata A. V. Priority ways to attract foreign investment in the real economy of Ukraine	87
Демиденко Л. М., Грищенко Т. В. Сучасний стан пенсійної реформи в Україні та перспективи розвитку	88
Дудчик О. Ю. Фінансова грамотність населення як актуальна проблема фінансової системи України	91

Кузькін Є. Ю. Еволюційні тенденції фіскальної децентралізації на національному та субнаціональному рівнях	93
Мельник Л. В. Стан та чинники розвитку житлового кредитування в аграрній сфері	95
Лагутенко О. В. Вдосконалення підходів до управління ризиками вітчизняних банків	97
Лаврик В. В. Проблеми та особливості фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства в Україні	99
Чернокалова К. О. Світовий досвід упровадження дистанційної освіти: перспективи для України	101
Aharova V. V. Media and economic development: relations and shifts	104

***Секція 2. Обліково-аналітичне і аудиторське забезпечення
управлінських процесів***

Шаріна А. О. Концептуальні аспекти управління бізнес-процесами гірничо-збагачувального підприємства	107
Васильєва В. Г. Актуалізація законодавчих змін у контексті реформування бухгалтерського обліку в Україні та наближення його до міжнародного рівня	109
Вакульчик О. М., Фесенко В. В. Аудит контрольованих зовнішньоекономічних операцій	111
Єдинак Т. С., Коновалова О. В. Особливості відбору платників податків для податкового та митного аудиту	113
Барановська О. М. Залучення закладів вищої освіти до атестації аудиторів в Україні	115
Книшек О. О. Митна діагностика підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час надання статусу уповноваженого економічного оператора	117
Чепець О. Г., Бабенко Л. В. Необхідність інноваційних змін в обліку ...	120
Єлісеєва О. К., Гільорме Т. В. Нормативно-правове забезпечення обліку електронних грошей в Україні	121
Гордєєва-Герасимова Л. Ю. Актуальні питання модернізації обліку в державному секторі	123
Откаленко О. М. Бухгалтерський контроль зобов'язань установ державного сектора	126
Давидько С. В. Інформаційні технології як крок до автоматизації і діджиталізації обліково-аналітичних систем на підприємстві	128

Дубицький Д. П. Аналіз впливу монетизації субсидій з оплати проїзду на фінансовий стан комунальних підприємств міського електротранспорту	130
Крупка Я. Д. Про аутсорсинг у сфері обліку та інформаційного забезпечення управління	132
Меліхова Т. О. Особливості проведення внутрішнього контролю виробничих запасів та витрат виробництва підприємств	134

Секція 3. Публічне управління, менеджмент і медіа в цифровому суспільстві

Петруня В. Ю. Глобалізаційна трансформація маркетингового середовища та управління в умовах цифрового суспільства	136
Ковальчук Н. В. Цифровий маркетинг як інструмент управління взаємодії зі споживачами	138
Коляда С. П. Сучасні тенденції в управлінні бізнесом	140
Торічний В. О. Дослідження суперечностей у системі інформаційного забезпечення державної безпеки соціуму в умовах функціонування цифрового суспільства	141
Петруня Ю. Є., Єдинак В. Ю. Глобалізаційна детермінанта трансформації бізнес-середовища в умовах цифрової експансії	143
Літовченко Б. В. Розвиток людини в організації: креативна органістичність VS соціотехнічності	145
Шевченко Н. І. Напрями вдосконалення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на регіональному рівні	147
Маляр Д. В. Передумови розвитку цифрової економіки в Україні	149
Олексієнко Р. Ю., Пасічник Т. О. Щодо доцільності застосування інноваційних підходів та модернізації процесу організації навчання і підготовки фахівців у сучасних умовах	151
Ковтун Н. С., Чернокалова К. О. Краудсорсинг як інструмент в системі управління	153
Gi Yon Bae, Kateryna Kononiuk, Mariia Kolesnyk. Political strategic management studies at the leading universities of the Republic of Korea: features of the Curricula	155
Леоненко Н. А. Інструменти реалізації державної підтримки у сфері регулювання туристичної галузі	157
Ковальов В. Г. Використання поліграфа як механізм забезпечення прозорості відбору на публічну службу	159
Кахович Ю. О., Кахович О. О. Розвиток інформаційного менеджменту як нового способу взаємодії між суб'єктами ринку	161

Марценюк О. О. Інформаційні технології в управлінні персоналом на державній службі	163
Квеляшвілі І. М. Базові пріоритети інформаційно-технологічного розвитку в митній сфері	166
Баран М. П. Публічне управління в цифровому суспільстві: досвід ОТГ Прикарпаття	168
Аршиннікова А. В. Інформаційні технології як засіб боротьби із корупцією	169
Зінченко Г. К. Краудсорсинг як інструмент формування політики на регіональному рівні	172
Кравчук О. В. Здійснення експертно-криміналістичної діяльності в Україні в контексті забезпечення державної безпеки	174
Брус Т. М. Розбудова цифрового суспільства в Україні: виклики для публічного управління	176
Біліченко А. П. Державна податкова служба України – суб’єкт державного фінансового контролю	178

Секція 4. Проблемні аспекти маркетингу і організації малого та середнього бізнесу в умовах сталого розвитку

Ватченко О. Б., Єссе О. І. Розвиток малого підприємництва в Дніпропетровському регіоні	180
Михальчук Л. В. Статистичний аналіз безробіття в Україні	182
Пікуліна Н. Ю. Інфраструктурна підтримка як чинник стимулювання малого підприємництва	184
Даценко В. В., Жихарєва-Толстик А. О. Сучасний маркетинг: проблеми, перспективи та зарубіжний досвід	186
Горященко Ю. Г. Статистичний аналіз в управлінні маркетинговою діяльністю машинобудівних підприємств	188
Ільченко В. М. Збалансованість соціоекологоекономічних пріоритетів розвитку регіонів України	190
Гуртовая Н. В. Проблемні аспекти маркетингової діяльності підприємств в умовах сталого розвитку	192
Фещенко О. М. Маркетинг у процесі створення конкурентоспроможної продукції	195
Нехай О. М., Жадько К. С. Маркетингове ціноутворення на підприємствах	197
Падерін І. Д., Новак Є. Е. Використання стратегічних інструментів управління малим підприємством	199

*Секція 5. Актуальні питання міжнародних економічних відносин,
регіональних студій і туристичного бізнесу*

Теймураз Беридзе. Эффективность региональной экономики: политико-экономический аспект	202
Гиорги Квиникадзе, Тамар Долбая. Проблемы развития городских территорий в прибрежных зонах (Кейс Грузии)	204
Леваева Л. Ю., Кучеренко М. А. Тенденції та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України	205
Бойко З. В. Методики оцінки туристичних ресурсів	207
Rutkowski M. Baltic FAB concept of operation and its eventual impact on lack of proper development of airspace transport in Podlachia Region of Poland	210
Грушка В. В., Горожанкіна Н. А. Особливості маркетингового менеджменту в туристичній індустрії	212
Петрова А. Е. Анализ состояния современного экспорта Украины	214
Мормуль М. Ф., Щитов Д. М. Основні ініціативи ЄС щодо розвитку сфери наукоємних послуг	217
Разінькова М. Ю. Особливості управління популяризаційною діяльністю суб'єктів туристичного бізнесу	219
Горб К. М. Особливості врахування психотипів туристів у туристичному маркетингу	221
Трудова М. Є. Особливості торгівлі товарами та послугами Дніпропетровської області з азійським континентом	223
Заставецька Л. Б., Заставецький Т. Б. Зелений туризм як активатор соціально-економічного розвитку поселень агропромислових регіонів України	224
Язіна В. А. Внутрішній туризм та його вплив на національну економіку країни	226
Шуляк С. В. Мотиваційний аспект іранської інтервенції в громадянську війну в Сирії	228
Тимченко-Михайліді Н. С. The role of European transnational companies in modern global economy	230
Джахедр Емад Албураві Рамадан. Ієрархії факторів впливу на транснаціоналізацію економіки країни	232
Войтов С. Г. Пріоритети розвитку митної системи України в умовах нових викликів глобальної економіки	234
Bilozubenko V. S., Lohoida D. V. The benchmarks for IT sector development: domestic and foreign experience	236

Korneyev M. V., Kolpina A. G. Some aspects of the development of trade relations between Ukraine and Turkey	238
Nebaba N. O., Koveina L. Yu. Directions of intensification of foreign investments inflow into Ukraine	240
Малюта І. А., Калюжна В. А. Україна в міжнародній торгівлі продукцією машинобудування	242

Секція 6. Податкові стимули соціально-економічного розвитку

Варналій З. С. Проблеми та перспективи податкового стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні	245
Дорина Е. Б., Мещерякова О. М. Классификация рисков при реализации инфраструктурных проектов ГЧП	248
Баранник Л. Б. Податок на прибуток: його можливості, проблеми та реалії	250
Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю. Податки на споживання як індикатор соціально-економічного розвитку національних економік та рівня життя їх платників	252
Корягіна Т. В. Податкові зміни 2019 р. у контексті впливу на добробут населення	254
Ющенко Н. Л. Альтернативний підхід до оподаткування доходів	256
Черба В. М. Шляхи податкових трансформацій у сучасних реаліях демографічного спаду в Україні	258
Сушло Т. С. Проблеми відшкодування ПДВ та шляхи їх розв'язання	260
Полюхович А. Д. Роль податку на прибуток підприємств у формуванні дохідної частини бюджету України	262
Тараненко В. Є., Пацкан Ю. Ю. Податкові інструменти підтримки соціального підприємництва	264
Мул А. А. Вплив податкового контролю на ефективність формування бюджетних надходжень	268
Пілявський Ю. М., Обінна Аліагор. Вирішення питання про податки в теорії лібертаріанства	270
Шаповалюк Л. О., Масвська О. П. Фіскальна ефективність прямих та непрямих податків	272
Заболотня В. В., Кідонь Т. В. Проблеми та шляхи вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб	274
Лисак К. С. Оцінка надходжень місцевих податків та зборів до місцевого бюджету м. Львів	276
Тропіна В. Б. Податки як інструмент оптимізації соціально-економічної нерівності	278
Подмарьов О. Ю. Податкове стимулювання економічної діяльності: зарубіжний досвід	281

**Секція 7. Формування соціально-трудових відносин нового типу
як запорука сталого розвитку економіки**

Кодацька Н. О., Книш А. І. Зарубіжний досвід у системі мотивації персоналу	283
Власюк В. Є. Проблеми ринку праці у процесах відтворення	285
Рудь Н. Т. Формування та оцінка інноваційного потенціалу персоналу підприємства	287
Бикова А. Л., Лобза А. В. Еміграція: причини, стан, наслідки	289
Лосовська Н. В. Організаційно-економічний механізм формування соціальної відповідальності бізнесу	291
Новицька Н. О., Соболева І. В. Особливості нарахування декретних та допомога по тимчасовій непрацездатності в сучасних умовах економіки	293
Котко О. К. Японська концепція “Kaizen” в українській економіці як запорука економічного розвитку	295
Семенова Л. Ю. Політика сприяння молодіжній зайнятості	297
Гірман А. П., Лісницька Е. С. Мотивація і стимулювання трудової діяльності працівників	298

Секція 8. Інноваційні технології в економіці, управлінні та фінансах

Лужанська Н. О. Стратегічне планування роботи вантажного митного комплексу	300
Дрешпак В. М., Титаренко О. М. Упровадження технологій блокчейн у публічному управлінні: можливості та обмеження	302
Mariusz Zemło. An education and information campaigns for the dissemination of benefits the use of digital technologies – Polish experience .	304
Івашина О. Ф., Івашина С. Ю. Деякі особливості формування цифрової економіки в Україні	306
Кутирєв В. В. До питання оптимізації мережі логістичних транспортно-митних комплексів на основі факторно-рейтингового аналізу	309
Огліх В. В., Шаповалов О. В., Білова Н. А. Інформаційне забезпечення бізнесу, пов’язаного з організацією роботи у готельно-ресторанній сфері ..	311
Свистун К. О. Щодо ефекту декаплінгу як одного з головних завдань сталого розвитку	313
Прокопович-Ткаченко Д. І., Стелюк Б. Б. Застосування системного підходу в управлінні інноваційними організаційними змінами	315
Халіпова Н. В., Босов А. А. Побудова моделі управління транспортно-логістичними процесами на основі багатфакторної класифікації	319

Костенко В. В. Особливості моделювання бізнес-процесів в умовах розвитку економіки та управління	321
Костенко Д. Є. Моделювання складних систем реального часу	323
Булейко А. А. Використання інноваційних технологій у сфері товарознавства на прикладі фальсифікованих телефонів	325
Сохацький А. В., Маленко Є. В., Осіпенко К. А. Інноваційні комп'ютерні технології – шлях до створення транспортних систем на нових фізичних принципах	327
Іванченко О. В. Методологічні основи та засоби оцінювання і моніторингу характеристик гарантоздатної хмарної інфраструктури критичних енергетичних систем	329
Петрова Я. І. Стратегія інноваційного розвитку України: економічний ефект	331
Пасічник А. М., Мірошніченко С. В., Гаврилюк Д. В. Напрями врегулювання та результати митного оформлення автомобілів на єврономерах	333
Майорова І. М. Оцінка інноваційно-інвестиційного рівня промислового підприємства	335
Білова Н. А., Сухацька І. Ю. Інноваційні технології у сфері громадського харчування – ресторанного бізнесу	337
Лебідь Л. Ю. Побудова когнітивної моделі управління академічною групою для покращання якості освіти	339
Рядно О. А. Коло наукових інтересів: економіко-математичне моделювання	341
Білозубенко В. С., Вишнікіна О. В. Інноваційність економіки та її вплив на конкурентоспроможність	343
Лавренюк І. В. Використання нових засобів профілювання в сучасній розробці програмного забезпечення	345
Грень Л. М. Роль і місце держави у модернізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти України	347
Кашталян Т. М. Нові інтенції державного регулювання земельних відносин у контексті забезпечення національної безпеки	349
Лободенко К. В., Карпеко Н. М. Новації правозахисної політики України в контексті розвитку публічного управління	350
Чупілко Т. А. Офісне програмування в управлінській діяльності	352
Величкін В. О., Тимошенко М. В. Industrial policy as a factor of economic growth	354

Рудянова Т. М. Автоматизація обробки інформації в податковій сфері України	356
Максимчук С. О., Яковенко В. О. Розробка симулятора роботи митного поста	358
Ульяновська Ю. В., Каляка О. О. Використання технологій VR в митній системі України	360
Кузьменко А. І., Разгонов С. А., Борисенко Н. В. Еколого-економічний механізм формування інноваційних технологій у сфері відновлювальної енергетики	362
Крук С. І. Змістовна диференціація понять у сфері національної безпеки в контексті розвитку публічного управління	364
Науменко А. О. Державна інноваційна політика в агропромисловому комплексі України	366
Іменний покажчик	368

Секція 1. Актуальні проблеми фінансової системи України

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В ДЕРЖАВНІЙ КАЗНАЧЕЙСЬКІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ ЯК ОРГАНУ ПОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ ЗА АСИГНУВАННЯМИ ТА ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Роменська К. М.

Удосконалення системи управління коштами державного та місцевих бюджетів, процедур попереднього і поточного контролю за використанням бюджетних коштів, створення єдиного комплексу технічних та програмних засобів інформаційної системи є основними напрямками реалізації поставлених завдань органів Державної казначейської служби України.

Казначейське обслуговування бюджетів дає позитивний ефект, тому що така форма роботи забезпечує ощадливе, ефективне і цільове використання бюджетних коштів. Це, у свою чергу, полегшує здійснення контролю, оперативне розпорядження фінансовими ресурсами, ефективний їх перерозподіл і маневрування бюджетними коштами та створює можливість накопичення ресурсів для реалізації програм і зобов'язань.

Серед напрямів удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками можна виділити: запровадження режиму економного, ефективного та цільового використання бюджетних коштів по усіх напрямках видатків бюджетних установ та закладів або бюджетних програмах (у разі застосування програмно-цільового методу управління бюджетними коштами); розробка, підтримка та постійна модернізація електронної системи документообігу; підвищення рівня бюджетно-правової відповідальності головних розпорядників та розпорядників нижчого рівня; перегляд питань оплати праці та матеріального стимулювання працівників Державної казначейської служби України, враховуючи виконувану ними контрольну й економічну роботу та відповідальність під час виконання бюджету.

Очікуваними результатами виконання місцевих бюджетів за видатками внаслідок здійснення вищенаведених заходів стануть: недопущення фактів неефективного, нераціонального та нецільового використання бюджетних коштів; економія коштів місцевих бюджетів; підвищення ефективності витрат коштів на місцевому рівні.

Посилення контролю за асигнуваннями та використанням бюджетних коштів органами Державної казначейської служби України передбачено у:

– Концепції розвитку інформаційних технологій Державної казначейської служби України (створення електронного казначейства “e-treasury”) розробленої з метою підвищення дієвості і ефективності функціонування системи казначейського обслуговування бюджетів за рахунок використання сучасних методів обробки інформації, безперервної модернізації та удосконалення багаторівневої інформаційно-обчислювальної системи Казначейства України.

– Стратегії розвитку Державної казначейської служби України, основною метою якої є підвищення дієвості та ефективності функціонування системи казначейського обслуговування, спрямованої на зміцнення державної фінансової системи, дотримання принципів повноти, ефективності та результативності, цільового використання бюджетних коштів, покращення якості послуг, що надаються органами Казначейства України.

До пріоритетних напрямів діяльності органів Державної казначейської служби України на 2019 р. віднесено: повнофункціональне обслуговування розпорядників (одержувачів) коштів державного бюджету з використанням системи дистанційного обслуговування “Клієнт казначейства – Казначейство”; оптимізація кількості учасників системи електронних платежів Національного банку України - територіальних органів Казначейства; участь у модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі; подальша інтеграція складових модулів системи АС “Є-Казна” для автоматизації безспірного списання коштів за судовими рішеннями за програмою КПКВК 3504030; введення в дію програмно-технічного комплексу “Акредитований центр сертифікації ключів “CryptoKDC” шляхом набуття статусу кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг; підвищення відкритості та прозорості у діяльності; участь у запровадженні єдиного рахунку для зарахування митних платежів.

Підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що більшість проблем, які виникають на стадії виконання місцевих бюджетів – це питання, яким було приділено недостатньо уваги. Невід’ємною ділянкою роботи органів казначейства є контрольна діяльність в процесі обслуговування бюджетів за видатками, що є важливою для своєчасного виявлення передумов, що призводять до проблем. Так, здійснення заходів попереднього контролю органами Казначейства України дозволить скоординувати зусилля на виправленні помилок та недопущенні негативних наслідків. Адже, поки видатки не будуть здійснюватися бюджетними установами на підставі прийнятих ними в межах бюджетних асигнувань зобов’язань до тих пір навіть найефективніші з програм будуть діяти не в повній мірі.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України: зі змінами та доповненнями станом на 04.03.2019. Київ: Паливода А.В., 2019. 240 с.
2. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова КМУ від 15.04.2015 № 215.
3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ МФУ від 23.08.2012 № 938.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>

FISCAL POLICY AS THE KEY TOOL FOR THE STATE BUDGET OPTIMIZATION

Serhii Kozmenko, Khaled Aldiwani

Ukraine's aspiration to become an equal partner of the European community and the economic development of society necessitate drawing attention to the justification and effectiveness of fiscal policy in the system of state economic regulation.

Fiscal policy is aimed at optimizing the formation of budget revenues and the use of state financial resources, managing the indicators of budget deficit and public debt, harmonizing national and local interests in the field of inter-budgetary relations, increasing the efficiency of public investment in the economy, ensuring social justice in the national income redistribution. Fiscal policy serves as a component of the basic directions of economic policy, which are determined by the state.

Among the main areas of fiscal policy for the medium term, the following should be noted:

- ensuring the budget system balance;
- reducing the pension system dependence on the state budget;
- creating conditions for providing high-quality public services and increasing fiscal efficiency of the tax system;
- improving inter-budgetary relations, ensuring the budget process transparency and openness, strengthening the relationship between budgetary control and the cyclic nature of economic development;
- improving the program-target method of budget planning, developing long-term budget strategies, which are interrelated with the tasks of socio-economic development of society. This will increase the controllability of the domestic economy.

Under the economic downturn, it is expedient to use fiscal control tools aimed at stimulating economic growth and social development. Increasing public spending stimulates domestic demand, investment in production and human capital, infrastructure development. Adequate funding for education, science and health contributes to strengthening the institutional framework for the country's financial and economic policies.

The development of human capital is a priority direction of state policy, taking into account its importance in raising the effectiveness of socio-economic relations. In the current context of socio-economic development of Ukraine, the need for rethinking the fiscal policy role and increasing its efficiency becomes of particular importance. An important basis for implementing the effective fiscal policy is the definition of its main directions based on the national priorities of the country's economic and social development strategy, the main principles of monetary policy and foreign economic activity.

In view of this, conditions will be created for the state to fulfill its functions, for maintaining financial stability in the country and thus achieving

economic growth. Improving the fiscal policy quality, taking into account global experience, will contribute to an effective institutional transformation of social development.

The global financial crisis and global instability have resulted in the economic downturn of the Ukrainian economy. Therefore, there is an urgent need for an active search for the keys to sustainable economic development and for the increase of the citizens' welfare. In the face of the crisis in the EU and Ukraine, the role of fiscal policy in the sphere of state expenditures as an integrated system of measures and actions of the authorities in the budgetary funds management, is being strengthened based on the concept of budgetary relations development.

It should be noted that fiscal policy should promote economic growth and ensure financial and social stability, meet the needs and solve problems of society based on sustainable development and state expenditures of the resource base of state authorities, and implement tax and fiscal policy and socio-economic reforms aimed at ensuring economic growth.

Therefore, one of the priority tasks of Ukraine in the context of European integration is developing the optimal composition and structure of public expenditure in fiscal policy. To date, the budget remains the most significant financial instrument of the state, which allows for the systematic mobilization and distribution of financial flows, depending on the specific strategic and tactical goals of the society development.

It can be concluded that, in the present context, fiscal policy making is an extremely complex process that requires taking into account a great number of factors. It depends on the conceptual foundations of the state and society, on the priorities of the state's economic and financial policies, and on the ability to fulfill its main functions.

The current fiscal policy of Ukraine should be scientifically based. It should rely on the theory and methodology of generating revenues and expenditures of budgets of all levels, which should contribute to the positive impact of economic effects on the results of managing the national economy entities with a view of its financial stabilization, income regulation and solvency improvement.

That is, in the present context, fiscal policy should become a reliable factor of socio-economic stability and socio-economic development of society. Implementation of the opportunities embodied in the budgetary regulation tools as a subsystem of state regulation creates incentives for the transition to sustainable development of the domestic economy as a whole as the basis for developing the well-being of each member of society.

References:

1. Stiglitz J. Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development / J. Stiglitz, J. A. Ocampo, S. Spiegel, et.al. Oxford: Oxford University Press, 2006. – 352 p.

2. Грабчук О. М. Трансформації концептуальних засад бюджетної політики України / О. М. Грабчук, І. А. Валуйський // Економіка розвитку. – 2017. – № 3. – С. 14–19.

3. Тарасова О. В. Фінансова політика і бюджетна безпека України / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2018. – Т. 10. – Вип. 1. – С. 76–80.

4. Чугунов І.Я., Ігнатюк І.М. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 28/1. – С. 217–226.

STATE INVESTMENT POLICY AS THE BASIS FOR THE RESTRUCTURING OF UKRAINE'S FINANCIAL SYSTEM

Serhii Frolov, Shukairi Fathi Bannur

Structural reforms are one of the main priorities of economic growth in Ukraine. Restructuring of most sectors of the economy and the introduction of new technologies are important for Ukraine to overcome the crisis and other economic difficulties.

The need for structural adjustment of Ukraine's financial system, its development and efficiency requires an investment growth. Structural transformations aimed at achieving stable rates of economic growth are impossible without the search for effective tools for mobilizing investment resources. Investment is an important factor in economic and social growth. Therefore, the state investment policy plays a decisive role in ensuring effective structural changes.

State regulation of investment activity is carried out with a view to implement economic, social, as well as research and technology strategies. Such regulation is described by means of indicators of economic and social development of Ukraine. It is also described through the volumes of state financing of investment activity, which is provided by programs and budgets of the regional and national levels.

Investment activity regulation is carried out via the following instruments: taxation (tax privileges and rates), taking effective monetary policy measures (granting of state investment guarantees), providing financial assistance in the form of grants, subsidies, public procurement, privatization and nationalization.

The main objectives of the investment policy of the Government of Ukraine are:

- providing state support to investment activities in those sectors that are defined as growth areas;
- stimulating innovative activity related to the development of science-intensive products, competitiveness on the national and world markets;
- developing modern infrastructure of the investment market;
- enabling the development of consulting services and information and communication system;
- ensuring financial stability of the social sphere;

– encouraging processes of integration into the world educational and scientific space in order to attract foreign investment and maintain close ties with other countries and international organizations.

The concept of the investment activity regulation in Ukraine determines the following priority investment directions for Ukraine:

- developing the energy sector and implementing resource-saving technologies aimed at improving the environment;
- development of the agrarian sector;
- expansion of medical and microbiological industry;
- development of transport infrastructure taking into account the location of production forces;
- small business support;
- directing investment in the social sphere.

These sectors have the highest potential for economic and social growth in Ukraine. To achieve this goal, it is necessary to make structural changes through state policy.

One of the key goals of the Ukrainian state investment policy, which influences structural changes and can result in sustainable economic growth, is attracting foreign investment in the context of global partnership. Ukraine cooperates with many international organizations such as the UN, the World Bank, the Organization for Economic Cooperation and Development, the World Trade Organization, and others. In 2017, Ukraine joined the OECD Declaration on International Investment, which encourages attracting foreign direct investment to Ukraine, improving the competitive environment and removing restrictions in sectors where foreign investment is prohibited.

Cooperation with the World Bank is also very important. The main focus of assistance is to promote economic growth and to increase the country's competitiveness. The emphasis is on improving the business environment and attracting foreign direct investment to boost productivity and direct investment in the development of the key sectors mentioned above. Thus, it can be concluded that state investment policy is one of the most important levers of economic management and structural changes. Proper use of this policy tools leads to positive structural changes and prosperity of our country.

References:

1. Government Finance Officers Association. URL: [http:// www.gfoa.org/investment-policy](http://www.gfoa.org/investment-policy)
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=d9c50a26-7289-4ba9-b12f-aa9d797d94f5&title>
3. Забарна Е. М. Саморозвиток регіону на основі імплементації європейського досвіду в регіональну зовнішньоекономічну політику України. Економіка та суспільство. 2017. № 8. С. 415–421. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/72.pdf

4. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України № 5205-VI від 06.09.2012 р. / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 32. С. 410.

5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 року №1160-IV [чинний] / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 9. С. 79.

6. Про концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/384-95-%D0%BF>.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Новікова Л. Ф., Павлова К. І.

Тривалий час Національний банк України орієнтувався на нормалізацію роботи банківського сектору. В умовах сьогодення акцент робиться на впровадженні ефективніших вимог до ліквідності банків з метою обмеження впливу кризових явищ на банківську сферу.

Розгляд основних показників ліквідності банківської системи свідчить, що особливо значні монетарні диспропорції спостерігалися в I–III кв. 2016–2018 рр., коли залишки коштів за депозитними сертифікатами значно перевищують залишки коштів на коррахунках банків, в той же час зазначимо, що ці тенденції з роками дещо згладжуються і в 2018 р. вони менш виражені. Крім того, кожного року, приблизно в кінці III–IV кв. показники ліквідності знижуються, а відтак, майже вирівнюється співвідношення між коштами на коррахунках та у депозитних сертифікатах. На зниження показників ліквідності в 2018 році також вплинули валютні інтервенції НБУ з продажу іноземної валюти, внаслідок яких гривня через валютний канал емісії вилучалася з обігу. З переходом до інфляційного таргетування було введено показник чистої ліквідної позиції банківської системи. На перший погляд, аналіз показника чистої ліквідної позиції вказує на позитивні тенденції в банківській системі України: збільшення залишків на коррахунках банків та зменшення коштів на депозитних сертифікатах свідчить про зменшення привабливості вкладення коштів банків у власні боргові зобов'язання НБУ та розширення потенційних можливостей для кредитування економіки. За оцінками НБУ, особливістю економіки України є наявність значного профіциту банківської ліквідності, який спостерігається з 2014 року до цього часу, та критична нестача коштів в реальному секторі, одночасно, зазначається, що в кінці 2017 – на початку 2018 р. ситуація дещо покращилася і банки поступово переводили ліквідність на кредитування.

Аналіз виконання нормативів ліквідності свідчить про надлишкову ліквідність українських банків. Основними чинниками, що впливають на рі-

вень ліквідності банків України є: збалансованість активів та пасивів за сумами, валютою, термінами, а також якість активів банків. Девальвація гривні (при високій доларизації активів банків) та зростання резервів внаслідок збільшення проблемної заборгованості призвели до погіршення якості активів.

НБУ використовує різноманітні інструменти управління ліквідністю: операції з рефінансування; операції прямого репо; операції з власними борговими зобов'язаннями; операції з державними облігаціями України. Аналіз результатів проведення операцій НБУ з підтримання ліквідності свідчить, що їх обсяг протягом 2015–2017 рр. зменшився на 32,8 %, в тому числі по коштах, наданих через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт) на 53,4 %. Що стосується кредитів рефінансування строком на 14 та 90 днів, то їх обсяг збільшився на 5,2%. В 2018 р.і попит на короткострокові кредити рефінансування зріс. За 10 місяців 2018 р. загальний обсяг наданих коштів збільшився на 135,7 %, в тому числі обсяг кредитів овернайт – на 242,3 %, а короткострокових кредитів рефінансування – на 46,6 %. У 2016–2017 роках операції своп були незначними. В структурі операцій НБУ з підтримання ліквідності в 2015–2018 рр. переважали кредити овернайт з часткою 80,2 %, 55,6 % та 81,7 % відповідно.

Поряд з операціями з підтримання ліквідності банківської системи, НБУ здійснює операції з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів, обсяг таких залучених коштів зростав лише у 2016 р. на 97621 млн. грн., у 2017–2018 рр. починається зменшення. Важливим інструментом регулювання грошово-кредитного ринку також є операції з купівлі-продажу державних облігацій України на біржовому та позабіржовому ринку. Банки приймають активну участь в обігу ОВДП, вкладаючи в ці досить надійні державні цінні папери свої кошти. Станом на 01.11.2018 р. банки утримують 48,9 % ОВДП, що за питомою вагою перевищило облігації, що знаходяться у власності НБУ. Обсяг ОВДП, у власності банків, з кожним роком збільшується, так, з 2015 до 2017 р. він зріс на 342 %. Проте зазначимо, що інвестуючи в облігації банки не виконують одне з основних своїх завдань – забезпечення потреб економіки в кредитних ресурсах.

Таким чином, за досліджуваний період намітилися позитивні тенденції в стані ліквідності банківської системи України. Зокрема, скорочується розрив між залишками за депозитними сертифікатами та коштами на коррахунках банків, що свідчить про поступове “згладжування” монетарних диспропорцій, подолання профіциту ліквідності та потенційні можливості переведення профіциту ліквідності на кредитування. Також, зменшується заборгованість банків перед НБУ за кредитами рефінансування. В той же час, залишаються невирішеними проблеми забезпечення банків довгостроковими ресурсами, ставки рефінансування банків є досить високими, що автоматично призводить до збільшення вартості кредитних ресурсів. Для регулювання ліквідності банківської системи в Україні широко застосову-

ються операції постійного доступу, які є дуже чутливими до помилок у монетарній політиці, що призводить до валютної дестабілізації, інфляції, порушення мотивації до кредитування економіки. В розвинутих країнах перевага надається операціям на відкритому ринку на регулярній основі і доповнюються структурними операціями та операціями додаткового регулювання ліквідності, за допомогою яких стимулюється кредитування економіки. Інструменти з управління ліквідністю є досить різноманітними і тільки завдяки правильній їх взаємодії можна досягнути стабілізації ситуації на грошово-кредитному ринку та в економіці в цілому.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Національного банку України / Офіційне Інтернет-представництво НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>

2. Рудан В.Я. Ліквідність банківської системи України: сучасний стан і стратегічні орієнтири управління. *Економічний аналіз*. 2017 рік. Том 27, № 4. С.170 – 179.

ОСУЧАСНЕННЯ ЗМІСТОВНОСТІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОНЯТІЙНОЇ КАТЕГОРІЇ “ФІНАНСОВА СИСТЕМА КРАЇНИ”

Гузенко О. П.

Вивчення проблем фінансової системи України залишається актуальною базою для досліджень політиками, представниками підприємницького сектору та науковців. При цьому в більшості випадків проблеми окреслюють питання накопичення і розподілу державних фінансів через бюджет країни. Отже, звернення уваги на доцільність адаптації заходів покращення фінансової системи країни вважається сучасним напрямком дослідження.

Дослідження показують, що фінансова система сьогодні є предметом дискусій і обговорень багатьох науковців. Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку та структуризації фінансової системи зробили такі вчені, як: І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та І. І. Рекуненко [1], А. С. Нестеренко [2] та ін. Слід зазначити, що проблематика пов'язана з розумінням, змістом фінансової системи у вітчизняній економічній та юридичній науках, досліджена ще недостатньо. Так, немає чіткого її визначення, не встановлено остаточно її структури. Ці та інші невирішені проблеми знижують результативність функціонування фінансової системи України в цілому та її складових зокрема. У зв'язку з цим постає потреба у формуванні нового концептуального бачення фінансової системи України, що передбачає оновлення понятійного апарату, доктринального визначення цього терміна-поняття в процесі його практичного застосування, а також уточнення традиційних понять, пов'язаних із ним.

Як стверджують І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та І. І. Рекуненко [1] фінансову систему держави можна розглядати у кількох аспектах: – з однієї сторони як сукупність фінансових інститутів, кожний з

яких сприяє утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави, тобто діяльності з приводу мобілізації, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів коштів для виконання завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування; -з іншого боку (в організаційному аспекті), фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь.

А. С. Нестеренко [2] пропонує при вивченні фінансової системи країни звертати увагу на те, що вона є:

- складною і відкритою;
- комплексом складових, що перебувають у взаємодії;
- цей комплекс складових є упорядкованим, метою якого є отримання єдиного корисного результату – ефективної дії системи, впорядкованості відповідних відносин;
- структурованим комплексом складових, певним чином організованим (а саме багаторівневою ієрархічною системою);
- добре організованою системою, з огляду на її цілі й функції;
- такою, що постійно розвивається;
- централізованою, оскільки одній з частин (публічним фінансам) належить домінуюча роль, вона виступає як центральна складова, що визначає функціонування всієї системи в цілому.

Ми вважаємо, що фінансова система країни це – економічна категорія, котра відображає сукупність фінансових інститутів країни, які мають повноваження формування, розподілу і використання фінансового ресурсу та взаємодіють між собою на базі принципів акумуляції та накопичення грошового ресурсу країни та принципу раціонального його використання із урахуванням потреб макроекономічного та мікроекономічного рівнів. Такий підхід на нашу думку має наступні переваги перед існуючим понятійним апаратом, який присвячений сутнісним характеристикам категорії фінансова система країни:

- по перше, визначення окреслює складові фінансової системи (фінансові інститути країни);
- по друге, чітко констатується взаємодія між складовими фінансової системи (фінансові інститути країни) із визначенням їх повноважень (формування, розподілу і використання фінансового ресурсу);
- по третє, окреслюються принципи функціонування встановлених інститутів, котрі мають на меті вирішити потреби макроекономічного та мікроекономічного рівнів.

Ми поділяємо думку більшості науковців які вважають, що характеризуючи фінансову систему з позицій економіки, то вона буде значно ширшою і включатиме державні фінанси (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств), фінанси

суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, фінансові інституції) та фінансовий ринок (кредитний ринок, ринок грошей, ринок капіталів, а також ринок цінних паперів (фондовий ринок)) тощо.

Таким чином, безперечно для вирішення або послаблення гостроти зазначених вище проблем, на нашу думку, слід особливо зосередити увагу на розвитку сучасної й конкурентоспроможної інфраструктури національних фінансових інституцій. Оновити змістовність характеристик понятійного апарату, що сприятиме отриманню більш предметних інформаційних ресурсів здатних забезпечити адекватне рішення для майбутнього розвитку фінансової системи країни взагалі.

Список використаних джерел:

1. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія / І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. І. О. Школьник, д-ра екон. наук, проф. І. І. Рекуненка. – Суми: Сумський державний університет, 2017. – 343 с.

2. Нестеренко А.С. Фінансова система України: проблеми теорії: монографія / А.С. Нестеренко. – О.: Фенікс, 2014. – 576 с.

ПРІОРИТЕТНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Хайлова Т. В.

На сьогодні особливо гостро стоїть проблема необхідності зміни підходів до дослідження фінансової безпеки сучасних підприємств. Така теза витікає з того, що відбуваються якісні та кількісні зміни на локальному та глобальному рівнях. Швидкий та лавиноподібний розвиток у різних сферах людської діяльності привів до значної трансформації наочної сфери фінансової безпеки підприємств. Більшість фахівців фінансово-економічного сектору економіки охарактеризують сучасний період розвитку країни як період становлення теорії безпечного функціонування систем господарювання, що потребує комплексного підходу до дослідження життєвого циклу суб'єкта господарювання і господарства в цілому як до економічних систем.

Зазначена проблема не є новою, так як знаходить відображення в чисельних працях науковців. До їх складу пропонується включити: О. А. Кириченко та В. С. Сідак [1], С. М. Лаптев, В. Г. Алькема, М. І. Копитко [2], О. І. Захаров [3] та інші. Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою безпекою, яка є основною складовою захисту від загроз як на рівні держави, так і на рівні суб'єктів господарювання - підприємств і організацій. Крім того, ситуацію ускладнює відсутність системності, скоординованості та єдиних поглядів стосовно кількості управлінських циклів, впрова-

дження сучасних методів та моделей, які забезпечують оцінювання рівня фінансової безпеки на всіх рівнях управління економікою. Все це і зумовило актуальність та сучасність обраного напрямку дослідження.

Як зазначають О. А. Кириченко та В. С. Сідак [1] важливою структурною складовою економічної безпеки сучасних підприємств є фінансова безпека, сутність якої полягає в її здатності забезпечувати стійкість економічного розвитку держави або суб'єктів господарювання; забезпечувати фінансову стійкість грошово-кредитної, бюджетної та валютної національної системи та основних їх фінансових параметрів; формувати резерви для пом'якшення впливу світових криз і дій негативних світових чинників на національну економіку; створювати сприятливі умови для збалансованого кругообігу капіталів; ефективно управляти зовнішнім боргом та іноземними інвестиціям; запобігати злочинам у фінансовій сфері, в тому числі легалізації відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

У нашому випадку вдосконалення підлягає процес управління фінансовою безпекою підприємств з огляду на сучасні реалії. Звернення до праці С. М. Лаптев, В. Г. Алькема та М. І. Копитко [2] показало, що зазначений процес включає наступні складові: економічний механізм; ринковий механізм; організаційний та управлінський механізми.

На погляд О. І. Захарова [3] з метою попередження загроз фінансовій безпеці підприємств важливим є визначення множини завдань, які потребують першочергового вирішення, зокрема:

- забезпечити й постійно підтримувати високий рівень кваліфікації працівників;
- забезпечити розвиток техніко-технологічних можливостей та потужностей підприємства з метою досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності;
- досягти високої ефективності менеджменту підприємства;
- забезпечити фінансову стійкість та економічне зростання підприємства.

З цього приводу А. В. Колєватова [4] пропонує доволі змістовні заходи покращення ситуації, що склалося з рівнем фінансової безпеки підприємств. На думку науковця їх зміст полягає в наступному:

- запровадження моніторингу оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств та його складових;
- прогнозування ризиків та розробка заходів з їх нейтралізації в контексті фінансової безпеки підприємств;
- коригування планових фінансових показників діяльності підприємств у контексті забезпечення економічної безпеки.

Враховуючи вище викладене доцільно зробити ряд висновків: по-перше, управління фінансовою безпекою підприємств має спиратися на елементи моніторингу на кожному етапі; по-друге, має відбутися реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств, а як наслідок з'явиться можливість забез-

печення різних напрямків розвитку за мінімальних втрат; по-третє, необхідно адаптувати заходи підвищення рентабельності активів та конкурентоспроможності підприємства, що позитивно вплине на зміцнення фінансової безпеки взагалі.

Список використаних джерел:

1. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія / Кириченко О.А., Сідак В.С. та ін. - К.: Університет "Крок", 2008. - 403 с.

2. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств: монографія / С. М. Лаптев, В. Г. Алькема, В. С. Сідак, М. І. Копитко; за ред. Копитко М. І. – К.: ВНЗ Університет економіки та права "КРОК", 2017. – 508 с.

3. Захаров О. І. Концептуальні основи системи економічної безпеки / О. І. Захаров // Колективна монографія "Організаційно-економічний механізм протидії злочинам в економічній сфері" / Черкаси: ПП Чабаненко, 2016. – С. 55–74.

4. Колєватова А. В. Основні пріоритетні напрямки та механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Колєватова // Ефективна економіка. – 2016. - № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5186>

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Кучеренко С. Ю., Малишко В. В.

Дослідженням питань фінансової системи в Україні присвячено праці видатних вітчизняних науковців: О. Василика, В. Геєця, О. Кириленко, І. Лук'яненко, І. Лютого, В. Опаріна, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

На думку вітчизняних науковців, фінансова система "являє собою сукупність фінансових інститутів та ринків, що оперують різними фінансовими інструментами, за допомогою яких здійснюються операції з фінансовими ресурсами". Що ж стосується фінансового сектору, то "у широковживаному значенні – це частина економіки, що пов'язана з діяльністю фінансових інститутів".

Фінансова система виникла з появою держави і нерозривно пов'язана з її функціонуванням. За допомогою фінансової системи держава накопичує і використовує фінансові ресурси на виконання своїх функцій. Від ефективно функціонуючої фінансової системи країни залежить фінансове забезпечення різних сфер суспільного життя. Чим розвиненіші ринкові відносини, тим складніші й різноманітніші зв'язки в державі, тим складніша й фінансова система.

На сьогодні, в Україні продовжується формування фінансової системи, яке було розпочато ще після проголошення незалежності. Цей процес є

досить складним, тривалим і суперечливим. У цілому, в Україні, закладені підвалини фінансової системи ринкового типу. Водночас накопичилося і багато проблем, що стосуються як фінансової системи в цілому, так і окремих її елементів зокрема.

Фінансова система є ключовим фактором трансформації власності, її структури й інституцій, сприяє структурним змінам у економіці. Відповідно, неефективна фінансова система гальмує зазначені процеси і призводить до спотворення виробничої структури. Особливо ефективною має бути робота державних підприємств, які є флагманами вітчизняної економіки та структуроутворюючими елементами конкурентоспроможних галузей промисловості.

Фінансова система, що об'єднує фінансові ринки з різним рівнем забезпечення запобігання ризику, цілями, завданнями й інструментами та яка організує ефективну взаємодію окремих компонентів, має значно більшу потужність стосовно залучення додаткових фондів та підвищення рівня конкурентоспроможності економіки країни.

Серед основних проблем фінансової системи України слід назвати неефективну систему державного регулювання, що унеможливорює сталість її розвитку. Одним із варіантів якісної трансформації фінансової системи країни може бути використання прогресивного світового досвіду провідних країн світу – Великобританії, Німеччини, Японії – у галузі створення єдиного регулятора фінансової системи (мегарегулятора). За допомогою останнього можливим стане уникнення протиріч у сфері контролю за фінансами та формування надійного базису для інтеграції України у світову фінансову систему.

Важливою умовою покращення стану фінансової системи України у контексті глобалізаційних процесів є досягнення стійкості національної грошової одиниці, що стає можливим при позитивному сальдо між доходами та витратами країни на зовнішньому ринку. Стійке перевищення імпорту товарів над експортом, що спостерігається в Україні, незважаючи на позитивний баланс послуг, викликає нестачу та подорожчання іноземної валюти, отже, ріст цін на товари як імпортного, так і вітчизняного походження, зростання тарифів на послуги тощо, фактично збудує фінансову систему, порушуючи усталені зв'язки та пропорції розподілу.

Розвинена фінансова система є важливою умовою вирішення існуючих економічних проблем, серед яких особливо актуальною є необхідність оновлення надзвичайно застарілих основних фондів і фактично створення заново всієї дорожньо-транспортної, житлово-комунальної та іншої інфраструктури життєзабезпечення.

Найбільшої ефективності фінансова система держави досягає тоді, коли відлагоджена та законодавчо закріплена діяльність кожної її ланки.

Першочерговим завданням розвитку фінансової системи в Україні є нарощування фінансового потенціалу банківської системи, створити групу потужних банків, зменшити податковий тиск, упорядкувати фінансові по-

токи, розпочати структурно-інституційні перетворення банківської системи, ефективну реорганізацію підприємств. На це повинні бути спрямовані всі зусилля органів законодавчої та виконавчої влади.

Отже, фінансова система України досить розвинута, але існує чимало проблем, які потребують вирішення в короткостроковому періоді.

Список використаних джерел:

1. Кравчук П. Я., Ткачук Ю. С. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/espof_2013_10\(2\)__18.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/espof_2013_10(2)__18.pdf)

2. Крупка М. І., Скаско О. І. Вплив оперативної банківської інформації на розвиток фінансової системи України. *Фінанси України*. 2012. №11. С. 107–110.

3. Селіверстова Л. С., Адаменко І. П., Фінансова система України: особливості функціонування та напрями удосконалення. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2018/5.pdf

4. Турченко Т. Проблеми сучасної фінансової системи України та пропозиції щодо її ефективного економічного розвитку. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 11. Ч. 1. С. 255–258.

5. Науменкова С. В., Лисенко Р. С., Попов Д. С. та ін. Обґрунтування методичних підходів до оцінки стійкості фінансової системи : Інформаційно-аналітичні матеріали. Вип. 6. Київ : Національний банк України; Центр наукових досліджень, 2006. С. 32, 33.

СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗМЕНШЕННЯ

Табаченко Я. Ю., Яворський Р. С.

Ефективність функціонування підприємства, особливо у нестабільних умовах розвитку сучасної економіки, перш за все залежить від надійності системи захисту його інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз. Тому з метою забезпечення стійкого розвитку в кризових умовах нагальною потребою кожного підприємства є формування оптимальної системи організації його фінансової безпеки, що в свою чергу вимагає відповідного методичного забезпечення.

Питанням дослідження фінансової безпеки суб'єктів підприємництва займалися такі вчені, як: О. І. Барановський, М. Д. Білик, І. О. Д. Василик, К. С. Горячева, А. О. Єпіфанов, М. М. Єрмошенко, Г. П. Іванова, С. М. Ілляшенко, В. В. Ковальов, Е.М. Коротков, Т. М. Мельник, В. П. Москаленко, О. О. Терещенко, С. Я. Салига та ін.

Однією з найважливіших проблем підприємницької діяльності в ринкових умовах господарювання будь-якої організації є забезпечення фінансової безпеки як основної складової економічної безпеки. Рівень фінансової безпеки підприємництва у більшості регіонах України є низьким, про

що свідчать: незадовільні показники фінансового стану та ефективності функціонування підприємств, використання ними ресурсного забезпечення; негативні тенденції щодо кількості діючих, новостворюваних підприємств; збільшення кількості кримінальних посягань, корупційних та дискримінаційних дій на підприємців; низький рівень конкурентоспроможності підприємств та їх інноваційної активності тощо.

Серед новітніх загроз для фінансово-економічної безпеки експерти називають такі явища, як “гринмейл”, “рейдерство”, “кардерство” (кардеринг). Схема класичного корпоративного шантажу(гринмейл) припускає, що структура, яка атакує, купує на фондовому ринку невеликий пакет акцій процвітаючої компанії. Потім настає черга скарг у контролюючі та правоохоронні органи, а також судових позовів із будь-якого приводу. Кінцевою метою є або отримання відступних за відмову від претензій, або продаж свого пакета акцій за завищеною ціною. Рейдерство, як у столиці, так і у провінції рейдерські схеми мають однакові кольорові градації. За “білих” схем нові власники консолідуєть у своїх руках контрольний пакет акцій. “Сірі” підходять до ситуацій, коли діяльність підприємства “зависає” на грані банкрутства і для володіння ним достатньо знайти шпаринку в законодавстві. “Чорне” рейдерство пов'язане з кримінальними злочинами – фальсифікацією документів, піддробкою підписів, шантажем, погрозами і навіть убивствами. За оцінками деяких експертів, тільки за останні кілька років у законних власників в Україні було відібрано більше 2000 підприємств. Масові безготівкові розрахунки за допомогою платіжних карток, які намагається налагодити уряд, безсумнівно, корисна і навіть вигідна операція, як для населення, так і для держави. Однак і вони мають негативний бік. Передусім це стосується кардерства. Кардерство — діяльність споріднена з фальсифікацією грошей, адже в обох випадках піддробляють засоби платежу, істотна відмінність полягає в тому, що грошові знаки випускає держава, а у кредитної картки емітентом є, як правило, акціонерний комерційний банк. Спеціалісти в галузі банківської безпеки вважають, що у 85 % випадків секретну інформацію викрадають самі банківські службовці, решту 15 % становлять випадки, коли зв'язок між ними і затриманими кардерами встановити не вдалося.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства полягає у виконанні таких задач: – забезпечувати стійкий розвиток підприємства, стійкість його грошових розрахунків і основних фінансово-економічних параметрів; – нейтралізувати негативну дію фінансових і банківських криз і навмисних дій конкурентів; – запобігати агентським конфліктам між акціонерами, менеджерами і кредиторами з приводу розподілу, використання і контролю грошових потоків підприємства; – оптимізувати використання різних джерел фінансування; – запобігати злочинам і адміністративним правопорушенням.

Основними завданнями – є ідентифікація небезпек і загроз підприємству, визначення індикаторів фінансової безпеки, розробка системи моніто-

рингу фінансової безпеки, розробка та контроль за виконанням заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки, аналіз виконання заходів, оцінка, коректування. Зараз в Україні даною проблемою займаються недостатньо, тому що основна увага приділяється фінансовій безпеці на рівні держави та антикризовому управлінню на рівні підприємства.

Отже, проблема фінансової безпеки набула особливої гостроти. Забезпечення фінансової безпеки вимагає визначення та постійного моніторингу основних внутрішніх і зовнішніх негативних факторів, які впливають на забезпечення національних інтересів у фінансовій сфері. Для зниження загрози фінансово-економічної безпеки слід здійснювати управління фінансово-економічною безпекою підприємства з врахуванням дії економічних суперечностей на різних етапах процесу відтворення. Це дозволяє визначити загрози, які необхідно нейтралізувати, а також окреслити можливості, які можна використати для досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]; – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека держави / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2016. – № 11. – С. 19–34.
3. Кім Ю. Г. Проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємств / Ю. Г. Кім // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №4. – С. 52–58.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕРШОГО ЕТАПУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Гоменюк В. В.

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері.

Законодавче підґрунтя для докорінної зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях почало формуватися у 2014 році. За цей час вже сформований і діє основний пакет нового законодавства, впроваджуються першочергові законодавчі ініціативи: Закони про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, Закон “Про добровільне об’єднання територіальних громад”, Закон “Про співробітництво територіальних громад”, Закон “Про засади державної регіональної політики”, Закон “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та

удосконалення містобудівного законодавства”, Пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг.

Пропонований термін завершення реформи децентралізації – 2020 рік. На осінніх виборах 2020 року мають бути сформовані останні, згідно з планами, об’єднані територіальні громади (ОТГ).

Таблиця 1

**Показники об’єднання територіальних громад
(за кількістю об’єднаних громад – від більшої до меншої)**

Область	Площа області, км ² .	Кількість населення	Кількість територіальних громад	Кількість об’єднаних громад	Площа об’єднаних громад, км ² .
Дніпропетровська	31914	3228399	569	63	18504,49
Житомирська	29832	1237101	631	56	19291,91
Черкаська	20900	1222650	516	56	8215,18
Запорізька	27180	1731056	299	52	17305,41
Волинська	20144	1037095	412	51	11166,98
Тернопільська	13823	1052755	615	49	6246,15
Полтавська	28748	1413014	503	46	8667,16
Хмельницька	20645	1277137	348	46	11953,66
Чернігівська	31865	1018732	605	44	17572,982
Вінницька	26513	1576599	490	42	4441,66
Миколаївська	24598	1145389	365	41	12175,323
Львівська	21833	2513807	556	40	4867,11
Рівненська	20047	1160856	419	35	6058,26
Сумська	23834	1097651	298	34	9556,149
Чернівецька	8097	904331	313	33	3614,55
Одеська	33310	2373490	707	32	10283,652
Херсонська	28461	1050188	271	31	8918,74
Івано-Франківська	13900	1376211	711	30	3253,69
Луганська	26684	2177607	332	22	7951,82
Кіровоградська	24588	954992	415	21	4818,74
Харківська	28131	1737989	659	17	4029,07
Донецька	31415	2682492	458	17	5757,37
Закарпатська	26517	4210544	386	16	6102,26

Джерело: сформовано за даними [3]

Місцеві бюджети за останні роки зросли на 165,4 млрд грн: з 68,6 млрд в 2014 до 234 млрд грн в 2018 р. Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України постійно зростає і на кінець 2018 р. склала 51,5 % (у 2015 р. – 45,6 %).

Станом на початок лютого 2019 р. створено вже 878 об’єднаних територіальних громад (ОТГ). До складу цих ОТГ увійшли 4018 колишніх місцевих рад. 9 млн людей проживають в ОТГ. Такі темпи міжмуніципальної консолідації міжнародні експерти називають дуже високими.

Запроваджено інститут старост в ОТГ, які представляють інтереси сільських мешканців в раді громади. У селах ОТГ працюють вже 786 старост, ще майже 1,7 тисяч осіб виконують обов'язки старост.

Закон “Про співробітництво територіальних громад” створив механізм вирішення спільних проблем громад: утилізація та переробка сміття, розвиток спільної інфраструктури тощо. Реалізується вже 325 договорів про співробітництво. Цим механізмом скористалися 1262 громад.

Державна підтримка регіонального розвитку та розвитку інфраструктури громад за час реформи зросла у 41,5 разів: з 0,5 млрд. в 2014 до 19,37 млрд. грн. у 2018 році. 21 область прийняла рішення про створення Агенції регіонального розвитку, в усіх областях працюють Центри розвитку місцевого самоврядування, які в тому числі допомагають місцевій владі втілювати регіональні стратегії. Нові містобудівні повноваження отримали 100 міст, в тому числі – 12 ОТГ.

Станом на січень 2019 р. за офіційною інформацією, наданою Мінекономрозвитку, в Україні функціонує 778 центрів надання адміністративних послуг, а саме: 325 – створено органами місцевого самоврядування (у тому числі 40 територіальних підрозділів), з яких 125 центрів утворено в об'єднаних територіальних громадах, 453 – створено місцевими державними адміністраціями (у тому числі 10 районних у місті Києві та 5 територіальних підрозділи). Крім того органами місцевого самоврядування створено 90 віддалених місць для роботи адміністраторів центрів, у тому числі 68 – у об'єднаних територіальних громадах, а також 3 мобільних центри. Це дозволило делегувати органам місцевого самоврядування відповідного рівня повноваження з надання базових адміністративних послуг: реєстрацію місця проживання, видачу паспортних документів, державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб, підприємців, об'єднань громадян, реєстрацію актів цивільного стану, речових прав, вирішення земельних питань тощо.

Отже, децентралізація влади спрямована на розв'язання політико-правових проблем місцевого самоврядування за рахунок розширення повноважень і фінансових можливостей територіальних громад. Важливими є формування та реалізація “соціального капіталу” як на національному, так і на регіональному рівнях, а це – довіра соціуму до влади, реформ, економіки, інвестицій, інновацій. Однак, у загальному, реформування демонструє позитивні результати, незважаючи на певні недоліки на перших його етапах.

Список використаних джерел:

1. Реформування територіальної основи місцевого самоврядування в контексті його фінансової спроможності / В. С. Кравців, І. З. Сторонянська, П. В. Жук // Економіка України. – 2017. – № 1. – С. 41–51. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_1_5.

2. Децентралізація – нова парадигма соціально-економічного розвитку регіонів України / О. С. Падалка, В. В. Кулішов // Економіка України. - 2015. – № 10. – С. 45–53. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2015_10_5

3. Веб-сайт Децентралізації влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Центр_надання_адміністративних_послуг).

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Мельник О. О.

Діяльність банків, у першу чергу, спрямована на отримання прибутку. За підсумками 2018 р., уперше з 2013 р. платоспроможні банки отримали прибуток у розмірі 21,7 млрд. грн., що еквівалентно 797,5 млн. доларів США. У 2013 р. чистий прибуток банків становив 175,2 млн. доларів США. Зростання відбулося у 4,55 рази.

Ключовим фактором для відновлення прибутковості банківської системи стало зменшення відрахувань у резерви (зменшення відрахувань з 49,2 млрд. грн. до 23,7 млрд. грн.) при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів на 38 %.

Процентні доходи зросли за рахунок:

- кредитування юридичних осіб – 46 %;
- вкладень в цінні папери – 27 %;
- кредитування фізичних осіб – 26 %.

Посилення ролі комісійних доходів відбулось в умовах розвитку розрахунково-касових та інших супутніх кредитуванню платежів – до 25% у структурі усіх доходів.

З 82 банків станом на 01.01.2018 р. залишилося 77 банків на 01.01.2019 р. Прибутковими за 2018 р. стали 64 банки, збиток отримали 13 банків. У 2017 р. збиток мали 19 банків, прибуток – 63 банки [2].

Найприбутковішими банками за останні 2 роки стали:

Таблиця 1

ТОП-5 найприбутковіших банків України 2017-2018 рр.

№	2017 рік		2018 рік	
	Банк	ЧП, млн. грн.	Банк	ЧП, млн. грн.
1	АТ “Райффайзен Банк Аваль”	4468,6	АТ КБ “ПРИВАТ-БАНК”	11 668,2
2	АТ “УкрСиббанк”	1467,4	АТ “Райффайзен Банк Аваль”	5087,9
3	ПАТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК”	1109,5	АТ “УкрСиббанк”	2657,9
4	ПАТ “СІТІБАНК”	1008,4	АТ “ПУМБ”	2037,5
5	АТ “Укрексімбанк”	929,4	АТ “ОТП БАНК”	1974,3
Разом	23 425,9		8983,4	

Основну частку серед найприбутковіших банків становлять банки з іноземним капіталом, державний “ПРИВАТБАНК” і з банк з приватним капіталом “ПУМБ”.

Найбільший збиток отримали наступні банки [1]:

Таблиця 2

ТОП-5 банків України з найбільшим збитком за 2017–2018 рр.

№	2017 рік		2018 рік	
	Банк	Збиток, млн. грн.	Банк	Збиток, млн. грн.
1	АТ КБ ““ПРИВАТ-БАНК”	22 965,9	АТ “СБЕРБАНК”	7 614,2
2	ПАТ “Промінвестбанк”	7 656,0	ПАТ “Промінвест-Банк”	3 398,9
3	ПАТ “ВТБ БАНК”	4 112,0	АТ “УКРСОЦБАНК”	886,0
4	ПАТ “УКРСОЦБАНК”	3 094,6	АТ “БАНК КРЕДИТ ДНІПРО”	228,9
5	ПАТ КБ “ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА”	1 569,6	АТ “БАНК ФОРВАРД”	165,2
Разом	39 398,6		12 283,1	

Збиток мають банки з часткою російського капіталу. “ПРИВАТБАНК” у 2017 р. мав значні збитки, пов’язані з резервними відрахуваннями.

Розглянемо прибутковість банків у 2018 році у відносних показниках з розрахунку рентабельності активів й власного капіталу.

Таблиця 3

ТОП-5 банків України з найбільшою рентабельністю активів у 2018 р.

№	Банк	Активи, млн.грн	ЧП, млн грн	ROA, %
1	ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР”	306,0	36,8	12,01
2	АТ “А-БАНК”	5 519,9	620,5	11,24
3	АБ “Кліринговий дім”	2 775,0	188,9	6,81
4	АТ “Райффайзен Банк Аваль”	83 664,3	5 087,9	6,08
5	АТ “Ідея Банк”	5 723,9	336,3	5,87

Найбільші ж активи мають державні банки: “ПРИВАТБАНК” – 525 247,8 млн. грн., АТ “ОЩАДБАНК” – 290 904,0 млн. грн., АТ “Укресімбанк” – 232 064,2 млн. грн. і АБ “УКРГАЗБАНК” – 92 368,9 млн. грн., що становить 60 % активів усієї банківської системи України. Частка державних банків у структурі чистого прибутку – 62 % з рентабельністю активів 1,2 %.

**ТОП-5 банків України з найбільшою рентабельністю
власного капіталу у 2018 р.**

№	Банк	ВК, млн грн	ЧП, млн грн	ROE, %
1	АТ “СІТІБАНК”	2 303,7	1 414,6	61,41
2	АТ “А-БАНК”	1 036,0	620,5	59,89
3	АТ “Ідея Банк”	718,4	336,3	46,81
4	АТ “Райффайзен Банк Аваль”	11 663,0	5 087,9	43,77
5	АТ “УкрСиббанк”	6 723,4	2 657,9	39,53

З огляду на обсяги чистого прибутку, рентабельність активів та власних коштів, можна стверджувати, що найефективнішу діяльність на території України веде АТ “Райффайзен Банк Аваль”.

Варто відзначити ефективну діяльність банків з іноземним капіталом: АТ “Ідея Банк”, АТ “УкрСиббанк” й АТ “СІТІБАНК” і банку з приватним капіталом АТ “А-БАНК”.

Прибутковість банківської системи стала результатом покращення економічної ситуації в Україні та удосконаленням норм законодавства. Основну частину прибутку отримують як і раніше банки з іноземним капіталом і націоналізований “ПРИВАТБАНК”. Ефективність банків з державною часткою залишається на низькому рівні. Збитковими залишаються банки з російською часткою, з часом ці банки зникнуть з банківської карти України. Основним джерелом отримання прибутків залишається кредитування корпоративних клієнтів і розрахунково-касові платежі. Зростають доходи від операцій з цінними паперами.

Підтримання економіки на даному рівні, очищення системи від неефективних банків дає можливість очікувати, що банківська система зможе отримати прибуток на тому ж рівні, що і в 2018 році.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт НБУ. Показники банківської системи. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
2. Офіційний сайт НБУ. Прибуток банківської системи за 2018 рік сягнув історичного максимуму. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=87627241

**SREP-АНАЛІЗ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ
БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ**

Синюк А. О.

Сьогодні для банківського сектору України саме поняття “бізнес-моделі” є відносно новим та ще не повністю дослідженим, це ж стосується й інструментарію оцінки бізнес-моделей функціонування банків. Що підкреслює актуальність ораної теми дослідження.

Значної популярності у країнах Європи набуло застосування моделі аналізу SREP (Supervisory Review and Evaluation Process). Всі банківські установи розподілені на основі SREP-аналізу в залежності від їх розміру, структури, внутрішньої організації, складності та розгалуженості діяльності.

Методологія SREP ґрунтується на дев'яти взаємопов'язаних напрямках аналізу: здійснення класифікації банків відповідно до результатів кластерного аналізу; постійний моніторинг показників діяльності банків; аналіз бізнес-моделі банку; оцінка системи внутрішнього управління та контролю; оцінка адекватності капіталу; оцінка ризиків ліквідності та достатності джерел для підтримання ліквідності банку; визначення результуючої оцінки фінансового стану та фінансової стійкості банку; визначення напрямів, що потребують регулювання; визначення заходів, що можуть бути застосовані органами банківського нагляду для окремого банку, з метою раннього попередження погіршення його фінансового стану та фінансової стійкості.

Національним банком України вже здійснені рішучі кроки в напрямі запровадження світового досвіду, що знайшло своє відображення у Постанові Правління НБУ №47 від 02.05.2018 року про внесення змін у “Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок” та “Положенні про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах”, затвердженому Постановою Правління НБУ №64 від 11.06.2018 року, які враховують настанови Європейського банківського органу щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (SREP).

Оцінка на основі методики SREP передбачає 4 етапи:

1. Аналіз та оцінка бізнес-моделі. Такий аналіз передбачає проведення оцінки життєздатності бізнес-моделі (спроможності до генерації прийнятнього рівня доходів протягом наступних 12 місяців.) та визначення стійкості його стратегії розвитку (спроможності до генерації прийнятнього рівня доходів упродовж якнайменш наступних 3-х років).

2. Оцінка корпоративного управління та системи внутрішнього контролю. Передбачає проведення оцінки ефективності корпоративної культури, культури прийняття ризику, організаційної структури, системи управління ризиками, системи внутрішнього контролю та загальної системи корпоративного управління.

3. Оцінка ризиків капіталу (кредитного, ринкового, процентного, операційного). Передбачає визначення достатності капіталу (його розміру та структури) для покриття основних видів ризиків у діяльності банку, протягом наступних 12 місяців.

4. Оцінка ризиків ліквідності та фінансування. Передбачає проведення оцінки можливих ризиків ліквідності та фінансування, а також системи управління ними.

В рамках SREP-аналізу НБУ пропонує наступну класифікацію бізнес-моделей банків:

1. Універсальна бізнес-модель.
2. Роздрібна бізнес-модель.
3. Корпоративна бізнес-модель.

4. Корпоративна модель бізнесу з роздрібним фінансуванням.

5. Бізнес-модель обмеженого кредитного посередництва.

Проте, на наш погляд, така класифікація є дещо обмеженою, оскільки не враховує повністю такі важливі показники діяльності банку як загальна структура його активів та зобов'язань, витрат та доходів, процентну та комісійну політику, валютні ризики, а також інші параметри.

У якості основних інструментів для проведення оцінки бізнес-моделей банків НБУ пропонує використовувати систему маркерів та бальних оцінок для здійснення оцінки прогнозних показників та адекватності прийнятих гіпотез щодо стану бізнес-середовища банку у майбутньому. Результат оцінки бізнес-моделі відбивається в узагальнюючому балі, який отримується після проведення аналізу кількісних (охоплюють аналіз співвідношення між прибутковістю та ризиками банку, концентрації основних його кредиторів, позичальників та пов'язаних осіб, а також конкурентоспроможності банку) та якісних показників (включають в себе аналіз досягнення банком встановлених планових показників, їх реалістичності, репутаційних ризиків, дотримання вимог та нормативів НБУ, ризиків операцій з пов'язаними з банком особами).

Таким чином, SREP-аналіз є загальною методологією, що гарантує об'єктивний та послідовний контроль на індивідуальній основі фінансового стану та фінансової стійкості банку входячи з обраної ним бізнес-моделі та сформованого профілю ризиків. Проте, розвиток такого аналізу в нашій країні, а також проведення оцінки життєздатності бізнес-моделей банків, потребують подальшого вивчення, доопрацювання та адаптації до сучасного економічного та політичного середовища.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua>.

2. 10. SREP (supervisory review and evaluation process): Blessing or curse? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bankinghub.eu>.

3. Синюк А.О. Оцінювання фінансової стійкості банків з використанням бізнес-моделей / А.О. Синюк // Науковий погляд: економіка та управління. – 2018. – № 2(60). – С. 176–188. – Режим доступу : http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2018/2_60_2018/26.pdf.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКАХ

Соседка О. В., Міняйло В. Ф.

Тема сьогоднішньої доповіді стає все більш популярною. Зміни, що відбуваються в підходах регулятора до організації роботи фінансових установ, змушують всіх причетних до цього процесу ретельніше вивчати досвід європейських країн і нормативні документи, які регламентують корпоративне управління.

Основними базовими документами в цьому напрямку є дві директиви Європейського Парламенту та Ради Європи: 2010/76/ЄС та 2013/36/ЄС.

В розвиток положень цих директив Національний банк України Постановою № 64 від 11.06.2018 р. затвердив “Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах”, а Рішенням Правління Національного банку України № 814-рш від 03.12.2018 р. схвалив “Методичні рекомендації щодо організації корпоративного управління в банках України”.

Дослідженню даної важливої і актуальної проблеми присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема, П. Роуза, В. Лаврушина, О. Дзюблюка.

Національний банк України визначає корпоративне управління як систему відносин між учасниками, радою банку, правлінням банку та іншими зацікавленими особами, яка забезпечує організаційну структуру та механізми, через які визначаються цілі банку, способи досягнення цих цілей, а також здійснюється моніторинг їх виконання. Корпоративне управління визначає спосіб розподілу повноважень і відповідальності між органами управління, а також способи прийняття ними рішень.

Рада банку затверджує організаційну структуру банку, що відповідає його потребам, розміру, особливостям діяльності банку, характеру й обсягам банківських та інших фінансових послуг, профілю ризику банку, системної важливості банку та діяльності банківської групи, до складу якої входить банк, надає змогу раді та правлінню банку виконувати свої обов'язки належним чином відповідно до вимог законодавства України та сприяє ефективному прийняттю рішень кожним з органів управління і належному управлінню банком у цілому.

В своїй роботі банк обов'язково повинен враховувати всі ризики, основними з яких є: кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринкові ризики, операційний ризик, комплаєнс-ризик. Також кожний банк самостійно визначає інші суттєві види ризиків, на які може наражатись банк у своїй діяльності.

Зупинимось на операційному ризику. Операційний ризик – це ризик отримання збитків унаслідок недоліків або помилок в організації внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників банку або інших осіб, збоїв у роботі інформаційних систем банку або внаслідок впливу зовнішніх факторів.

Джерелами виникнення операційного ризику можуть бути:

- порушення в організації внутрішніх процесів;
- вплив факторів зовнішнього середовища;
- збоїв в роботі інформаційних систем банку.

Є стандартні і специфічні інструменти управління/оцінки операційним ризиком. Банк обов'язково аналізує результати перевірок, здійснених підрозділом внутрішнього аудиту та зовнішнім аудитором; створює та веде базу внутрішніх подій ОР(операційних ризиків) та аналізує накопичену в

ній інформацію; встановлює ключові показники ризику; проводить самооцінку ОР; Робить сценарний аналіз.

Збір даних про події бажано виконувати за допомогою ІТ рішення для централізованого збору інформації про події операційного ризику.

При виникненні операційних ризиків можуть бути як прямі, так непрямі втрати. З прямими втратами все зрозуміло, а от методологія розрахунку непрямих втрат відсутня.

Дані, що накопичуються в базі повинні через визначений період перевірятись і контролюватись. Обов'язково проводиться оцінка адекватності заходів з управління ризиком та моніторинг статусу їх виконання.

На прикладі управління операційним ризиком можна розглянути взаємодію підрозділів банку.

Модель управління складається з трьох ліній захисту:

1-а лінія захисту (FLOD) – Структурні підрозділи, в яких виникає ризик. В цих підрозділах спеціально призначаються фахівці з управління операційним ризиком.

2-а лінія захисту (SLOD)– Комплаєнс, Комітет з управління операційними ризиками, Підрозділ з контролю за операційним ризиком.

3-я лінія захисту (TLOD) – Служба внутрішнього аудиту.

Список використаних джерел:

1. Рішення Правління Національного банку України від 03.12.2018 №814-рш “Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>.

2. Directive 2013/36/EU on Access to the Activity of Credit Institutions and the Prudential Supervision of Credit Institutions and Investments Firms, 26 June 2013.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:176:0338:0436:En:P DF>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФІЛЮ РИЗИКІВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ГРУП

Заруцька О. П.

Підходи до визначення профілю ризиків банків недостатньо опрацьовані у науковій літературі та у банківській практиці. У банківському середовищі конкретизоване лише поняття ризику та перелік основних ризиків у діяльності банків, щодо яких мають бути розроблені певні управлінські заходи. Постановою Правління Національного банку України № 64 від 11.06.2018 р. затверджено “Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах” та виокремленні наступні ризики: кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринкові ризики, операційний ризик, комплаєнс-ризик. До-

датково кожний банк самостійно визначає інші суттєві види ризиків, на які може наражатись банк у своїй діяльності.

Домінуючі ризики кожного банку залежать від багатьох чинників, серед яких: метод організації бізнесу та джерела отримання прибутку банку, клієнтська база, місце на ринку банківських послуг, якість та збалансованість активів і пасивів, рівень їх концентрації, наявність проблемних статей (непрацюючих активів, недостатніх резервів, порушень нормативів), особливості процентної, тарифної політики, нарешті, кількісні орієнтири загальної стратегії розвитку банку. Для опису великого числа показників, що характеризують особливості профілю ризиків банку, необхідний адекватний математичний апарат. На наш погляд, таким інструментом є формування однорідних груп за допомогою нейронних мереж.

В процесі дослідження структури банківської системи України нами сформульовано ідею доцільності та можливості виокремлення однорідних груп банків, які є близькими: за структурою основних агрегатів активів, пасивів, доходів та витрат; за пріоритетами у наданні послуг; за рівнем та структурою основних видів банківських ризиків; за реакцією на зовнішні шоки, тобто за профілем ризиків. Дослідження масивів великої розмірності проведено з використанням самоорганізаційних карт Кохонена, побудованих на основі показників фінансової звітності банків. Запропонована методика структурно-функціонального аналізу розподілу ринку банківських послуг між однорідними групами банків із близьким профілем ризиків.

Сутність методу полягає у формуванні однорідних груп банків за значеннями структурних індикаторів з використанням нейронних мереж. Одночасно враховується значення усіх індикаторів багатомірної бази даних. Результати представляються у зручній для інтерпретації формі на кшталт географічних карт: близькі банки на карті мають багато спільних рис, віддалені значно відрізняються. Однорідні об'єкти автоматично поєднуються у групи. За даними досліджень з 2003 року виявлено стійкі зв'язки банків у межах груп із притаманними характеристиками, які можна оцінювати як профіль ризику. Найбільш збалансовані (середні) показники мають банки у центрі карти. Банки на відстані діагоналі найбільше відрізняються між собою.

Як правило, характеристики груп для кожного звітного кварталу не мають суттєвих відмінностей. Спостерігається міграція окремих банків між групами. Малі банки частіше змінюють групу і положення на карті. Топологія карти Кохонена може використовуватися як індикатор важливих структурних перетворень системи.

За станом на 01.01.2019 структура банківської системи України складається із десяти різних за розмірами кластерів, формування яких здійснюється автоматично з урахуванням 31 показників, що використовуються при моделюванні. Враховуються найбільші компоненти активів і пасивів банків, в розрізі строковості та виду валют, компоненти доходів і витрат, показники ефективності діяльності, процентної політики тощо.

Банки з підвищеною часткою активів і пасивів в іноземній валюті займають одну сторону карти. Там знаходяться найбільші державні банки із

сукупними активами 662 млрд.грн. Поруч розташована група із 10 великих корпоративних банків, що надають кредити в іноземній валюті із сукупними активами 161 млрд.грн. Кути карти займають групи банків, що суттєво відрізняються від інших та між собою. Це роздрібні банки (3 банки з активами 11 млрд.грн.), проблемні банки із збитками та неякісними активами (2 банки з активами 7 млрд.грн.), банки з іноземним капіталом (2 банки з активами 47 млрд.грн.) та банки із дуже великою часткою цінних паперів у активах (9 банків з активами 43 млрд.грн.) Найбільша група включає 31 банк із сукупними активами 386 млрд.грн. Профіль ризиків цієї групи пов'язаний із концентрацією активів у цінні папери та поточним характером зобов'язань. Зростання кількості банків із відповідними характеристиками свідчить про підвищені кредитні ризики та ризики ліквідності у системі. Центральне положення на карті займають невеликі банки із роздрібним фінансуванням. У тому числі, група з 9 банків із активами 39 млрд.грн., у яких переважають депозити фізичних осіб у національній валюті та 9 банків із активами 11 млрд.грн., де більше залучено коштів в іноземній валюті.

В рамках моделі SREP-аналізу (Supervisory Review and Evaluation Process) Національний банк України пропонує дещо іншу класифікацію бізнес-моделей банків. З урахуванням значень невеликої кількості показників, відокремлюється шість груп банків із відповідними бізнес-моделями: універсальна, роздрібна, корпоративна бізнес-модель, корпоративна модель бізнесу з роздрібним фінансуванням та бізнес-модель обмеженого кредитного посередництва. На наш погляд, такий розподіл банків між групами не є достатньо формалізованим, деталізованим і прозорим.

Список використаних джерел

1. Постанова Правління Національного банку України № 64 від 11.06.2018 р. затверджено “Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах” [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>.

2. Заруцька О. П. Банківський нагляд з використанням структурно-функціонального аналізу: теорія, світовий і вітчизняний досвід [Текст]: монографія / О. П. Заруцька. – Суми : ДВНЗ “УАБ”.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дудкіна Т. В.

Підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств є важливим напрямом зростання та розвитку економіки України в цілому. Ефективність діяльності та використання наявних ресурсів залежить від організаційних, економічних, фінансових та технічних чинників, що потребують поточного обґрунтування та планування. Досвід зарубіжних підприємств свідчить, що бізнес-планування є важливою умовою функціонування, економічного розвитку та зростання сільськогосподарських

підприємств. Розробка та впровадження бізнес-плану на сільськогосподарських підприємствах необхідно метою уникнення непередбачених кризових ситуацій, забезпечення ефективного та перспективного розвитку. Завдяки обґрунтованим рекомендаціям та пропозиціям бізнес-плану сільськогосподарські підприємства можуть мінімізувати ризики спаду виробництва та підвищити темпи переробки та наростити обсяги виробництва продукції.

Планування діяльності вітчизняних підприємств набуває все більшого значення у зв'язку зі швидкими змінами в середовищі функціонування підприємства, яке з часом стає все більш динамічним, невизначеним та агресивним по відношенню до підприємства. Бізнес-план повинен визначати цілі підприємства та пояснювати, як і коли вони будуть досягнуті, які ресурси для цього будуть потрібні та чим підтверджуються зроблені припущення.

Бізнес-план – це документ, що містить систему зв'язаних в часі і просторі, узгоджених з ресурсами, заходів та дій, спрямованих на отримання максимального прибутку внаслідок реалізації підприємницької ідеї. Бізнес-план є одним із кроків реалізації стратегії с/г підприємства.

Основні моменти бізнес-планування такі:

- обґрунтування можливості, необхідності й обсягів випуску продукції;
- виявлення потенційних споживачів;
- визначення конкурентоспроможності продукту на ринку;
- визначення свого сегмента ринку;
- досягнення показників різних видів ефективності;
- обґрунтування достатності капіталу в ініціатора проекту й виявлення можливих джерел фінансування.

Бізнес-план у системі планування сільськогосподарського підприємства можна віднести одночасно і до поточних, середньострокових та перспективних планів. До поточних планів відносять тому, що на першому році реалізації проекту складається детальний щомісячний план. До середньострокових планів відносять тому, що план реалізації бізнес-плану охоплює від трьох до п'яти років діяльності сільськогосподарського підприємства. У випадку зміни напрямків діяльності підприємства у ході реалізації бізнес-плану, відбувається розширення спектру планування, бізнес-план виконує функцію стратегічного плану. Бізнес-план використовують для розробки основної концепції введення діяльності підприємства. При складанні даного документу проводять аналіз ринку, маркетингової, фінансової, виробничої діяльності та розробляється загальна стратегія розвитку діяльності сільськогосподарських підприємств.

Бізнес-плани, що стосуються основного виробництва, пов'язані в основному із зміною спеціалізації обсягів виробництва продукції. Такі зміни пов'язані з потребою в новій техніці та інших ресурсах, тому вимагають певного обґрунтування.

Бізнес-плани по створенню та розширенню галузей переробки сільськогосподарської сировини носять комплексний характер. Це означає, що бізнес-плани власне переробного виробництва тісно пов'язані з розвитком

виробничої галузі підприємства, яка забезпечує сировиною таке переробне виробництво.

Бізнес-плани промислових виробництв у рамках сільськогосподарських підприємств обґрунтовують доцільність та можливість диверсифікації виробництва, а також її економічну ефективність. Диверсифікація виробництва дає можливість знизити ризики, але вона можлива у випадку, якщо в господарстві є ресурси для створення промислового виробництва (глина для цегельних заводів, піщані кар'єри).

Бізнес-план у сфері торгівлі сільськогосподарські підприємства найчастіше розробляють: при створенні або розширенні власної торгової мережі, за якого здійснюється будівництво; оренда або купівля нових торгових точок.

Таким чином бізнес-план виконує такі основні функції: є інструментом, за допомогою якого підприємець може оцінити фактичні результати діяльності за певний період; може бути використаний для розробки концепції ведення бізнесу в перспективі; є інструментом залучення фінансових ресурсів; є інструментом реалізації стратегії підприємства.

Бізнес-планування вже стало реальністю економічної практики агропромислового комплексу України. Ним користуються великі колективні підприємства, фермерські господарства, приватні підприємці. На ринку інтелектуальних послуг виник попит на цей вид діяльності.

Отже, бізнес-план — це активний робочий інструмент управління, відповідний пункт усієї планової та виконавчої діяльності підприємства. Бізнес-план дає змогу аналізувати, контролювати й оцінювати успішність діяльності в процесі реалізації підприємницького проекту, виявляти відхилення від плану та своєчасно коригувати напрямки розвитку бізнесу.

Список використаних джерел

1. Chychun, V. A. and Palamarchuk, V. D. (2010), "Business planning as a factor of successful entrepreneurship", *Sotsium. Nauka. Kul'tura*, vol. 21 (18), pp. 58–63.
2. Покропивний С. Ф. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, доп. / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболюк, Г. О. Швиданенко, О. Г. Дерев'янка. – К. : КНЕУ, 2002. – 379 с.
3. Барроу П. Бізнес-план, который работает / Пол Барроу; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 288 с.

ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ

Зюзін В. О.

Сьогодні фінансування державних цільових програм в Україні в значній мірі залежить від ефективності якісних структурних перетворень в економіці та належному використанні наявних ресурсів. Для досягнення цього розробляються та реалізуються програмні заходи різного рівня:

національні цільові програми, регіональні цільові програми, інвестиційні проекти.

Відомо, що соціально-економічна політика реалізується через сукупний механізм державного впливу на господарство та суспільство. При цьому методи впливу держави на ринок та соціум містять у собі такі глобальні напрямки, як прогнозування, планування, державне цільове управління, грошове-кредитне та бюджетне регулювання. Підвищення ділової активності, виникнення більшої кількості нових комерційних підприємств та інші, не менш важливі фактори, спонукали державу до цілеспрямованої діяльності з прогнозування та планування [2].

Як свідчать дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі України за останні 5 років кількість державних цільових програм зменшилась з одночасним зменшенням обсягів фінансування. Розмір фінансування соціальних програм постійно збільшується та у 2018 р. склав 11,52 млрд. грн. Найбільшими державними цільовими програмами, які фінансуються за рахунок державного бюджету стали [1]: Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 р. – 4,11 млрд. грн., Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р. (обсяги частково підтверджені фінансовими документами) – 2,99 млрд. грн., Державна цільова програма “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 р. – 1,26 млрд. грн.

Окрім цього, помітна тенденція збільшення частки програм, які фінансуються з місцевих бюджетів. Так, у 2018 р. державні цільові програми за рахунок коштів місцевих бюджетів було профінансовано в обсязі 6,12 млрд. грн.

Серед яких були наступні [1]: Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р. – 4,74 млрд. грн., Загальнодержавна цільова програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 р. – 0,69 млрд. грн., Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 р. – 0,47 млрд. грн., Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2016-2020 р. – 0,11 млрд. грн.

Замовниками державних цільових програм виступають: Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Дніпропетровська обласна державна адміністрація, Міністерство оборони України, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України. Стан врахування державними замовниками пропозицій Мінекономрозвитку за результатами моніторингів попередніх років

свідчить про продовження практики ігнорування державними замовниками необхідності виконання положень законодавства у сфері розроблення та виконання державних цільових програм, відсутність розробки державними замовниками методики оцінки ефективності виконання державних цільових програм, з урахуванням специфіки та кінцевих результатів.

До системних недоліків виконання державних цільових програм можна віднести [1]:

1. Державні цільові програми так і не стали дієвим та ефективним інструментом розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць. Вони виконують роль “формального документу з декларацією про наміри щось зробити”.

2. В рамках планування та використання коштів державного бюджету не дотримуються в повному обсязі принципи пріоритетності вирішення проблеми. Питання досягнення програмних цілей не є основним при розподіленні бюджетних коштів.

3. Прогнозні обсяги фінансових ресурсів програми, у тому числі коштів державного бюджету, не узгоджуються з реальними можливостями їх фінансування.

4. Програми не містять методики оцінки ефективності її виконання, що повинна бути розроблена державним замовником з урахуванням специфіки програми та кінцевих результатів.

5. З боку державних замовників має місце формальний підхід до виконання вимог чинного законодавства у сфері розроблення та виконання державних цільових програм.

6. Незадовільне звітування державних замовників: недотримання строків подання, інформація подається не в повному обсязі та не за всіма виконавцями.

7. Відсутня можливість для здійснення контролю з боку громадськості.

Отже, позитивними аспектами функціонуванні державних цільових програм є збільшення частки програм, які фінансуються з місцевих бюджетів та залучення додаткових джерел фінансування.

Список використаних джерел:

1. Стан виконання державних цільових програм у 2018 р. [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – 04.04.2019. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>

2. Цільові програми та механізми по забезпеченню прозорості у процесі їх реалізації. Абрамов Л.К., Азарова Т.В. – Кіровоград: ІСКМ, 2010. – 100 с.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА СВІТОВИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Губа М. О., Губа О. І.

Комерційні банки щоденно надають своїм клієнтам велику кількість різноманітних банківських продуктів і послуг, які постійно модернізуються, саме тому діапазон банківської діяльності постійно збільшується. Проблематика вивчення інновацій є актуальною на нинішній стадії економічного розвитку.

“Банківська справа необхідна, а банки – ні”. Ці слова Білла Гейтса точно підсумовують основну потребу всіх банків постійно адаптуватися до світу, в якому споживачам необхідне більш якісне та швидке обслуговування в режимі онлайн з використанням мобільних пристроїв.

Оскільки технології продовжують розвиватися, банківський сектор продовжує прискорювати свої інвестиції в інновації та цифрові удосконалення, такі як:

1. Обслуговування певного сегмента. Згідно з Accenture (консалтингова компанія в США), “багато банків мають продукти, орієнтовані на вікові демографічні кластери, але зараз банки орієнтуються на спосіб життя, цінності та прагнення”.

2. Розширення відкритого банкінгу. Завдяки тому, що дані облікового запису та платежів доступні через безпечні інтерфейси програмування прикладних програм (API), споживачі мають більшу можливість та контроль над тим, як вони взаємодіють зі своїми постачальниками фінансових послуг.

3. Прихильність Phygital доставки. Через високу вартість традиційних послуг та збільшення кількості транзакцій через цифрові канали, все більше компаній використовують банківські структури, призначені тільки для цифрових технологій. Phygital технології вважаються технологіями майбутнього. У будь-якому місці можна буде скористатись будь-якими банківськими послугами, адже увесь світ, використовуючи таку інновацію, представляється як невичерпне джерело інформації.

4. Прогнозуюче банківське обслуговування, кероване AI (штучним інтелектом). Банківська індустрія може консолідувати всі внутрішні і зовнішні дані, створюючи прогнозні профілі клієнтів в режимі реального часу.

5. Платежі всюди. Тенденції інновацій в сфері платежів будуть виникати в поєднанні з Інтернетом речей (IoT), точками продажу (POS), мобільними гаманцями, криптовалютою і блокчейном.

Слід зауважити, що досвід клієнтів часто є вирішальним фактором, коли мова йде про банківську діяльність. Клієнтам необхідні: персоналізована взаємодія з банківською установою, спрощена банківська діяльність та доступ до своїх облікових записів за допомогою інформаційних технологій. Наведемо приклади світового інноваційного досвіду банківських клієнтів:

1. Банк Америки випустив Ai-Powered чат “Еріка”, який дозволяє клієнтам легко здійснювати не тільки фінансові операції, а й перевірку свого

балансу, нагадати клієнтам про необхідні поточні розрахунки та взагалі відповіді в режимі онлайн на питання пов'язані з банком.

2. В іспанському банку “BBVA” винайшли програму Vsonomy, яка допомагає клієнтам ставити цілі, економити гроші та відстежувати ефективність та результативність операцій. Користувачі можуть також порівняти свої витрати з успішними людьми, щоб побачити, чи їхня фінансова діяльність ефективна.

3. Американський банк “Chase Bank” використовує автоматизацію у відділеннях банку, встановивши касові термінали самообслуговування у своїх відділеннях, щоб клієнти могли швидко вирішувати фінансові питання.

4. Польський банк “Idea Bank” робить свою продукцію доступною в дорозі, буквально – з філіями та кооперативними приміщеннями в приміських поїздах.

5. Клієнти американського банку “Capital One” можуть скористатися текстовим чатботом Eno, який дізнається про поведінку кожного клієнта при кожній взаємодії і може адаптуватися до потреб та уподобань.

6. Банк “Barclaycard” у Великобританії має функцію Grab + Go, яка перетворює смартфони клієнтів у гаманці.

7. Компанія “ВМО Harris Bank” в США відкрила “Smart Branch” для співпраці з найкращими інтерактивними технологіями і людськими порадами. Філія включає відеокамери, які взаємодіють з клієнтами через екрани, смарт-банкомати та відео на вимогу, щоб продемонструвати продукти та надати поради.

Технологічні інновації сприяють трансформації банківської справи і підприємницької архітектури. Впровадження інновацій у банківському секторі економіки, сприятиме гнучкості бізнесу, створенні бізнес-моделей з цифровою підтримкою. Переваги і види технологічних інновацій представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги інновацій у банківській сфері

Веб-чат	Краудсорсинг (Залучення фахівців “з народу”)	(Аналітика RPA) швидке схвалення продукту	Швидка персоналізація чи рестрація	Робототехніка
Дають можливість поліпшення бізнесу через спілкування клієнтів, їх обміном інформації шляхом, обговорення, голосування та опитування на прикладі будь-якої банківської операції.	Аналітика RPA у поєднанні із швидкою персоналізацією дозволяє банкам оцінити певні транзакції громадськості для інформації про потреби клієнтів, які потім можуть бути використані для створення відповідного фінансового продукту чи послуги.	Зводить до мінімуму ручні процеси, що дозволяє банкам ефективно обробляти документацію, обслуговувати клієнтів, в тому числі приймати заявки на депозит та кредит .		

Отже, щоб мати можливість конкурувати в умовах жорсткої конкуренції, законодавчих змін і зростаючого впливу технологій, банки повинні поставити інновації в якості основного пріоритету, адже інновації поступово витісняють застарілі бізнес-моделі. Разом з тим, банки повинні передбачати потреби споживачів і вводити нововведення таким чином, щоб розставити пріоритети для найбільш ефективного поєднання можливостей, процесів і людей.

Список використаних джерел:

1. Innovation in banking –are we communicating the value created? London, 2017. URL: <http://integratedreporting.org> (дата звернення: 14.03.2019).
2. Five Innovation Trends That Will Define Banking in 2019. USA, 2019. URL: <https://thefinancialbrand.com/77869/innovation-trends-banking-ai-api-personalization-payments/> (дата звернення: 16.03.2019).
3. 10 Examples Of Customer Experience Innovation In Banking. Washington, 2018. URL: <https://www.forbes.com/sites/blakemorgan/2018/10/11/10-examples-of-customer-experience-innovation-in-banking/#1a0098f5729d> (дата звернення: 18.03.2019).
4. Tech that will change banking and the way we save. London, 2018. URL: <https://www.techworld.com/picture-gallery/apps-wearables/technologies-that-can-change-way-we-save-3593548/> (дата звернення: 20.03.2019).
5. The digital bank: tech innovations driving change at US banks. New York, 2018. URL: <https://www.ey.com/us/en/industries/financial-services/banking---capital-markets/ey-the-digital-bank-tech-innovations-driving-change-at-us-banks> (дата звернення: 22.03.2019).

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Бабенко А. Г.

В нашій країні сконцентровано приблизно четверта частина світових запасів потужних родючих чорноземів. Раціональне використання земельних угідь є досить важливим напрямком успішного розвитку сільського господарства як основної складової агропромислового комплексу.

Останнім часом в аграрному секторі України забезпечується динаміка зростання обсягів виробництва продукції рослинницької та тваринницької галузей. Проте темпи росту в аграрній сфері в повній мірі не задовольняють потреби нашого суспільства. А тому необхідно виробляти всі види сільськогосподарської продукції в обсягах, що в повній мірі задовольняють власні потреби та потреби імпорту. Є також зацікавленість аграрних товаровиробників щодо покращення економічного стану та подальшого поживлення фінансової ситуації сільського господарства як важливої галузі України.

Для забезпечення зростання економічної ефективності виробництва в аграрному секторі на сучасному етапі також необхідно реалізувати на

практиці механізм державного регулювання, запровадження досягнень передової науки та науково-технічного прогресу. Саме ці напрями забезпечать підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та докорінне покращення основних соціально-економічних показників.

Отже йде мова про докорінну перебудову механізму управління аграрним сектором, вдосконалення державного цінового регулювання на основні види рослинницької та тваринницької продукції.

Основою ціни будь-якої сільськогосподарської продукції є повна собівартість, тобто всі затрати по виробництву та реалізації. Іншою складовою ціни є також прибуток, що забезпечує прогнозований рівень рентабельності.

Прогнозована ціна, а також маса прибутку в ринкових умовах господарювання забезпечують розширене виробництво та повну окупність виробничих затрат. Мова йде про досягнення в сільськогосподарських підприємствах оптимального рівня рентабельності в межах не менше 40 відсотків.

По окремих видах товарної продукції (зернові культури, соняшник, цукрові буряки) рентабельність прогнозується від 70 до 120 відсотків. За рахунок реалізації тваринницької продукції та птиці передбачається досягти також повної окупності виробничих затрат. Із запровадженням економічного механізму регульованих цін на сільськогосподарську продукцію з'являється реальна можливість підприємствам одержати додаткову масу прибутку, що буде використана не лише на забезпечення ефективності виробництва, а також на підвищення оплати праці аграрних товаровиробників, тобто на покращення їх матеріальної винагороди.

За нашими підрахунками в новій економічній ситуації рівень номінальної заробітної плати аграріїв можливо довести приблизно до відповідного рівня матеріальної винагороди працівників базових галузей промисловості. Заслуговує на увагу також цінове державне регулювання, що сприятиме докорінному покращенню ситуації на ринку праці. Адже в нових умовах цінового регулювання буде забезпечено зростання обсягів сільськогосподарської продукції, особливо молока, м'яса всіх видів худоби тощо. А тому в сферу матеріального виробництва (переважно в тваринницьку галузь) будуть залучатися безробітні селяни, повертатися раніше втрачені робочі місця. Таким чином, буде поетапно вирішуватися важлива соціальна проблема підвищення зайнятості населення в аграрних регіонах України.

Передбачається, що впродовж 2-3 років в нових умовах цінового регулювання можна призупинити міграційні процеси в сільській місцевості, запобігти розвитку також і інших негативних соціально-економічних явищ.

Все це може бути надійною передумовою для забезпечення підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, зростання оплати праці аграрних товаровиробників, покращення економічної ситуації в галузях аграрного сектора.

Отже забезпечення на практиці економічного механізму регулювання аграрного сектору України є досить важливим заходом в економіці сільськогосподарських підприємств і повністю здійснюватися за ініціативою районних та обласних структур сільського господарства.

Сам механізм регулювання буде вдосконалюватись із врахуванням конкретних умов тих чи інших аграрних підприємств. Практична реалізація регулюючого механізму сприятиме більш раціональному використанню земельних ресурсів, технічних засобів, а також підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах. Отже, можливо досягти в сфері сільськогосподарського виробництва більш раціонального використання людського капіталу, а також забезпечити ефективне використання всіх ресурсів.

За нашими прогнозами буде досягнуто позитивна динаміка щодо зростання ефективності виробництва в рослинницькій та тваринницькій галузях, а також покращення матеріального добробуту працівників виробничої сфери.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ

Мещеряков А. А.

Теорія банківської фірми переносить акценти управління банком з проблеми формування портфелю активів на досягнення високої конкурентоспроможності на основі створення ефективної багаторівневої системи управління. Маркетинг виступає складовою частиною більш складної системи менеджмента.

На нашу думку слід виделяти такі складові частини системи маркетингу як маркетинговий підхід, маркетинговий процес та маркетингова служба. Сутність означає розкриття поняття маркетингу у банку; маркетинговий підхід розкриває принципи маркетингу, що реалізують його сутність; маркетинговий процес визначає дії, що необхідні для реалізації принципів; маркетингова служба являє собою структуру, що впроваджує маркетинговий підхід до організації діяльності та здійснює маркетинговий процес.

Пропоується розглядати наступні основні принципи банківського маркетингу: концентрація зусиль на забезпеченні повного задоволення потреб споживачів; націленість на довгостроковий результат у досягненні запланованих об'ємів реалізації послуг по встановленим цінам.

Принципи маркетингу визначають маркетинговий процес як сукупність послідовних дій, націлених на формування та підтримку попиту на банківські послуги.

При цьому принципи маркетингу мають чітко виражений зв'язок з етапами маркетингового процесу. Так принцип концентрації зусиль на потребах споживачів визначає перший етап маркетингового процесу, який схематично може бути представлений у наступному вигляді.

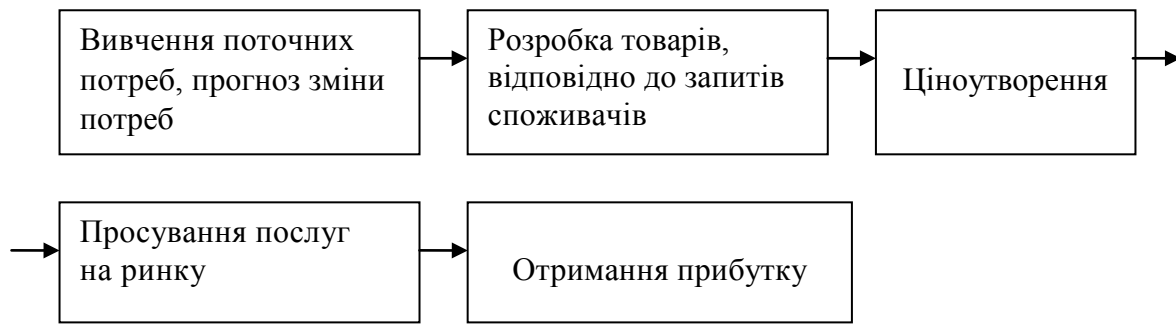

Схема 1. Складові елементи першого етапу маркетингового процесу.

Націленість на довгострокові результати у досягненні запланованих об'ємів реалізації визначає такі етапи маркетингового процесу як складання стратегічного та тактичного планів. У стратегічному плані визначаються довгострокові цілі банку. Тактична частина містить поточні плани та задачі, кількісні орієнтири на найближчий період. Кінцевою формою тактичного планування є побудова прогнозного балансу. Прогнозний баланс стає основою плану доходів та видатків банку, які розраховуються на підставі планування об'ємів залучення та розміщення коштів.

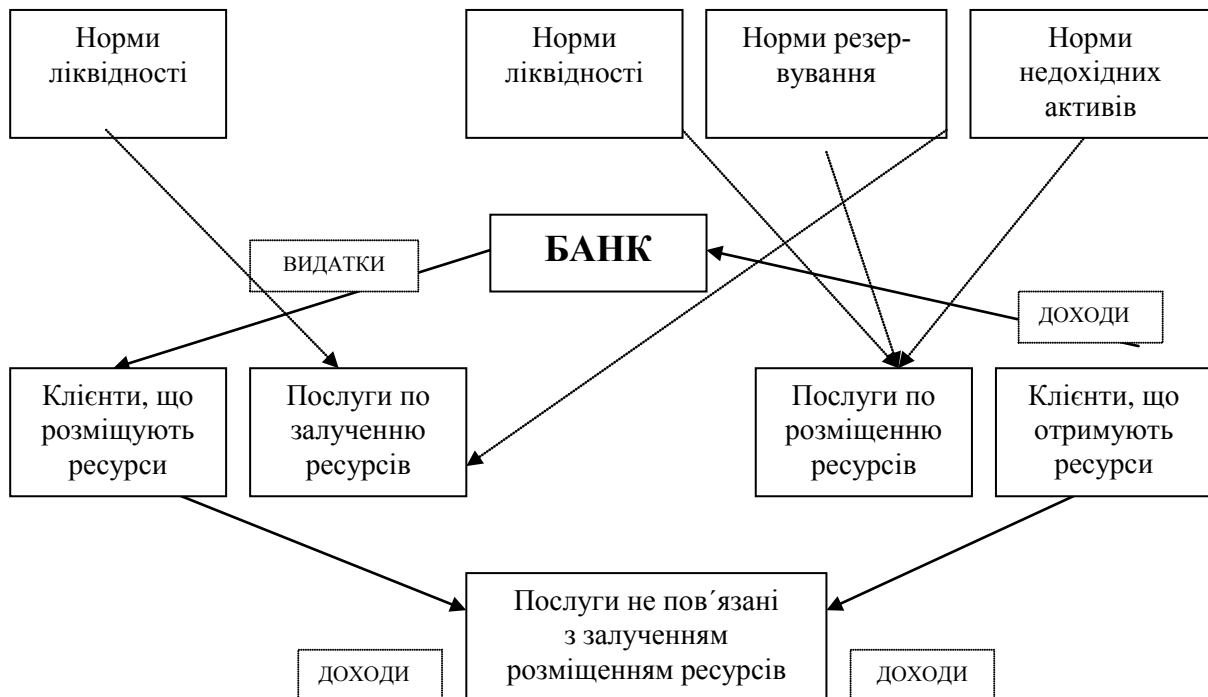

Схема 2 Процес тактичного планування.

Системний підхід до розуміння банківського маркетингу пов'язує усі практичні дії з основними теоретичними постулатами.

Принцип маркетингу	Етап маркетингового процесу, що відповідно до принципу маркетингу	Фахівці банку, що забезпечують етап маркетингового процесу
Принцип концентрації зусиль на задовольненні потреби покупців	Вивчення ринку продавців, покупців та продуктів.	Фахівці з маркетингових досліджень
	Розробка продукту	Фахівці по розробці нових продуктів
	Визначення ціни продукту	Фахівці з ціноутворення
	Стимулювання збуту продукту	Фахівці по зв'язкам з громадськістю
Принцип націленості на довгостроковий результат	Складання стратегічного плану	Фахівці з стратегічного планування
Принцип націленості на кінцевий результат	Складання тактичного плану	Фахівці з тактичного планування

Список використаних джерел:

1. Пережожев В. А. Современные подходы к пониманию категорий “Банковский продукт”, “Банковская услуга” и “Банковская операция”. – Финансы и кредит. – № 21. – 2002. – С. 23.
2. Бор М. З., Пятенко В. В. Менеджмент банков: организация, стратегия, планирование. – М. : ИКС “ДИС” 1997. – С. 47.
3. Уткин Э.А. - Банковский маркетинг. – М. : “ИНФРА-М”. – 1995. – С. 5.
4. Севрук В.Т. - Банковский маркетинг. – М. : “Дело. Лтд.”. – 1994. – С. 9.

ПОЄДНАННЯ ПОДАТКОВИХ ТА БОРГОВИХ ФІНАНСІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Сальникова Т. В.

Для забезпечення макроекономічної стабільності та соціально-економічного розвитку держави необхідною умовою є ефективне функціонування фінансової системи та реалізація ефективної фінансової політики. Для цього важливо забезпечити мобілізацію фінансових ресурсів в обсязі, достатньому для забезпечення витрат держави та виконання взятих фінансових зобов'язань. Крім того, для стабілізації фінансової системи необхідні ефективна система державного нагляду, контролю та регулювання, забезпечення законності та прозорості, вибір оптимальної моделі фінансової системи та фінансового інструментарію.

Основа фінансового забезпечення суспільно необхідних видатків складають податки, неподаткові надходження, грошова емісія, державні

запозичення та надходження від приватизації. Основними джерелами наповнення бюджету є податкові надходження.

В кризовий період збільшення податкових надходжень не є дієвим. Тому для розширення можливостей наповнення бюджету необхідно вдаватися до державних запозичень, що може призвести до збільшення державного боргу, але за умов ефективного використання позики може сприяти відновленню економіки за рахунок додаткових ресурсів, які тимчасово компенсують бюджетний дефіцит.

До податкових фінансів, як основного джерела бюджетних ресурсів, відносяться податки - обов'язкові платежі, які законодавчо встановлюються державою, сплачуються юридичними та фізичними особами в процесі розподілу і перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту й акумулюються в централізованих грошових фондах для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

Призначення податкових фінансів — вилучати частину фінансових ресурсів у певної категорії платників податків з метою її розподілу серед всіх громадян [1].

Податкова стратегія мобілізації бюджетних ресурсів розглядається як система державних заходів, спрямованих на досягнення довготермінових цілей податкової і бюджетної політики в частині формування бюджетних ресурсів держави за допомогою податків і зборів[2].

Боргові фінанси – це державні запозичення, спосіб фінансування дефіциту бюджету, альтернативна податкам кредитна форма фінансового забезпечення виконання державними структурами функцій держави, використання якої, спричиняючи зміни у перерозподілі ВВП та функціонуванні позикових капіталів, впливає на процеси відтворення.

Боргову стратегію мобілізації бюджетних ресурсів зазвичай тлумачать як систему дій і заходів щодо уникнення боргових проблем держави та забезпечення її платоспроможності [2].

В умовах активізації державних запозичень податкові фінанси покликані забезпечити стабільну дохідну базу бюджетів для фінансування суспільно необхідних видатків та формування умов для прискорення відтворювальних процесів, функціонування боргових фінансів.

Позикове фінансування суспільно необхідних видатків посилює позитивний вплив на відтворення зумовлених функціонуванням оподаткування перерозподільних процесів, створює нові умови для економічного зростання та суспільного розвитку [1].

Боргові фінанси не зможуть існувати без податкових, вони є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими. Залежно від співвідношення та координації податкових та боргових фінансів матиме місце або гармонійна економіка, або криза. Оптимальним буде таке поєднання податкових та боргових джерел наповнення бюджету, за якого дохідна частина буде сформована в необхідному обсязі і це не викличе зростання рівня державного боргу. Збалансованість державних фінансів може бути досягнута лише за

умови достатності податкових і боргових джерел формування бюджетних ресурсів держави для фінансування виробництва суспільно необхідних благ [2].

Для того щоб функціонування податкових та боргових фінансів було ефективним, необхідно дотримуватись прийнятих норм та обмежень. Зокрема, стосовно податкової складової важливо пам'ятати про фіскальний оптимум, відповідно до якого не можна стягувати до бюджету понад 30-35% доходів у вигляді податків. Із підвищенням податкових ставок доходи бюджету будуть зменшуватись. Зарубіжний досвід свідчить про те, що максимально можливе економічне зростання досягається за рівня податково-го навантаження складає не більше 19,3% ВВП. За 2016-2018 рр. податкове навантаження в Україні становило в середньому 27% від ВВП [3].

Стосовно боргових фінансів, тут також необхідно дотримуватись прийнятих норм. Найбільш поширеним індикатором є відношення державного боргу до ВВП, яке не повинне перевищувати 60% ВВП, безпечним для України визнано рівень боргу 35% від ВВП. Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу не повинен перевищувати 200 дол. США. Це лише декілька показників, але навіть за ними можна стверджувати, що співвідношення податкових та боргових фінансів в Україні необхідно оптимізувати.

За 2016-2018 рр. частка боргу у ВВП скоротилась з 81% до 61%, але все ще перевищує граничне значення. Зовнішній борг на 1 особу у 2016 р. склав 22970 грн., у 2018 р. – 26009 грн., з урахуванням скорочення населення 607,3 тис. осіб [3]. Недотримання норм свідчить про недоліки у системі планування та управління як податковими, так і борговими фінансами в Україні.

Список використаних джерел:

1. Крисоватий А. І. Парадигма податкових та позикових фінансів // Вісник економічної науки України. 2008. №1. С.132-140;
2. Сідельникова Л. П. Теоретико-організаційні домінанти і практика розбудови податково-боргових джерел формування бюджетних ресурсів держави: монографія. Херсон : Грін Д. С., 2013. 669 с.
3. Статистика державного боргу. URL: <http://cost.ua/budget/debt/>

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Качула С. В.

Зміна пріоритетів та механізму реалізації державної фінансової політики соціального розвитку в Україні впродовж усіх років незалежності відбувалася з різною інтенсивністю у відповідності до розроблених стратегічних документів розвитку суспільства.

На різних етапах суспільного розвитку основні складові державної фінансової політики – бюджетна та грошово-кредитна – відігравали більшу

чи меншу роль у регулюванні соціальних процесів, набір їх інструментів і важелів змінювався у залежності від фази економічного циклу, рівня розвитку економіки, стану соціальної сфери, необхідності вирішення соціальних проблем та інших чинників.

Результатом наукових напрацювань вчених у контексті реальної зміни пріоритетів соціально-економічного розвитку стало твердження, що прогресивний поступальний суспільний розвиток можливий лише на основі певного матеріального підґрунтя. Підґрунтям підвищення якості життя всіх членів суспільства є економічний розвиток, як динамічний процес, спрямований на досягнення якісних змін щодо умов життя населення, забезпечення кількісних і якісних показників соціального розвитку.

В умовах відкритості економіки та посилення процесів глобалізації важливими чинниками реалізації державної фінансової політики соціального розвитку стають фінансова стабілізація та економічне зростання. Як свідчать дані державної служби статистики, відновлення економіки України впродовж 2016-2018 рр. відбувалося занадто повільно, тому не досягло докризового рівня та не сприяло реалізації соціально орієнтованих цілей державної фінансової політики. За таких обставин з необхідністю стояло завдання модернізації інструментів державної фінансової політики у напрямі підвищення їх дієвості та адаптивності для нейтралізації негативних соціальних явищ і процесів, соціальних ризиків, створення належних умов сталого соціального розвитку.

Вагомим напрямом розвитку інструментального впливу державної фінансової політики на соціальні процеси є подолання надмірної нерівності через зростання якісних характеристик механізму її реалізації: справедливе оподаткування, перехід від фінансування установ до фінансування соціальних послуг, переорієнтації фінансових інструментів у напрямі розповсюдження адресності соціальної підтримки населення. Фінансові інструменти мають сприяти соціальній підтримці найбільш незахищених верств суспільства, які об'єктивно не в змозі забезпечити себе самостійно, для інших членів суспільства мають діяти чіткі та зрозумілі правила щодо реалізації можливості самозабезпечення.

За допомогою складових механізму реалізації державної фінансової політики має встановлюватися певний порядок у фінансових відносинах і фінансовій діяльності з метою їх впливу на соціально-економічний розвиток. Кожна з складових державної фінансової політики є цілісним системним поняттям, що у загальному розумінні може використовуватися як її інструмент та водночас має власні механізми, інструменти, важелі, що застосовуються для реалізації/вирішення конкретних проблем, досягнення соціальних цілей.

Фінансово-економічна криза та її наслідки стали вагомими причинами переосмислення місця і ролі бюджетних та грошово-кредитних інструментів державної фінансової політики у соціальному та економічному розвитку суспільства. Важливо використовувати адекватні економічним і соціальним завданням інструменти державної фінансової політики у системі

державного регулювання, виходячи із оцінки їх ролі в економічному і соціальному розвитку.

Необхідність забезпечення фінансової стабільності, як важливого чинника соціального і економічного розвитку, особливо в умовах динамічних змін макроекономічного середовища та зростання соціальних ризиків, потребує використання ефективних інструментів грошово-кредитної політики. У цьому контексті особливого значення набуває макропруденційне регулювання, визначення його режимів у залежності від циклічності економічного розвитку, зокрема, його використання у системі заходів контрциклічного потенціалу монетарної політики в умовах кризи. Вагомим чинником зростання реальних доходів населення є використання інструментарію грошово-кредитної політики для зниження інфляції.

Ефективність механізму фінансового регулювання соціального розвитку буде залежати від рівня взаємоузгодженості та координації бюджетної та монетарної політики, що потребує розвитку інституційно-функціональної моделі загальнодержавного управління, та врахування часових лагів між часом застосування інструментів бюджетної та грошово-кредитної політики та очікуваним результатом.

Вважаємо, що найбільш суттєво просувають суспільство у напрямі розвитку, підвищення рівня життя реалізація наступних позицій Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”: децентралізація та реформа місцевого самоврядування; реформа регіональної політики; реформа системи соціального захисту; пенсійна реформа; реформа системи охорони здоров'я; реформа якості та безпеки харчової продукції; програма популяризації фізкультури та спорту; програма здорового способу життя та довголіття (серед важливих завдань Стратегії - підвищення середньої тривалості життя в країні на три роки); реформа освіти; програма розвитку для дітей та юнацтва.

Реальне втілення окреслених стратегічних цілей і завдань потребує подальшого розвитку механізму реалізації державної фінансової політики у аспекті адаптації її методів, інструментів і важелів як до глобальних викликів, так і до необхідності вирішення внутрішніх завдань задля забезпечення і підтримання належної якості життя населення. Важливим є узгодження стратегічних орієнтирів суспільного розвитку і бюджетних програм, ефективне задіяння складових механізму фінансового регулювання соціального розвитку (доходів і видатків бюджету, міжбюджетних трансфертів, кредитування та ін.) і механізмів грошово-кредитного регулювання.

РОЗВИТОК РЕГУЛЯТОРНОЇ ФУНКЦІЇ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Щирий Г. Л.

Фінансова нестабільність, звуження виробництва, зниження рівня рентабельності функціонуючих підприємств та безробіття – ці та інші чинники негативно впливають на формування доходів державного та місцевих бюджетів. Дія окреслених та інших факторів зумовлює виконання непрямыми податками переважно фіскальної функції. Водночас, важливим є по-

силення їх регуляторної функції у системі державного регулювання у аспекті ефективного впливу на соціально-економічний розвиток.

Акцизний податок належить до непрямих податків. В його регуляторна функція є двоякою. По-перше, це вплив на соціально-економічні процеси через інструменти бюджетно-податкової політики, по друге, обмеження/стримування використання шкідливих для здоров'я населення і оточуючого середовища товарів.

В окремі періоди економічного розвитку України роль акцизного оподаткування була різною. Слід враховувати, що податкова система в 1990-х роках знаходилася на початковому етапі формування, тому загальний перелік підакцизних товарів був доволі широким. Значний перелік підакцизних товарів (велика частка яких відносилася до харчових продуктів та побутових товарів) мав забезпечувати більш стабільні надходження акцизу до бюджету, порівняно з прямими податками, особливо за умов економічної кризи, значної збитковості підприємств реального сектору, високого рівня безробіття. Водночас, розширення бази оподаткування мало певним чином нейтралізувати низький платоспроможний попит населення.

До переліку підакцизних товарів у різні періоди включалися товари, однак завжди існував стабільний базовий набір, до якого відносяться: алкогольні напої, тютюнові вироби, транспортні засоби, ювелірні вироби. Зосередимо увагу на такій групі підакцизних товарів, як тютюн і тютюнові вироби. Тютюнові вироби були об'єктом акцизного оподаткування в незалежній Україні з 1992 року – після прийняття Закону України “Про акцизний збір”. Єдині зміни, що були внесені щодо акцизного оподаткування тютюнових виробів – це доповнення цієї позиції тютюном з 1996 року. З прийняттям Податкового кодексу України акцизний збір перейменовано в акцизний податок.

Я свідчать дані таблиці, обсяг реалізованих тютюнових виробів у загальній сумі вироблених промислових товарів коливається у січні лютому 2016-2019 років від 0,49 відсотків (січень-лютий 2016 року) до 0,73 відсотків (січень-лютий 2017 року) та починаючи з 2017 року має тенденцію до зниження. Головним фактором скорочення споживання тютюнової продукції в Україні визначається зменшення цінової доступності сигарет, через скорочення реальних доходів громадян та різного зростання акцизів на сигарети.

Основна тенденція останніх років щодо тютюнового ринку в Україні полягає у падінні обсягів легального ринку. За оцінками експертів, ситуація, коли споживання залишається стабільним, а обсяги легального виробництва скорочуються, свідчить про заміщення нелегальним продуктом. Приблизно кожна восьма сигарета реалізовується нелегальними каналами збуту [1]. Як результат, знижуються надходження від акцизних податків до державного та місцевих бюджетів, тобто послаблюється фіскальна функція цих податків.

Обсяг реалізованих тютюнових виробів у січні-лютому 2016-2019 рр.¹

Період	Обсяг реалізованих тютюнових виробів без ПДВ та акцизу		З нього обсяг тютюнових виробів, реалізованої за межі країни	
	млн. грн	у % до всієї реалізованої продукції	млн грн	у % до обсягу реалізованої промислової продукції за видом діяльності
січень-лютий 2016	1238,3	0,49	866,1	69,95
січень-лютий 2017	2552,8	0,73	1127,7	44,18
січень-лютий 2018	2233,8	0,55	1022,3	45,77
січень-лютий 2019	2155,3	0,51	1246,7	57,84

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: розраховано автором за даними: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Натомість, за аналізований період обсяг тютюнових виробів, реалізованих за кордон має тенденцію до збільшення після падіння в 2017 році порівняно з 2016 роком. Таким чином, можна з огляду на інші чинники, зробити висновок, що регулювання споживання тютюнових виробів у аспекті його певного обмеження відбувається повільно незважаючи на зростання акцизного податку. Фіскальна мета оподаткування та використання фіскальної функції акцизного податку впродовж досліджуваного періоду превалює.

Список використаних джерел

1. “Податковий кодекс України” № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> 2. Закон України “Про акцизний збір” № 1996-XII від 18 грудня 1991 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/199612/ed19921226>

2. Звіт про результати аналізу обґрунтованості планування (прогнозування) надходжень акцизного податку до державного бюджету. 2017. URL : <http://www.ac-rada.gov.ua>.

ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Мищенко Д. А., Мищенко Л. О.

Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування в Україні визначається закріпленням за ними відповідних джерел надходжень, наявністю у органів місцевого самоврядування повноважень щодо визначення напрямів використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, права місцевих органів влади самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети.

Подальша демократизація суспільства, децентралізація влади на засадах субсидіарності були і залишаються пріоритетами України. Важливу роль у цих процесах відіграє реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади відповідно до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування, яка стала невід'ємною складовою національного законодавства у цій сфері. Впровадження реформи розпочато на основі Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Програми діяльності Уряду, “Стратегії-2020” Президента України та відповідного плану з їх реалізації.

На даний час в рамках реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні проводиться активна робота по формуванню спроможних територіальних громад. Бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, матимуть прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. В результаті буде забезпечено виконання одного із напрямків реформи міжбюджетних відносин – перехід від триступеневої до двоступеневої бюджетної системи.

Склад видатків місцевих бюджетів України та їх динаміка наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка видатків місцевих бюджетів України у 2016–2018 рр., млрд грн

Показники	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. від 2016 р., %
Загальнодержавні функції	16,21	23,80	28,6	176,4
Оборона	0,008	0,014	0	0,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	0,39	0,63	1,2	307,7
Економічна діяльність	34,77	55,88	77,1	221,7
Охорона навколишнього природного середовища	1,48	2,61	3	202,7
Освіта	94,61	136,62	165,7	175,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	106,36	141,28	145,4	136,7
Житлово-комунальне господарство	17,54	27,17	30	171,0
Духовний та фізичний розвиток	11,94	16,44	18,8	157,5
Охорона здоров'я	63,04	85,66	93,2	147,8
Міжбюджетні трансфери	4,17	5,97	7,4	177,5
Разом видатків	350,52	496,09	570,9	162,8

Видатки на загальнодержавні функції у 2018 році зросли на 12,39 млрд. грн. відносно 2016 р. Фінансування громадського порядку, безпеки та судової влади за рахунок видатків місцевих бюджетів України зросло на 0,81 млрд. грн. Видатки на економічну діяльність збільшилися на 42,33 млрд. грн. На охорону навколишнього природного середовища видатки місцевих бюджетів зросли на 1,52 млрд. грн. Фінансування освіти підвищилося на 71,09 млрд. грн. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, що здійснюються з місцевих бюджетів, зросли на 39,04 млрд. грн. Видатки на житлово-комунальне господарство підвищилися на 12,46 млрд. грн. На охорону здоров'я було витрачено на 30,16 млрд. грн. більше.

Основними напрямками фінансування залишаються видатки на соціальний захист на соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я. За результатами 2018 року можна зробити висновок щодо незначних, однак наявних трансформацій у формуванні видатків місцевих бюджетів у процесі впровадження децентралізаційних процесів. В подальшому, за умови збільшення обсягів видатків на економічну діяльність та за рахунок збільшення капітальних видатків можливо створити підґрунтя для економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Морщ Я.І Аналіз видатків місцевих бюджетів у контексті децентралізації фінансових ресурсів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. №10. С. 150-153.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average>
5. Ціна держави. URL: <http://www.cost.ua/about/>.

MERCHANT CASH ADVANCE ЯК ВИД ІННОВАЦІЙНОГО ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Лисяк Л. В., Абдін А. В

Merchant cash advance (з англ. – грошовий/готівковий аванс торговця, далі – МСА) є одним з сучасних інноваційних продуктів фінансування бізнесу. Сутність МСА полягає у викупі позикодавцем майбутньої дебіторської заборгованості з продажів по безготівкових розрахунках. Спочатку МСА представляв собою одноразову виплату бізнесу в обмін на заздалегідь узгоджений відсоток з продажів по кредитних та/або дебетових картках. На сьогодні цей термін описує певний набір варіацій кредитування малого та середнього бізнесу, що характеризуються коротким терміном (від 3-4х до максимум 24 місяці), невеликими регулярними платежами (звичай кожного дня, але не без винятків – потижнево, помісячно) та досить високими відсотковими ставками.

Зазвичай послугами МСА компаній користуються ресторани, дрібні магазини, будівельні компанії, перевізники, салони краси, клінінгові компанії та компанії з сезонним доходом.

Сфера МСА є узаконеною в країнах Європи (наприклад Великобританії), Канаді та досить активно представлена в США. Особливістю діяльності МСА компаній є їх “незарегульованість”. Наприклад, традиційно банківська система США регулюється кількома державними та федеральними органами, але провайдери послуг МСА не є частиною даної системи, оскільки фактично та юридично вони не кредитують, а купують дебіторську заборгованість. Це дає змогу “грати” з відсотками, збільшуючи ризики.

Причиною такого стрімкого розвитку компаній МСА виступають складнощі малого та середнього бізнесу в отриманні банківського кредиту, а саме: складніший процес подання заявки, довший термін схвалення/відхилення заявки, збір максимально повного пакету документів, жорсткі критерії щодо фінансового стану компанії.

Процес отримання МСА послуг зазвичай займає від декількох годин до декількох днів, та складається з наступних кроків (рис.1):

- Заповнення анкети-заяви (стандартна інформація про власників, компанію, бажані умови фінансування);
- Формування кредитного скорингу власників та компанії (FICO, Experian, VantageScore та ін.);
- Аналіз банківських виписок бізнесу мінімум за останні 3 місяці;
- Схвалення заявки;
- Надання доступу системі АСН до картки, з якої буде відбуватися списання коштів. АСН (automated clearing house) - електронна мережа для фінансових операцій, є невід’ємною складовою МСА процесу, яка автоматично проводить платежі з рахунку продавця на рахунок покупця майбутнього доходу;
- Отримання коштів на рахунок від МСА компанії.
- Автоматичне щоденне погашення заборгованості системою АСН.

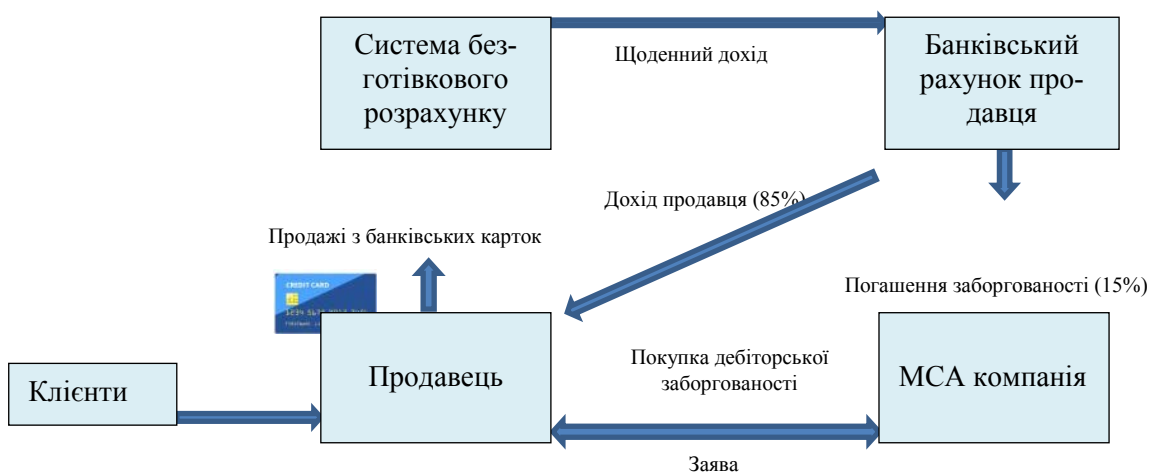

Рис. 1. Процес надання послуг МСА компаній.

Існує три основних види погашення заборгованості:

1. Split – кошти отримані від безготівкових розрахунків автоматично розділяються між продавцем та покупцем майбутнього доходу за заздалегідь узгодженим відсотком (як правило, від 10% до 20%).

2. Lock box (від англ. – замкнена коробка) – відсоток з усіх безготівкових продажів бізнесу депонується на банківський рахунок, контрольований фінансовою компанією, а потім узгоджена частина пересилається компанії через АСН.

3. АСН – за підсумками кожного робочого дня на рахунок фінансової компанії автоматично переводиться встановлений заздалегідь платіж (незалежно від щоденного прибутку бізнесу).

Отже, сфера Merchant Cash Advance є новим постачальником послуг фінансування малого та середнього бізнесу, що стрімко розвивається та є вигідною альтернативою для вирішення їх нагальних потреб з метою збільшення прибутку. Зокрема, це може бути ремонт, придбання нової техніки, обладнання, розширення, закупівля сировини, матеріалів та ін. Але потрібно зважити всі переваги та недоліки даного фінансування (табл.1), оскільки завищені відсотки та короткі строки погашення можуть вплинути на фінансову стабільність фірми.

Таблиця 1

Переваги та недоліки Merchant Cash Advance.

Переваги	Недоліки
Швидке фінансування	Високі відсоткові ставки
Легкий процес схвалення	Короткі строки погашення
Не ідеальна кредитна історія не є причиною відмови	Щоденне списання коштів зменшує грошовий потік

Варто зазначити, що також існують інші альтернативні методи фінансування малого та середнього бізнесу, такі як мікрокредитування та факторинг, що є перспективою подальших досліджень.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Вощина М. О., Фролов С. С.

Сучасне українське суспільство перебуває у сфері впливу різноманітних актуальних та потенційних загроз. Серед широкого спектра проблем національної безпеки важлива роль належить фінансовій складовій.

Сьогодні держава стикається з великою кількістю зовнішніх та внутрішніх загроз, які негативно впливають на стабільність фінансової системи, стан національної валюти та економіки в цілому.

Економічну безпеку можна визначити як здатність та можливість для економіки країни розвиватися в умовах конфліктів, невизначеності, ризиків стосовно умов існуючої дійсності. З точки зору класифікації на зовніш-

ні та внутрішні фактори необхідний рівень економічної безпеки України можуть забезпечити тільки внутрішні системні фактори, що формують її цілісність і гнучкість до змін. На нашу думку, основними загрозами для фінансової безпеки України є:

- кібер-тероризм, у т. ч.— фінансовій сфері (згадаймо потужний удар вірусу RetyaA, що відчули на собі, зокрема, банківські структури);
- кібер-злочинність;
- вплив світових фінансових коливань та криз на економіку країни;
- корупція у владі або рівень тінізації економіки (тінізація економіки спричинена передусім податковим тиском та корупційними схемами в державі, а також невірним вибором важелів регулювання економіки);
- недостатня ефективність державного регулювання фінансово-кредитної сфери;
- фактичне припинення інноваційної діяльності.

Розбудову ефективної національної фінансової безпеки ускладнює невизначеність її певних категорій та складових. З урахуванням нестабільності фінансової системи країни та наявності корупційних факторів розробка сучасної нормативної бази у сфері фінансової безпеки може гальмуватися.

Поява даних загроз багато в чому зумовлена також тим, що економічні реформи, розпочаті з набуттям Україною незалежності, не призвели до утворення сучасної ринкової економіки, внаслідок цього не виник і не функціонує мотиваційний механізм щодо підвищення продуктивності праці, зростання ефективності виробництва, впровадження інновацій.

Оскільки концепцію фінансової безпеки України потрібно постійно вдосконалювати і пристосовувати до актуальних потреб, нижче викладено деякі ідеї щодо формування концепції фінансової безпеки України на сучасному етапі. Наразі фінансова безпека є радше метою, аніж дієвим, ефективно працюючим інструментом.

Саме тому влада, фахівці, експертна спільнота мають зробити рішучі кроки щодо удосконалення фінансової безпеки. Зокрема, необхідно спільними зусиллями:

- розробити та запровадити дієві механізми попередження зазначених загроз;
- модернізувати законодавство;
- впровадити сучасні форми взаємодії різних владних структур та інституцій у питаннях фінансової безпеки та фінансового моніторингу;
- запровадити в Україні дієві інструменти контролю за ефективністю використання бюджетних коштів, котре сприятиме транспарентності бюджетної та фінансової систем і дасть можливість економіці України динамічно розвиватись та нарощувати економічний потенціал.

За нашим переконанням, бюджетні асигнування необхідно зосереджувати на тих галузях, секторах економіки і програмах, які дадуть в коротко-строковій перспективі суттєву економічну віддачу, високу прибутковість, соціальний або екологічний ефект.

Важливим фактором також є динаміка фінансової безпеки України, котра вимагає передусім свого інформаційного забезпечення. Це детерміновано:

- по-перше, складністю управління соціально-економічним розвитком країни;
- по-друге, швидким темпом становлення інформаційного суспільства (суспільства знань) та інформаційної держави в Україні;
- по-третє, отриманням фінансових ресурсів і новітніх технологій за допомогою методів інформаційної війни;
- по-четверте, використанням новітніх інтелектуальних технологій для збільшення свого економічного і фінансового потенціалу.

Підсумовуючи вищевикладене, зробимо висновок, що розвиток тіньової економіки призвів до такої проблеми, як критична загроза економічній безпеці України на макрорівні. Подальший розвиток економіки України вже не можливий без обліку впливу тіньової економіки, тому що вона впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві. Усвідомлення та врахування тіньової економіки як основної загрози економічній безпеці України дасть змогу застосовувати більш ефективну національну економічну політику та впровадити нові реформи у галузі економіки та національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Бутенко В. В. Роль бюджетної політики в системі забезпечення фінансової безпеки України / В. В. Бутенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2017. – № 1. – С. 170–179.
2. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Саєнко. – Київ : Знання України, 2011. – 299 с.
3. Іванків О. Я. Діагностика загроз економічній безпеці підприємства й напрями їх нівелювання в умовах євроінтеграційних процесів / О. Я. Іванків // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – № 1 (5). – С. 40–45.
4. Наконечна Н. В. Методологічні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки України / Н. В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.14. – С. 281–287.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Кушнір А. І.

В економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень важлива роль належить місцевим бюджетам, що обумовлено покладеними на них обов'язками та повноваженнями. Так, місцеві бюджети виступають фінансовою базою місцевого самоврядування,

посідають важливе місце в перерозподілі валового внутрішнього продукту, а також здійснюють безпосередній вплив на задоволення різноманітних потреб населення. Наявність місцевих бюджетів забезпечує фінансову самостійність органів місцевого самоврядування, дозволяє розвивати соціальну інфраструктуру, сприяє ефективному використанню фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць.

В свою чергу, ефективність функціонування місцевих бюджетів, а також можливість виконання місцевими органами влади своїх функцій в повній мірі, безпосередньо залежать від показників їх стійкості. Необхідність забезпечення стійкості місцевих бюджетів висуває нові вимоги до управління місцевими бюджетами.

Фінансова стійкість місцевого бюджету – це комплексне поняття, що відображає такий стан сукупності грошових фондів, за якого місцевий орган влади має стабільно розвиватися, забезпечуючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику. Умовами фінансової стійкості місцевого бюджету є збалансованість доходів і видатків для розвитку, бюджетна самостійність і платоспроможність, які характеризуються спроможністю органу місцевого самоврядування мобілізувати фінансові ресурси в бюджет без запозичення фінансової допомоги, а також повно і своєчасно виконувати свої повноваження. В наукових працях поняття стійкості часто ототожнюється з поняттям збалансованості, стабільності й рівноваги.

В свою чергу, в економічній літературі існують різні підходи до аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів з використанням великої кількості показників. Важливість оцінювання рівня фінансової стійкості місцевого бюджету в сучасних умовах зумовлюється необхідністю правильно оцінити фінансово-економічне положення конкретних територій і на цій основі вибудувати обґрунтовану бюджетну політику, крім того, дозволяє потенційним інвесторам реально оцінити ризик вкладення капіталу в муніципальні утворення.

В своїх дослідженнях Н. Ю. Коротіна, запропонувала систему об'єктивної комплексної оцінки фінансового стану місцевих бюджетів шляхом розрахунку показників, які діляться на такі групи:

- показники збалансованості місцевого бюджету;
- показники фінансової незалежності місцевого бюджету;
- показники, що характеризують спрямованість муніципальної бюджетної політики в сфері бюджетних витрат;
- показники бюджетної стійкості місцевого бюджету;
- показники боргової залежності місцевого бюджету.

Л. А. Костирко та Н. Ю. Велентейчик, при оцінюванні стійкості місцевих бюджетів зазначають, що необхідно застосовувати комплексний підхід, який передбачає розрахунок інтегрального показника, який урахує сукупний вплив інтегральних оцінок за визначеними блоками аналізу: збалансованості, фінансової самостійності, ефективності бюджету. Кожен блок аналізу складається з системи показників, спрямованих на дослідження та аналіз найважливіших складових фінансової стійкості місцевого бюджету. Розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості місце-

вого бюджету — сума укрупнених стандартизованих показників за блоками аналізу з урахуванням ваги кожного блоку.

Основною проблемою оцінки фінансової стійкості місцевого бюджету є не тільки вибір і визначення фінансових показників, але і можливість їх використання на практиці. Слід відмітити, що сьогодні вітчизняна економічна наука не має у своєму розпорядженні єдиного комплексу методичних прийомів оцінювання фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні.

Створення та проведення економічно обґрунтованої методики оцінки фінансової стійкості дасть змогу органам місцевого самоврядування:

- об'єктивно проаналізувати дохідну частину місцевих бюджетів регіону;
- дослідити стан правового та інформаційного забезпечення формування фінансово стійких бюджетів;
- дати оцінку діяльності установ у сфері формування бюджету регіону;
- з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки між окремими економічними явищами, процесами та статтями бюджетів;
- визначити рівень можливостей наповнення бюджетів;

Таким чином, подальшим напрямом дослідження повинна стати розробка ефективної методики оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів, яка сприятиме комплексному управлінню місцевими фінансовими ресурсами для забезпечення соціально-економічного розвитку територій.

Список використаних джерел:

1. Коротина Н. Ю. Методика анализа финансового состояния бюджетов муниципальных образований. *Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях*. 2014. № 17. С. 17–27.
2. Костирко Л. А. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Фінансовий простір*. 2016. №1. С. 83-90.
3. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2013. № 1. С. 87–96.
4. Степанюк Н. А. Методики оцінки фінансової стійкості бюджетів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18. Ч. 3. С. 73–77.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Гнатенко Є. П., Корінь А. В.

Фінансова система України має глобальні недоліки, що призводять до зменшення рівня життя населення, тому це питання досить актуальне на сьогоднішній час. Значних результатів у вивченні цієї теми досягли такі науковці: А. С. Крикля, А. І. Даниленко, А. Крилову, Б. А. Карпінського, О. В. Герасименко, В. Л. Андрущенко, І. В. Бураковський, З. С. Варналій. Вищезгадані автори зосереджували свою увагу на основах збалансованості фінансової системи держави.

Метою роботи є викласти результати досліджень недоліків та проблем фінансової системи України та можливі шляхи рішень даних проблем.

Встановлення фінансової системи в Україні розпочалось із встановленням державності 1991р, та діє досі. А саме з централізованою радянською економікою, яка існувала довгий період в державі і наклала свій відбиток. Функціонуючу фінансову систему потрібно вдосконалити на ряду з такими, як банківська система, фондовий ринок, інвестиції та інші. Аналізуючи питання можна виділити цілий ряд актуальних проблем. Одна з головних бойові дії на сході України, що потребує великих витрат з боку держави. Далі на ряду з нею йдуть тіньова економіка, що приховує справжній стан на підприємствах; низький рівень ВВП; недостатнє інвестування; інфляційні явища; недосконалість державного контролю; повільний темп реформ. Ці всі явища є взаємозв'язані, одне породжує інше. Вирішенням, та знешкодженням даних проблем є реформи. Почати потрібно саме з податкової, послабити тиск, зменшити роль держави в економіці. Потрібно розподілити податкові проценти відносно рівня доходу суб'єктів оподаткування. Співробітництво на вигідних умовах з сусідніми державами, іноземними організаціями, компаніями буде стимулювати приріст ВВП. Перешкодою, такого співробітництва, на сьогоднішній час є воєнні дії на сході. Інвестори бояться ризикувати своїми коштами, такий стан у нас також з імпортом та експортом.

Вище наведена податкова реформа, а саме мінімізація тиску на малий, невеликий бізнес та виробників, та менше “залякування” населення інфляційними явищами, повинна знизити темп цих явищ. Таким чином кількість вироблених товарів будуть відповідати грошовій масі в обігу, а інфляція, яка викликає у населення стійке прагнення скоріше перетворити гроші в товари, не буде прискорювати оборот грошової маси, що призводить до перевищення темпів знецінювання грошей над темпами їх випуску.

Найважчим буде викоринити недосконалість державного контролю, та корупційний лад. В цьому нам можуть допомогти справжня люстрація, перегляд складу керуючих органів, реформи, відміна застави в судах, демократія, та зміна застарілої суспільної думки. Більша частина населення просто звикла так жити. Темп вже введених владою реформ, можна назвати “повзучім”. Прикладом цього є децентралізація- концепція реформ місцевого самоврядування, а саме її спалах, та незавершеність досі. Таке становище пригнічує, адже ряд цих вдосконалень виведе Україну на зовсім новий для нас економічний рівень.

Зміни треба починати саме с себе, кожен нас звик просто так жити, закриваючі очі на несправедливість, корупцію, безвладдя. Більшості здається що це спрощує життя, скорочує термін чекання прийняття рішень, спрощує паперову роботу. Викоринивши корупцію, зникне несправедливість, роками накладена тінь на економіці. Отримуючи заробітну плату в конвертах, ми прирікаємо себе на проблему маленької пенсії, якої просто не вистачатиме на життя, а потім самі жаліємось. Ми є авторами свого майбут-

нього, і саме нам обирати, як само ми хочемо жити, утримуючи бюрократів в кабінетах а рахунок хабарів, чи реформувати цю систему, отримувати бажане не плативши гроші за підпис. Чесно працювати і отримувати достойну пенсію, якої достатньо на існування. Кожен повинен прийняти рішення для себе.

Фінансова система пронизує всю національну економіку країни, починаючи з домогосподарств, індивідуальних і партнерських підприємств, корпоративних підприємств і закінчуючи державою. Вона є фундаментом державотворення, рушійною силою населення, інструментом розквіту економіки. Її недосконалість гальмує розвиток держави, позбавляє шансу на нормальне, фінансово забезпечене життя населення, породжує в головах громадян думку про пошук “кращого життя”. Потрібно починати діяти а не думати і говорити.

Список використаних джерел:

1. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність./ Підручник затверджений МОН України. – Видавництво ЦУЛ, 2017 р – 472с.
2. Петухова О. М. Інвестування. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. – Видавництво ЦУЛ, 2018 р – 336 с.
3. Щотова Ю. М., Лазько Г. З., Бойко В. М., Ільченко Г. О . Договори в сфері інвестування / Навчальний посібник. – Видавництво “Алерта” , 2015р – 192 с.

КОНВЕРГЕНЦІЯ INSURTECH І ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКІВ

Пономарьова О. Б., Заволока Л. О.

Страхування – це консервативна область, яка давно залишається осторонь від інновацій. Але на світовому ринку з'являється все більше InsurTech фірм. Всього за 5 років кількість InsurTech компаній, зросла до декількох сотень по всьому світу, тому якщо страховик прагне залишатися конкурентоспроможним в швидко змінюваному середовищі, то має орієнтуватися на світові інноваційні тенденції.

Трендами, що спричиняють необхідність трансформацій і впливають на конкурентоспроможність страхових організацій є:

- бурхливі макроекономічні умови, що характеризуються низькими відсотковими ставками;

- зміни у регулюванні страхової діяльності, зокрема міжнародна фінансова звітність, директива Solvency II (є нормативним актом ЄС і встановлює всеосяжні вимоги до процесів регулювання діяльності страховиків і страхових груп), систематичні зміни назв фінансових установ;

- значні зміни представлені новими технологіями, наявністю нетрадиційних конкурентів та нових учасників ринку (наприклад, роботоконсультанти);

- все більша глобалізація ринку;

- низька маржа та зростання поточних витрат;

- посилення реструктуризації та діяльності зі злиття та поглинання страхових компаній;

- посилення конкуренції за дефіцит кваліфікованих спеціалістів, особливо актуаріїв, андеррайтерів та фінансових консультантів [2].

Необхідна конвергенція між існуючими та новими технологіями базується на наступних чинниках:

1) цифрове поширення. Найбільший відсоток компаній InsurTech прагне змінити розподіл впливу на страховому ринку. Це означає, що транзакції та інформація повинні проходити між усіма системами, даними і страховими фахівцями, які залучені в основні галузі страхового бізнесу;

2) зв'язок із життям чи здоров'ям. Нові продукти і послуги, засновані на мобільних рішеннях, що сприяють розвитку страхування життя і здоров'я. Велика кількість інформації, зібраної в реальному часі про діяльність людини стосовно здоров'я, має спрямовуватися у внутрішні системи страховика

для управління, аналізу і дій;

3) нові технології в виплатах. Дрони, доповнена реальність, штучний інтелект і інші технології вже застосовуються для обробки претензій для підвищення ефективності роботи. Нові робочі процеси будуть розвиватися, тому страховики повинні інтегруватися з існуючим програмним забезпеченням [1].

Ці важливі рішення мають гнучкість для підтримки конвергенції InsurTech і MatureTech з плином часу і інтеграції систем, що дозволяють страховикам знаходити важливу інформацію, якої вони потребують в найшвидші терміни.

За даними консалтингової компанії Accenture (Ірландія), глобальні інвестиції в страхову індустрію (Insurtech) істотно збільшилися в 2017 році, лідером за темпами розвитку є Європа. В 2017 році кількість угод у сфері страхових технологій зросла на 39%, а загальна їх вартість підвищилась на 32% до \$ 2,3 млрд [3].

Щодо страхового ринку України, то він має певні перешкоди у застосуванні нових технологій: політична нестабільність в країні; низька грамотність населення та недовіра до страхової галузі; слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у страховій сфері з іншими країнами; проблема забезпечення гарантованого вкладення грошей; криза ліквідності банківської системи. Однак, деякі компанії незважаючи на ряд проблем, шукають шляхи впровадження інновацій у свою діяльність для підвищення конкурентоспроможності [4].

Тому, підвищення рівня розвитку надання страхових послуг спричинить зростання суспільної довіри до самого механізму страхування. Зважаючи на це, вітчизняні страховики мають співпрацювати з успішними InsurTech компаніями, що функціонують у світі та спиратися на їх досвід.

Таким чином, конкурентоспроможність страхових організацій залежить від розумних партнерських відносин з компаніями InsurTech. Наявність сучасної цифрової страхової платформи означає, що страховик повинен мати технологічні рішення для збору, маршрутизації, управління, створення, доставки і аналізу цифрового контенту, включаючи як структуровані, так і неструктуровані дані.

Список використаних джерел:

1. The convergence of InsurTech and traditional insurance technology URL: <http://blog.onbase.com/insurance/the-convergence-of-insurtech-and-traditional-insurance-technology/>

2. Achieving convergence of finance, risk and actuarial functions URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-convergence-is-key-to-transformation-in-insurance/\\$FILE/ey-achieving-convergence-of-finance-risk-and-actuarial-function-beyond-transformation.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-convergence-is-key-to-transformation-in-insurance/$FILE/ey-achieving-convergence-of-finance-risk-and-actuarial-function-beyond-transformation.pdf)

3. Инвестиции в европейские страховые технологии увеличились в 4 раза URL: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/news/investitsii-v-evropeyskie-strahovyie-tehnologii-insurtech-uvelichilis-v-4-raza>.

4. Заволока Л. О., Колесник Є. О., Сіліна І. С. Інновації на ринку страхових послуг. – Інфраструктура ринку. – № 19. – 2018 – С. 195–198.

ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ІЗ ПЕРЕХОДУ НА АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ РЕСУРСОЩАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Ковіня М. М.

Проблема ресурсозбереження є загальнодержавною, так як в умовах розвитку ринкових відносин усвідомлення суб'єктами господарювання вичерпності більшості ресурсів не є стимулом до ресурсозбереження. Вона має вирішуватися шляхом формування відповідних фінансових механізмів, інструментів та важелів державного фінансового стимулювання для розкриття внутрішніх резервів, впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу, розвитку нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива у всіх галузях економіки.

Розглянемо рис. 1, у якому визначено питому вагу видатків за напрямом охорона довкілля.

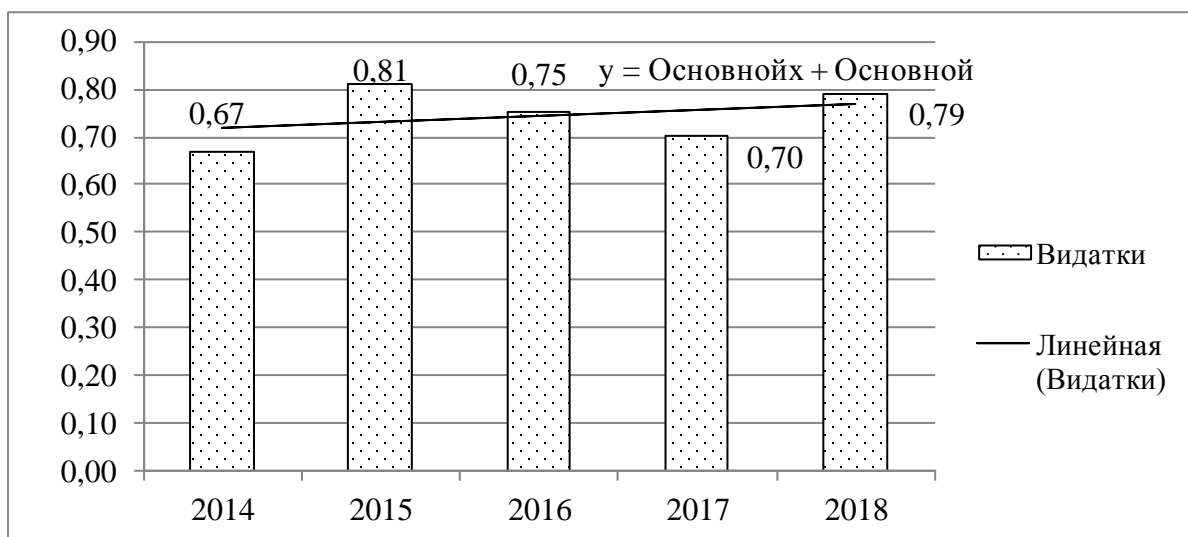

Рис. 1. Питома вага видатків на охорону довкілля у загальній сумі видатків за функціями, %

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Я бачимо, спостерігається незначна тенденція до збільшення видатків за функціональною класифікацією, яке описується рівнянням $y = 0,013x + 0,705$.

Проте, не зважаючи на тенденцію до збільшення, показник видатків на охорону довкілля за 2018 рік становить лише 0,3% від ВВП із зведеного бюджету України.

Незначні обсяги фінансування змушують звертатися до використання альтернативних джерел енергії. Розглянемо обсяги енергоспоживання на основі відновлюваних джерел у динаміці на території України. Із таблиці 1 бачимо, що показник загального постачання енергії зменшується ($y = -5073,3x + 145195$), також зменшується показник обсягу гідроенергетики ($y = -42,103x + 1121,7$). Проте деякі складові, а саме обсяг енергії біопалива та відходів збільшується ($y = 115,28 + 1151,5$), стрімка тенденція до збільшення є і у показника вітрова та сонячна енергія ($y = 18,079x - 41,933$).

На сьогоднішній день в світі нараховується близько 150 запланованих та вже реалізованих проектів із повного переходу на відновлювану енергетику. Вони поділяються на декілька категорій: міські, регіональні, державні, проекти у житловому фонді та у бізнесі. Серед таких проектів по окремих країнах, містах можна виділити наступні:

1. Данія поставила за мету до 2035 р. досягти 100% виробництва теплової та електричної енергії з відновлюваних джерел та 100% енергії з ВДЕ в усіх секторах до 2050 р.

2. Шотландія: мета – 100% виробництва електроенергії та забезпечення 30% загальної потреби в енергії за рахунок ВДЕ до 2020 р.

3. Саудівська Аравія прийняла рішення до 2040 року повністю відмовитися від використання викопних палив й замінити їх відновлюваними джерелами енергії [1].

Енергоспоживання на основі відновлюваних джерел за 2007-2017 роки

		Одиниця виміру	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Загальне постачання первинної енергії	тис. т н.е.	139330	134562	114420	132308	126438	122488	1E+05	105683	90090	91658	89389
	із нього												
2	Гідроенергетика	тис. т н.е.	872	990	1026	1131	941	901	1187	729	464	660	658,5
3	у % до підсумку	%	0,6%	0,7%	0,9%	0,9%	0,7%	0,7%	1,0%	0,7%	0,5%	0,7%	0,7%
4	Енергія біопалива та відходи	тис. т н.е.	1508	1610	1433	1476	1563	1522	1875	1934	2102	2832	2420
5	у % до підсумку	%	1,1%	1,2%	1,3%	1,1%	1,2%	1,2%	1,6%	1,8%	2,3%	3,1%	2,7%
6	Вітрова та сонячна енергія	тис. т н.е.	4	4	4	4	10	53	104	134	134	124	156,9
7	у % до підсумку	%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%
Усього енергія від відновлюваних джерел													
8	Загальне постачання енергії від відновлюваних джерел	тис. т н.е.	2384	2604	2463	2611	2514	2476	3166	2797	2700	3616	3235
9	Частка постачання енергії від відновлюваних джерел	%	1,7%	1,9%	2,2%	2,0%	2,0%	2,0%	2,7%	2,6%	3,0%	3,9%	3,6%

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Таким чином, перехід до альтернативних видів енергії дозволить заощаджувати природні ресурси та зберігати їх. Важливим є запозичення та адаптування зарубіжного досвіду провідних країн стосовно фінансового забезпечення проектів і програм по використанню альтернативних видів енергії.

Список використаних джерел:

1. Аналіз енергетичних стратегій країн ЄС та світу і ролі в них відновлювальних джерел енергії. URL: <http://greenergy.com.ua/info-data/analizenergetichnih-strategij-krayin-es-ta-svitu-i-roliv-nih-vidnovlyuvalnih-dzherelenergiyi/>
2. Видатки бюджету / Ціна держави. URL: <http://cost.ua/budget/expenditure/>
3. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ОЦІНКА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Гордієнко В. О., Шевченко Н. І.

Стратегічною метою державної структурно-інноваційної політики є створення сучасної, конкурентоспроможної економіки здатної забезпечити соціально-економічний розвиток України. Галузева структура промислового виробництва повинна наблизитися до пропорцій, які мають економічно розвинені країни та країни з перехідною економікою, що досягли економічного зростання в результаті реалізації активної промислово-інвестиційної політики [1]. Обсяги наданих економіці країни інвестицій мають забезпе-

чувати, в першу чергу, розвиток тих підприємств, які забезпечують найбільшу рентабельність інвестованого капіталу. Тільки такий підхід до інвестиційної політики в змозе забезпечити структурні перетворення промисловості і на їх основі економічне зростання в державі.

Для визначення найприбутковішої сфери діяльності було вилучено 60 компаній з рейтингу Fortune Global 500 [2,3]. Fortune Global 500 – рейтинг 500 найбільших світових компаній, критерієм складання якого є виручка компанії. Щоб визначити, яка сфера є найбільш прибутковою, необхідно згрупувати компанії за сферою діяльності та розрахувати коефіцієнт ROIC (показник рентабельності інвестованого капіталу). Зробити висновок щодо найбільш прибуткової сфери діяльності важко, тому розрахуємо середнє значення ROIC та відобразимо для кожної сфери діяльності окремо (рис. 1).

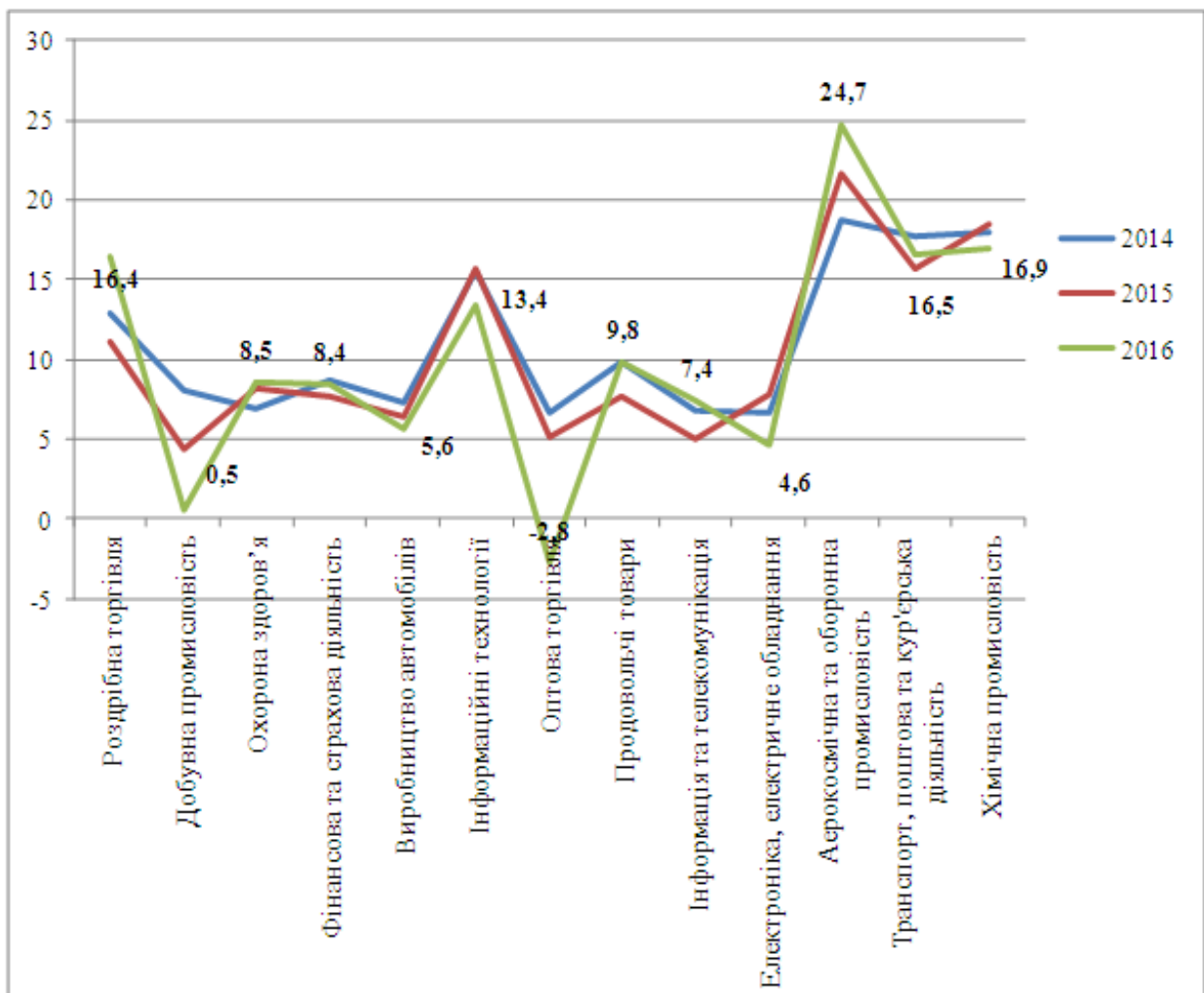

Рис. 1 Показник ROIC компаній Fortune Global 500 за сфери діяльності

Згідно побудованої діаграми, значення ROIC у 2016 р. знаходиться в такому діапазоні: максимальне значення досягло 24,7 %, а мінімальне – 0,5 %. Можна побачити, що у 2016 р. найбільше значення ROIC (24,7 %) належить аерокосмічній та оборонній сфері. Варто відзначити, що з 2014 р.

рентабельність інвестованого капіталу в даній сфері невпинно зростає. Друге місце посідає хімічна промисловість (16,9 %). На третьому місці – транспорт, поштова та кур'єрська діяльність із значення ROIC 16,5 % та оптова торгівля – 16,4 %.

Варто зазначити, що відмінності всередині галузі іноді виявляються більш значними, ніж відмінності між галузями. Різниця між найбільшим і найменшим значенням ROIC компаній у 2016 р. досягла 39,59 %. Ці відмінності показують, що у даній галузі працює багато підгруп з дуже різними структурами і вони діють у дуже різних конкурентних умовах і для того, щоб робити обґрунтовані висновки необхідно розрахувати середнє квадратичне відхилення. Середнє квадратичне відхилення (σ) показує як розподілені значення щодо середнього у вибірці, тобто можна зрозуміти на скільки великий розкид значень. На основі отриманих даних, можна сказати, що найнижче значення σ в таких галузях: охорона здоров'я (1,7 %), продовольчі товари (2,2 %) та виробництво автомобілів (3,5 %). Це вказує на те, що більшість значень знаходяться поруч із середнім значенням, а отже, вказує малу варіабельність даних. Найбільше значення σ має оптова торгівля і складає 16,5 %. Отже, дана галузь має велику варіабельність. У таких галузях як добувна промисловість, охорона здоров'я, фінансова та страхова діяльність, інформаційні технології середнє квадратичне відхилення знизилася за аналізований період. Фактично рентабельність інвестованого капіталу показує меншу волатильність у 2016 р. порівняно з 2014 р. Інтерпретуючи даний результат, можна сказати, що в даних галузях ризик інвестування знизився, тобто динаміка показника ROIC є передбачуваною.

Дослідження показало, що середня величина ROIC значно вище стандартного відхилення в таких галузях: роздрібна торгівля, продовольчі товари, інформація та телекомунікація, аерокосмічна та оборонна промисловість, інформаційні технології, транспорт, поштова та кур'єрська діяльність, хімічна промисловість, що вказує на фінансову стійкість даних сфер діяльності до ризику. Таким чином, найбільш прибутковою сферою діяльності є аерокосмічна та оборонна промисловість. Варто зазначити, що за весь аналізований період ця галузь характеризувалася найвищим значенням ROIC. Хоча середнє квадратичне відхилення у даній галузі не є найменшим, проте середнє значення ROIC є найбільшим. Тобто ризик інвестування в дану сферу діяльності вищий, ніж в інші, але й віддача від інвестованого капіталу буде найбільшою.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко В. О. Проблеми структурної перебудови економіки України: Монографія / В. О. Гордієнко. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. фін. акад., 2012. -200с.
2. Fortune Global 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fortune.com/fortune500.html>
3. CNN Money [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fortune.com/fortune500>.<http://money.cnn.com/quote/financials/financials>.

ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА НЕОБХІДНІ ЗМІНИ ЗАКОНОДАВЧИХ НОРМ

Заруцька О. П., Таран О. В.

Проблема розвитку кредитних операцій банків залишається актуальною протягом останніх років. За оцінками Національного банку України, після кризи 2014–2016 рр. потенціал зростання операційної ефективності бізнесу реалізовано в багатьох секторах. Проте банкам бракує якісних корпоративних позичальників. У секторі домогосподарств значний платоспроможний попит є лише на споживчі кредити. У цьому сегменті темп приросту чистих кредитів у гривні перевищує 35 %. Ризики для банківського сектору, пов'язані з роздрібним кредитуванням, помірні, адже сукупний обсяг кредитного портфеля невеликий. Оцінки кредитного ризику мають бути реалістичні, а банки повинні формувати достатні резерви під кредитний портфель фізичних осіб.

Протягом кризових років банки накопичили значну частку проблемних кредитів. За даними НБУ на кінець 2018 частка непрацюючих кредитів у банківській системі України становила 54,6%, з них близько 80% з прострочкою понад 90 днів. Для стягнення заборгованості банки звертаються до судів, але розгляд справ затягується на довгі роки. Заставлене майно також дуже часто не може бути реалізованим і направленим на повернення заборгованості. Все це гальмує розвиток кредитування.

Для захисту прав банків-кредиторів 4 лютого 2019 року було введено у дію Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування”, який набув чинності 4 листопада 2018 року. Він має зворотну дію і застосовується до відносин, що виникли після введення його в дію, а також до відносин, що виникли до цього. Закон входить до переліку основних вимог міжнародних кредиторів України – Світового Банку та МВФ – необхідних для продовження фінансового співробітництва.

Закон направлений на запровадження вимог щодо організації процесу управління непрацюючими активами в банках у відповідності до рекомендацій ЄЦБ, шляхом реалізації ряду задач:

1. Підтримка законодавчого урегулювання питань розвитку вторинного ринку проблемної заборгованості і посилення прав кредиторів та інвесторів на ринку первинної нерухомості;
2. Сприяння отримання банками доступу до державних реєстрів щодо даних клієнтів;
3. Поширення звернень банків до позасудових механізмів урегулювання проблемної заборгованості, зокрема в результаті використання банками механізму фінансової реструктуризації.

Позитивні зміни, прописані в Законі, захищають права кредиторів і закривають низку “лазівок” для недобросовісних боржників. У той же час, закон захищає сумлінних позичальників.

Основні нововведення можна описати наступним чином:

- відчуження предметів застави/іпотеки стає можливим виключно з дозволом кредитора-іпотеко(заставо)держателя;
- зміна розміру основного зобов'язання без згоди поручителя не буде підставою для його припинення;
- банки отримують право висувати вимоги до спадкоємців боржника не з моменту відкриття спадщини, а з моменту, коли банк дізнався про оформлення свідоцтва на спадщину;
- посилено інститут поруки та його відповідальність за невиконання кредитних зобов'язань як солідарного боржника;
- виключено можливість “зловживати” правом і уникнути обов'язку сплати боргу поручителів шляхом ліквідації боржника.
- кредитодавець зобов'язаний письмово повідомити позичальника про зміну процентної ставки протягом 15 календарних днів з дня застосування нової ставки.

Загалом, передбачається, що у разі успішної реалізації Закону права кредиторів стануть більш захищеними, як наслідок банки зможуть висувати більш лояльні вимоги до потенційних позичальників. Це, безумовно, сприятиме активному застосуванню кредитування як фінансового інструменту, зниженню вартості кредитних ресурсів та полегшенню доступу суб'єктів господарювання та фізичних осіб до користування банківськими продуктами.

Варто додати, що комплексний підхід до проблеми непрацюючих кредитів вимагає також і кардинальних зрушень у питанні виконання судових рішень. Зокрема, необхідно, окрім реалізації цього Закону, врегулювати питання щодо автоматизованого (електронного) арешту рахунків боржника на їхніх банківських рахунках, на стадії виконання рішень судів. Тоді за боржником не потрібно буде “бігати”.

Відкритим залишається питання і щодо самого процесу стягнення заборгованості. Важливо законодавчо врегулювати діяльність колекторів, чітко визначити їх права, обов'язки, а також методи стягнення заборгованості у позичальників з метою недопущення порушення громадянських прав позичальників. Відповідно, необхідно прописати на законодавчому як позичальник може захищати свої права у випадку застосування банком колекторських служб.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2478-19>
2. Стратегія Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=86050888>

ПРОБЛЕМИ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Архирейська Н. В., Ключева К. В.

Необхідною умовою підтримки життєдіяльності банку є підтримка достатнього рівня ліквідності. Тому вирішення проблеми ліквідності банку має бути одним з головних напрямків його діяльності.

У літературних джерелах та вітчизняному законодавстві відсутній єдиний підхід до визначення ліквідності банківської установи. В.І. Міщенко зазначає, що ліквідність банку – це його спроможність своєчасно та у повному обсязі, постійно та безперебійно виконувати всі свої грошові зобов'язання та забезпечити розвиток банку на основі проведення та нарощення обсягів його операцій відповідно до стратегії розвитку банку. Інакше кажучи, це сума його грошових коштів, які можна швидко мобілізувати з інших джерел і які дають змогу вчасно виконувати зобов'язання.

До речі, необхідно зазначити, що існує обернено пропорційний зв'язок між ліквідністю банку та його дохідністю, адже якщо банк має вагомую частку активів в ліквідній формі, то менша частка приносить дохід установі, та навпаки.

Але недостатня кількість ліквідних активів є також певною проблемою для банківської установи, адже це провокує появу ризику ліквідності. Ризик ліквідності – це ризик недостатності надходжень грошових коштів для покриття їх відпливу, тобто ризику того, що банк не зможе розрахуватися в строк за власними зобов'язаннями у зв'язку з неможливістю за певних умов швидкої конверсії фінансових активів у платіжні засоби без суттєвих втрат.

Для уникнення таких ризиків банківська установа має здійснювати управління ліквідністю шляхом підтримання її на достатньому рівні.

НБУ здійснює регулювання ліквідності банків за допомогою економічних нормативів, виконання яких є обов'язковим для всіх банків України.

Такими нормативами є:

Н4 – норматив миттєвої ліквідності (не менше 20%) визначається як співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань банку та характеризує мінімальний обсяг високоліквідних активів, необхідний для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного операційного дня;

Н5 – норматив поточної ліквідності (не менше 40%) визначається як співвідношення активів з кінцевим строком погашення до 31 дня до зобов'язань банку з кінцевим строком погашення до 31 дня та характеризує мінімально необхідний обсяг активів банку для забезпечення виконання поточного обсягу зобов'язань протягом одного календарного місяця;

Н6 – норматив короткострокової ліквідності (не менше 60%) визначається як співвідношення ліквідних активів до зобов'язань з кінцевим строком погашення до одного року та визначає мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом одного року [3].

Наявність даних нормативів свідчить про те, що контролю за станом ліквідності банків належить значне місце в регулятивній діяльності НБУ.

В табл. 1 представлені нормативи ліквідності АТ “Райффайзен Банк Аваль” за період від квітня 2018 р. до квітня 2019 р..

Таблиця 1

Динаміка нормативів ліквідності АТ “Райффайзен Банк Аваль”

Дата	Нормативи ліквідності, %					
	Н4	Відхилення від нормативного значення	Н5	Відхилення від нормативного значення	Н6	Відхилення від нормативного значення
01.04.2018	51,02	31,02	47,98	7,98	76,94	16,94
01.03.2019	58,12	38,12	51,64	11,64	79,73	19,73
01.02.2019	51,80	31,80	51,24	11,24	79,32	19,32
01.01.2019	42,91	22,91	52,51	12,51	84,25	24,25
01.12.2018	34,05	14,05	47,32	7,32	81,52	21,52
01.11.2018	35,73	15,73	42,04	2,04	74,59	14,59
01.10.2018	36,50	16,50	42,34	2,34	74,08	14,08
01.09.2018	37,28	17,28	45,39	5,39	73,85	13,85
01.08.2018	36,77	16,77	44,74	4,74	74,95	14,95
01.07.2018	40,40	20,40	48,27	8,27	79,33	19,33
01.06.2018	48,45	28,45	54,08	14,08	82,00	22,00
01.05.2018	49,16	29,16	51,68	11,68	79,25	19,25
01.04.2018	48,83	28,83	57,96	17,96	81,51	21,51

На основі даних НБУ [3].

Якщо розглядати загальну картину, то можемо зазначити, що за даний період нормативи ліквідності були вищі за нормативне значення. Особливо значним перевищенням характеризується норматив миттєвої ліквідності (Н4), котрий в певні періоди вище нормативного значення у 2,5 рази. Це свідчить про надмірне перевищення наявних у розпорядженні банків короткострокових ліквідних активів над їх зобов’язаннями з відповідними термінами виконання.

Отже, можемо зазначити, що відбувається значне накопичення коштів, банк працює в умовах надлишкової ліквідності, що провокує зменшення його прибутковості. Це може призвести до неплатоспроможності банку не зважаючи на його здатність виконувати поточні зобов’язання.

Банк повинен мати свій оптимальний рівень ліквідності, котрий дозволить дотримуватись резервних вимог та своєчасно виконувати зобов’язання, а також нарощувати обсяги операцій.

Список використаних джерел

1. Міщенко В. І. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 12 / В. І. Міщенко, А. В. Сомик та ін. – К. ; Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 180 с.
2. Прутська О.О. Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи України / Гроші, фінанси та кредит. – № 14. – 2016. – С. 846–848.
3. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : постанова Національного банку України від 28.01.2001 № 368 зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0841-01>.
4. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>.

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВ ГІРНИЧО-ДОБУВНОЇ ТА МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Григораши О. В., Григораши Т. Ф.

До моменту розгортання соціально-економічної та політичної кризи металургійна промисловість була однією з провідних видів економічної діяльності та джерелом наповнення державного бюджету в Україні. Підприємства, які все ще знаходять можливості залишатися на плаву, мають ряд проблем та потенційних ризиків ведення господарської діяльності.

Питанню аналізу ризиків металургійних підприємств присвячено публікації вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких В. Д. Данчук, О. В. Каут, В. В. Лакіза, В. В. Немченко, С. М. Нескородев, Т. В. Письменна, Р. В. Пікус, А. Свідерська, К. І. Тарасова, К. Д. Семенова, Н. Е. Чекалова, Ю. О. Швець.

П. Мітчел [1] здійснює загальний аналіз ризиків підприємств зазначеної галузі та виділяє 10 основних. Серед них можна виокремити такі, що носять фінансово-економічний характер.

1. Цифрова ефективність

Цифрова ефективність є ключем до отримання конкурентних переваг. Тим не менше, нещодавнє опитування більш ніж 600 керівників підприємств гірничо-металургійної галузі показало, що значні 37% керівництва знають мало або зовсім не знають про цифрове середовище.

Металурги розуміють, що йдеться про вирішення питання про продуктивність і маржу, але застосовують точкові рішення і інвестують недостатньо для проведення відчутних змін.

2. Максимізація доходності портфеля

Майбутні прибутки будуть конкурентоспроможними лише в довгостроковій перспективі, якщо зараз будуть прийняті правильні рішення щодо використання капіталу. Це стосується всіх напрямків розподілу капіталу:

- купівля: бажаним є зростання, але привабливі інвестиції залишаються дефіцитними;
- будівництво: проекти, що реалізують на базі існуючих об'єктів, потребують більше вкладень;
- повернення: у фокусі уваги залишатиметься повернення капіталу, а не інвестицій;

- трансформація (інвестування): ті, хто інвестує в цифрову та інноваційну діяльність, матимуть перевагу над конкурентами.

3. Зростання витрат

Здійснені у секторі витрати дуже схильні до інфляційного тиску. А в періоди підвищення цін на сировину витрати на видобуток корисних копалин, такі як заробітна плата, сировина і матеріали, дизельне паливо та енергоносії, часто наростають більш високими темпами, ніж загальний рівень інфляції.

Крім того, додаткові зміни в роботі шахт призводять до зростання витрат. До них відносяться зростаюча складність шахт, використання новітніх технологій, зміна робочої сили та збільшення інвестицій на експлуатацію.

Для забезпечення роботи організаціям необхідно:

- зосередитися на програмах зменшення витрат;
- впровадити автоматизацію головних та допоміжних підрозділів;
- позбавитися від необов'язкових активів.

4. Майбутнє робочої сили

Практика управління розвитком персоналу часто як і раніше відображає цикл: металурги наймають робочу силу, коли виробництво перебуває на підйомі і позбавляються надлишкових ресурсів (звільняють працівників) під час спаду. Як наслідок, багато працівників, звільнених під час кризи, переходять в інші галузі і ніколи не повертаються. Серед тенденцій, що впливають на розвиток персоналу і пропозицію робочої сили у галузі, слід назвати так:

- провідні технології сприяють зміні необхідних для роботи навиків співробітників;
- престиж галузі здійснює виклик залученню молодих фахівців;
- світовий ринок робочої сили розширив кадровий потенціал, але разом з тим збільшив конкуренцію за гарними кадрами.

Гірничо-металургійні компанії повинні забезпечити довгострокову стратегію управління трудовими ресурсами, яка дозволяє їм залучати необхідні можливості для нових видів роботи, і в той же час переглядати набір тих навиків, які потребуватимуть зміни у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Paul Mitchell (2018) The top risks facing mining and metals in 2019-20 reflect a new era of disruption from both within and outside of the sector [Electronic resource]. Available at: https://www.ey.com/en_gl/mining-metals/10-business-risks-facing-mining-and-metals.

2. Каут О. В. Галузь чорної металургії як середовище виникнення ризиків / О. В. Каут // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 2. – С. 79–86.

3. Семенова К. Д. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання. Монографія / К. Д. Семенова, К. І. Тарасова. – Одеса : ФОРМ-Гуляєва В.М., 2017. – 234 с.

4. Швець Ю. О. Ризики в діяльності промислових підприємств: види, методи оцінки та заходи подолання ризику [Текст] / Ю. О. Швець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 17(2). – С. 131–135.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Федина В. В., Зінкевич Н. В.

На сучасному етапі економічного розвитку роль перестраховування складно переоцінити, адже для страховика основним завданням є зважений розподіл ризиків. При надмірній конкуренції на ринку страхових послуг, компанії потрібно розширювати свої можливості як за видами страхування, так і за взятими на себе ризиками, але при цьому необхідно забезпечити фінансову безпеку та уникнути дестабілізації фінансово - економічного стану. При неефективному застосуванні такого потужного інструментарію, перестраховування може перетворитися із допоміжного елемента для підтримки фінансової безпеки в реальну економічну загрозу для належного функціонування страхової організації, ринку страхових послуг та для фінансової – економічної системи держави загалом. Зважаючи на особливу роль перестраховування, виникає необхідність в здійсненні постійного моніторингу його головних показників і загальних тенденцій його розвитку в нашій державі.

Значний внесок у вивчення питань щодо розвитку та значення перестраховування здійснили багато науковців, зокрема: Базилевич В. Д, Віленчук О. М., Гаманкова, О. О, Залетов О. М, Коваленко Ю. М., Клапків М. С., Прокоф'єва О. В, Ткаченко Н. В та інші.

Згідно із статтею 12 Закону України “Про страхування” перестраховування являє собою страхування одного страховика (цедента, перестраховика) на визначених угодою умовах ризику виконання частини власних обов’язків перед страхувальником в іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика згідно із законодавством держави, в якій він зареєстрований.

Сучасний перестраховий ринок має такі тенденції: географічна диверсифікація перестрахової діяльності, тобто залучення перестраховиків до процесу перерозподілу прийнятих ризиків з метою здійснення стабілізації ринку страхових послуг; розвиток нових обслуговуючих напрямків клієнтів, надання послуг в сфері інформаційно - аналітичних технологій; основним фактором забезпечення фінансової стійкості перестрахових компаній є ефективне управління ними.

Рівень розвитку перестрахового ринку залежить від рівня розвитку ринку страхових послуг, але враховуючи тенденцію зменшення кількості страхових організацій можна зазначити, що так само зменшується і кількість перестраховиків. Оскільки роль перестрахових операцій в діяльності страховика є досить значною, потрібно визначити динаміку його розвитку.

Основні показники ринку перестраховування в Україні показано в табл. 1.

**Основні показники ринку перестраховування в Україні
за 2015 – 2018 роки (млн.грн)**

	2015	2016	2017	30.09.2018
Сплачено на перестраховування:	9 911,3	12 668,7	18 333,6	11 718,5
- перестраховикам-резидентам	7 381,1	8 706,4	14 937,4	9 486,8
- перестраховикам-нерезидентам	2 530,2	3 962,3	3 396,2	2 231,7
Виплати, компенсовані	1 345,8	1 233,2	1 208,2	1 288,9
- перестраховиками-резидентами	497,7	278,5	280,0	287,8
- перестраховиками-нерезидентами	848,1	954,7	928,2	1 001,0
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	38,1	40,1	46,1	25,7
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	12,9	14,2	13,8	44,4

З табл.1 видно, що за перестраховими угодами за 9 місяців 2018 року українські страховики сплатили часток страхових премій 11 718,5 млн. грн., що є більшим на 1 807,20 млн. грн., ніж в 2015 році. Загальна сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками, в 2018 році становила 1288,9 млн. грн., що є більше ніж в 2017 році на 80,70 млн. грн., але менше в порівнянні із 2015 роком на 56,90 млн. грн. Динаміка страхових премій отриманих від перестраховувальників-нерезидентів за 2015 – 2017 роки збільшилась на 8 млн. грн, а станом на 30.09.2018 становила 25,7 млн. грн. Динаміка виплат, компенсованих перестраховувальникам-нерезидентам за 2015 – 2018 роки збільшилась на 31,5 млн. грн.

Незважаючи на позитивні показники функціонування ринку перестраховування, існує багато проблем: питання регулювання перестраховувальної діяльності; застосування складних перестрахових форм на практиці; розробка законодавчих документів в перестраховій сфері; дослідження сутності операцій щодо перестраховування. Неналежний розвиток ринку перестраховування обумовлений слабким рівнем капіталізацією ринку страхових послуг, відсутністю ефективних інвестиційних інструментів, недосконалістю законодавчого поля в діяльності перестраховиків.

Отже, ринок перестраховування в нашій державі потребує комплексного розвитку, його сучасний стан не може задовольнити потреби ринку страхових послуг. В сфері українського страхування переважають страхові організації із невеликими можливостями щодо прийняття ризиків. Тому, для вітчизняного ринку страхових послуг проблемою, що потребує негайного вирішення, є збільшення його ємності, об'єднання страхових фондів страхових компаній. Перспективним для вітчизняних страхових організацій є вихід на страхові ринки держав, котрі розвиваються, із метою заощадження на перестрахованні.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996 р. № 86/98 – ВР зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Прокоф'єва О. В. Аналіз українського ринку перестраховання в період глобальної рецесії / О. В. Прокоф'єва // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 23. – С. 83–86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_23_19.
3. Інформація про стан ринку перестраховання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ В ОБОРОННІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Щербина І. М.

При ціноутворенні в оборонно-промисловому секторі економіки України реальний процес формування цін відбувається централізовано на основі призначення цін державними органами.

Основним завданням систем державного регулювання цін є забезпечення ефективного використання бюджетних фінансових ресурсів у виробництві озброєння і військової техніки та встановлення пріоритетів при їх розподілі з урахуванням державних планів їх виробництва та особливостей діяльності компаній (підприємств) у ринковому середовищі. Відповідальні державні структури мають можливість уточнювати цінову політику з метою визначення оптимального механізму ціноутворення, який дозволяв би поєднувати дві тенденції: намагання держави закупити військову продукцію для армії при мінімальних витратах і прагнення виробників забезпечити прибутковість.

Існуюча методологія в сукупності своїх елементів не містить принципу науковості, що на практиці призводить до встановлення з боку Уряду необґрунтованих і не пов'язаних з макроекономічними особливостями господарської системи відсотків прибутковості.

Наприклад, відповідно до Порядку планування, формування, розміщення та коригування державного оборонного замовлення, а також здійснення контролю за його виконанням, прибуток у складі ціни не може перевищувати:

- 1 % витрат на купівлю комплектуючих виробів (напівфабрикатів), робіт (послуг) в інших суб'єктів господарювання;
- 20 % решти витрат у складі виробничої вартості продукції (робіт, послуг);
- 25 % у разі надання суб'єктом господарювання державному замовнику

документів, що підтверджують необхідність використання частини прибутку, одержаного від виконання державного контракту, на розвиток виробництва для ефективного виконання в подальшому оборонного замовлення. За такою пропорцією середній прибуток складає 7,5%, що є недостатнім для ефективного функціонування підприємств такого об'єднання. В свою чергу, експортна діяльність таких установ залежить від Уряду держави, який надав дозвіл на здійснення експорту озброєння і військової техніки далеко не всім членам Ліги. Вимогою правління об'єднання до представників Уряду встановити мінімальний рівень державного оборонного замовлення в пропорції 5/30. На жаль, в лютому 2018 року дана норма призупинена, закупівля знову здійснюється за принципом 1/20.

Проведений аналіз джерел з питань ціноутворення в оборонній промисловості за період 2014-2018 рр. містить наступні рекомендації:

- удосконалити модель формування цін на науково-технічну продукцію ОПК при виконанні НДР і НДДКР, передбачивши залежність ціни контракту від новизни результатів, які мають бути досягнуті, ранжування новизни результатів і цінових параметрів відповідно до ступеня поліпшення характеристик систем і забезпечити мотивацію виконавців до підвищення ефективності виконання робіт;

- визначити (чи створити нову) державну структуру з відповідними повноваженнями, якій надати право втручатися у процес узгодження розбіжностей між державними замовниками та підприємствами оборонної промисловості при формуванні цін на оборонну продукцію;

- доопрацювати Закон України “Про державне оборонне замовлення”, передбачивши в ньому статті щодо цілей і принципів державного регулювання цін, методів, видів цін та умов і порядку їх використання;

- ДК “Укроборонпром” за участю інших підприємств оборонної промисловості спільно з Міністерством оборони України, Міністерством економічного розвитку та торгівлі та Міністерством фінансів України розробити Положення з використання цін на продукцію оборонної промисловості за державним оборонним замовленням та подати його на затвердження в КМУ;

- розробити Концепцію ціноутворення на продукцію оборонної промисловості приватних і державно-приватних підприємств, яка має передбачати механізм визначення цін на продукцію, економічну мотивацію підприємств (норми прибутку) до вироблення оборонної продукції, та надання державних гарантій щодо відшкодування вкладених підприємствами коштів;

- широко використовувати базу даних ДК “Укроборонпром”, яка містить низку показників, які можуть суттєво впливати на ціну продукції, зокрема: умови поставки товарів або послуг, цінова пропозиція постачальника товару, інформація про попит на цей вид продукції, кількість товару, його якість, технічні характеристики, про особливості країни – користувача продукції, дані про посередників під час здійснення зовнішньоторгової операції.

На мою думку, доцільно розробити та впровадити в галузі таку модель ціноутворення, яка враховувала би сутність вищевикладених рекомендацій та пропозицій, а також інші показники, що впливають на визначення ціни оборонної продукції.

Оформлення такої комплексної моделі необхідно виконати у вигляді інформаційно-аналітичної системи, що дозволить використовувати сценарний метод і комбінацію встановленого набору параметрів в залежності від обстановки, яка склалася в оборонній промисловості на окремо взяту дату.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. П. Проблеми державного регулювання цін на продукцію оборонно-промислового комплексу України / В. П. Горбулін, В. С. Шеховцов, А. І. Шевцов // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2 (31). – С. 105–111.

2. Інновації в оборонній промисловості – базова вимога сучасності // Вісник НАН України. – 2018. – № 10. – С.88–93.

3. Особливості формування вартості продукції оборонного призначення / І. М. Іванова // Стратегічні пріоритети. - 2016. - № 2. - С. 82-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2016_2_11

4. Питання державного оборонного замовлення : постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 р. № 464 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/464-2011-%D0%BF>

INVESTING IN A KNOWLEDGE-BASED ECONOMY

Velychkin V. O., Tymoshenko M. V.

The development of modern knowledge is in these conditions one of the main levers of accelerating the economic and social development of the country. The basis of modern economic growth is scientific and technological progress. Those countries that have accepted this fact as a guide to action are flourishing today, and the rest are actually forced to pay intellectual rent to the owners of new technologies by lowering the price of the labor of their citizens, by exploiting their natural resources. In this regard, the problem of developing industrial policy is becoming increasingly important. Our economy is not yet sufficiently receptive to the achievements of scientific and technological progress. A significant part of enterprises practically does not invest funds either in the creation of new technologies or in the modernization of old ones. At the same time, Ukrainian scientists, their scientific results and high technologies are in great demand abroad [1].

Creating effective mechanisms for the commercialization of knowledge makes it possible to accelerate at the accelerated pace such serious tasks as maintaining economic growth and its competitiveness in world markets, increasing employment, preserving the environment, quality of health care and other strategic objectives. Innovations are becoming increasingly important for

sustainable economic development, both at the microeconomic and macroeconomic levels, as they enable enterprises to respond to increasingly complex customer requirements, outpace competitors in the domestic and international markets, and increase productivity. An innovation system can be defined as a network of agents (participants) from the fields of science, business and politics who interact with each other to develop exchange and apply new technologies and new knowledge to ensure sustainable development. Today, it is the production of knowledge that is the main source of economic growth in developed countries. At least the fact that 90% of scientists and engineers who have worked in the entire history of human development — our contemporaries — speaks about the pace of development of this trend, and 90% of all knowledge has been created in the last three decades. In terms of the share of high-tech sectors in gross domestic product (GDP), the list of the most advanced countries in the world is as follows: Republic of Korea, Sweden, Switzerland, Germany, Japan, and the USA. In terms of high-tech production, the EU countries are well ahead of the United States. In a number of countries, national summits on knowledge economy issues are held regularly today. In China, the knowledge economy is officially recognized as a state strategy. Its adherents, which every day becomes more and more, with the inherent enthusiasm of this country, memorize a new slogan: “The basis of the knowledge economy is education”. In the modern world, the driving force of the economy - competition - is increasingly reduced to the competition of knowledge. At the largest universities in the world, the number of Chinese students is growing year by year, and the state is creating a state system for mastering scientific and technological innovations - the natural basis of the knowledge economy. The main task of the state declared the organization of the demand for knowledge. The desire of young people to get a higher education is also noticeable, but here there is a particular demographic problem, which ultimately affects the preservation of the intellectual potential of the state. Life expectancy for a newborn Ukrainian boy, according to WHO, is only 52.8 years, for a girl - 64.3 years. For example. American kids can live 67.2 and 71.3 years, respectively, German - 69.6 and 74, Japanese - 72.3 and 77.7 years. Under these conditions, the construction of a post-industrial society based on knowledge can be forgotten. Having spent considerable funds on training an educated person, then it is necessary to use as effectively as possible the knowledge gained in the process of learning. High mortality of Ukrainians significantly shortens the time of their use, which, accordingly, reduces the return on education costs. Reducing state funding for university studies can also lead to negative consequences for building a knowledge economy. Thus, raising tuition fees can significantly limit access to education for people from low-income families. For Ukraine, it is vital that state funding for universities is increased and assistance to students at the regional level is provided. In particular, regional administrations and universities can agree on the implementation of the program of granting loans to students, provided that the return of loans will be correlated with the level of income of

graduates after they graduate from an educational institution. In the knowledge economy, public funding of higher education and research should be seen as an investment in the future, which ultimately will bring high dividends to the whole society.

Recently, in our country, they are increasingly talking about the innovation economy, high technologies as the basis for the development of civilization, the knowledge society, the information society. The state should be vitally interested in creating an environment for the development of a knowledge economy, but this requires organizational, legal, and economic measures. And, of course, tax breaks, such as in the US and the UK. But while in the production of knowledge in Ukraine invest about 1.6% of GDP, whereas, in the countries of the Organization for Economic Cooperation and Development - about 5%. The main thing that we lack is, first of all, changes in the mass consciousness, which must be oriented to the fact that the main wealth of Ukraine is human capital, not the subsoil.

It should be noted that the production of knowledge in the world is clearly localized, but their consumption is distributed (at least in developed countries) evenly. In developed countries, 25 % of the workforce is currently engaged in science and high technology. In the US, 8 % of the population creates over 20% of GDP, and the country spends about 40 % of global expenditures on research and development (R & D), about 66% of those who work today have higher or incomplete higher education (the administration intends to generation to bring this figure up to 90%). The data for Ukraine are also indicative (the population is about 2.5 % of the world's GDP, 2.5 % of the world's GDP, and R & D expenditures are noticeably less than 1 % of the world's, while the human factor", Ie, incompetence or inability to cope with complex technology). In terms of indicators of Ukraine, which are close in meaning, today is 2–3 times less than the average world level of support for the knowledge economy, private capital shies away from investments in knowledge (private participation in R & D financing in the EU countries reaches 55 %, and in the US–67 %). Until now, the country is not able to learn the simplest lesson: in all cases, when knowledge-producing structures were at least partially exempted from taxes, knowledge production increased sharply. In the knowledge economy, it is impossible, as in the market, to offer part of the knowledge for testing, in order to sell the entire batch. The market of knowledge keeps on reputation, on trust.

If we discuss public policy in the field of knowledge economy, we can note three extremely important aspects.

First, the transformation of the institutional structure of science. Here the state should play a leading role until the developed sector of corporate science takes shape, which, by the way, is already happening.

Secondly, the transition from the support of organizations to stimulate activities. We can't get away from it, and the state continues to support certain institutions and programs on an incomprehensible principle. If we take the Law

on Science, everything in it is aimed at supporting research institutes, and university and corporate science are in fact discriminated against.

And finally, thirdly, it is necessary to stimulate cooperation ties. The knowledge economy is the economics of networking in many different ways. This, in particular, is about the interaction between science, education and business, promoting the formation and development of innovative clusters, etc.

Literature.

1. Кармазина Ю. А. Образование как инвестиции в человеческий капитал/ Ю.А.Кармазина // Молодой ученый. — 2014, №7. — С. 349-351.

PRIORITY WAYS TO ATTRACT FOREIGN INVESTMENT IN THE REAL ECONOMY OF UKRAINE

Frolov S. M., Vink D., Bukata A. V.

The global financial crisis has led to an economic downturn in the Ukrainian economy. However, the main factors of economic instability in the state are: unbalanced fiscal policy, devaluation of the national currency, reduction of budget expenditures, lack of adequate social and labor relations and, as a result, high unemployment rates, lack of foreign investment in production, the economy of Ukraine.

The place of Ukraine in the world rankings indicates the presence of systemic problems in investment management. According to the results of the rating “Doing Business – 2018”, conducted by the World Bank, Ukraine occupies the 74th position in 185 countries of the world.

The evolution of the Ukrainian economy is impossible without a change in the investment climate. There is a high demand of foreign investors for Ukrainian cheap raw materials and labor resources. However, we have almost no prepared investment projects and our own policy of encouraging foreign direct investment in the real economy, given that capital and investment must be mobile.

The investment climate directly affects the main indicators of the country's social and economic development. A positive investment climate helps to solve social problems, provides a high level of employment in the population, allows you to update production, carry out modernization and increase the fixed assets of enterprises, introduce new technologies and more.

So according to the latest data from the National Bank of Ukraine, the net inflow of foreign direct investment in 2018 was \$ 2.4 billion (58% of which went to the real sector). In 2017, the figure was 0.2 billion less - \$ 2.2 billion (real sector - 74%, additional capitalization of capital - 26%). While in 2016, the figure was a third more - 3.3 billion dollars (the real sector - 27%).

In Ukraine it is very profitable to conduct business in the financial market (especially in the foreign exchange market). And it is extremely risky to invest in the actual production of competitive finished products. The main goal for

enhancing the investment activity of foreign investors in Ukraine should be a targeted and coordinated policy of the public and private sectors of the economy in the area of attracting capital. From the private sector - the development of attractive investment projects, the performance of workers of foreign economic contracts.

Priority ways to solve the problems of foreign investment should be: improving the investment climate by improving the general and special legislation governing relations in the implementation of investment in accordance with European standards, the development of the investment market and investment infrastructure, namely: the establishment of a direct investment and venture capital industry, creating conditions for attracting investment in capital markets; introducing an economic mechanism for insuring the risks of foreign investment, speeding up customs clearance of goods and other items that move across the customs border of Ukraine, creating and implementing educational programs that promote the development of inventive activity and building respect for intellectual property rights.

References:

1. Kostirko L. A., Basov M. G. "Actual problems of the development of investment processes in Ukraine"
2. Rud Inna "Problems of attracting foreign investment in Ukraine", [electronic resource] <http://188.190.33.56:7980/jspui/bitstream/123456789/1786/1/IACA-14-3-317-320.pdf>
3. Zakharin, S.V. Mechanism of the sovereign regulation of ground-based investment : monographs / S. V. Zaharin.

СУЧАСНИЙ СТАН ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Демиденко Л. М., Грищенко Т. В.

Пенсійний фонд України є потужним інститутом публічних фінансів в Україні, який забезпечує розподіл та перерозподіл частини валового внутрішнього продукту на виплату пенсій громадянам. За період 2012–2018 р. в Україні значення питомої ваги витрат на пенсійне забезпечення у валовому внутрішньому продукті скоротилася з 16% у 2012 році до 10 % в 2018 р. [1; 2].

Встановлення оптимальної межі витрат на пенсійне забезпечення громадян з солідарної пенсійної системи залишається важливою науковою проблемою, яка потребує свого вирішення як для розвинутих країн, так і для тих що розвиваються.

В Україні діє розподільча модель пенсійного забезпечення, яку часто називають солідарною. В основі цієї моделі покладено принцип солідарності поколінь, який означає, що виплати пенсійного забезпечення пенсіонерів здійснюються за рахунок внесків від економічно активних громадян країни до Пенсійного фонду. Солідарність поколінь, з одного боку, забез-

печує відносну простоту управління фінансовими резервами пенсійної системи, але, з іншого боку, збільшує залежність даної моделі від інших соціально-економічних чинників і, головним чином, демографічних. Кожному учаснику солідарної пенсійної системи, як правило, гарантується після досягнення пенсійного віку пенсія встановленого розміру, який визначається величиною заробітної плати і сукупним трудовим стажем [3].

Діяльність Пенсійного фонду України у 2018 р. забезпечувала пенсійними виплатами 11,5 млн громадян, що сумарно склало 352,7 млрд грн. Середній розмір пенсії станом на 1.01.2019 р. склав 2646 грн, що на 6,7% більше ніж у попередньому році. Мінімальний розмір пенсій зріс лише на 3 % і склав 1497 грн на 1.01.2019 р., таке збільшення навіть не забезпечило втрат від інфляції, яка за підсумками 2018 р. складала 9,8 %. При цьому власні надходження Пенсійного фонду у 2018 р. зросли на 43,2 млрд грн, або на 27,2 % [4].

Головною метою пенсійної реформи в Україні у 2017 р. було зазначено відновлення справедливості при визначенні пенсійних виплат як сьогоднішнім пенсіонерам, так і на майбутнє. Важливою частиною пенсійної реформи є впровадження європейських стандартів функціонування органів Пенсійного фонду України. Використання сучасних інформаційних і управлінських технологій, єдиних стандартів якості обслуговування громадян, які повинні зробити надання послуг українському зручним і ефективним. Так, у 2018 р. було уведено в промислову експлуатацію централізовану підсистему “Призначення та виплати пенсій на базі електронної пенсійної справи”, оформлюються електронні пенсійні посвідчення, які одночасно використовуються як банківські картки, розширюється використання електронних сервісів [5].

Під час реалізації пенсійної реформи потрібно враховувати цілу низку факторів: економічних, соціально-правових, демографічних та інвестиційних (табл. 1).

Черговим напрямком пенсійної реформи в Україні має бути запровадження обов’язкового накопичувального пенсійного страхування. Накопичувальна пенсійна система має бути орієнтована на створення спеціальних фондів, що забезпечуватимуть виплати пенсій в поточному і майбутньому періодах залежно від терміну участі та розміру внесків його учасників. Пенсійне забезпечення по старості в даному варіанті є довгостроковим інвестиційним процесом, де спочатку відбувається сплата внесків і нарощування пенсійного капіталу за рахунок доходів від інвестицій в економіку через механізми фондового ринку, а вже потім відбувається виплата накопчених коштів у вигляді пенсій. Запровадження накопичувального пенсійного страхування може бути суттєвим фактором прискорення інвестиційних процесів в Україні. За оцінками експертів, може сприяти зростанню ВВП, збільшенню пенсійних виплат, проте варто враховувати, що введення цієї моделі пенсійного забезпечення потребує запровадження додаткових внесків з доходів громадян, покращення контролю за недержавними

пенсійними фондами, розбудови ефективних механізмів роботи фондового ринку.

Таблиця 1

Фактори, впливу на пенсійне забезпечення

Економічні	темпи економічного зростання; розмір страхових внесків; розмір частки ВВП, яка спрямована на фінансування пенсій; інфляція ; грошові доходи населення; рівень безробіття.
Демографічних	чисельність одержувачів пенсій; чисельність платників внесків; вік виходу на пенсію; рівень народжуваності і смертності
Інвестиційні	кількість і якість інвестиційних процесів; кількість недержавних пенсійних фондів; наявність державних гарантій
Соціально-правові чинники	розміри пільг; категорії одержувачів пенсій. наявність відповідної нормативно-правової бази (регулює діяльність системи пенсійного забезпечення)

Джерело: складено авторами на основі [6].

Список використаних джерел:

1. Яфінович О. Б. Державні цільові фонди. Фінанси. Підручник / За ред. д.е.н., проф. І. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. – С. 358-389.
2. Видатки Пенсійного фонду. URL: –<http://cost.ua/budget/expenditure/pension>
3. Пікус Р.В., Третяк Д. Д. Пенсійне страхування. Фінанси. Підручник / За ред. д.е.н., проф. І. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. С.422-425
4. Голова правління Пенсійного фонду України прозвітував про роботу органів Фонду у 2018 році. URL: <https://www.pfu.gov.ua/1534353-golova-pravlinnya-pensijnogo-fondu-ukrayiny-prozvituvav-pro-robotu-organiv-fondu-u-2018-rotsi/>(дата звернення 12.04.2019)
5. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України. URL: https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2019/03/Zvit_2018_21_03_2019.pdf (дата звернення 14.04.2019)
6. Загорулько І. Б. Системи пенсійного забезпечення: поняття, принципи та функції // Науковий вісник НЛТУ України . 2005. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistemi-pensijnogo-zabezpechennya-ponyattya-printsipi-ta-funktsiyi> (дата звернення 15.04.2019).

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Дудчик О. Ю.

Фінансово грамотні люди виступають основою стабільності і процвітання будь-якої держави світу. В Україні рівень фінансової грамотності населення знаходиться на дуже низькому рівні. Населення не лише не знає як користуватись фінансовими інструментами, але і має низьку довіру до фінансової системи і її інститутів. Підвищення фінансової грамотності є актуальним питанням як для покращення добробуту громадян, так і для економічного розвитку країни.

Фінансова грамотність населення – сукупність світоглядних позицій, установок, знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень [1] для досягнення особистого фінансового благополуччя.

Фінансово грамотні люди вміють жити згідно тих коштів, що є в їх розпорядженні, стежити за станом своїх фінансів, планувати свої майбутні доходи і витрати, особливо пенсію, правильно обирати фінансові продукти та інструменти і розбиратися у фінансових питаннях.

Саме в руках населення концентрується основна сума заощаджень, які повинні перетворитись на інвестиції і стати джерелом додаткових доходів для громадян, і джерелом фінансування інвестиційних проектів та програм підприємств та уряду.

В міжнародній практиці на державу покладається ключова роль координатора процесу підвищення рівня фінансової грамотності населення. Україну можна вважати країною з початковим етапом осмислення ступеня впливу фінансової грамотності громадян на економічний і соціальний розвиток країни і початком процесу ініціалізації проектів і програм забезпечення фінансової освіти населення.

В Україні дуже гостро стоїть питання не лише створити умови для населення підвищувати свою фінансову грамотність та обізнаність, навчатись, мати доступ до фінансових інструментів, вміти обирати найкращі, але і повернути довіру населення до фінансової системи, яка була втрачена в період 2014–2018 рр.

Дослідження, проведені в Україні, свідчать, що громадяни країни мають низький рівень фінансової грамотності та окремих її аспектів, таких як особистий заробіток, планування доходів та витрат, споживче кредитування, інвестування.

На початку 2017 р. в Україні представники Проекту Агентства США з міжнародного розвитку USAID “Міжнародні партнерства заради стабільності фінансового сектору” провели опитування серед населення, аби з’ясувати, наскільки наші громадяни розуміються на фінансовій системі і взаємодіють з нею. Це вже друге дослідження, перше фахівці проводили у 2010 р.

У 2015 р. USAID провела такі дослідження у 30 країнах світу. Тоді лідером по показниках стала Франція, Фінляндія, Норвегія, Канада. У цих країнах рівень фінансової інклюзії складався зі знань, поведінки і ставлення, і був дуже високий. На останньому місці були Білорусь і Польща. Крім того, у розвинутих країнах система захисту прав споживачів здійснюється на державному рівні, тобто навіть не будучи фінансово грамотним, населення має мінімальні шанси постраждати від фінансових шахрайств.

Результати досліджень, проведених в Україні, вказують на дуже низький рівень фінансової грамотності населення. Близько 15 % населення взагалі не мають можливості здійснювати інвестиційні вкладення, бо мають обмежені фінансові ресурси і ця проблема знаходиться за межами фінансової грамотності. Крім того, люди не співпрацюють з фінансовою системою в Україні, бо не довіряють їй. В силу особливостей історичного досвіду в Україні ця проблема стоїть гостріше, ніж в інших країнах, що пов'язано з кардинальною зміною в досить короткі терміни умов життєдіяльності населення при переході до ринкової економіки. Не слід забувати і про той факт, що у населення України довгостроковий досвід в сфері фінансів носить вкрай негативний характер (знецінення заощаджень, фінансові піраміди, банкрутство банків тощо).

Проблема підвищення фінансової грамотності населення України має особливу актуальність. Понад 70 років розвитку країни в рамках соціалістичної економічної моделі і ідеології практично стерли у більшості громадян уявлення навіть щодо простих фінансових продуктів і послуг. Перехід країни до ринкової економіки показав абсолютну нездатність населення приймати правильні фінансові рішення. За останні роки обсяг послуг, що пропонуються на фінансовому ринку, виріс у декілька разів, проте рівень фінансової грамотності споживачів радикально не змінився, що не дозволяє залучати їх до фінансового простору країни. Основи фінансової грамотності не є обов'язковим компонентом ні в загальній, ні у вищій освіті, тому населення здебільшого не здатне до фінансово грамотного поведіння на ринку фінансових послуг. При цьому фінансовий ринок активно розвивається, виникають нові інструменти, форми і види фінансових продуктів. Однак з боку споживачів попит обмежується невмінням ефективного використання фінансових інструментів через відсутність необхідних знань і навичок.

Завдання підвищення фінансової грамотності населення є одним з найважливіших для уряду країни. Такий інтерес обумовлений сучасними економічними процесами, пов'язаними з глобалізацією і активним розвитком фінансових ринків.

Список використаних джерел:

1. Кізіма, Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії / Тетяна Кізіма // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2012. – Вип. 2. – С. 64–71. <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/15477>

ЕВОЛЮЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА СУБНАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Кузькін Є. Ю.

Активізація реформаторських процесів трансформації системи державного управління, зміст яких нерозривно пов'язаний із фіскальною децентралізацією та підвищенням фінансової автономії місцевого самоврядування (МСВ), є однією з провідних сучасних тенденцій суспільного розвитку в широкому колі країн з унітарним державним устроєм.

Процес децентралізації державної влади в сучасних умовах являє собою надзвичайно складне суспільне явище, яке визначається масштабністю розгортання та тривалістю виявлення, розмаїттям проявів та неоднозначністю наслідків реалізації, тіснотою зв'язку із різними аспектами соціально-економічного та політично-адміністративного устрою держави. Неоднозначність та (принаймні, часткова) неузгодженість наявних в сучасних дослідженнях позицій та думок щодо ідентифікації природи феномену децентралізації державної влади обумовили необхідність узагальнення існуючих в даному контексті теоретичних положень, що дозволило виділити такі основні підходи, які за змістом відповідають основним аспектам розгляду науковцями проблематики і питань децентралізації державної влади.

1. Структурно-системний (конституційний) підхід, в рамках якого децентралізація влади розглядається як спосіб розбудови державного устрою (тобто, політико-адміністративної та національно-територіальної архітектури й влаштування держави).

2. Трансфертний підхід, за яким децентралізація розглядається як періодичний перерозподіл (передача, доручення, делегування) від центральних органів державного управління до органів місцевої влади та самоврядування (функціональна децентралізація) або об'єднаних за територіальною ознакою професійних спільнот (предметна спеціалізація) владних повноважень та компетенцій, прав та обов'язків щодо виконання певної частки загальнодержавних функцій та вирішення місцевих питань.

3. Функціонально-ресурсний підхід, відповідно до якого об'єктивізація умов здійснення процесу децентралізації влади має здійснюватися на засадах передачі від держави (центральної влади) до компетенції інших суб'єктів повноважень щодо виконання конкретних функціональних обов'язків, а також відповідно належного ресурсного забезпечення ефективного реалізації цих повноважень.

Таким чином, процес децентралізації державної влади (що визначається надзвичайною складністю змістовного наповнення, значним розмаїттям структурних і функціональних характеристик, обов'язково має розглядатися в нерозривній єдності описаних вище підходів відповідно до ситуативно встановлених конкретних цільових орієнтирів, якими керується держава при ухваленні рішень стосовно доцільності перерозподілу повноважень, прав та компетенцій).

Посилення фінансової самостійності та автономії самоврядування може бути досягнуте насамперед через зміцнення дохідної бази та стимулювання місцевої влади до нарощування доходів. Необхідною вимогою для здійснення такого роду заходів для вітчизняних системи органів МСВ слід вважати перегляд чинних ставки і нормативи, передусім – місцевих податків і зборів, єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва, вартість патенту на здійснення торговельної діяльності та ін. Крім того, вирішення місцевих питань (пов'язаних із забезпеченням ефективного й економного витрачання фінансових ресурсів, із збереженням виробничого потенціалу, із поглибленням взаємодії із середнім і малим бізнесом та ін.) обов'язково потребує налагодження та розвитку співпраці органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в контексті реалізації таких заходів, спрямованих на реальне фінансове наповнення реформ з децентралізації державної влади:

запровадження системи контролю та моніторингу ефективності й результативності бюджетних видатків, жорсткої економії бюджетних витрат, насамперед на утримання органів виконавчої влади й місцевого самоврядування; визначення як пріоритетних завдань із оптимізації мережі бюджетних установ – розробку та реалізацію заходів із впровадження енергозберігаючих технологій, скорочення наявної та недопущення виникнення нової податкової заборгованості та ін.;

забезпечення ефективного управління комунальним майном і нерухомістю, вирішення земельних питань; доцільно негайно вжити також заходи щодо стабілізації фінансового, економічного стану підприємств житлово-комунального господарства та посилення відповідальності за якість послуг, що ними надаються, а також і передусім забезпечити проведення економічно обґрунтованої тарифної політики у сфері надання таких послуг, запровадити програми з енергозбереження тощо;

сприяння поживавленню економічного розвитку та зміцнення фінансового стану суб'єктів малого бізнесу шляхом пошуку нових реальних форм розвитку підприємництва, створення й підтримки функціонування мережі інформаційно-аналітичних центрів малого підприємництва; усунення адміністративних, організаційних бар'єрів для утворення малих підприємств;

проведення роботи з керівниками підприємств різних форм власності щодо легалізації праці на їхніх підприємствах та її належної оплати;

розробка короткострокових регіональних програм інноваційно-інвестиційної діяльності з визначенням найважливіших для території напрямів інвестування та запровадження системи місцевих пільг для інвесторів, які фінансуватимуть пріоритетні проекти.

Ефективна реалізація заходів із децентралізації державної влади потребує всебічного вивчення та адаптації світового досвіду здійснення такого роду реформ. Зокрема, продуктивним здається запозичення практики розподілу податкових надходжень серед бюджетів різних рівнів на основі встановлення спрямованості нормативів розподілу податкових надходжень від місцевих бюджетів до центрального, а також збільшення самостійності місцевих органів влади, що сприяло активізації їхньої діяльності в напрямі пошуку нових джерел надходжень до бюджету.

СТАН ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОГО КРЕДИТУВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Мельник Л. В.

Ефективність аграрного виробництва в значній мірі залежить від наявності кваліфікованих кадрів, які сьогодні залишаються працювати в сільській місцевості за умови досягнення високого рівня розвитку населених пунктів, наявності комфортного житла. А тому одним з перспективних напрямків відродження сільськогосподарської сфери є надання іпотечних кредитів на будівництво житла мешканцям села.

Даний напрямок у кредитній діяльності був запущений у 1998 році з метою поліпшення житлово-побутових умов сільського населення, покращення соціально-демографічної ситуації, стимулювання закріплення молоді на селі та збільшення випуску сільгосппродукції і зайнятості сільського населення. Запроваджена державою програма “Власний дім” давала можливість сільським жителям отримати пільгові довгострокові кредити (під 3% річних та багатодітним сім’ям безвідсотково) на будівництво житла та його благоустрій [1]. Обсяги кредитування індивідуального житлового будівництва в розрізі областей представлено на рис. 1

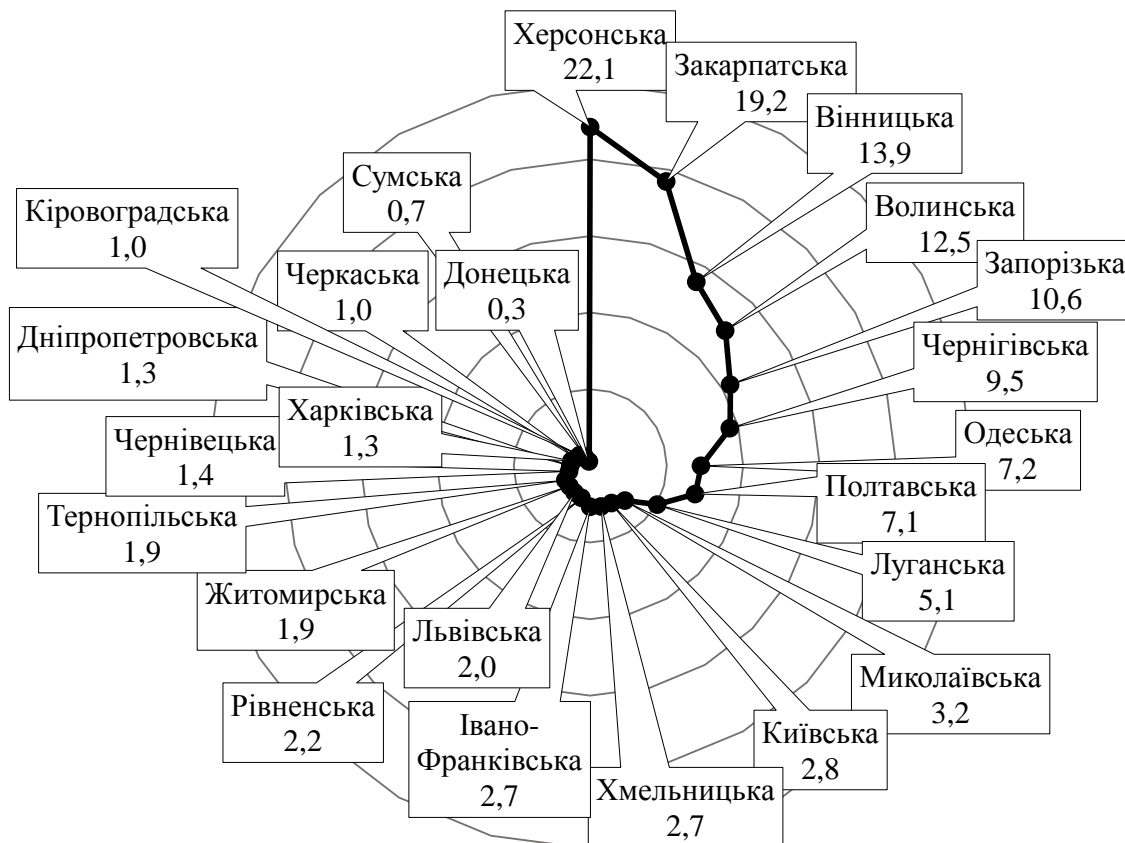

Рис. 1. Обсяги кредитування індивідуального житлового будівництва на селі за Державною програмою “Власний дім” у 2016 році, млн. грн.

Складено автором за даними [2].

Очевидно, що більшість іпотечних кредитів на будівництво та прид-

баня житла, а також підключення до інженерних мереж отримали родини Херсонської (22,1 млн. грн.), Закарпатської (19,2 млн. грн.), Вінницької (13,9 млн. грн.), Волинської (12,5 млн. грн.) та Запорізької (10,6 млн. грн.) областей. Однією з причин такої територіальної диференціації регіонів є розрив у рівні розвитку сільського господарства та активності соціального життя на селі у різних областях України.

Порівняння обсягів іпотечного кредитування сільського житлобудівництва із величиною іпотечних кредитів населенню в цілому по Україні свідчить про наявність значного розриву у забезпеченні фінансовими ресурсами сільської місцевості: за п'ять років (з 2013 по 2017 рік) за програмою “Власний дім” було надано іпотечних кредитів на загальну суму 601,7 млн. грн., тоді як сумарний обсяг позик, наданих населенню під заставу нерухомого майна, за відповідний період становив 287,6 млрд. грн. [3]. Позитивним моментом є зростаюча тенденція обсягів виданих кредитів за даною Програмою, незважаючи на недофінансування із Державного бюджету – відсоток зростання у 2017 році проти рівня 2013 року становив 62 % (55,8 млн. грн. в абсолютному вираженні). Інакше кажучи, на сучасному етапі розвитку іпотечного кредитування сільськогосподарської сфери у житловому аспекті на фоні загального поживлення економічної системи, та іпотечного кредитування домашніх господарств України зокрема, відбувається активізація руху грошових потоків між банківською системою та сектором домашніх господарств.

Важливими чинниками подальшого розвитку кредитних відносин з приводу фінансування житлового будівництва на селі є:

- формалізація та спрощення процедури надання іпотечних позик;
- поширення інформації щодо діяльності державних програм підтримки через усі доступні канали зв'язку з населенням у сільській місцевості;
- забезпечення прийнятних та гнучких умов повернення основної суми боргу та відсотків за ним з метою зростання рівня доступності такого виду кредитування для сільського населення;
- створення та підтримка конкурентних “Власному дому” банківських програм кредитування будівництва та придбання житлової нерухомості у сільській місцевості з можливістю випуску іпотечних цінних паперів, забезпечених заставленою нерухомістю за такими кредитами з подальшою їх реалізацією на фондовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Стан виконання програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі “Власний дім” – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/programi-zhitlovogo-budivnitstva/stan-vikonannya-programi-pidtrimki-individualnogo-zhitlovogo/>
2. “Власний дім” – впровадження регіональних програм у 2016 році. – Режим доступу: <http://www.fondselo.te.ua/news/40/>
3. Кушнір С. О. Іпотечне кредитування населення як одна з перспективних можливостей відновлення села. *Фінансовий простір*. 2017. № 1(25). С. 50–55.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Лагутенко О. В.

Банки мають особливий вплив на фінансову та економічну систему. Банківські ризики здатні швидко поширюватися мережею клієнтських рахунків та створювати кризу на рівні окремих країн та за їх межами. У той же час, потужна банківська система здатна поглинати шоківі хвилі та стримувати кризи. У зв'язку з цим зростає актуальність якісних систем управління банківськими ризиками. Головним напрямком розвитку сучасних систем управління банківського ризику є вдосконалення систем корпоративного управління. Метою корпоративного управління банків є перехід від концепції першочергового дотримання інтересів акціонерів до організації систем ризик-менеджменту, орієнтованих на дотримання мети стабільності банківської системи та стимулюванні економічного зростання.

Серед проблем розвитку банківського сектору України питання корпоративного управління в банках посідають важливе місце. В банках поки що практично відсутні корпоративні традиції, слабо розвинена корпоративна етика, є неприйнятним довгострокове планування, ментально не сприймається розкриття будь-якої інформації. Це призводить до їх неефективного управління та відсутності високої привабливості для потенційних інвесторів. Тому незаперечним фактом є актуальність досліджень присвячених питанням корпоративного управління в банках.

Впровадження принципів корпоративного управління необхідне кожному банку, навіть у випадку єдиного акціонера і відсутності корпоративних конфліктів. Такий рівень забезпечується, зокрема:

- чітким розподілом повноважень у банку для уникнення дублювання функцій та чіткого розуміння сфери відповідальності кожного працівника;
- належним рівнем підзвітності в банку з метою своєчасного надання органам управління інформації для реагування та вжиття необхідних заходів;
- належним рівнем системи стримування та противаг, що передбачає такий розподіл повноважень між органами управління та/або підрозділами банку, який забезпечує взаємну підконтрольність та упереджує можливість прийняття органами управління банку невважених рішень;
- кваліфікованими членами ради та правління банку, які злагоджено забезпечують досягнення стратегічних цілей банку, розуміють і мають досвід управління притаманними банківській діяльності ризиками, приймають на підставі всебічного аналізу інформації виважені рішення;
- дієвою системою запобігання конфліктам інтересів у банку.

Першим кроком вдосконалення корпоративного управління в банках України стало прийняття Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів” з реєстр.№ 2210 (далі – Закон № 2210).

Прийняття 3 грудня 2018 року Правлінням Національного банку України рішення № 814-р “Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організацію корпоративного управління в банках України” обумовлено необхідністю підвищення рівня корпоративного управління в банківському секторі України, з урахуванням пропонованих (законопроект Національного банку в роботі) і вже прийнятих законодавчих змін (Закону № 2210), а також кращої міжнародної практики (зокрема, рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду щодо корпоративного управління).

Документ містить рекомендації банкам України з питань організації корпоративного управління, зокрема щодо:

- відповідальності, функцій, складу та порядку роботи ради банку, її колективної придатності;
- формування, складу, повноважень і порядку роботи комітетів ради банку;
- ролі ради банку в забезпеченні ефективного функціонування системи внутрішнього контролю в банку;
- впровадження ефективної політики винагороди, яка буде стимулювати працівників діяти в інтересах банку та не вдаватись до надмірних ризиків;
- розкриття банком інформації про корпоративне управління”.

Подальший розвиток систем ризик-менеджменту та корпоративного управління в банках буде залежати від впливу наступних чинників: зацікавленості банків в інвестиціях, політики НБУ в сфері корпоративних відносин та впливу ринку цінних паперів.

Проаналізувавши нормативні акти, приходимо до висновку, що сприятливе правове поле для впровадження ефективного корпоративного управління у банківській системі поступово розвивається. Щоб запустити належну систему корпоративного управління в банках регуляторами проведено ряд ефективних заходів щодо розкриття інформації, публічності та прозорості діяльності банку. Такі кроки дають стимул до вдосконалення акціонерам та бенефіціарним власникам банку, а суспільству дають змогу отримати належну інформацію про банківське середовище.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/vr814500-18>
2. Закону України “Про банки і банківську діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Лаврик В. В.

Сучасний стан підприємств житлово-комунального господарства в Україні характеризується значною кількістю наступних проблем: недостатній рівень фінансування, несвоєчасний та неповний розрахунок споживачів за надані житлово-комунальні послуги, неефективне та нераціональне використання матеріальних і фінансових ресурсів, застаріла матеріально-технічна база, високий рівень зносу необоротних активів, недосконала тарифна політика, відсутність достатнього обсягу інвестиційних ресурсів для здійснення модернізації об'єктів комунальної власності, переважна збитковість діяльності, невдалі трансформаційні перетворення при зміні форм власності підприємств ЖКГ, неефективна система управління та інше.

Окрім здійснення безперебійної та ефективною господарської діяльності, зазначеної в статутних документах (виробничої, постачальницької чи обслуговуючої), підприємства ЖКГ покликані також реалізовувати соціальну складову державної політики у сфері надання якісних та своєчасних житлово-комунальних послуг, що, в свою чергу, вимагає створення більш дієвих механізмів реалізації фінансового забезпечення їх діяльності.

Здійснення реформ у сфері комунальних послуг потребує подальшого перегляду управлінських, організаційних, економічних і фінансових механізмів організації діяльності підприємств ЖКГ. Ось чому, на наш погляд, подальший ефективний розвиток підприємств ЖКГ повинен, в першу чергу, базуватися на дієвій системі фінансування та залучення інвестиційних ресурсів в дану сферу господарювання.

Поділ підприємств ЖКГ здійснюється відповідно до форм власності, організаційно-правових форм господарювання, складових житлово-комунального сектора, видів діяльності, видів житлово-комунальної послуги, функціонального призначення. Така різноманітність видів підприємств житлово-комунальної сфери, специфіка їх діяльності, що пов'язана із наданням значного переліку житлово-комунальних послуг фізичним і юридичним особам, спричиняє особливості в організації фінансових відносин.

Характеризуючи складові фінансових відносин житлово-комунальних компаній необхідно відмітити наявність фінансових зав'язків з бюджетами різних рівнів і, в першу чергу, з місцевим бюджетом, державними цільовими фондами, фінансово-кредитними установами та страховими компаніями, з галузевими та корпоративними структурами, до складу яких вони можуть входити або бути підпорядковані їм, з засновниками, власниками, учасниками об'єднань, управлінськими структурами [1].

Визначальну роль в системі організації фінансів у даній сфері відіграють органи місцевого самоврядування, які мають значні можливості для впливу на фінансово-господарську діяльність підприємств ЖКГ і, зокрема,

на формування їх доходів і прибутків через відповідну тарифну політику, надання бюджетних дотацій, субвенцій та пільг зі сплати податків і обов'язкових платежів [2, 3].

Варто наголосити, що питання фінансування підприємств ЖКГ є постійним об'єктом наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів. Так, вагомий внесок у розвиток основ фінансового забезпечення підприємств ЖКГ зробили у своїх працях такі науковці як: О. Б. Бабаєвська, В. В. Величко, О. М. Гуцалюк, А. О. Дубас, Л. А. Новікова, О. М. Зерова, В. В. Костецький, О. Ю. Коцюрба, О. В. Нагорна, Ю. С. Нехайчук, М. М. Забаштанський, Ю. Л. Петрушевський та інші. Більшість науковців вважають, що фінансове забезпечення діяльності підприємств ЖКГ здійснюється на основі традиційних форм: самофінансування, кредитування та бюджетне фінансування. Досліджуючи різні точки зору авторів на визначення категорії фінансове забезпечення, слід відмітити, що більшість провідних науковців [4, 5] підходять до розгляду даного поняття як елементу системи управління економікою, фінансовою системою держави чи окремою сферою діяльності.

Під фінансовим забезпеченням діяльності підприємств ЖКГ слід розуміти цілісну систему організації фінансових відносин, пов'язану із формуванням та використанням фінансових ресурсів на основі відповідних форм, джерел та інструментів її реалізації, з метою створення умов для ефективного функціонування підприємств на основі вирішення завдань, направлених на реалізацію фінансової стратегії його розвитку.

Забезпечення формування необхідних обсягів фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування у системі фінансового забезпечення підприємств ЖКГ можливе за рахунок основних фінансових інструментів, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання, у складі яких слід виділити: тарифи на житлово-комунальні послуги; систему оподаткування; методи нарахування амортизації; види та форми кредитів; міжбюджетні трансферти у вигляді субсидій, дотацій; фінансові стимули та фінансові санкції; фінансові норми, нормативи, резерви.

Система фінансового забезпечення діяльності підприємств направлена на створення конкурентного середовища і формування прозорого та ефективного ринку житлово-комунальних послуг, впровадження ефективної інвестиційної політики в галузі ЖКГ та удосконалення її тарифної моделі.

Таким чином, чітке розуміння та осмислення сутності фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ, визначення місця та ролі окремих його елементів є важливим для забезпечення ефективного функціонування суб'єкта господарювання даної сфери. Ось чому розробка дієвої системи фінансового забезпечення не буде вважатися повною без ґрунтовного дослідження одного із ключових її складової – фінансових ресурсів. Тому визначення ролі і значення різних джерел фінансування, їх структуризація, обґрунтування методів, способів мобілізації та напрямків розподілу і вико-

ристання фінансових ресурсів, дозволить забезпечити досягнення максимальних результатів діяльності підприємств ЖКГ.

Список використаних джерел:

1. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін ; 7-е вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
2. Діденко Л. В. Місцеві позики як джерело залучення фінансових ресурсів до місцевих органів влади / Л. В. Діденко, І. П. Головенко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2014. – № 2. – С. 57–66.
3. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_47_277.pdf
4. Гончаренко М. В. Сутність фінансового механізму реалізації стратегії сталого розвитку території / М. В. Гончаренко // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – № 1. – С. 59–66.
5. Коцюрба О. Ю. Інструменти забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства / О. Ю. Коцюрба // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2017. – Вип. 31. – С. 265–272.

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Чернокалова К. О.

Важливим елементом функціонування людини в сучасному світі є можливість навчання за будь-яких життєвих ситуацій. На цьому шляху невід'ємним атрибутом оновлення знань постає можливість саме дистанційного навчання. Адже світовий досвід налічує досить розгалужений спектр методів та засобів для сприйняття конкретного способу навчання.

Розвинені країни все більш стають орієнтованими на вдосконалення системи дистанційного навчання, тим більше в цьому зацікавлені органи влади, здійснюючи сприятливі умови для модернізації цього виду освіти (організаційну, інформаційну, ринкову).

Щоб розібратися, чому ж дистанційна освіта набула такої популярності серед пересічних громадян, розглянемо етапи походження даного виду надання знань.

Головним та вагомим етапом розвитку дистанційної освіти була поява рукописного та друкованого матеріалу, останній дав змогу видання більш доступних (в плані цінової політики) підручників та посібників із навчання. У 1840 році у Великобританії створюються курси стенографії із дистанційним навчанням, таким чином вони популяризуються серед широкого загалу.

Трохи згодом Лондонський університет дозволяє своїм студентам незалежно від місця проживання, національної приналежності, соціального рівня здобувати професійні навички, готуватися до іспитів для вступу в університет. Лише медичні спеціальності стали виключенням та не мали забезпечення в освіті на відстані за зрозумілих причин.

На початку 20-го століття Австралія надає приклад, створивши навчання поштою для дітей початкових шкіл, що мешкають на досить великій відстані від навчальних закладів.

В цей час освіта набуває рівня досяжності не тільки для вищих прошарків суспільства. Представники середнього класу також тепер мали змогу навчатися без відриву від виробництва. Це є показовим моментом у готовності держав цих країн реагувати на освітні потреби суспільства, яке раніше не мало такої можливості.

У тісному зв'язку дистанційне навчання завжди перебувало із новітніми технологіями: на початку це введення аудіовізуальних пристроїв, згодом відеомагнітофонів, CD-ROM, DVD, комп'ютерних навчальних програм. Але екватором розповсюдження освітніх послуг з дистанційного навчання з упевненістю підкреслимо впровадження сервісу WWW у 1993 році. Це стало своєрідним проривом індустрії освіти на відстані. Адже мережеві технології дають змогу для реалізації інформаційної послуги, а головне її швидкої та зручної складової потенційній аудиторії.

Сучасні лідери з надання даних послуг згуртовуються (наприклад, Британська асоціація відкритої та дистанційної освіти; консорціум дев'яти традиційних університетів в Австралії) для подальшого обміну власними доробками, а також перевірки на відповідність нормам ліцензійних вимог кожної з країн [1].

Що ж стосується вітчизняних реалій, якщо звернутися до Положення про дистанційну освіту та Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, вони чітко регулюють та окреслюють низку прав та обов'язків потенційних користувачів такої послуги, а саме:

- дистанційно в Україні можуть навчатися громадяни, які мають середню, професійну, вищу освіту, а також ті, що мають можливість виконувати дистанційно необхідні завдання за допомогою освітніх технологій;
- по закінченні такого навчання студенти отримують відповідні сертифікати;
- термін навчання на базі середньої вищої освіти становить 6 років; середньої професійної – 4,5 роки; на базі вищої неюридичної освіти – 3 роки.

Також регламентовані моделі дистанційного навчання навчальними закладами, які надають можливість навчатись віддалено: на базі самостійного вивчення матеріалу (екстернат), навчання в університеті, співпраця навчальних закладів, автономні навчальні установи, автономні навчальні системи, дистанційне навчання з використанням мультимедійних програм [2].

Головними принципами державної вітчизняної політики згідно “Закону про освіту” є сприяння розвитку суспільства, створюючи умови для зростання конкурентоспроможних людських ресурсів, а також для освіти протягом життя. Цього можна досягти шляхом згуртованості системи освіти, науки, бізнесу та самої держави. Тому прикладом є розвинені європейські держави, що орієнтуються на розвиток віддаленої форми освіти. Адже слід пам’ятати, що дистанційне навчання є сучасним інструментом, що в своїй основі тримає найкращі досягнення інформаційних, телекомунікаційних засобів. Саме тому так важливо реалізувати в життя принцип навчання впродовж життя.

Впровадження форми навчання на відстані в Україні налічує свій початок досить нещодавно – близько 15 років. Подальше зволікання з переходом до світових тенденцій вже зараз створює загрозу для конкурентоспроможності української освіти на тлі світових вишів. Деякі питання наразі досить гостро постають перед нашою державою. Окреслимо їх.

1. Розкриття людського капіталу лише шляхом якісних доступних, зручних освітніх послуг без обмежень (часу, простору, людських можливостей).

2. Базова професійна освіта кожні 5 років має доповнюватися, удосконалюватися, щоб відповідати сучасним технологіям.

3. Політика світових тенденцій “освіта впродовж життя”, інвестування в людину, створення гнучких, ефективних форм навчання.

4. Принцип максимальної доступності освітніх ресурсів.

5. Інформаційні технології як основа освітнього процесу.

6. Старіння нації потребує створення умов для навчання людей зрілого віку.

7. Фінансова складова дистанційного навчання для населення України є важливим фактором, що з одного боку скорочує витрати, а з іншого подає послугу в повному форматі.

Підсумовуючи вищезазначене, робимо висновок, що дистанційна освіта на тлі розвинених країн світу набула не абиякого значення і є результатом низки процесів: демократизації, гуманізації, інтеграції. Вона задовольняє потреби суспільства, сприяє постійному його розвитку, осучаснює раніш отримані знання. Із розвитком інноваційних технологій вона ще більш популяризується. Така система освіти звісно не є повноцінним замінником класичної вищої школи, проте може слугувати якісним та зручним її доповненням. Тому держава має підтримувати вищі навчальні заклади у бажанні надавати дану освітню послугу потенційним користувачам. Керівники підприємств, організацій повинні зрозуміти, що тільки вкладаючи ресурси в освіту та підвищення кваліфікації своїх працівників шляхом он-лайн курсів від ВНЗ, дистанційного навчання, людина матиме змогу на “освіту впродовж життя”, а це є за порукою успішної держави, адже людський потенціал, якщо в нього вкладати знання, є невичерпним [3].

Список використаних джерел:

1. Пилаєва Т.В. “Історія розвитку дистанційної освіти в світі”. Наукові записки. Педагогічні науки. Випуск 147. Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, С. 114- 118, 2016.
2. Дистанційна освіта: офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita>
3. М'ястковська М. О. Світові тенденції розвитку дистанційної освіти та перспективи для України / М. О. М'ястковська // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. – 2015. – Вип. 21. – С. 256–258.

MEDIA AND ECONOMIC DEVELOPMENT: RELATIONS AND SHIFTS

Ahapova V. V.

The relationships between one of the central institutional forms of information activities and the economic system attract the attention of scientists, mostly foreign economists. In particular, a lot of scientific research was formed within the framework of the theory of public choice. In frames of this theory, studies are devoted to issues of the negative or positive impact of media on voting (DellaVigna & Kaplan, 2006); the impact of mass media on electoral behaviour (Nureev, 2003), etc. Moreover, another group of studies is devoted to issues of the influence of the media on economic development. There are empirical studies, that have found relations between media and indicators of good governance such as political stability, rule of law, government efficiency, corruption (Norris & Zinnbauer, 2002); relations between a wide range of development indicators divided into groups such as human development, health, education, governance, security and violence (Guseva et al., 2008). At the same time, the need to update existing knowledge are still here in terms of fresh data interpreting and its comparison over time.

In order to analyse quantitatively the relations between media and economic development, we calculated the coefficients of Pearson pairwise correlations. This coefficient shows statistical relationships between two variables, in our case, these are indicators which represent the media activity and economic development.

To indicate media, we use the Freedom of the Press Index (FPI) made by Freedom House, which allows comparing countries on a global level for measuring media activity with regard to its country-based institutional environment. This index considers political pressure on media, legal environment, economic factors and based on print, broadcast and, what is important, digital forms of media in 199 countries and territories. FPI is represented with the 100-point scale. A score from 0 to 30 indicates that the press is free; a score from 31 to 60 indicates that the press is partly free and a score from 61 to 100 means that the press is not free.

To indicate economic development, we use a comprehensive index provided by the United Nations Development Programme – Human Development Index (HDI). This indicator is chosen since it assesses a couple of sides of the development: economic dimension (GNI per capita, in 2011 \$PPP) and human capital ones (the life expectancy index and education index) for wide coverage of countries – 189. HDI ranges from 0 to 1, with 1 means the highest level of the development.

Thus, based on the previous findings we aim to see: 1) whether free media and economic development still have significant relations? 2) is there any shifts in such relations?

Our sample covers from 145 to 182 countries over the period of 1997-2017. The timeline is divided into the seven time segments: 1996-1998, 1999-2001, 2002-2004, 2005-2007, 2008-2010, 2011-2013, 2014-2016. We calculated the coefficients of Pearson pairwise correlations, taking the average of each country pair FPI-HDI for each time segment.

Some reservations are worth to be mentioned. Firstly, the correlation coefficient does not provide us with the meaning of the cause-and-effect relationship, therefore, we cautiously interpret results. Secondly, the calculations of the HDI varies over time due to methodological changes. Thirdly, in our sample, all correlation coefficients are significant based on the results of the t-test.

Figure 1 shows that HDI and FPI are negatively correlated, which means that with an increase in FPI rank, the rate of development falls. The calculation results show that the relationship remains relatively high. Countries with higher HDI generally belong to the group of “free press countries”. For example, Australia (22 and 0.94), Canada (18 and 0.92), Sweden (11 and 0.93). Accordingly, there are significant press restrictions in countries with a low development index: CAR (71 and 0.36), Rwanda (79 and 0.52), Gambia (87 and 0.46).

At the same time, we observe changes in the ratio of the correlation coefficients over time. In particular, taking into account all seven time intervals, the trend line has a positive slope. Thus, it can be assumed that the relationship between the indicators weakens.

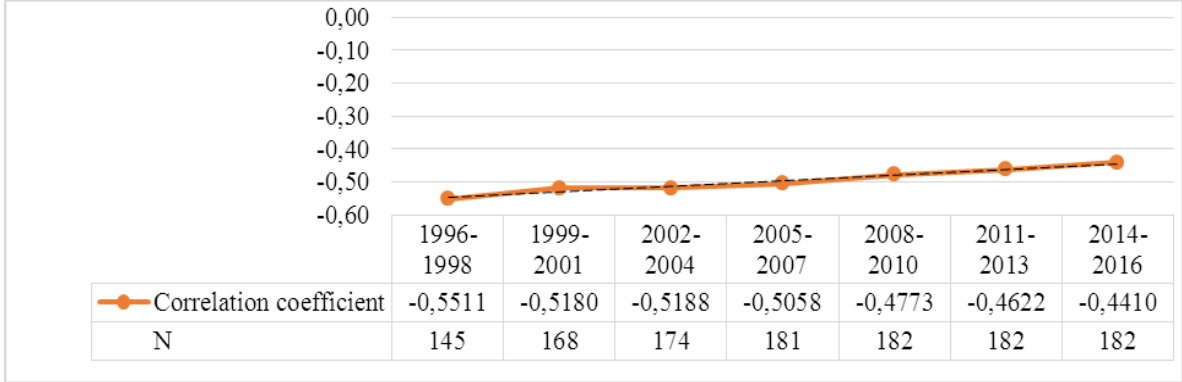

Fig.1. Freedom of Press Index and Human Development Index correlation coefficients in 1996–2016

Source: author's own calculations based on (Freedom House, 2019) and ("Human Development Data (1990–2017) | Human Development Reports", 2019)

Abstracting from the mentioned reservations, it is possible to put forward several assumptions explaining the observed shifts in the relationship between the media activities in the form of its free press indicators and economic development.

– the customer's focus has been disseminating from traditional media that played a significant institutional role (newspapers, magazines, television, radio broadcasting) and editorial policy to new forms of media – social networks, blogs, etc.;

– the rapid development of information and communication technologies is changing the institutional environment of the media. For example, if 100 years ago, in order to spread information about a certain event, it was necessary to turn to the newspaper or to the radio, go through all the prescribed procedures, reviewing, etc., now it is enough to make a post in a personal blog or Facebook page.

This sample is not a holistic and complete study but is one of the attempts to compare quantitatively measured relations between media and economic development over time, and put forward suggestions on possible causes of a weakening of the mentioned relationship.

References:

1. DellaVigna, S., & Kaplan, E. (2006). *The fox news effect: media bias and voting* [Ebook]. Retrieved from <http://www.nber.org/papers/w12169>
2. Freedom House. (2019). Retrieved from <https://freedomhouse.org>
3. Guseva, M., Nakaa, M., Novel, A., Pekkala, K., Souberou, B., & Stouli, S. (2008). *Press freedom and development: an analysis of correlations between freedom of the press and the different dimensions of development, poverty, governance and peace* [Ebook]. Paris: UNESCO. Retrieved from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000161825_eng
4. Human Development Data (1990-2017) | Human Development Reports. (2019). Retrieved from <http://hdr.undp.org/en/data>
5. Norris P., & Zinnbauer, D. (2002). *Giving voice to the voiceless: poverty eradication and democracy in the developing world* [Ebook]. Human Development Report Office. Retrieved from http://hdr.undp.org/sites/default/files/norris-zinnbauer_2002.pdf
6. Nureev R. (2003). Public Choice Theory. A Textbook. Chapter 11. Political Business Cycle and Its Specifics in Contemporary Russia. *Voprosy Ekonomiki*, (6), 135-157. doi: 10.32609/0042-8736-2003-6-135-157

*Секція 2. Обліково-аналітичне і аудиторське забезпечення
управлінських процесів*

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ
БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ
ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Шаріна А. О.

Застосування процесного підходу до управління діяльністю підприємства, який базується на детальному аналізі існуючих бізнес-процесів та їх подальшій оптимізації, вже неодноразово доводило свої переваги поруч із функціональним підходом. Успіхи провідних компаній, серед яких “General Electric”, “Toyota”, “Crysler”, продемонстрували, що саме управління бізнес-процесами є одним з основних джерел довгострокових конкурентних переваг підприємства.

Формування системи управління бізнес-процесами промислового підприємства визнається комплексним завданням, наукове підґрунтя якого ще недостатньо сформовано, особливо для підприємств гірничої галузі. Наявні підходи до формування системи управління бізнес-процесами підприємства носять здебільшого загальний характер, не враховуючи галузевих особливостей гірничих підприємств. У загальнотеоретичному і галузевому аспектах проблеми оптимізації параметрів технологічних процесів на гірничих підприємствах досліджувалися В. Ржевським, С. Ременником, Т. Вінницьким, О. Шашенко, Л. Сорокіним, М. Васильєвим, Л. Шевяковим, Т. Степаненко та іншими науковцями. Водночас, питанням управління бізнес-процесами, зокрема, методам оцінки і напрямам оптимізації бізнес-процесів на гірничо-збагачувальних підприємствах практично не приділяється уваги.

Під бізнес-процесом збагачувальної фабрики розуміємо систему взаємопов'язаних, упорядкованих і керованих дій в складі механізму формування доданої вартості, що забезпечує організацію переробки твердих корисних копалин, результатом чого мають стати технічно цінні продукти, придатні для промислового використання, та націлена на отримання очікуваного фінансово-економічного результату, а також на вирішення стратегічних завдань. Надане визначення конкретизує специфіку процесів підприємства, наголошує на їхніх “виходах”, що представляють цінність для споживача, приносять прибуток виробнику і забезпечують досягнення стратегічних цілей підприємства.

Управління бізнес-процесами спрямоване на удосконалення діяльності підприємства та його процесів, що дає можливість конкретизувати та систематизувати процеси, організувати їх виконання, а також підвищити якість, як результатів процесів, так і порядку виконання. Як доводить практичний досвід, на вітчизняних підприємствах досліджуваної галузі має місце функціональний підхід до управління, об'єктом управління в процесі якого виступають структурні одиниці, ресурси та центри витрат. Водночас,

управління бізнес-процесами дозволить об'єднати розрізнені зусилля підрозділів у єдиний виробничий ланцюжок і надасть можливість мотивувати кожного співробітника до якісного виконання своєї роботи.

Перехід до процесного управління вимагатиме моніторингу бізнес-процесів підприємства та адаптації методичного інструментарію до специфіки галузі. Концептуальні аспекти процесного підходу до управління бізнес-процесами гірничо-збагачувального підприємства включають формування вхідної інформації на основі подій, що ініціюють початок бізнес-процесу (постачання сировини, наприклад, рядового вугілля), а також вихідної інформації на основі подій, що характеризують завершення бізнес-процесу (відвантаження кінцевого продукту, наприклад, концентрату для коксування). Формування управлінських рішень, згідно описуваного підходу, здійснюється за результатами аналітичної обробки інформації, формування якої передбачає проведення досліджень технології виконання бізнес-процесу, структури та встановлення взаємозв'язків між операціями. Типову модель бізнес-процесів виробництва (переробки рядового вугілля) представимо на рисунку.

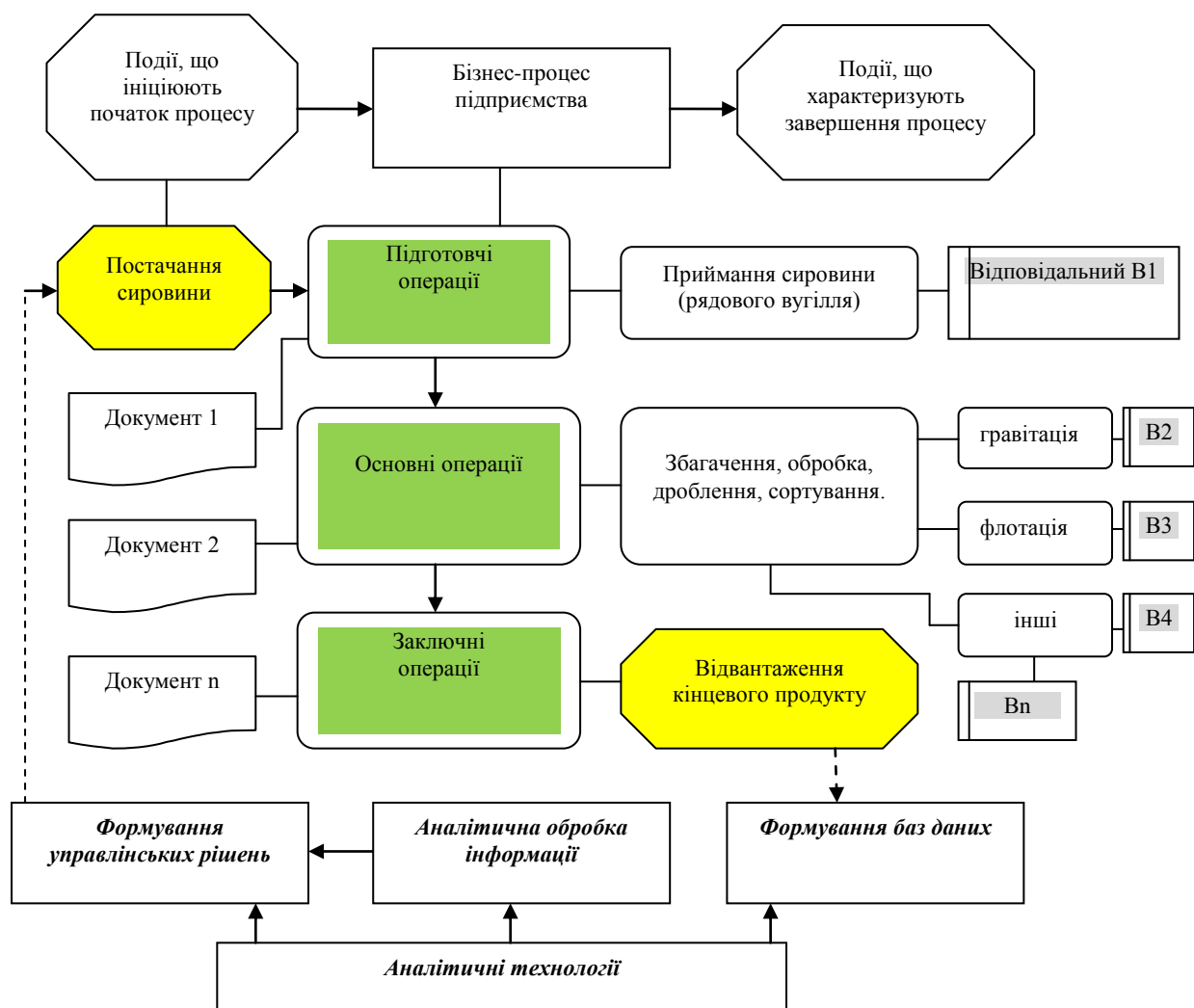

Рис. Типова модель бізнес-процесів виробництва гірничо-збагачувального підприємства

За базовий набір знаків для описання та моделювання бізнес-процесів виробництва було обрано принципи графічного представлення – нотацію eEPC, перевагами якої є функціональність, наочність, гнучкість та можливість додавання власних елементів. Запропоновану модель може бути покладено в основу формування та оптимізації бізнес-процесів гірничо-збагачувального підприємства, оскільки вона відображає ключові аспекти процесного підходу до управління виробництвом, виокремлює стрижневі елементи процесів виробництва гірничо-збагачувального підприємства та легко доповнюється текстовим супроводженням.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА НАБЛИЖЕННЯ ЙОГО ДО МІЖНАРОДНОГО РІВНЯ

Васильєва В. Г.

Розвиток ринкових відносин в умовах глобалізаційних перетворень, створення міжнародних компаній та спільних підприємств з іноземними інвесторами зумовлює необхідність упровадження єдиних правил і процедур ведення бухгалтерського обліку, складання, аналізу та інтерпретації фінансової звітності, вдосконалення національних законодавчих засад ведення обліку та складання звітності відповідно до положень законодавства Європейського Союзу. Тому за останні роки було прийнято низку законодавчих змін та новацій у контексті реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні та наближення їх до рівня міжнародних.

Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо удосконалення деяких положень” від 05.10.2017 № 2164–VIII, який набрав чинності з 01 січня 2018 р., є додатковим кроком щодо приведення норм національного законодавства з бухгалтерського обліку та звітності у відповідність до положень законодавства Європейського Союзу. Також привертає увагу що для цілей бухгалтерського обліку та звітності Законом № 2164–VIII встановлено критерії віднесення підприємств (окрім бюджетних установ) до мікропідприємств, малих, середніх та великих підприємств. Нагадаємо, що до 01.01.2018 діють критерії розмежування, встановлені ч. 3 ст. 55 ГКУ. Для визначення розміру підприємства необхідна його відповідність щонайменше двом із трьох таких критеріїв, як:

- балансова вартість активів;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- середня кількість працівників на рік.

Запропоновані зміни є важливими, оскільки склад фінансової звітності залежить від того, належить підприємство до суб’єктів великого, середнього, малого чи мікропідприємства. Порівнюючи значення термінів, наведених у Законі України № 996–XIV та Законі № 2164–VIII, слід зазначити, що з 01 січня 2018 р. з’явилися нові поняття та нові звіти, а саме:

– поняття “підприємства, що становлять суспільний інтерес”, до яких належать підприємства – емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи, які провадять діяльність на підставі ліцензії, та підприємства, які, відповідно до цього Закону, належать до великих підприємств. Необхідно зазначити, що такі підприємства для забезпечення ведення бухгалтерського обліку зобов’язані утворювати бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, до складу якої входить не менше двох осіб. При цьому головний бухгалтер повинен мати вищу економічну освіту, стаж роботи у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше трьох років та не мати непогашеної або незнятої судимості за вчинення злочину проти власності та у сфері господарської діяльності;

– поняття “таксономія фінансової звітності” – склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю. Таксономія фінансової звітності затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку. Зазначимо, що фінансова звітність та консолідована фінансова звітність за міжнародними стандартами складаються на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами;

– передбачається подання “Звіту про платежі на користь держави” – документ, що містить деталізовану інформацію про податки, збори та інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави відповідно до закону. Такий Звіт складатимуть підприємства, що здійснюють діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес;

– також передбачається подання “Звіту про управління” – документу, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. Необхідно зазначити, що від подання такого Звіту звільняються мікропідприємства та малі підприємства. При цьому середні підприємства повинні будувати цей Звіт, але матимуть право не відображати нефінансову інформацію.

Отже, практична реалізація затверджених законодавчих змін національного законодавства з бухгалтерського обліку та звітності підприємства призведе, на нашу думку, до розширення сфери застосування форм фінансової звітності в системі управління функціонуванням та розвитком суб’єктів господарювання, оскільки саме фінансова звітність є найважливішим інформаційним ресурсом, від своєчасного отримання та використання якого вирішальною мірою залежать результати господарської діяльності суб’єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 № 996–XIV, зі змінами та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо удосконалення деяких положень” від 05.10.17 № 2164–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>

3. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 № 436–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

4. Побережна Н.М. Фінансова звітність у системі управління підприємством/ Побережна Н.М.//Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - Випуск 6 (11), 2017. – С. 364-369. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/11_2017/65.pdf

АУДИТ КОНТРОЛЬОВАНИХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Вакульчик О. М., Фесенко В. В.

Інтеграційні процеси в економіці України призводять до запровадження міжнародних вимог у сфері оподаткування, контролю й аудиту зовнішньоекономічних операцій (ЗЕО) окремих суб’єктів господарювання та груп підприємств. Трансформаційні зміни обумовлюють виникнення нових наукових і практичних завдань аудиту таких операцій, а їх вирішення може значно підвищити ефективність аудиту зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Дослідження у сфері аудиту ЗЕО відбуваються у таких напрямках:

- митний пост-аудит (МПА) як елемент системи державного контролю;
- аудит ЗЕО як елемент незалежного аудиту фінансової звітності підприємств;
- податковий контроль (аудит).

МПА є окремим напрямком діяльності митних органів (донедавна – органів ДФС) з перевірок правильності нарахування та виплати митних платежів суб’єктами ЗЕД. Незалежний аудит є чинником збільшення рівня економічної безпеки суб’єктів ЗЕД. Новітнім (для українських суб’єктів) інструментом податкового контролю ЗЕО є контроль трансфертного ціноутворення, що вимагає від суб’єктів ЗЕД відповідного звітування за контрольованими операціями.

Трансформаційні процеси у сфері аудиту ЗЕО активізувались у зв’язку з інтеграцією вітчизняного бізнесу в Європейський простір та початком імплементації економічних норм Європи у сфері ведення бізнесу. Серед організацій, які сприяють рівності умов здійснення міжнародного бізнесу, важливі функції виконує Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). План дій ОЕСР з протидії розмиванню бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування (BEPS – Base Erosion and Profit Shifting) включає 15 кроків, які дозволяють протидіяти у різноманітних сферах агресивного податкового планування. З 2017 року в Україні запроваджуються чотири кроки, а саме:

- боротьба з податковими зловживаннями, пов’язаними із використанням спеціальних режимів оподаткування;

- уникнення зловживань при застосуванні податкових конвенцій;
- розкриття інформації про використання схем агресивного податкового планування;
- підвищення ефективності механізмів вирішення спорів щодо застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування між країнами.

Імплементация плану BEPS, насамперед, проходить шляхом формування системи контролю трансфертного ціноутворення в Україні, метою якого є зменшення обсягів нелегальної податкової оптимізації через зовнішньоекономічні операції із взаємозалежними або зацікавленими сторонами, а також через операції з контрагентами, які зареєстровані або здійснюють свою діяльність у низькоподаткових юрисдикціях. Результатом запровадження системи контролю за трансфертним ціноутворенням має бути збільшення податкових надходжень до бюджету країни.

Формування системи аудиту зовнішньоекономічної діяльності і контролю трансфертного ціноутворення в Україні почалось з 1 вересня 2013р. запровадженням системи контролю трансфертного ціноутворення та внесенням відповідних норм до Податкового кодексу України (ПКУ). Обліковці та бухгалтери набувають навичок звітування щодо контрольованих зовнішньоекономічних операцій, формується система інформаційної взаємодії податкових інспекцій та представників суб'єктів ЗЕД, працівники податкових інспекцій розробляють методи та процедури аудиту ЗЕО, що дозволяє мінімізувати ризики в системі аудиту операцій.

Основним напрямком аудиту зовнішньоекономічних операцій є перевірка достовірності та відповідності відображення в обліку результатів здійснення зовнішньоекономічних операцій, які підпадають під податковий контроль як контрольовані операції.

Відповідно до ПКУ контрольованими операціями є:

- господарські операції з пов'язаними особами-нерезидентами;
- зовнішньоекономічні операції з продажу та/або придбання товарів та послуг через комісіонерів;
- господарські операції, що здійснюються нерезидентами, зареєстрованими у державах (територіях), включених до відповідного переліку Кабінету Міністрів України як низькоподаткові юрисдикції;
- господарські операції, що здійснюються з нерезидентами, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи.

Операціям із пов'язаними сторонами притаманний високий ризик шахрайства через наявність можливостей маніпулювання цінами імпорту-експорту та здійснення цих операцій на неринкових умовах, що має бути призупинено шляхом здійснення ефективного зовнішнього контролю на рівні держави та внутрішнього контролю на рівні підприємства.

В Україні ухвалено низку нормативних документів, які регламенту-

ють перелік держав та територій (офшорні зони), операції з якими підпадають під державний податковий контроль та вважаються контрольованими. За результатами даних сайту Статистики України найбільші обсяги експорту України до територій, які вважаються низькоподатковими юрисдикціями (офшорними зонами) спостерігаються до Кіпру, Віргінських островів (Британія), Молдови, Гонконгу, Болгарії.

В процесі аналізу перетину інтересів держави та бізнесу у контролі зовнішньоекономічних операцій, виокремлюються напрями спільної зацікавленості у сфері застосування методів трансфертного ціноутворення і регулювання операцій із взаємопов'язаними особами, дослідження яких може надати методологічне вирішення проблем аудиту таких операцій.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДЛЯ ПОДАТКОВОГО ТА МИТНОГО АУДИТУ

Єдинак Т. С., Коновалова О. В.

Ключовим аспектом забезпечення ефективності державного фінансового контролю, що здійснює Державна фіскальна служба України (далі - ДФС) є точний та правильний відбір платників податків до перевірок. Від правильного відбору залежить результативність контрольних заходів, що характеризується рівнем додаткових надходжень податків, зборів та сум штрафних санкцій до бюджету країни. Тому перед ДФС стоїть проблема встановлення обґрунтованих критеріїв щодо відбору найбільш ризикових суб'єктів господарювання для перевірки та їх включення до плану-графіка проведення планових документальних перевірок.

Згідно з чинним законодавством документальна планова перевірка повинна бути передбачена у плані-графіку проведення планових документальних перевірок контролюючого органу.

Необхідно зазначити, що до 2018 року план перевірок органами ДФС був "тайною за сімома печатками", і підприємства могли дізнатися, що їх будуть перевіряти, як правило, за 10 календарних днів до початку перевірки. Однак Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні" від 21.12.2016 р. № 1797-VIII [1] були внесені зміни до п. 77.1 статті 77 Податкового кодексу України [2]. Так, з 2018 року план-графік документальних планових перевірок на поточний рік повинен оприлюднюватися на офіційному веб-сайті ДФС до 25 грудня року, що передує року, в якому будуть проводитися такі документальні планові перевірки. Таким чином, уже другий рік платники податків, які відібрані до планової документальної перевірки, мають змогу та час підготуватися до планової перевірки та максимально мінімізувати потенційні фінансові наслідки за результатами контролю.

Порядок відбору платників податків для планових перевірок органами ДФС регламентується Порядком формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків, затвердженого

Наказом Міністерства фінансів України від 02.06.2015 р. № 524 [3], згідно з яким до плану-графіка включаються платники податків, які за результатами господарської діяльності мають найбільші ризики несплати до бюджету податків та зборів, платежів (до плану насамперед включаються підприємства, які мають не менше трьох критеріїв високого ступеня ризику).

Так, у план-графік документальних перевірок органами ДФС на 2019 р. включено майже 5 тисяч суб'єктів господарювання – юридичних осіб з обсягами задекларованих доходів за 2017 рік 1,14 трлн грн. Для порівняння у 2018 р. до плану-графіку було включено 5,3 тисяч підприємств, у 2017 р. – 5,6 тисяч, у 2016 р. – 4,8 тисячі та у 2015 р. – 4,9 тисяч.

Основними галузями економіки, у яких функціонують підприємства, що відібрані для перевірок у 2019 р., є:

1) металургійна (224 підприємств, у тому числі 92 суб'єкта, що здійснюють діяльність в металургійній галузі, але декларують інший вид діяльності, та 153 їх контрагента);

2) фармацевтична (45 підприємств та 109 їх контрагентів);

3) торгівля побутовими приладами (31 підприємство та 71 їх контрагент);

4) роздрібна торгівля паливом (179 підприємств та 663 їх контрагента) [4].

Всі відібрані для документальних перевірок підприємства мають критерії ризику провадження господарської діяльності, основними з них є:

– наявність відносин з контрагентами, які знаходяться в розшуку, або ліквідовані, або визнані банкрутами;

– наявність розбіжностей у платника податків згідно із системою автоматизованого співставлення податкового зобов'язання та податкового кредиту у розрізі контрагентів (завищення податкового кредиту);

– наявність інформації про непідтвердження реального здійснення операції з придбання із сумою податку на додану вартість;

– декларування від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток протягом двох податкових (звітних) періодів.

Зазначимо, що з 4946 відібраних до планових перевірок платників податків для контролю дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи (для митного пост-аудиту) на I квартал 2019 р. відібрано лише 28 суб'єктів господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Це складає лише 0,57 % всіх відібраних суб'єктів господарювання. Якщо припустити, що і у II-IV кварталах 2019 р. для перевірок будуть відібрані приблизно стільки ж підприємств, відсоток митного пост-аудиту в структурі документальних перевірок органами ДФС у 2019 р. складатиме трохи більше 2 % всіх контрольних заходів.

Згідно з Порядком № 524 річний план-графік для документальних планових перевірок щодо дотримання податкового, валютного та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на органи ДФС, складається відповідно до вимог ст. 77 розділу II Податкового кодексу України на календарний рік.

У той же час, ст. 346 Митного кодексу України визначено, що план-графік документальних планових перевірок щодо дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи складається з квартальних планів-графіків [4].

Таким чином, через різні норми у двох нормативних документах у річному плані-графіку документальних планових перевірок можна побачити лише тих суб'єктів ЗЕД та їх контрагентів, які заплановані до перевірки на поточний та попередні квартали року.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні : Закон України від 21.12.2016 р. № 1797-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків : наказ Міністерства фінансів України від 02.06.2015 р. № 524 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-15>.

4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

ЗАЛУЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО АТЕСТАЦІЇ АУДИТОРІВ В УКРАЇНІ

Барановська О. М.

1 жовтня 2018 року набрав чинності Закон України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”, далі за текстом – Закон.

Закон визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні. Серед іншого, розділ IV Закону визначає правові засади атестації аудиторів України, які докорінно змінилися у порівнянні із порядком атестації, а точніше – сертифікації аудиторів, який був передбачений Законом України “Про аудиторську діяльність”, що був чинний до 1 жовтня 2018 року.

Відповідно до статті 19 розділу IV Закону аудитором може бути визнана фізична особа, яка:

- має вищу освіту;
- підтвердила високий рівень теоретичних знань та професійну компетентність шляхом успішного складання відповідних іспитів;
- пройшла практичну підготовку із провадження аудиторської діяльності.

Законом передбачено підтвердження теоретичних знань на наступними напрямками:

- стандарти професійної етики та професійна незалежність;
- міжнародні стандарти аудиту;
- законодавчі засади аудиторської діяльності та методика проведення аудиту (професійні навички);
- управління ризиками та внутрішній контроль;
- фінансовий аналіз;
- управлінський облік;
- міжнародні стандарти фінансової звітності;
- теорія бухгалтерського обліку та законодавчі засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;
- податкове законодавство;
- господарське, цивільне та трудове законодавство;
- корпоративне законодавство та законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;
- інформаційні технології та комп'ютерні системи;
- фінанси підприємств;
- економіка підприємства та статистика.

Комісія з атестації відповідно до п.4 статті 19 розділу IV Закону повинна затвердити Порядок, яким буде визначено мінімальну кількість годин вивчення вищенаведених предметів у вищих навчальних закладах, достатню для того, щоб фізичний особі – кандидату в аудитори – за рішенням комісії з атестації були зараховані теоретичні знання з відповідних предметів.

Іспити з теоретичних знань та кваліфікаційний іспит відповідно до вимог п.7 статті 19 розділу IV Закону мають проводитися незалежними центрами оцінювання знань. Ці незалежні центри повинні будуть отримати акредитацію комісією з атестації. Для забезпечення прозорості процесу акредитації незалежних центрів оцінювання знань доцільно також розробити порядок їх акредитації, який доречно було б затвердити Комісією з атестації. Вбачається доречним мати не один незалежний центр оцінювання знань в Україні з метою забезпечення альтернативності для кандидатів у аудитори при виборі центру, в якому такі кандидати здаватимуть відповідні іспити.

Незважаючи на те, що відповідно до п.11 статті 19 розділу IV Закону іспити можуть проводитися у письмовій або електронній формі, представляється доцільним рекомендувати Комісії з атестації одразу розглядати питання щодо електронної форми проведення як для іспиту з теоретичних знань, так і для кваліфікаційного іспиту, як такої, що підвищує об'єктивність оцінювання, скорочує витрати на перевірку екзаменаційних робіт, знижує ризики маніпулювань результатами іспиту та забезпечує прозорість атестаційного процесу.

Відповідно до п.7 статті 19 розділу IV Закону вищі навчальні заклади та професійні організації також мають право проводити підготовку до

складання іспитів відповідно до програм, затверджених комісією з атестації. Вбачається доцільним рекомендувати Комісії з атестації вже на етапі підготовки таких програм долучати вищі навчальні заклади та професійні організації до їх розробки. Вищі навчальні заклади та професійні організації також можуть бути залучені не тільки для підготовки кандидатів до складання іспитів, але і для розробки екзаменаційних завдань до складання іспитів. Важливою передумовою об'єктивності, прозорості та незалежності процесу атестації аудиторів є неприпустимість участі вищих навчальних закладів та професійних організацій одночасно і в процесі підготовки до атестації, і в процесі розробки екзаменаційних завдань.

Вищі навчальні заклади, як правило, мають відповідну матеріальну (комп'ютерну) базу, тому за рішенням Комісії з атестації за умови відповідності акредитаційним вимогам такі вищі навчальні заклади можуть виконувати функції незалежних центрів оцінювання знань, при цьому на кожному іспиті має забезпечуватися обов'язкова присутність наглядачів, затверджених Комісією з атестації.

Для кожного напрямку теоретичних знань та для проведення кваліфікаційного іспиту представляється доцільним розробити та затвердити Комісією з атестації відповідні збірники завдань, відповідно до яких будуть здійснюватися і підготовка до складання іспитів, і проведення іспитів з теоретичних знань та кваліфікаційні іспити. До розробки таких збірників, крім професійних організацій бухгалтерів і аудиторів та бухгалтерів, доречно долучати і вищі навчальні заклади.

Відтак, процес атестації аудиторів можна сказати народжується заново, тому у Комісії з атестації багато попереду роботи, а вищі навчальні заклади, професійні організації та інші стейкхолдери мають прийняти активну участь у цьому процесі і сприяти інформаційній та методологічній підтримці Комісії з атестації.

МИТНА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВ – СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС НАДАННЯ СТАТУСУ УПОВНОВАЖЕНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА

Книшек О. О.

Зовнішньоекономічна діяльність є важливою умовою економічного зростання бізнесу в Україні. Особливо це актуально за сучасних умов, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

Обраний курс України до євроінтеграції передбачає зближення та гармонізацію її законодавства, у тому числі митного, з міжнародними стандартами. З цією метою у 2012 році було прийнято нову редакцію Митного кодексу України, в якому містяться прогресивні норми митного регулювання, які вже давно поширені на території ЄС. Одним з найголовніших

нововведень є впровадження інституту уповноваженого економічного оператора (УЕО).

Поняття статусу УЕО опинилося у центрі уваги таких науковців: Бережнюк І. Г., Бережнюк І. І., Вакульчик О. М., Войтехової І. О., Рільницької Л. Ю., Левченко С. Г., Мазур А. В., Мошинської О. В., Прус Л. Р., Симонової Г. Д.

Статус УЕО створює очевидні переваги для українських підприємств на європейських ринках та надає їм право користуватися певними преференціями, які дозволять суттєво зекономити час та відчутно спростити митні формальності. До переваг відносяться: преференції та спеціальні спрощення; значна довіра з боку митниці; добра репутація на ринку; митний пост-аудит 1 раз на 30 місяців; зменшення часу поставки товарів; наближення системи управління до європейського зразку. Така новація значно поліпшить умови ведення торгівлі та сприятиме надходженню вітчизняних товарів на європейські ринки. Впровадження процедури надання статусу УЕО залишається не реалізованим, причиною чому стала відсутність розроблених державою критеріїв та норм.

Отже, виникає потреба у розробці об'єктивної методики оцінки якісних характеристик суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) при їх діагностиці з метою визначення відповідності митним вимогам для отримання статусу УЕО. Саме тому актуалізується питання митної діагностики діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як можливості спрощення процедур митного оформлення та митного контролю, мінімізації транзакційних витрат та підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Здійснення митної діагностики є першим кроком для можливого набуття статусу УЕО у майбутньому. Під митною діагностикою ми розуміємо кількісну оцінку якісних характеристик діяльності підприємств – суб'єктів ЗЕД з точки зору надійності їх фінансово-економічного стану, системи обліку й контролю, компетенції персоналу та відповідності стандартам безпеки на основі виявлення існуючих та потенційних ризиків при здійсненні експортно-імпортних операцій.

Виходячи з аналізу запропонованих та ще не імплементованих законодавчих та нормативно-правових актів в сфері оцінки діяльності підприємства – суб'єкта ЗЕД для надання йому статусу УЕО, пропонуємо виокремити 5 тематичних блоків, на основі яких здійснювати митну діагностику (табл. 1).

Кожний блок має свій набір параметрів, за якими здійснюється аналіз та оцінка відповідності стану підприємства необхідному рівню для надання статусу УЕО. Для оцінки досліджуваних параметрів розроблені варіанти відповідей, що характеризують ступінь відповідності за даним параметром, а результат перевірки обирається з наданих варіантів, кожному з яких відповідає певна кількість балів. Оціночні бали за кожним параметром підсумовуються у межах окремого тематичного блоку (j), а оціночний результат по даному блоку (B_j) визначається з урахуванням кількості параметрів у ньому.

**Оцінка і аналіз відповідності якісних характеристик підприємства
митним вимогам за тематичними блоками**

Тематичний блок	Кількість параметрів	Сфера аналізу та оцінки якісних характеристик суб'єктів ЗЕД на відповідність митним вимогам
1. Дотримання положень законодавства України, в т.ч. з питань митної справи	4	Аналіз стану та динаміки ЗЕД підприємства. Митна історія суб'єкта ЗЕД. Стан дотримання митних вимог при веденні ЗЕД.
2. Система обліку, звітності та внутрішнього контролю	7	Аналіз систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства, оцінка рівня забезпечення захисту комп'ютерних систем, інформації та звітності.
3. Платоспроможність і фінансовий стан	10	Аналіз структури активів підприємства та джерел їх формування за статтями бухгалтерського балансу, оцінка показників фінансового стану та результатів діяльності.
4. Дотримання стандартів надійності та безпеки	5	Аналіз процедур виявлення і оцінки ризиків, пов'язаних з питаннями безпеки, правильної організації і здійснення захисту об'єктів підприємства.
5. Забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації	1	Оцінка здатності та кваліфікації персоналу підприємства до самостійного моніторингу та контролю дотримання умов, передбачених дозволами на застосування спеціальних спрощень, наданих йому як УЕО.

На основі визначених бальних оцінок можливо розрахувати інтегральний показник відповідності підприємства митним вимогам, який враховує результат оцінки за всіма 5-ти блоками.

Запропонований методичний підхід до кількісної оцінки відповідності якісних характеристик підприємства митним вимогам за визначеними тематичними блоками дозволяє уникнути суб'єктивності при прийнятті рішення щодо надання статусу УЕО. Крім того, деталізована інформація, що використана для розрахунку інтегрального показника, дозволяє виявити слабкі місця управління і внутрішнього контролю, а також інші ризикові сфери конкретного підприємства, сформувавши відповідні профілі ризику, що надалі можуть бути використані для ефективного проведення митного контролю.

Перспективним подальшим напрямом дослідження є розробка алгоритму збору, накопичення, систематизації, узагальнення та аналізу детальної інформації у необхідному форматі щодо діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД з метою інформаційного забезпечення процесу визначення факторів, які впливають на інтегрально-рейтинговий показник митної діагностики.

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ОБЛІКУ

Чепець О. Г., Бабенко Л. В.

Інформаційний простір все більше охоплює як і повсякденне життя так і професійну сферу. Вже не можливо уявити світ без інтернету, електронних платежів та стрімкості здійснення будь-яких дій і процесів у бізнесі. Сучасний темп життя, вимагає швидких рішень які мають базуватися на достовірній інформації обробка якої має бути здійснена у надзвичайно короткі строки. Тому актуальність впровадження нових технологій, набуття навичок та переорієнтація фахівців на сучасні автоматизовані технології обробки інформації набуває особливої актуальності. Розвиток технологій триває, а тому бути в руслі швидких змін і надалі буде актуальним, оскільки ефективна діяльність підприємств, прибутковість є в прямій залежності від готовності до деформації та здатності адаптуватися.

Окремі теоретичні та практичні аспекти впливу, застосування інформаційних технологій в обліковому процесі та управлінні досліджувалися у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, серед яких варто виділити: Ф. Ф. Бутинця, А. М. Березу, В. П. Завгороднього, Ю. А. Кузьмінського, С. В. Мельниченко та ін. Проте, науковці висвітлюють переважно теоретичну складову впровадження іноваций в обліку і управлінні та на жаль швидкість розвитку ІТ технологій випереджає їх наукові розробки.

Сучасний бухгалтерський облік поєднує в собі автоматизацію процесів та досить застарілі методи його організації та ведення обліку, що не може не впливати негативно на швидкість обробки інформації та прийняття рішень.

Облік у вітчизняних підприємствах як правило в своєму виборі програмних продуктів обмежується лише програмами які вже давно існують на ринку (1С бухгалтерія, Акцен, Парус та деякі інші) та які є досить звичними. Проте, у світі стрімко розвивається безліч альтернативних програмних продуктів для ведення обліку чи окремих його складових. Так, програмні продукти QuickBooks, FreshBooks, Xero, Wave та інші які входять до рейтингу 20 найкращих програмних продуктів для ведення обліку у світі українські фахівці навіть і не знають. Цьому є декілька причин і основні з них це: відставання вітчизняної освіти від виробництва та світових тенденцій а також досить низький рівень володіння англійською мовою у фахівців в обліку через що інформація про новітні технології у всесвітній мережі інтернет є недоступною.

Сучасні реалії такі, що на перший план виходить здатність підприємств вести діяльність через мережу інтернет. Ведення бізнесу в Інтернеті та досягнення будь-якого прибуткового успіху, ймовірно, є більш складним, ніж у реальному світі. З цієї причини багато онлайн-підприємців звертаються до послуг фахівців з електронної комерції, які допомагають будувати, рекламувати та підтримувати свої підприємства електронної комерції. Зараз, і в найближчому майбутньому, є найімовірніша можливість побу-

дувати суперрентабельний консалтинговий бізнес для електронної комерції для підприємців з веб-розробки, онлайн-маркетингу, електронної комерції та навичок та досвіду електронних комунікацій.

Роздрібні продажі електронної комерції продовжувати тенденцію зростання, і довіра споживачів досягла 18-річного максимуму. Назріли умови для всебічного впровадження електронної комерції, і це означає що в найближчий час діяльність будь-якого підприємства без електронної складової вже не буде достатньою. Натомість, організації з прогресивним підходом до впровадження інновацій переорієнтовують свою діяльність та отримують реальні прибутки. Так, наприклад, коли популярність мобільних пристроїв зростала, підприємства що вже впровадили електронну комерцію почали спеціально обслуговувати цю торгову платформу. Мобільні покупки становили більшість продажів у сфері електронної комерції у 2016 р., і eMarketer оцінює, що до 2021 року 72,9 % онлайн-покупок будуть здійснюватися на мобільних пристроях.

Компанії з електронної комерції також співпрацюють з платіжними процесорами, щоб зробити покупки в Інтернеті якомога більш швидкими та захищеними. Пропонуючи способи оплати замовлень, такі як PayPal, Venmo і Amazon Pay, покупці можуть залишити свої кредитні картки в своїх гаманцях, що спрощує придбання товарів.

Перед управлінським персоналом підприємства постає питання захисту не лише власної інформації але і персональних даних контрагентів. В той же час перед бухгалтером постає питання обліку товарів які продаються через мережу інтернет, складання управлінської звітності за даним напрямом реалізації. В той же час необхідно бути добре обізнаним в сфері законодавства з електронного документування та документального оформлення електронних операцій. Це потребує від бухгалтера знань та освіти зовсім іншої якості, великих онлайн-досліджень і, можливо, звернення до податкового консультанта.

Отже, ефективно працююча інформаційна система бухгалтерського обліку на сучасному етапі розвитку повинна постійно зазнавати інноваційних змін. Оскільки сучасні економічні процеси характеризуються ускладненням внутрішніх та зовнішніх зв'язків, пришвидшенням процесу обслуговування контрагентів що зумовлює необхідність створення гнучких активно-адаптивних облікових систем, моделі відкритої інформаційної бухгалтерської системи.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Слісєєва О. К., Гільорме Т. В.

Еволюція грошей відзначилась зміною своїх форм і видів – від монетних грошей до паперових, що було спричинено “інформаційними революціями”, такими, як поява писемності, винахід друкарського верстату (до-

зволив масово випускати паперові гроші); а надалі – винахід телеграфу, радіо, телефону та телебачення. Це всі винаходи збільшували можливість оперативно передавати інформацію. Але останнім поштовхом у розвитку грошей став винахід комп'ютера та поява всесвітньої мережі Інтернет, тому на хвилі всесвітньої інформатизації суспільства виникла і нова форма грошей – електронна. Це призвело до підвищення динамічності бізнес-процесів, розширення каналів збуту, підвищення рівня обслуговування клієнтів і прискорення грошових потоків за рахунок використання мережі Інтернет.

Актуальність дослідження зумовлена інтенсивним розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій та розширенням доступу до мережі Інтернет, що стало причиною появи нового сучасного платіжного засобу та об'єкту обліку – електронних грошей. Багато питань щодо сутності та значення цього явища сьогодні залишаються спірними: чи це нова форма грошей, чи майнові права вимоги, чи взагалі можна їх віднести до складу активів, чи є об'єктом обкладання ПДВ операції з емісії електронних грошей тощо [1].

Основними нормативними документами, які регулюють питання щодо електронних грошей в Україні, є Положення про електронні гроші в Україні від 04.11.2010 № 481 (зі змінами) [2] та Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 05.04.2001 № 2346-III [3], відповідно до яких електронні гроші – це “одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі”.

Регламентация електронних грошей в нормативних актах на першому рівні нормативного регулювання функціонування й облікового відображення електронних грошей відбулась у 2001 році, тоді як зміни до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій відбулися тільки у 2013 р. Відповідно на довгих тринадцять років Україна гальмувала розвиток електронних грошей, оскільки, бухгалтерський облік не мав можливості відобразити їх у складі своїх об'єктів.

У зв'язку з тим, що закономірним етапом удосконалення національного законодавства України з питань обігу електронних грошей є узгодження його норм із системою міжнародного законодавства, вважаємо, що в ієрархії документів нормативного регулювання зазначеного питання слід, в першу чергу, виділяти наднаціональний рівень – Європейський Союз.

Сьогодні український ринок електронних грошей розвивається значними темпами та в майбутньому державою планується привести норми законодавства щодо суб'єктів, які можуть бути емітентами електронних грошей до норм Європейського Союзу. Це дозволить емісію електронних грошей здійснювати юридичним особам, які отримують відповідну ліцензію.

Базовим документом із питань наявності та руху електронних грошей є Положення про електронні гроші від 04.11.2010 р. № 481 [2], що розроблене з урахуванням вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/110/ЄС від 16 вересня 2009 року [4]. Дане положення встановлює вимоги НБУ до суб'єктів, що здійснюють операції з електронними грошима, порядку здійснення цих операцій, а також вимоги до правил використання електронних грошей в Україні та порядку їх узгодження.

Відповідно до Положення про електронні гроші від 04.11.2010 р. № 481 [2], емітентом електронних грошей може бути лише банк і здійснювати їх емісію можна лише у гривні, що значно скорочує обсяги здійснюваних операцій. Дані вимоги створюють невідповідність українського законодавства законодавству ЄС і США, що ускладнює вхід на національний ринок електронних грошей міжнародним гравцям (Яндекс.Гроші, Qiwi), а отже, вони працюють без ліцензій і не контролюються НБУ.

У зв'язку з цим, на рівні законодавства необхідно переглянути вимоги щодо обліку електронних грошей та привести вітчизняне законодавство у відповідність до законодавства ЄС, дозволити випуск електронних грошей небанківським фінансовим установам і встановити вимоги щодо ліцензування діяльності з емісії та використання електронних грошей, що забезпечить легальність даного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Єлісєєва О.К. Інформаційно-методичне забезпечення організації обліку електронних грошей / О.К. Єлісєєва, Т.В. Гільорме // *Economic Stability Studies*. – 2018. – Вип.1. – С. 67–74.

2. Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні, Постанова Національного банку України від 04.11.2010 № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10> 134

3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні, Закон України від 05.04.2001 № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

4. Директива 2009/110/ЄС Європейського Союзу від 16 вересня 2009 р. щодо започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до Директиви 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС, та скасовує Директиву 2000/46/ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=179

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Гордєєва-Герасимова Л. Ю.

Наразі Україна знаходиться на шляху реформування усіх напрямів як економічного, так і соціального розвитку суспільства. Ці перетворення зумовлені відповідними змінами у політичному, економічному і суспільному житті держави. Реформування стосується усіх секторів економіки, у тому числі державного. Саме у ньому відбуваються значні зміни, які пов'язані з

необхідністю створення дієвого механізму управління державними фінансами. Тому саме реформуванню обліку в державному секторі приділяється особлива увага. У зв'язку з цим Урядом України була розроблена “Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки” (надалі Стратегія модернізації) [1].

У ході реалізації Стратегії модернізації були здійснені наступні заходи:

- розроблені Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС). В процесі їх створення за основу були прийняті Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС). НП(С)БОДС базуються на принципово нових методологічних та методичних підходах бухгалтерського обліку в секторі державного управління, що максимально наближені до світових облікових підходів, але з урахуванням вітчизняного законодавства. Усього розроблено 19 положень (на відміну від 26 міжнародних), які регламентують організацію обліку та подання звітності в державному секторі. Деякі національні стандарти об'єднують інформацію, що міститься у декількох міжнародних стандартах, та за змістом дещо ширше;

- розроблено новий єдиний Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі (надалі – План рахунків), який може використовуватись як в обліковому процесі бюджетних установ, державних цільових соціальних фондів, так і органами Державної казначейської служби України в процесі обслуговування Єдиного казначейського рахунку, на якому акумулюються кошти державного та місцевих бюджетів в процесі їх надходження та розподілу. Можливість застосування усіма суб'єктами державного сектору єдиного Плану рахунків реалізована через механізм спеціального кодування рахунків у межах загальної десятичної системи. Треба звернути увагу, що новий План рахунків суттєво відрізняється від Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ: змінилися і назви класів, і інформація щодо об'єктів обліку даних класів;

- удосконалення системи фінансової звітності: розроблена методологія складення та запровадження нових форм фінансової звітності, впроваджені нові методи складення та консолідації фінансової звітності з використанням сучасних інформаційних технологій, на основі Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 “Подання фінансової звітності”, 102 “Консолідована фінансова звітність” та 103 “Фінансова звітність за сегментами”;

- відбулася уніфікація організаційних та інформаційних облікових систем, шляхом реформування фінансово-бухгалтерських служб та забезпечення казначейським обслуговуванням усіх суб'єктів державного сектору, а також адаптації бюджетної системи до нових методологічних принципів системи бухгалтерського обліку;

- підвищено рівень прозорості та відкритості ведення бухгалтерського обліку завдяки впровадженню НП(С)БОДС.

Але, нажаль, не вдалося вирішити усі завдання реформування обліку, тому процес модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі не закінчений. У 2018 році Кабінетом міністрів України розроблена нова “Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року” [2], якою передбачено:

- подальша побудова більш досконалої нормативно-правової бази з бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

- удосконалення інформаційно-аналітичної системи Держаної казначейської служби України з метою застосування плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для складання звітів щодо виконання бюджетів

- підвищення якості та надійності фінансової звітності шляхом складання консолідованої звітності операцій з виконання бюджетів розпорядниками бюджетних коштів та державними фондами;

- створення єдиного інтегрованої програмного продукту з ведення бухгалтерського обліку та складення фінансової звітності суб’єктами державного сектору.

Отже, процес модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі дозволив сформувати нові методологічні принципи організації обліку в державному секторі, що наблизило його до міжнародних стандартів і дозволило формувати більш якісну та прозору облікову інформацію про стан та рух державних фінансів, формувати показники фінансової та бюджетної звітності. Уніфіковано план рахунків таким чином, що його можуть застосовувати усі суб’єкти державного сектору. Але, наразі існують певні проблеми з впровадженням заходів модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі, тому процес реформування ще триває.

Список використаних джерел:

1. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [Електронний ресурс] : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2007р. № 34. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF>.

2. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 437-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80>.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

Откаленко О. М.

Внаслідок взаємозв'язків між суб'єктами господарювання виникають зобов'язання, і установи державного сектору не є виключенням.

Варто зауважити, що в установах державного сектору зобов'язання не визнаються без юридичного підґрунтя. Основними нормативними документами, якими регулюються зобов'язання таких установ, є Господарський та Цивільний кодекси України. Методологічні засади формування в обліку інформації про зобов'язання та їх розкриття у фінансовій звітності визначені у НП(С)БОДС 101 “Подання фінансової звітності” та НП(С)БОДС 128 “Зобов'язання”. Реєстрація зобов'язань установ державного сектору в органах Казначейства здійснюється відповідно до умов Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України.

Порядок здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, розподіл повноважень між суб'єктами такого контролю, а також відповідальність і заходи впливу за вчинені порушення бюджетного законодавства визначено розділом V Бюджетного кодексу України [1].

При відображенні в бухгалтерському обліку операцій, за якими виникають зобов'язання установ державного сектору, контролюється їх документальне підтвердження, а також хронологічне узагальнення та накопичення інформації на відповідних рахунках. При цьому записи на рахунках бухгалтерського обліку здійснюються в тому бюджетному періоді, в якому здійснені були проведені операції.

При реєстрації в органах Державної казначейської служби бюджетних зобов'язань розпорядників коштів перевіряється відповідність напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню та паспорту бюджетної програми. Згідно з установленими повноваженнями органи Держказначейства контролюють наявність асигнувань для взяття зобов'язань та відповідність узятих зобов'язань певним асигнуванням за їх економічними характеристиками. Для забезпечення контролю органи Держказначейства звряють подані розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів Реєстри бюджетних зобов'язань (бюджетних фінансових зобов'язань) та підтвердні документи на предмет відповідності даних, які включені до цих Реєстрів [2].

Бухгалтерський контроль зобов'язань установи державного сектору має на меті встановлення правильності та законності формування сум заборгованості та правомірність відображення їх в обліку. У процесі контролю зобов'язань установ державного сектору встановлюються такі основні моменти:

- 1) причини виникнення зобов'язання (кредиторської заборгованості);
- 2) терміни виникнення зобов'язання (кредиторської заборгованості);
- 3) реальність погашення зобов'язань у встановлені терміни;
- 4) відповідність документального оформлення операцій вимогам нормативних актів;

5) правильність класифікації існуючих зобов'язань;

6) повнота відображення операцій, за якими виникають зобов'язання, в бухгалтерському обліку, фінансовій та бюджетній звітності.

Порядок 309 зауважує, що розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та здійснюють платежі виключно в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами, враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання за спеціальном фондом бюджетом виключно у межах фактичних надходжень спеціального фонду бюджету [2].

Зобов'язання, взяті учасником бюджетного процесу без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених Бюджетним кодексом України та Законом України “Про державний бюджет України” (рішенням про місцевий бюджет), не вважаються бюджетними зобов'язаннями і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Взяття таких зобов'язань є бюджетним правопорушенням. Витрати бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюються.

Аналітичний облік зобов'язань установ державного сектору має вестися окремо за: підприємствами, організаціями, установами та фізичними особами; видами зобов'язань, термінами їх виникнення й погашення.

Для перевірки тотожності даних треба перевірити підсумки, обороти та сальдо (наприклад, усіх кредиторів) і зіставити їх із сумами оборотів та сальдо за відповідний період. При цьому звертається увага на те, чи немає безособових або аналітичних рахунків, назва яких не дає повного та чіткого уявлення про кредитора, його адресу, банківські реквізити тощо.

Для аналізу даних доцільно скласти аналітичну таблицю, у якій інформація подається у розрізі зобов'язань:

- за кодами економічної класифікації видатків;
- за термінами погашення;
- за видом зобов'язання;
- за сумою списання безнадійної заборгованості з початку звітного періоду;
- за зареєстрованими бюджетними фінансовими зобов'язаннями на кінець звітного періоду.

Отже, бухгалтерський контроль зобов'язань установ державного сектору є різноманітним за формами контролю та об'єктами.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI. Дата оновлення: 11.01.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 08.04.2019)

2. Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України : Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 №309. Дата оновлення 22.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12> (дата звернення 09.04.2019).

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КРОК ДО АВТОМАТИЗАЦІЇ І ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Давидько С. В.

Виклад основного матеріалу. Зростання ролі цифрових технологій і поступова інтеграція систем створюють додаткові виклики сучасним підприємствам. Ефективне управління ресурсами суб'єктів господарювання потребує суттєвого удосконалення на основі розробки дієвих процедур аналізу цифрових потоків, що циркулюють в економічній системі, а також процесів підготовки і прийняття управлінських рішень на основі широкого впровадження вимог діджиталізації.

М. В. Реслер вважає, що “обліково-аналітичне забезпечення є складовою системи господарювання. Воно об'єднує облік і аналітичні операції в один процес, дозволяє провести оперативний аналіз, забезпечити безперервність даного процесу і використовувати ці результати при формуванні рекомендацій для прийняття управлінських рішень” [1]

Обліково-аналітичне забезпечення повинно об'єктивно відображати стан управління фінансовими ресурсами за будь-який момент часу і з будь-яким рівнем деталізації, а також враховувати можливі загрози з боку зовнішнього середовища. Основними принципами інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління ресурсами є: структурованість, якість, системність, своєчасність, гнучкість, інтеграційна обробка, оперативність.

В сучасних підприємствах до обліково-аналітичної екосистеми входять облікові системи (1С), ЕРР системи (1С ВАС, SAP, MS Dynamics), ВІ системи (Tableau, QlikView, Power BI), CRM (Salesforce CRM, SAP AG). Від того, настільки якісно буде налаштована система збору і обробки фінансової і нефінансової інформації залежить швидкість і якість прийняття рішень на підприємстві. Тому основним його завданням має бути адаптивна організація процесів збору інформації в умовах постійної мінливості ринкової інфраструктури, оцінка отриманої інформації та її виважене використання для прийняття фінансових рішень, аналіз встановлених орієнтирів.

Як вважає Єршова Н.Ю. [2], в системі обліково-аналітичного забезпечення основними засобами підприємства формуються певні види фінансової та нефінансової інформації, які є основними джерелами даних, що використовуються під час прийняття управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру і поділяється на види.

Інформація першого виду – нормативно-правова інформація, яка представлена законодавчими і нормативними актами, методичними рекомендаціями та організаційно-економічною документацією підприємства.

Інформація другого виду – дані бухгалтерського обліку, які формуються в системі реєстрів обліку та різних видів звітності (фінансової,

управлінської, стратегічної). Інформація бухгалтерського обліку є незамінною інформацією під час розроблення управлінських рішень щодо основних засобів, істотно впливаючи на задану стратегію.

Інформація третього виду – відомості аналітичного обліку, що характеризують структуру, склад, рух, ефективність використання основних засобів та вплив на показники фінансового стану підприємства.

Інформація четвертого виду – необлікова інформація, що відображає достовірність обліку первинних операцій з основними засобами в облікових та звітних регістрах і групується у виробничих, технічних, маркетингових, контрольних, аудиторських, інвестиційних та інших звітах.

Дані, які генеруються інформаційними блоками обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами, систематизуються і доповнюються бухгалтерськими відомостями, а також використовуються для розроблення внутрішньо фірмових стандартів. Інформація про основні засоби, сформована в системі обліково-аналітичного забезпечення має задовольняти потреби управління залежно від характеру та рівня прийнятих рішень [3].

Сучасні засоби дозволяють розподіляти ролі користувачів, налаштувати дашборди, відображати і використовувати релевантну інформацію. Відповідно, інформаційно-аналітичним системам можна задавати певні сценарії, як співвідносити певні дані з різних джерел, і які дії виконувати в разі потреби. Менеджеру-користувачу надається інформація про ключові показники ефективності і процедури, які задіяла ІС. Приміром, до таких систем можемо віднести систему формування замовлень і підбору транспорту для логістики. Замовлення формується автоматично і групується по центрам доставки, в дію також вступають обмеження по об'єму транспорту і вартості доставки. Відповідальній особі достатньо контролювати, щоб система робила все правильно і час від часу коригувати її дії у разі виникнення незвичних ситуацій, наприклад, зміна графіку поставок, несправність транспорту та інше.

Наразі неможливо проводити операційну діяльність середньому і тим більше великому підприємстві без активного залучення цифрових технологій. Чим якісніше відбудеться інтеграція інформаційних обліково-аналітичних систем в операційну діяльність тим ефективніші рішення прийматиме менеджмент. Інформація має надходити з декількох джерел і оброблятися в так званих “data warehouse”, користувачі повинні мати доступ до даних відповідно до ролі, яку вони займають в підприємстві, оперативне надходження даних є критично важливим для ефективного функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Реслер М. В. Значення обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємством / М. В. Реслер // Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Сер. Економіка. – 2012. – Вип. 3 (37). – С. 146–148. 2. Єршова Н.Ю.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект / Н. Ю. Єршова // “Економіка та суспільство”. [Електронне фахове видання]. – 2018. – № 14. – Режим доступу: - <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk>. 3. Вакун О. В. Економічна сутність обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємством / О. В. Вакун // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. — 2016. – Т. 21. – Вип. 1. – С. 210–213.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ МОНЕТИЗАЦІЇ СУБСИДІЙ З ОПЛАТИ ПРОЇЗДУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ

Дубицький Д. П.

Ринок громадського транспорту великих міст України представлений наступними операторами: комунальні підприємства, що забезпечують перевезення пасажирів міським електротранспортом (метро, трамваї, тролейбуси), комунальні підприємства, що здійснюють автобусне перевезення (в т.ч. мікроавтобусами), а також приватні оператори, що здійснюють перевезення автобусами та мікроавтобусами. У різних містах частка перевезень пасажирів міським громадським транспортом відрізняється, проте за обсягом перевезених пасажирів у більшості з них лідирують приватні перевізники. Основною причиною такої ситуації є те, що маршрутна мережа пасажирського автомобільного транспорту є значно розгалуженішою ніж мережа пасажирського електротранспорту та часто дублює маршрути останнього, а середня швидкість автомобільного громадського транспорту є вищою за швидкість наземного електротранспорту.

Акцентуємо увагу на тому, що значна частка перевезених пасажирів міським електротранспортом є пасажирів пільгових категорій, інколи вона може становити понад 60 % (наприклад, у 2017 році частка пільговиків, що користувались перевезеннями міського електротранспорту міста Житомир становила 63,05 % від загального обсягу пасажироперевезень). Така ситуація дуже негативно впливає на наявність власних обігових коштів на підприємстві та робить його дуже вразливим щодо затримок бюджетного фінансування, за рахунок якого здійснюється покриття більшої частини витрат комунального підприємства. Відповідно до законодавства України право на пільги при проїзді міським електротранспортом мають: ветерани праці, які отримують пенсію за вислугою років та не досягли пенсійного віку; сім'ї загиблих в АТО; інваліди I, II, III гр.; пенсіонери за віком; чорнобильці; діти з багатодітних сімей, діти-сироти; учасники бойових дій, ветерани війни, жертви репресії і т.д.

За даними корпорації “Укрелектротранс” у 2017 р. відсоток покриття витрат комунальних підприємств громадського електротранспорту за рахунок реалізації білетів в середньому по Україні становить 28 %, а, відповідно, решта витрат частково або повністю покриваються за рахунок дотацій з місцевих бюджетів та доходів від іншої діяльності [1].

Слід зазначити, що 14 березня 2018 року на засіданні Уряду прийнято постанову Кабінету Міністрів України “Деякі питання надання пільг у готівковій формі з оплати проїзду усіма видами транспорту загального користування на міських, приміських та міжміських маршрутах” [2]. Даною постановою регламентується монетизація пільгового проїзду у громадському транспорті. Зокрема, органи місцевої влади самостійно можуть вирішувати, яку форму надання пільг їм обирати – безготівкову або ж монетизовану. У разі монетизації пільг особи, які мають пільги будуть щомісяця одержувати грошові кошти у розрахунку мінімум на 30 поїздок на місяць на місцевому комунальному транспорті (кількість поїздок також буде регламентуватися на місцевому рівні, але не менше 30 на місяць).

Впровадження монетизації пільгового проїзду дещо покращить операційну діяльність комунальних підприємств транспорту за рахунок збільшення виручки від реалізації проїзних білетів. Проте, існує ймовірність, що даний захід може призвести до зменшення в цілому фінансування комунальних підприємств з місцевого бюджету. До впровадження монетизації субсидій на пільговий проїзд розмір компенсації часто визначався містом без достатнього обґрунтування (відсутня точна інформація щодо фактичної кількості перевезених пільгових пасажирів, інколи замовляються містом дослідження пасажиропотоків, проте, вони мають поодинокий характер). Новації у субсидіюванні усунуть даний недолік фінансового планування дотацій. Поряд з цим, виплата грошима вартості проїзду може призвести до зменшення обсягів перевезень пасажирським електротранспортом через бажання населення заощадити ці кошти або витратити на інші потреби, також можливим є перерозподіл структури ринку пасажироперевезень на користь приватних перевізників (автобуси, мікроавтобуси), послугами яких не користувалися пільговики, у зв'язку з альтернативними безкоштовними послугами.

Спрогнозувати реакцію споживачів на законодавчі новації достатньо складно, проте вже зараз є зрозумілим, що монетизація сама по собі не зможе вирішити питання збитковості діяльності громадського транспорту. Необхідно застосовувати комплекс заходів фінансового та нефінансового характеру, які сприятимуть зменшенню витрат комунальних підприємств, збільшенню якості надання послуг пасажироперевезень, збільшенню пасажиропотоків та контролю за його обліком, і, як наслідок, збільшенню виручки, що, у свою чергу, дозволить мінімізувати збитки підприємств, що покриваються місцевими бюджетами. До таких заходів можливо віднести: придбання нового рухомого складу та обслуговуючого обладнання, що дозволить підвищити енергоефективність; впровадження єдиного електронного білету та створення можливості здійснювати мультимодальні поїздки; зміна транспортної системи міст на користь електротранспорту, що також дозволить покращити екологічну ситуацію в містах через зменшення викидів CO₂.

Список використаних джерел:

1. Основні показники роботи міського електротранспорту України у 2017 році. URL : http://korpmet.org.ua/?page_id=48 (Дата звернення 08.04.2019).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 197 “Деякі питання надання пільг у готівковій формі з оплати проїзду усіма видами транспорту загального користування на міських, приміських та міжміських маршрутах”. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2018-%D0%BF> (Дата звернення 08.04.2019).

ПРО АУТСОРСИНГ У СФЕРІ ОБЛІКУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРАВЛІННЯ

Крупка Я. Д.

Аутсорсинг – це доручення одного суб’єкта, котрий виступає замовником, іншій сторонній організації чи особі виконувати певні завдання (функції) або бізнес-процеси. Термін “аутсорсинг” (англ. outsourcing) означає передачу підприємством частини своїх робіт або процесів стороннім виконавцям за укладеним договором на умовах підяду. Існують різні види робіт і функцій, які підприємства можуть передавати в аутсорсингове обслуговування. Найбільш поширеними серед них (поряд з ІТ-технологіями) на даний момент є аутсорсинг у сфері бухгалтерського та податкового обліку, фінансів і звітності.

Розвиток ринку аутсорсингу у сфері обліку і звітності найперше набув значного застосування у Європі та США. Спочатку використання аутсорсингових послуг мотивувалося зменшенням адміністративних витрат на утримання фахівців з бухгалтерського обліку, функції яких були делеговані стороннім виконавцям. З часом, важливим стимулом щодо звернень за відповідними послугами до аутсорсингових компаній стала можливість передачі найбільш складних і трудомістких функцій бухгалтерського обліку.

Зараз у Європі послугами аутсорсингових компаній користується понад 86 % підприємств малого та середнього бізнесу, у США їх кількість перевищує 92 %, а в Ізраїлі – 96 %. Активного розвитку аутсорсингові послуги набули й у країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону, де основним стимулюючим аргументом є висока рентабельність аутсорсингового бізнесу (біля 30%) зі щорічним зростанням ринку на 10-15% [1, с.24].

В Україні початковий етап розвитку аутсорсингу у сфері ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової та податкової звітності припав на середину 1990-х років поряд з активним розвитком ринку аудиторських послуг [2, 36]. Аудиторські фірми першими впровадили у практику поєднання аудиторських перевірок з податковим консультуванням та допомогою в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. У даний час послуги облікового аутсорсингу надають все частіше спеціалізовані консультативні компанії бухгалтерського та юридичного спрямування.

Фахівці виділяють ряд переваг і недоліків у веденні обліку та складанні звітності аутсорсинговою компанією. До основних переваг відносять:

- професійність – краще організаційно-методичне і технічне забезпечення роботи, кадровий склад і постійна практика вирішення складних питань;

- незалежність від масштабів бізнесу – відповідає потреба у наборі та скороченні кадрів, витратах на їх навчання, перекваліфікацію;

- компетентність – більш кваліфікований кадровий потенціал, відповідна нормативно-інформаційна база;

- відповідальність – чітко визначена умовами договору з аутсорсинговою компанією, зазичай, встановлюється в межах понесених замовником витрат;

- оптимізація витрат – скорочення витрат, їх мінімізація щодо сплати санкцій за допущені помилки в обліку і оподаткуванні.

Поряд з перевагами, слід відзначити окремі недоліки аутсорсингового обслуговування щодо ведення обліку та складання звітності. Серед них:

- загрози щодо конфіденційності інформації – недостатні гарантії у нерозголошенні конфіденційних даних про діяльність замовника послуг;

- неоперативність одержання інформації через організаційну та територіальну віддаленість аутсорсера від замовника послуг;

- людські чинники – кадровий склад аутсорсингових компаній та неможливість здійснювати вплив на нього, неможливість суміщення професій;

- вартісні фактори – ціна послуг може бути досить високою, бо включає ще й накладні витрати і прибуток аутсорсингових компаній;

- загроза банкрутства аутсорсингових компаній.

Для вирішення цих та інших проблем можна запровадити комбінований підхід до взаємодії власного облікового підрозділу із зовнішньою консалтинговою (аутсорсинговою) фірмою щодо спільного ведення обліку та складання звітності. У власній бухгалтерії підприємства здійснюється обробка інформації для цілей управлінського обліку. Аутсорсеру з метою організації бухгалтерського фінансового обліку й формування звітності передається обмежений обсяг інформації. Навіть у разі порушення конфіденційності аутсорсинговою фірмою розголошені можуть бути лише дані фінансового обліку та звітності, яка у більшості випадків і так є публічною. Натомість дані управлінського обліку, які містять комерційну таємницю, не виходять за інформаційні межі підприємства, до них не мають доступу сторонні особи.

Інша модель делегування облікових функцій передбачає передачу аутсорсинговій фірмі повноважень з ведення обліку лише стосовно окремих територіально відділених підрозділів чи філій підприємства. Облік у материнської компанії ведеться штатними працівниками підприємства. Натомість дочірні структури повністю обслуговуються аутсорсером. Реалізувати дану модель рекомендовано транснаціональним корпораціям, інозем-

ні відділення яких при веденні обліку і контролю мають дотримувати положень нормативно-правових актів країни, у якій вони функціонують.

Сумніви стосовно неоперативності одержання інформації від аутсорсерів повністю нівелюється застосуванням сучасних комп'ютерно-комунікаційних технологій з її передачі, діалогового режиму здійснення таких комунікацій.

Додаткові витрати мали би перекриватися якістю одержаної найбільш складної та викоефективної інформації. Для уникнення інших несистемних ризиків треба зважати на репутацію аутсорсингової компанії, досвід роботи, відгуки про її діяльність від інших клієнтів. А, загалом, аутсорсинг має перспективи в Україні, особливо у сфері малого і середнього бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Хейвуд Дж. Брайан. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ / Outsourcing Dilemma : The Search for Competitiveness. М.: Вильямс, 2004. 176 с.

2. Алексеев І. В. Патрин Г. О, Дідух О. В. Аутсорсингова діяльність виробничих підприємств. Львів : Вид-во Львівської політехніки. 2015. 152 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ

Меліхова Т. О.

Основою для здійснення безперервного процесу виробництва промислового підприємства є правильна організація обліку виробничих запасів та витрат виробництва. На сьогодні це можна забезпечити тільки при проведенні регулярного внутрішнього контролю. Ретельна перевірка правильності ведення обліку надходження, збереження та використання виробничих запасів, калькулювання витрат виробництва, їх документальне оформлення та своєчасне відображення у фінансовій звітності допомагає вчасно виявити помилки в веденні обліку та складанні звітності.

Метою внутрішнього контролю виробничих запасів є встановлення законності, достовірності та доцільності здійснення операцій з виробничими запасами, правильності відображення їх в обліку та своєчасності виявлення загроз економічній безпеці підприємства.

Завдання внутрішнього контролю виробничих запасів полягає у: прийнятті ефективних управлінських рішень – проведення аналізу та планування виробничих запасів; своєчасному виявленні загроз економічній безпеці підприємства: перевірці правильності визначення залишку виробничих запасів на початок періоду, перевірці правильності оформлення первинних документів, перевірці правильності класифікації виробничих запасів, перевірці правильності оцінки використання запасів, перевірці прави-

льності ведення обліку виробничих запасів, перевірці правильності визначення залишку виробничих запасів на кінець періоду.

Робота промислового підприємства пов'язана із обліком та калькулюванням витрат на виробництво. Кожне промислове підприємство особливу увагу приділяє правильності та своєчасності документального оформлення та ведення обліку витрат на виробництво, відображення їх в облікових регістрах та фінансовій звітності, а також достовірності та законності включення елементів витрат у виробничу собівартість.

Метою внутрішнього контролю витрат на виробництво є встановлення законності, достовірності та доцільності здійснених операцій з витрат на виробництво продукції і правильності їх відображення в обліку.

Завданням проведення внутрішнього контролю витрат на виробництво є: оцінка стану аналітичного та синтетичного обліку витрат на виробництво; перевірка своєчасності та правильності відображення в обліку витрат на виробництво; перевірка дотримання підприємством вимог нормативних документів, які регламентують порядок ведення обліку витрат на виробництво.

Завдання внутрішнього контролю витрат на виробництво полягає у: прийнятті ефективних управлінських рішень - проведення аналізу та планування виробничих запасів; своєчасному виявленні загроз економічній безпеці промислового підприємства: перевірці правильності визначення залишку незавершеного виробництва на початок періоду, перевірці правильності оформлення первинних документів, перевірці правильності віднесення до витрат на виробництво прямих матеріальних витрат, перевірці правильності віднесення до виробничої собівартості витрат на оплату праці, перевірці правильності визначення нарахування ЄСВ на заробітну плату робітників основного виробництва, перевірці правильності віднесення нарахованої амортизації до витрат на виробництво, перевірці правильності оцінки запасів при їх використанні, перевірці правильності кореспонденції рахунків з витрат на виробництво, перевірці правильності формування виробничої собівартості за елементами витрат, перевірці правильності визначення залишку незавершеного виробництва на кінець періоду.

Отже, якісне проведення внутрішнього контролю виробничих запасів та витрат виробництва підприємств здійснюється на основі обґрунтованої мети та завдань перевірки, на підставі якої будується методика перевірки, що включає в себе: загальний план, програма та робочі документи внутрішнього контролера. Методика проведення внутрішнього контролю надає змогу охопити всі первинні документи, дозволить дослідити правильність, своєчасність, законність відображення їх в обліку, вчасно виявити порушення, провести якісний внутрішній контроль та підвищити економічну безпеку промислового підприємства.

*Секція 3. Публічне управління, менеджмент і медіа
в цифровому суспільстві*

**ГЛОБАЛІЗАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МАРКЕТИНГОВОГО
СЕРЕДОВИЩА ТА УПРАВЛІННЯ
В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА**

Петруня В. Ю.

Маркетинговий компонент є ключовим елементом зовнішнього середовища підприємства. В умовах ринкової конкуренції бізнес-організація найчастіше не може впливати на маркетингове середовище своєї діяльності. Управлінська робота передбачає оцінку середовища – поточну та перспективну, та розробку та реалізацію відповідних рішень, спрямованих на використання можливостей маркетингового середовища та мінімізацію його ризиків.

Зміни у маркетинговому середовищі підприємства можуть бути за своїм походженням ендогенними (внутрішнього, національного походження) та екзогенними (зовнішнього, інтернаціонального походження). Глобалізаційні процеси - це детермінанти, які знаходяться поза межами національної економіки. Після їх входження (імплементатії) в національне маркетингове середовище вони стають фактом економічного життя. Трансформаційні процеси відбуваються в маркетинговому середовищі фактично постійно, тому значення має насамперед виявлення та оцінка основних напрямів, тенденцій та інтенсивності тих чи інших перетворень у маркетинговому середовищі підприємства. Чим масштабнішою є підприємницька діяльність, тим більшого значення набуває точність управлінських оцінок щодо змін та перспектив маркетингового середовища.

Економічна глобалізація – це формування та поширення характерних (всесвітніх, загальних) підходів до виробництва, розподілу та споживання економічних благ, поглиблення взаємозалежності національних економік. Посилення взаємозалежностей відбувається трьома основними шляхами: а) через розвиток світової торгівлі, через посилення залежності національних економік від економік інших країн (постачання, збут); б) через систему інвестування, вивозу капіталу у вигляді прямих, портфельних та інших іноземних інвестицій; в) через наявність нерівномірного розміщення найважливіших економічних ресурсів (насамперед енергоносіїв); г) через активне та широке поширення сучасних інформаційних технологій.

Глобальний розвиток ІТ-технологій є, можливо, найсуттєвішою ознакою змін у світі за останні десятиріччя. ІТ-сфера демонструє найвищі темпи розвитку. Компанії – гіганти ІТ-сфери – захопили лідерство щодо темпів та рівня їх ринкової капіталізації. Економічна та інші сфери життя людей стрімко наповнилися “цифровими компонентами”, що дало підстави називати сучасне суспільство “цифровим”.

Управлінці мають якісно аналізувати та враховувати в прийнятті рішень основні ринкові фактори маркетингового середовища. Серед них

ключовим фактором є поведінка споживачів. В цілому, якщо визначати вихідні моменти управлінської діяльності, пов'язані з урахуванням чинника глобалізації, то вони мають бути, на наш погляд, насамперед такими:

- по-перше, треба виявити лінії впливу глобалізації на те ринкове середовище, в якому знаходиться підприємство: “глобалізація – споживач”, “глобалізація – конкуренти”, “глобалізація – постачальники” тощо;

- по-друге, треба виявити лінії впливу глобалізації на діяльність держави, яка є регулятором економічної діяльності;

- по-третє, в багатьох випадках у якості пріоритетного фактору, що визначає динаміку змін на тому чи іншому ринку необхідно розглядати “цифровий компонент”;

- по-четверте, важливо прогнозувати те, що може відбуватися по лініям впливу, й правильно визначати, оцінювати пріоритети;

- по-п'яте, важливо постійно адаптувати підприємство до змін у маркетинговому середовищі його діяльності. А це передбачає ефективну побудову системи управління організацією, постійне її вдосконалення.

Проблема адаптації підприємства до змін у середовищі є багатоаспектною та стійкою. Головним її аспектом можна вважати маркетинговий. Але крім нього треба виходити на функціональну та географічну побудову організаційної структури підприємства, вдосконалення інвестиційного менеджменту, забезпечення інноваційної спрямованості та вирішувати інші важливі питання діяльності.

Серед ліній впливу глобалізації на діяльність підприємств пріоритетною напевно є лінія “глобалізація – споживачі”. Для кожного ринку фактичне наповнення цього процесу впливу буде характеризуватися різними особливостями. Якщо виділяти загальне, типове для всіх ринків, то, на наш погляд, їм може бути:

- наявність схильності у споживачів у різних країнах приєднуватися до “загальних” (“світових”) стандартів (підходів, звичок) споживання;

- наявність позитивного ставлення до продукції широко відомих (“глобальних”) брендів. Фактор “всесвітньої” відомості бренду відіграє суттєву роль у процесі вибору споживача. Маркетингове “цифрове павутиння” робить свою справу в свідомості споживача незалежно від країни його знаходження;

- все більш активне використання Інтернет-інформації, Інтернет-можливостей як на стадії вивчення ситуації, порівняння та вибору товару, так і в процесі безпосереднього здійснення покупок, оплати та його отримання;

- наявність готовності до зменшення рівня “патріотичних” настроїв у процесі вибору товару. “Патріотичність” може відступити під впливом фактору ціни (приклад – світова експансія китайських товарів) та “престижності” бренду;

- суттєве розширення можливостей для купівлі-продажу трудових послуг за рахунок “цифрових комунікацій” та все більша готовність їх споживачів створювати робочі місця “на відстані”.

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СПОЖИВАЧАМИ

Ковальчук Н. В.

Цифрова революція сучасного суспільства обумовлює використання цифрових технологій у всіх сферах життя. Цифрова економіка та нові технологічні реалії визнають традиційні моделі маркетингу неефективними та застарілими. Ознакою сучасного бізнесу є використання гібридного маркетингу: класичного у поєднанні з діджитал маркетингом.

Цифрові технології відкривають нові можливості для маркетингу у комунікаціях зі споживачами, формуванні нового іміджу товару чи компанії, у впливі на формуванні споживчої культури, у стимулювання продажів. Інтернет-маркетинг появився в межах електронної економіки, яка успішно почала використовувати можливості Інтернету, електронної пошти, електронної торгівлі та систему інтернет-банкінгу. С появою Інтернету компанії почали створювати сайти та використовувати електронні форми ведення бізнесу. Цифровий маркетинг, який називають маркетингом ХХІ століття. Він став наступним етапом розвитку інтернет-маркетингу і його можна вважати домінуючою формою маркетингу сучасності. Цифровий маркетинг дозволяє підвищувати взаємодію з цільовими сегментами ринку.

Автори монографії “Цифровий маркетинг – модель маркетингу ХХІ сторіччя” виділяють наступні методи та інструменти:

1. SEO – (англ. search engines optimization) – оптимізація сайту у пошукових системах.
2. SMM – (англ. social media marketing) – соціальний медія маркетинг.
3. SMO – (англ. social media optimization) – оптимізація для соціальних мереж, реклама у соціальних мережах.
4. Технологія Big Data – дослідження масивів даних великих обсягів.
5. SEM – (англ. search engines marketing) – маркетингова діяльність у пошукових системах
6. Мобільний маркетинг – маркетинг з використанням мобільних пристроїв.
7. E-mail маркетинг – текстові повідомлення рекламного характеру.
8. Web-аналітика – аналітична діяльність у сфері цифрового маркетингу [2].

Достатньо поширене місце у цифровому маркетингу займає соціально-медійний маркетинг (social media marketing). У використанні SMM необхідно враховувати особливості просування сайту, спосіб продажу продуктів, потреби та психологію споживачів обраного сегменту. Невеликий бізнес на ранніх етапах свого розвитку все частіше обирає модель просування в соцмережах і не запускати сайти. Присутність компанії у соціальних мережах дозволяє вивчати споживчу поведінку, впливати на репутацію бренду чи компанії, формувати споживчу культуру.

Маркетинг у соціальних мережах – це комплекс специфічних онлайн-маркетингових заходів, що здійснює вплив на цільову аудиторію через ка-

нали соціальних платформ та спрямований на досягнення маркетингових цілей організації або особи. [1].

В умовах цифрового маркетингу збільшуються можливості не тільки компаній, але і споживачів. Якщо в минулому столітті один незадоволений споживач міг вплинути на декілька потенційних споживачів, то нині, використовуючи соціальні мережі, є можливості навіть знищення компанії.

Інструментами SMM є контент-маркетинг, маркетинг-аналітика, робота з інтерфейсами, з блогерами та лідерами думок, а також інструмент штучного інтелекту – чат-боти. Контент-маркетинг розвиває бізнес, створюючи безкоштовні корисні матеріали: блоги, аудіо-книги, вебінари, подкасти, інфографіка та ін. Використовуючи контент-маркетинг, компанії повинні усвідомлювати, що охоплення відвідувачів буде зростати швидше, якщо підвищувати якість, а не кількість публікацій.

Ключовими трендами технологічного розвитку сучасного бізнесу фахівці визначають модель SoLoMo: соціальну інтеграцію, локалізацію та мобільність. Соціальна інтеграція виступає ключовим елементом соціально-медійного маркетингу, вона заснована на технології Phygital, тобто поєднанні цифрових технологій (Digital) і особистої комунікації зі споживачем (Physical) шляхом створення взаємодії через фізичний та цифровий світи між брендами і споживачами. Локалізація безпосередньо пов'язана із розвитком мобільних додатків, що дозволяють визначити геолокацію клієнта за допомогою технології GPS. Мобільність пов'язана з розвитком m-commerce, якій сприяло поширення смартфонів, мобільного еквайрінгу (можливості використовувати смартфон за банківський термінал для електронної оплати покупки) та зміна споживчої культури. Технологія NFC, QR-коди та QR-шопінг набули широкого застосування, у світі мобільна торгівля у 2016 році склала 75% інтернет-трафіка в e-commerce, в Україні 37% відвідувачів відкривають Prom.ua зі смартфонів, і кожен четвертий робить покупки за допомогою мобільного [1].

На сучасному етапі маркетинг стає більш персоналізованим. Використовуючи штучний інтелект нині є можливість надати додаткову клієнтську допомогу, яка дозволяє розсилати е-мейли та готувати персоналізований набір товарних пропозицій.

Таким чином, принциповим для маркетингової науки та практики має стати грамотне системне використання класичних засад маркетингу та цифрового маркетингу, оскільки споживачі надають перевагу тим компаніям, які краще засвоюють цифрові технології.

Список використаних джерел:

1. Савицька Н. Л. Маркетинг у соціальних мережах: стратегії та інструменти на ринку B2C. *Маркетинг і цифрові технології*. 2017. № 1. С. 20–33.
2. Окландер М. А. Цифровий маркетинг – модель маркетингу XXI сторіччя : монографія / М. А. Окландер, Т. О. Окландер, О. І. Яшкіна [та ін.]. Одеса, 2017. С. 46-47.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

Коляда С. П.

Сьогодні існує декілька напрямків в управлінні бізнесом. Вони побудовані на вимогах сучасності, а саме на спрямованості взаємодії:

V&B – бізнес для бізнесу,

V&H – бізнес для особистості,

H&B – особистість для бізнесу;

H&H - особистість для особистості.

Останній напрямок, як не дивно, набуває все більшого значення. Ці тенденції особливо актуальні для малого та середнього бізнесу.

В якості доказу, що спрямованість H&H стає надзвичайно важливою, можна навести приклад, що коли гарний працівник фірми А переходить за якихось умов до фірми В, або створює власний бізнес С, зі збереженням галузі діяльності, то що відбувається? Значна частина клієнтів, що співпрацювала з фірмою А через цю особистість, перейде до обслуговування у фірму В чи С, аби й надалі працювати з цим спеціалістом. Чому? Бо клієнтам, зазвичай, байдуже назва компанії, їм головне людина, професіонал, налагоджені взаємостосунки з ним та взаємопорозуміння. І ця тенденція набуває все більшого масштабу в сучасності.

Тому сучасні компанії спрямовують зусилля на дуже ретельний підбір кадрів, саме тому етап підбору містить значну кількість етапів та фільтрів на вході в організацію, саме тому з кадрами, що працюють напряму з клієнтами складаються додаткові обмежуючі пункти в контракті.

Чим пояснити, що цей напрямок H&H так прогресує? Одним з головних пояснень є збільшення значущості людяності та щирості, і цьому є об'єктивне пояснення: вони зростають, бо підвищуються вібрації Землі в цілому і, відповідно, усіх людей. І це не просто слова.

Протягом тисячоліть частота вібрацій, тобто коливань у секунду, нашої планети складала 7,6 Гц. Фізики називають її частотою Шумана. Вчені зв'язали з нею свої прилади. Людина відчувала себе достатньо комфортно в цих умовах, оскільки частота вібрацій її енергетичного поля мала такі ж параметри: 7,6 – 7,8 Гц. (мається на увазі, що ми також випромінюємо вібрації, наприклад по чуття горя дає вібрації від 0,1 до 2 Гц; страху від 0,2 до 2,2 Гц; образи від 0,6 до 3,3 Гц; роздратування від 0,9 до 3,8 Гц; в той час, вдячність від 45 Гц; любов від 150 Гц)

Частота Шумана почала в останній час стрімко зростати. Динаміку можемо прослідкувати: 1995 р. – 7,80 Гц, 2000 р. – 9,30 Гц, 2007 р. – 9,80 Гц, 2012 р. – 11,10 Гц, 2013 р. – 13,74 Гц, 2014 р. – 16, 5 Гц, тобто за двадцять років зросла більше, ніж у 2 рази, в той же час, у 2017 р. цей показник складав вже майже 36 Гц. Темпи вражають. А це означає, що вібрації планети змінюються, а в одночас з ними, змінюємося й ми. Ми не торкаємося теми здоров'я, хоча там також можна знайти багато пояснень, особливо в судинних захворюваннях. Ми говоримо про менеджмент.

Саме цим можна пояснити і все більш зростаюча в кожній організації важливість так званих м'яких навичок працюючих на будь-яких рівнях – soft skills (схильність до емпатії, людяність, щирість, тощо), які прийшли на підсилення hard skills (професіоналізм, дисципліна, тощо) оскільки саме вони є основою такого сучасного показника, як емоційний інтелект (EQ), що в свою чергу починає витісняти IQ при аналізі претендента на заміщення вакантної посади.

В сучасності необхідно навчитися управляти емоційним станом. Часто це буває єдиний ключ до вирішення багатьох проблем в організації. Інтелект має значення, та на допомогу йому в сучасному світі є багато інструментів, починаючи з комп'ютера, завершуючи штучним інтелектом. А ось емоційний інтелект і досі під владою тільки самої людини.

Тому гасло, що “Люди – це найбільший скарб будь-якої організації” набуває ще більшого значення.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ СОЦІУМУ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Торічний В. О.

Як відомо, джерело і напрямки розвитку того чи іншого явища слід шукати в системі протиріч, що існують в сукупності відносин даного явища з іншими явищами і процесами. Не виключенням є і система інформаційного забезпечення державної безпеки соціуму в умовах цифрового суспільства. Виходячи з цього, всі протиріччя інформаційної безпеки соціуму умовно можна розділити на три групи, кожна з яких має чіткі межі і специфічні шляхи розв'язання [2].

Так, до першої групи слід включити протиріччя інформаційної безпеки соціуму як самостійного автономного явища, що має власні особливості та специфічну логіку розвитку. У цьому контексті найбільш чітко виступають протиріччя структурно-змістовного плану, які утворюють протиріччя між рівнями, видами і формами інформаційної безпеки. При цьому протиріччя видового порядку, представлені в розбіжностях комп'ютерної, культурно-когнітивної й інформаційно-психологічної безпеки, у міру розвитку утворюють свій комплекс протиріч.

Другу групу утворюють протиріччя інформаційної безпеки як умови існування і прогресивного розвитку інформаційної сфери соціуму. В даному випадку виділяються зв'язки інформаційної безпеки з інформаційними відносинами й інформаційною практикою соціальних суб'єктів, а також іншими елементами інформаційної сфери соціуму [1].

Третю групу складають протиріччя, що сформувалися в результаті взаємин інформаційної безпеки з іншими видами безпеки, а також загальною безпекою соціуму. Досліджуючи цю групу протиріч, необхідно зрозуміти причини їх розвитку, а також треба враховувати як внутрішні про-

тиріччя властиві даному явищу, так і внутрішні протиріччя більш великої системи, які по відношенню до досліджуваного явища виступають як зовнішні, і є складною частиною умов виникнення протиріч.

З огляду на це, в першу чергу необхідно виділити протиріччя, що утворилися в результаті зв'язку інформаційної безпеки з рівнями і формами безпеки соціуму, з тими процесами й упорядкуваннями, які притаманні системі безпеки в цілому. Особливу методологічну цінність представляють, у зв'язку з цим, протиріччя між інформаційною безпекою і домінантою безпеки суспільної свідомості.

Проте перелік протиріч системи інформаційного забезпечення державної безпеки соціуму в умовах цифрового суспільства буде далеко не повним, якщо з поля зору випадуть протиріччя функціонування інформаційної безпеки, і, перш за все, протиріччя між особистісним, громадським і державним рівнями функціонування. На сьогоднішній день протиріччя сходяться на різних рівнях функціонування інформаційної безпеки. Саме на особистісному, громадському і державному рівні необхідно говорити про ефективність інформаційної безпеки соціуму та ставити принципово нові проблеми, які потребують інтенсивного інтелектуального опрацювання.

Цілком очевидно, що навіть найповніший, на погляд конкретного дослідника, перелік протиріч, не охоплює всіх протиріч системи інформаційної безпеки соціуму, так як останні є багатшими, складнішими, різнохарактерними, набагато змістовнішими, ніж будь-який теоретична побудова.

Тим часом, з усього різноманіття протиріч системи інформаційного забезпечення державної безпеки соціуму в умовах цифрового суспільства можна виділити найбільш характерні риси, ознаки та базові протиріччя, які виступають своєрідним стрижнем всієї сукупності протиріч інформаційної безпеки соціуму. Якщо здійснити системний аналіз виділених трьох груп протиріч інформаційної безпеки соціуму, то можна виявити два домінуючих протиріччя, які лежать в основі розвитку системи інформаційної безпеки соціуму.

Перше протиріччя безпосередньо пов'язано з взаємодією основних компонентів системи інформаційної безпеки: “технологія”, “небезпека (загроза)”, “захист”. В якомусь сенсі вони збігаються, в процесі розвитку переходять один в одного, але в інших – чітко суперечать одне одному.

Іншим основним протиріччям розвитку інформаційної безпеки соціуму є протиріччя між життєвою потребою інформаційної сфери в безпечному існуванні, прогресивний розвиток і потенційні можливості, закладені, в силу ряду суб'єктивних і об'єктивних обставин, в систему інформаційної безпеки на певному етапі історичного розвитку. Дана потреба інформаційної сфери знаходить своє реальне втілення в інформаційній практиці соціуму в формі загального соціально-технологічного замовлення [1; 2].

У цілому, в процесі роботи з протиріччями інформаційної безпеки соціуму важливо розглядати і усвідомити динаміку глобальних інформаційних процесів, темпи наростання конфронтаційних явищ, дію пригнічуючи

факторів, використання яких може сприяти відступу безпосередній інформаційної небезпеки, а також дасть час для пошуків прийнятних рішень.

Список використаних джерел:

1. Ленков С. В. Захист національних інформаційних ресурсів в аспекті інформаційної безпеки України / С. В. Ленков // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2009. – Т. 1. – № 5.– С. 21–28.
2. Мастяниця Й. І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання : монографія / Й. І. Мастяниця. – К. : НІСД, 2006. – 141 с.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНА ДЕТЕРМІНАНТА ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКСПАНСІЇ

Петруня Ю. Є., Єдинак В. Ю.

Бізнес-середовище є предметом постійної аналітичної роботи менеджерів організації. Бізнес-середовище – це сукупність певних шансів та ризиків для кожної конкретно взятої організації. Завдання аналітичної роботи в менеджменті – це: а) виявити потенціал організації та показати шляхи його ефективною реалізації; б) виявити ризики бізнес-діяльності та запропонувати шляхи адекватної управлінської реакції на них.

Бізнес-середовище не є статичним полем аналізу, воно є достатньо динамічним. Швидкість та глибина змін залежить від багатьох факторів, зокрема: а) особливостей конкретного ринку; б) появи нових технологій; в) створення нових ресурсних компонентів та ін.

Економічна глобалізація полягає у формуванні та поширенні “всесвітніх” підходів до виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних благ, у поглибленні взаємозалежності національних економік. Поширення взаємозалежностей національних економік вже традиційно відбувається через: а) систему світової торгівлі (залежність від зовнішніх ринків); б) рух іноземних інвестицій (інвестиційна залежність); в) контроль за розподілом найважливіших та об’єктивно обмежених природних ресурсів.

Глобалізаційні процеси мають екзогенний характер по відношенню до національного бізнес-середовища. Вони є зовнішніми трансформаційними факторами. Якісний управлінський аналіз – своєчасне виявлення цих факторів та адаптація організації до їх дії. Чим масштабнішою є підприємницька організація, тим більшого значення набуває точність управлінських оцінок щодо змін та перспектив розвитку бізнес-середовища.

Інноваційні зміни в технологіях інформаційної сфери, з одного боку, сприяють розвитку глобалізаційних процесів, посилюють їх потенціал. Насамперед, це стосується системи світової торгівлі та іноземного інвестування. Це відбувається за рахунок суттєвого спрощення доступності до інформації, ділового спілкування, доступності до споживачів тощо. З іншого боку, інноваційний розвиток технологій в інформаційній сфері призводить

до змін в структурі та різних складових самого глобалізаційного процесу. Цифрові технології фактично пронизують сучасне суспільство, а їх експансія поширилася вже не тільки на економічну сферу життя людей, а практично на всі складові сучасної життєдіяльності.

Бізнес-діяльність підприємств передбачає насамперед вивчення та врахування основних ринкових факторів середовища їх діяльності. Серед таких факторів ключовою є поведінка споживачів. Якщо визначати вихідні моменти управлінської діяльності, пов'язані з урахуванням чинника економічної глобалізації та цифрової експансії, то вони, на наш погляд, будуть такими:

- по-перше, необхідно виявити лінії впливу економічної глобалізації на те ринкове середовище, в якому знаходиться підприємство: “глобалізація – споживач”, “глобалізація – конкуренти”, “глобалізація – поставальники” тощо;

- по-друге, необхідно виявити лінії впливу економічної глобалізації на діяльність держави та неінституціональні чинники зовнішнього середовища. Держава є регулятором економічної діяльності, система такого регулювання є динамічною, в тому числі поштовхом для таких змін є зовнішні фактори. “Неперсоніфіковані” чинники зовнішнього середовища – це науково-технічний прогрес, природно-ресурсна база та інше;

- по-третє, важливо бачити майбутнє, важливо прогнозувати те, що може відбуватися по лініям впливу, а також важливим є правильно встановлювати та оцінювати пріоритети;

- по-четверте, важливо постійно адаптувати підприємство до змін у середовищі його діяльності. А це передбачає прийняття відповідних управлінських рішень, постійне вдосконалення системи. Проблема адаптації підприємства до змін є багатоаспектною. Потрібно вдосконалювати функціональну та географічну побудову організаційної структури підприємства, маркетингову та інвестиційну діяльність, забезпечувати його інноваційну спрямованість та вирішувати ряд інших питань.

Серед ліній впливу економічної глобалізації на діяльність підприємств пріоритетною треба вважати лінію “глобалізація – споживачі”. Для кожного ринку фактичне наповнення цього процесу впливу буде характеризуватися різними особливостями. Спробуємо виділити загальне, типово для всіх ринків:

- наявність схильності у споживачів приєднуватися до “глобальних” стандартів споживання;

- наявність позитивного ставлення до широко відомих брендів. Фактор “глобальної” відомості бренду відіграє суттєву роль у процесі вибору споживача. Маркетингове комунікаційне “павутиння” робить свою справу в свідомості споживача незалежно від країни проживання;

- “цифрова економіка” надає все більш суттєві можливості як в процесі вивчення ситуації, вибору товарів і послуг, так і в процесі здійснення безпосередніх покупок, оплати та отримання цих товарів та послуг;

- наявність готовності до зменшення рівня “патріотичних” настроїв у процесі вибору товару, послуги.

Отже, глобалізація та цифрова експансія впливають на національну економіку, на суб'єктів підприємницької діяльності, а також на державні інститути та їх регулятивну діяльність. Одна із основних ліній впливу проходить через систему управління підприємствами. Цей вплив менеджерам суб'єктів підприємницької діяльності необхідно насамперед враховувати через дослідження та врахування змін у поведінці споживачів. Завдання держави як регулятора є не менш складним та відповідальним щодо адекватності та точності реагування.

РОЗВИТОК ЛЮДИНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ: КРЕАТИВНА ОРГАНІСТИЧНІСТЬ VS СОЦІОТЕХНІЧНОСТІ

Літовченко Б. В.

Сучасні теорії організації у багатьох аспектах базуються на моделі людської поведінки. Такий підхід не являється новим – у класичній політ-економії можна побачити приклади порівняльного аналізу національної економіки і поведінки людини. У теорії менеджменту кореляційний зв'язок між людиною і організацією аналізувався в рамках “тектології” (науки про загальні закони організації), яка стала класичним прикладом вивчення ролі людини у сучасних соціально-економічних дослідженнях у цій галузі. Загалом, вся історія теорії менеджменту підтверджує взаємозв'язок між людиною і організацією: у будь-якому випадку, кожна організація, як і людина, повинна керувати власними ресурсами – матеріальними, фінансовими, управлінськими, маркетинговими, інформаційними і, власне, людськими (сама собою).

Порівняно новим напрямом досліджень розвитку організації, пов'язаною з нестабільністю її структури, яка постійно змінюється залежно від розміру організації, видів її діяльності, вимог середовища, стала концепція змін, що сприяють розвитку, в основі якої лежали положення про те, що саме нижчий (біологічний) рівень організаційних змін формує організацію, і саме найнижчий рівень організаційних змін гальмує її майбутнє.

Використовуючи такий підхід, сучасна теорія і практика менеджменту починають направляти вектор дослідження на розвиток організації через розвиток людини, виходячи з тези про розвиток як зміну природи організаційної структури з соціально-технічної на креативно-органістичну, що призводить до нової якості системи.

З цієї точки зору, важливим є не узагальнення минулого досвіду задля кращого майбутнього, а розуміння законів, за якими організація живе і розвивається, і що її очікує в майбутньому. Такий підхід, в свою чергу, розвиває здатність до створення власних знань (комплексності організації) і мислення в категоріях креативного майбутнього, в якому творчий потенціал людського ресурсу організації стає її найефективнішою конкурентною перевагою

У різні вікові періоди життя розвитку людини відбувається неоднаково. Можна виділити кілька найбільш важливих вікових періодів розвитку

людини. Тому організація повинна вивчати і використовувати у доцільний спосіб для себе етапи фізичного і духовно-психічного розвитку людини, які, в свій основі, корелюються зі стадіями організаційного розвитку.

1. *Адаптація в організації (18–25 р.)*. В цей час відбувається період створення відчуття єдності людини і організації. Амбіційні плани молодості стикаються з жорсткою організаційною структурою. Бажання вдосконалити поточний стан речей наражається на існуючі формальні зв'язки всередині організації, основним принципом якої по відношенню до молодого спеціаліста є: “Забудь дедукцію – давай продукцію”.

2. *Започаткування професіоналізації (25–35 р.)*. Це період розвитку основних професійних здібностей людини. В цей час людина робить усвідомлений вибір професійної кар'єри завдяки набутому досвіду. Їй необхідно самоутвердитися за допомогою створення якомога більшого кола професійних проблем і розширення кола повноважень, щоб справлятися з різноманітними труднощами за принципом: “Ми самі створюємо собі проблеми, щоб їх успішно вирішувати”. На даному етапі розвитку персоналу організація повинна систему горизонтальної ротації.

3. *Балансування інтересів (35–45 р.)*. Цей період розвитку людини характеризується інтенсифікацією зусиль, самоорганізацією, поступальним рухом в обраному напрямку діяльності, боротьбі за досягнення і результати. На даному етапі людина знаходиться на вершині працездатності – і саме вона готова до вирішення найбільш складних і масштабних задач у рамках обраної професійної діяльності і вимагає автономності у своїй роботі. Для керівництва організації це означає діяти за принципом: “Не заважати розумним людям працювати”

4. *Криза функцій (45–55 р.)*. Цей період часто вважається, за аналогією з авіацією, “безповоротною точкою” розвитку людини в організації. Оскільки попередні досягнення уже вважаються незначними, виникає потреба у формуванні нових цінностей і сенсу життя (до речі, на цей період припадає найбільша питома вага розлучень і повторних шлюбів). Саме в цей час організації слід запропонувати співробітнику зміну виду діяльності, розширити його життєві і професійні стандарти за допомогою ротації, стажування, підвищення кваліфікації тощо – у такому випадку людина знаходить нову проблему у тій чи іншій сфері діяльності і набуває життєвої енергії за принципом: “Дайте мені важіль – і я переверну всю Землю”.

5. *Вибір між недовірою і лідерством (55–65 р.)*. Цей період часу зростання службової кар'єри людини в організації (насамперед, керівника), коли вона робить вибір – чи “спочивати на лаврах” власної тиранії, чи стати “гуру” організації. Якщо недовіра до підлеглих переважає, то керівник перетворюється у тирана, який розчарувався у результатах своєї життєвої праці і підлеглих, якими він себе оточив. Проте, він може вернутися до попередньої стадії розвитку, знову ж таки, за допомогою зовнішніх чи внутрішніх імпульсів за т.зв. “принципом Челобєя”: “Для того, щоб організація розвивалася ефективно, її час від час слід перетрушувати”. У такому випа-

дку він може перетворитися на видатного лідера, який створив команду людей, котрій можна довіряти.

Проблема полягає в тому, що організація може відчути свою стратегію щодо людини лише в майбутньому як наслідок власних дій, а не навпаки, але розуміння закономірностей розвитку людини в різні періоди її життя може стати наріжним каменем створення в організації умов, які сприяють такому розвитку, і, тим самим, сприяти розвитку самої організації.

При цьому слід мати на увазі, що “вирощування” креативних лідерів є не легким і безболісним процесом, адже стереотипи нашого мислення в процесі соціалізації, починаючи з дитсадка і закінчуючи університетом, все ще стають перепонами на шляху власного розвитку, а отже, і розвитку організації.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Шевченко Н. І.

Інтегрування економіки України у світове господарство, її участь у різних видах міжнародного підприємництва підвищує роль та значення ЗЕД. В Україні завжди був досить високий експортний потенціал, однак однією з найбільших його загроз залишається низький рівень технологічності експорту. За оцінками інституту економіки та прогнозування НАН України лише чверть продукції, яка експортується з України, належить до високо-технологічних галузей. Відповідно до проекту стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року є намір змінити модель розвитку економіки України, де ключовими пріоритетом буде збільшення частки промислових товарів у структурі експорту, зниження енергетичних витрат промислового виробництва та вихід на нові зарубіжні ринки збуту.

В Україні ЗЕД регулюється значною кількістю нормативно-правових документів, що утруднює їх застосування у практичній площині. До того ж окремі нормативні акти не завжди узгоджені між собою, окремі – недостатньо чітко розмежовують права та обов’язки державних органів, що здійснюють контроль за експортно-імпортними операціями.

Чинна нормативна база України у сфері зовнішньоекономічної діяльності має ще досить суперечливий характер, численні поправки, а державні органи регулювання ЗЕД, незважаючи на різну компетенцію, в сукупності повинні доповнювати один одного, створюючи дієвий механізм контролю зовнішньоекономічних відносин держави. Тому є доцільним систематизація законодавства з регулювання ЗЕД, об’єднання у одному зведеному документі – Кодексі законів про ЗЕД. Адже, регулювання ЗЕД зокрема, засобами законодавчої влади через систематизацію та вдосконалення чинного законодавства, є першочерговою запорукою підвищення ефективності та соціально-економічної результативності зовнішньоекономічної політики України.

Систематизація передбачатиме, по-перше, здійснення консолідації норм зовнішньоекономічного законодавства України, наприклад, в межах чинного Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”. По-друге, кодифікацію – погодження змісту консолідованого закону про ЗЕД із змістом розділу 8 Господарського кодексу України про ЗЕД. При цьому ГКУ варто розширити низкою загальних норм щодо регулювання ЗЕД шляхом перенесення їх із консолідованого закону про ЗЕД до зазначеного Кодексу законів про ЗЕД. Зокрема йдеться про норми, що визначають предмет та метод правового регулювання ЗЕД; норми про види ЗЕД, суб’єктів та організаційно-правові основи державного управління ЗЕД.

Сьогодні в Україні застосовуються такі механізми регулювання регіонального розвитку: програмування регіонального розвитку, регулювання міжбюджетних відносин, державний фонд регіонального розвитку, централізовані капіталовкладення та інвестиційні субвенції, запровадження спеціального режиму інвестування, регулювання транскордонного та прикордонного співробітництва.

Даючи оцінку новим формам зовнішньоекономічної діяльності, варто укласти наступне. Значна частина світового бізнесу в сучасних умовах здійснюється з допомогою цифрових мереж. Для того щоб успішно займатися бізнесом в цифрову епоху, необхідна нова модель маркетингової стратегії та практики, яка буде здатна вивести компанії на абсолютно новий рівень праці та потребує державного регулювання.

У глобальному світі точками зростання і концентрації конкурентоспроможності стають субрегіональні формування, зокрема субрегіони (невід’ємна частина території регіону, що має певні відмінності від інших частин його території у географічному, економічному або соціальному сенсі), агломерації (особлива форма територіальної концентрації різноманітних ресурсів, яка являє собою багатокomпонентну динамічну систему суміжних поселень, що формується навколо одного чи кількох центрів економічної активності), конурбації (міська агломерація поліцентричного типу, яка має в якості ядер декілька більш-менш однакових за розміром та вагомості міст чи міських територій де відсутній явно домінуючий центр).

Проведення моніторингу ЗЕД в регіонах дозволить оцінювати її поточний стан і проблеми в кожному регіоні та вносити відповідні коригуючі дії. Алгоритм можливих напрямів і технологій ЗЕД підприємств в регіоні, виходячи із спеціалізації територіальних утворень, дасть змогу створити сприятливий інвестиційний клімат в області, залучити додаткові фінансові кошти у вигляді інвестицій, довго- і короткострокових кредитів, дотацій тощо. У зв’язку з цим, доцільним буде створення регіонального Центру підтримки учасників ЗЕД, до функцій якого входить паспортизація учасників ЗЕД регіону, допомога експортерам у виході на зовнішні ринки тощо.

Таким чином, найбільш ймовірний варіант ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів, що дозволяє вийти на нову траєкторію економічного зростання, залежить від стратегій та програм розвитку.

Вибір моделі розвитку здійснюється через економічну структуру господарства регіону і наявний ресурсний потенціал з орієнтацією на зовнішній або внутрішній ринок. Найефективніші напрями інтеграції у світовий економічний простір обґрунтовуються, виходячи з цілей забезпечення стійкого економічного зростання, стабілізації всієї економіки регіонів та країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Інституту економіки та прогнозування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ief.org.ua/>
2. Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4284.html
3. Карвацка Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність України: регіональний та галузевий аспекти розвитку / Н. С. Карвацка, Н. М. Тюріна, Т. В. Назарчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 4. – С. 115-121.

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Маляр Д. В.

В переліку провідних компаній Центральної та Східної Європи за станом на 2016 р. представлені наступні українські підприємства: “AES Україна” – сумарний капітал 22001 млн. дол. (іноземний 5354 млн. дол.), що представляє енергетичну галузь; “Alfred C. Toepfer Україна” – сумарний капітал 1093,9 млн. дол. (іноземний 962,9 млн. дол.), “В.А.Т.-Україна” – сумарний капітал 9739 млн. дол. (іноземний 502 млн. дол.), кожна з яких належить до АПК. Також до даного рейтингу потрапили українські підприємства енергетичної, добувної та металургійної галузі [1].

З вказаного випливає, що найбільші компанії України, які формують економічний потенціал та визначають спрямованість національної економіки в переважній більшості орієнтовані на аграрний сектор. І хоча це цілком закономірно з точки зору високої концентрації чорноземів в країні, але наочно свідчить про нерозвинутість високотехнологічних, зокрема цифрових галузей, що є взагалі небезпечно для розвитку національної економіки в довгостроковій перспективі. Водночас, агропромислова, енергетична, добувна та металургійна галузі економіки, які характеризуються найбільшою концентрацією капіталу знаходяться на дуже низькому рівні продуктивності, навіть сільське господарство, яке зумовлює суттєву частку ВВП країни, відрізняється надто низькою технологічністю. Один робітник в АПК України створює додану вартість менше за 7 тис. дол. на рік, в той час як в ЄС – це більше за 26,5 тис. дол. В промисловості ефективність таких ТНК ще нижча: один робітник в Україні створює 10 тис. дол. на рік, а в ЄС – 75,8 тис. дол. Цю ситуацію можна виправити лише за рахунок мо-

дернізації обладнання, запровадження нових технологічних ліній, оптимізації організаційних та управлінських процесів. У сучасних умовах глобалізації постійно йде пошук нових, більш ефективних форм організації великого бізнесу, який спирається на передові методи, нестандартну практику, яка поєднуватиме в собі переваги різних моделей розвитку. Але і тут незадовільна статистика, в Україні лише 17 % підприємств використовують інновації, у порівнянні в ЄС – це 49 % [2].

В наукомістких галузях світової економіки українські корпорації чекає потужна конкуренція на знищення. У “Доповіді про світові інвестиції за 2017 рік” розміщено рейтинг 100 найкрупніших цифрових ТНК, що демонструє відверту концентрацію глобальних цифрових компаній за регіонами: більше 60 зі 100 – це технологічні корпорації США, Великобританії, Північної Ірландії та Німеччини. І лише 4 із 100 найкрупніших цифрових ТНК належать до країн, що розвиваються. В звіті ООН такі цифрові компанії називають багатонаціональними, оскільки вони як правило значно виходять за межі своєї дислокації, сама специфіка цифрової діяльності найбільшим чином сприяє цьому. Так, цифрові ТНК більше 70% своїх продаж здійснюють саме за кордоном, що є безпосередньою ознакою транснаціоналізації. При цьому швидкість просування на міжнародні ринки для цифрового продукту практично миттєва, що пояснює абсолютно спроможність до безмежного поширення “диджитал” продукту в світову економіку. Рух цифрового продукту не потребує додаткових витрат на транспортування, розмитнення, організацію потоків розподілу, обслуговування складських приміщень тощо, все це віддзеркалює найкращу оптимізацію з точки зору мінімізації витрат та швидкості оборту вкладених інвестицій. В доповіді зокрема зазначається, що протягом 2010–2015 рр. кількість технологічних компаній збільшилась вдвічі, а їх активи зросли на 65 %, що значно випереджає темпи зростання по іншим нецифровим ТНК світу. Окремі цифрові ТНК з першої сотні рейтингу дістали об’єктивно величезних масштабів за обортами та своїми активами буквально за декілька років [3].

В Україні як раз на початку 2018 р. КМУ було затверджено концепцію розвитку цифрової економіки до 2020 р., однак поки ще відсутня якась чітка програма або політика щодо реалізації даної концепції. Це більше схоже на декларацію про наміри, єдина конкретика в даній концепції полягає у виділенні наступних ключових напрямів на найближчі роки:

- розповсюдження широкополосного інтернету (ШПД) по всій території країни;

- інтеграція цифрових перетворень в сфери освіти, медицини, безготівкової економіки, інфраструктури, транспорту, суспільної безпеки.

За прогнозами КМУ запровадження цієї концепції дозволить досягнути приросту ВВП в 2,5 % у 2019 р., 3 % – у 2020 р., 5 % – у 2021 р. [4]. Зокрема, вже банальний в сьогоднішній день перехід на цифрові платформи щодо обслуговування різноманітних сервісів та управління інфраструктурою

спроможний забезпечити біля 400 тис. додаткових робочих місць [2]. Однак треба розуміти, що навіть ідеальна реалізація концепції уряду, аж ніяк не сприяє появі і розвитку національних цифрових ТНК в Україні, це можливе лише за умов потужних корпоративних інвестицій в конкретні “диджитал” проекти.

Однак, не варто зациклюватися на якійсь одній галузі (наприклад, цифровій), навіть якщо вона є однією з найперспективніших в світі. Головною ідеєю довготермінового економічного розвитку має бути перманентна орієнтація уряду на встановлення політики сприяння всім передовим та технологічним галузям економіки.

Список використаних джерел:

1. NationMaster: World Statistics [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nationmaster.com>.

2. Цифровая экономика. О новых возможностях для Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/opinion/kubiv/tsifrovaja-ekonomika-o-novyh-vozmozhnostjah-dlja-ukrainy-2282520.html> .

3. Цифровая экономика кардинально меняет глобальные инвестиционные модели [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/en/PressReleaseLibrary/PR17010_ru_WIR_Digital%20Economy.pdf.

4. “Что это было?": КМУ утвердил концепцию развития цифровой экономики и общества Украины до 2020 года без какой-либо конкретики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://itc.ua/news/kabmin-prinyal-kontseptsiyu-razvitiya-tsifrovoy-ekonomiki-i-obshhestva>.

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ І ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Олексієнко Р. Ю., Пасічник Т. О.

Ефективна освіта, що відповідає сучасним новітнім вимогам, є одним з головних елементів у системі підготовки фахівців у будь-якій сфері та передумовою отримання вищим навчальним закладом суттєвих конкурентних переваг, особливо звертаючи увагу на сучасні глобалізаційні тенденції, що ставлять перед кожною окремою освітньою установою серйозні умови щодо надання власним випускникам реальних навичок для адаптації на національному та міжнародному ринках праці.

У свою чергу, ефективність освітньо-інформативних послуг напряму буде залежати від якісного складу викладачів та готовності до своєчасної реакції вищого навчального закладу на постійно виникаючі й потенційні зміни щодо тенденцій та запитів ринку. При цьому, слід розуміти, що велика кількість навчальних закладів намагається зібрати у своєму складі кваліфікованих фахівців, що мають відповідні документи, які можна вва-

жати візитівкою освітньої установи в очах потенційних клієнтів. Тому просте намагання рекламувати вищій навчальний заклад шляхом інформування про якісний склад навряд чи зможе надати реальну конкурентну перевагу. Отже, вирішення проблеми криється у певній “унікальності” послуг, які реально може запропонувати той чи інший освітній заклад.

Виходячи з цього, прогресивному вищому навчальному закладу, особливо не з числа провідних “гігантів” вищої освіти, необхідно розробляти та пропонувати власний гнучкий і своєчасний інформаційний продукт, який буде дійсно цікавим для споживачів та який можна було б адаптувати, удосконалити чи замінити у разі потреби, виходячи з наявних можливостей.

Проте, на жаль, сьогодні все частіше можна зустріти думку, що існуюча система освіти з часом все більше втрачає спроможність повноцінно готувати майбутнього кваліфікованого працівника, звичайно, якщо сам студент не має бажання невтомно навчатися, виконуючи усі необхідні вимоги.

На наш погляд, причина такої проблеми криється, передусім, у всеохоплюючому “застарілому” підході до навчання, що не відповідає сучасним реаліям. І стосується це не лише системи вищої освіти, а всього освітнього процесу, в цілому.

Зокрема, практика постійно доводить, що примус, надмірний контроль, суворе керівництво не завжди є найефективнішим методом заохочення до діяльності. Але саме на основі такого підходу формується весь процес навчання, починаючи ще з молодшої школи. Наприклад, викладач, як правило, орієнтується лише на кінцевий результат учбового завдання. У випадку, якщо робота не виконана належним чином, виставляється відповідна “негативна” оцінка і процес “навчання” йде далі. Проте, викладач при такому підході може не помітити, що у студента просто не виходить розібратися з предметом або йому бракує мотивації, або він вважає предмет непотрібним у його майбутній діяльності, тому інтуїтивно чи усвідомлено спрямовує власні сили на щось інше, зокрема, на вивчення іншої “цікавої та важливої” дисципліни.

Таким чином, однією з важливих місій самого викладача є донесення до студента основ мотивації та прикладів, чому саме та чи інша дисципліна необхідна для успішного майбутнього і де саме він зможе використати набуті знання та навички. Але, в будь-якому випадку, студент сам має прагнути виявити себе в тій сфері, яка йому цікава. Отже, загалом потрібно спрямовувати студентів до самоосвіти та саморозвитку, аргументуючи це тим, що ніхто, окрім них самих не зможе віднайти всі ті необхідні знання, які зроблять їх кращими у своїй сфері діяльності, і пропонуючи їм самим обрати найбільш цікаву для них інформацію.

Крім того, доцільно продемонструвати студентам, що вони мають вільний простір для свого самовираження та самореалізації, та заохочувати їх до цього. У такому разі їхній потенціал буде задіяний у повному обсязі.

Тож студенти могли б брати активну участь у прийнятті рішень та користуватися широкими повноваженнями при розробці та виконанні навчальних завдань.

Також необхідно заохочувати студентів до результатів праці за допомогою введення у реальний навчальний процес поняття спільної мети. Адже колектив, який підпорядкований загальній меті, прагне через високу самосвідомість, самоорганізацію та внутрішній контроль, раціоналізувати власну діяльність.

Отже, навіть незначне відхилення від традиційного процесу навчання хоча б за допомогою вище окреслених “інноваційних” пропозицій зможе надати відповідному навчальному закладу певні конкурентні переваги в очах студентського соціуму, виділяючи його на фоні інших. У подальшому, можна передбачити, що реальна унікальність або інноваційність певної ідеї в освітньому процесі, тільки-но довівши власну ефективність, достатньо швидко розповсюдиться серед потенційних абітурієнтів навіть шляхом прямого комунікативного процесу, без вкладання чималих коштів на рекламну діяльність. Іншими словами, за допомогою “живого прикладу” студентів та випускників вищого навчального закладу, які, по суті, є безпосередніми носіями інформації та результатів освітніх послуг, відомості про високу зацікавленість студентів та ефективність інноваційного освітнього продукту поширяться у середовищі необхідної цільової аудиторії, оскільки люди більше схильні довіряти фактам, аніж звичайній рекламі.

Отже, прогресивні вищі навчальні заклади мають дотримуватися базових принципів реальної результативності та ефективності власних дій з корегуванням на модернізацію, мінливість інформативного простору та вимог суспільства. У результаті це дозволить досягти бажаних конкурентоздатних позицій та закріпитися у відповідній ніші, виграючи на фоні інших вищих навчальних закладів. У свою чергу, якісні та конкурентні пропозиції вищого навчального закладу матимуть достатньо високий попит серед абітурієнтів, студентів та інших зацікавлених осіб на загальному ринку навчально-освітніх послуг, що спричинить, звичайно, відповіді регулярні та стабільні грошово-фінансові надходження для подальшого розвитку освітньої організації.

КРАУДСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Ковтун Н. С., Чернокалова К. О.

Краудсорсинг (від англ. crowd – “натовп” і sourcing – “використання ресурсів”) – це інформаційна технологія, яка збирає зацікавлених людей в одному місці та надає можливість пропонувати свої ідеї на задану тематику, коментувати, обговорювати, вдосконалювати та зрештою обирати найкращі.

В сучасних умовах використання краудсорсингу в публічному управлінні провідних країн світу призвело до масштабних розмірів участі гро-

мадськості в процесах прийняття управлінських рішень, а також у публічному управлінні використанні електронного урядування, переваг якого складно недооцінити. Таке активне застосування в державному секторі технологій краудсорсингу має зв'язок із розвитком сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, соціальних мереж, різних тематичних форумів. Ця технологія дозволяє державним органам вести більш ефективне управління, перебувати в тісному зв'язку із людьми; враховувати їх думки, вимоги, пропозиції. Все це відбувається шляхом залучення населення до вирішення різних за своїм характером завдань, а головне – пересічні громадяни мають змогу не тільки висловлювати свою думку, а й безпосередньо брати участь у її втіленні.

Проте використання даної технології в публічному управлінні має й негативні сторони. Поряд із визначенням критичних точок управління, їх швидкого визначення суспільством, реагування громадян на конкретні дії влади (позитивні чи негативні), можливість залучення експертів слід мати на увазі такі недоліки, як:

- маніпулювання свідомістю мас;
- дублювання інформації;
- відсутність досвіду громадської експертизи для прийняття рішень (коли спрацьовує принцип найголоснішого, а не найрозумнішого);
- перетворення краудсорсингу у політичну кампанію;
- складність забезпечення постійного характеру активності та мотивації громадських експертів.

Впровадження краудсорсингу в публічному управлінні в масштабах країни сприяє створенню громадянського суспільства, невід'ємними складовими якого стануть активність громадян, їх контроль в ухваленні важливих для держави рішень.

В менеджменті компаній різних країн світу теж активно застосовують методи залучення мас. Адже народження “економіки, що базується на знаннях”, зумовило появу нового типу активного підприємця, який у своїй діяльності застосовує нові технології, інновації та передові досягнення науки. Аналізуючи зміни, які відбулися за останні 150 років, можна прослідкувати, якщо у XIX–XX столітті відомими підприємцями були власники нафтової, металургійної, залізничної та автомобільної промисловості, то у 2000–2018 роки відомі підприємці заробляють на продажі інформації, комунікації, гаджетів та комп'ютерних розваг.

Комерційні компанії вже давно усвідомили, що краудсорсинг – відмінний інструмент управління бізнесом, що існує на основі взаємодії з новою, практично необмеженою групою виконавців, який надає цілу низку переваг у порівнянні з традиційним наймом персоналу для втілення проекту. В першу чергу це обумовлено великою кількістю учасників процесу створення продукту чи послуги; ефективністю використання інтелектуального ресурсу, адже виконавці не отримують заробітну платню за свою працю; отриманням прибутку та можливостям нестандартних вирішень проблем.

Таким чином складається картина майбутнього, де важливою спеціальністю може стати менеджер з краудсорсингу, навіть незважаючи на її екзотичність сьогодні. Наразі вакансій не так багато і в більшості випадків вони виступають від країн Заходу. Якщо виокремити обов'язки менеджера з краудсорсингу, побачимо серед них такі:

1) вміння сформулювати завдання, привабливе для інтернет-користувачів та спонукати їх до творчості в потрібному напрямі;

2) спроможність заохочувати людей та надавати конкретний обсяг роботи;

3) демонстрація реалізації проекту для мотивації людей працювати з компанією в подальшому.

Наразі функції спеціаліста з краудсорсингу виконують маркетологи, піар-спеціалісти. В державному секторі теж є велика потреба у таких спеціалістах. Проте державні установи мають покласти на менеджера з краудсорсингу більше завдань:

1) пошук фінансування для кожного проекту (якісне програмне забезпечення теж має кимось розроблятися);

2) забезпечення ефективних комунікативних механізмів із громадськістю для інформування якомога більшої кількості спільноти.

Складна економічна ситуація в країні, нестабільність банківської системи, обмеженість можливостей залучення іноземного капіталу у зв'язку з бойовими діями на Сході України актуалізувати необхідність пошуку внутрішніх ресурсів для інвестування розвитку на всіх рівнях: від держави до населеного пункту і окремого підприємства. Одним із способів пошуку вирішення власних проблем із використанням відносно безкоштовної сторонньої допомоги є краудсорсинг. Для його якісного впровадження необхідне навчання цієї вузької за направленням спеціальності за кордоном, фінансувати його, адже лише грамотний підхід дає якісні й потрібні результати.

Список використаних джерел:

1. Карий О. І., Панас Я. В. Краудсорсинг як інструмент менеджменту: приклади вирішення місцевих проблем. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Проблеми економіки та управління : збірник наукових праць. 2016. № 847. С. 213–219.

POLITICAL STRATEGIC MANAGEMENT STUDIES AT THE LEADING UNIVERSITIES OF THE REPUBLIC OF KOREA: FEATURES OF THE CURRICULA

Gi Yon Bae, Kateryna Kononiuk, Mariia Kolesnyk

Relevance of the research: Globalization processes constantly dictating the new contemporary challenges to the international governances, which have to stay relevant with their policy strategies and future potential perspectives to

meet all the needs of the current global issues. Therefore, the problem on the development of political strategic management becomes one of the current interest on a global political and managerial stages. Consequently, in terms of the research on the developing of the political strategic managements scopes, we find especially interesting the possibility to investigate the way modern leading Korean universities are contributing to the development and forming of the curricula, which provide an up-to-date educational training for the students, preparing proficient specialist in the political strategic management scope.

Purpose of the research: to investigate on the Master Degree in International Studies and Korean and Asia Business Studies MBA curricula of the leading South Korean Universities (Hanyang University, Korea University, Seoul National University); to define the main vectors of the curricula development and main specifics of students preparation in proficiency of political strategic management.

Researches on the strategic management relate to the numerous scopes and being represented by the leading researchers in the Political, Business Management, Economic, International Relations scopes and etc. The issues on the globalization process constitutes the great part in a world digest and consequently requires the necessity of developing and preparing highly qualified specialists – experts in the political strategical management. In this context, a special attention should be given to the studying the Curricula of the South Korean leading Universities, which successfully implement the educational system with up-to date disciplines and courses, being able to prepare high-qualified and high-competent students around the world.

Researches shows that studying the issues of the strategic management became a matter of basic mandatory courses in South Korea leading Universities' Curricula. This fact show the great interest and serious attitude of the Korean academics, to provide the most clear and contemporary education, in order to help the graduates being able to meet all the global issues. The Hanyang University's Korea and Asia Business Studies MBA Curriculum offers a great variety of both mandatory and elective courses, which help to develop both basic and proficient understanding of the strategic management issues, such as: Strategic Management; Communication & Risk Management, Business Analysis & Strategical Planning, Statistics, International Development Cooperation and Governance and etc.

Korea University and Seoul National University have the same educational potential and offer their students a great possibility to obtain worldwide highly-recognized professional knowledge and skills. Specific Individual Graduate Schools of International Studies in both Universities, which aimed to combine field of studies, subject to the world governance digest and globalization issues, offer the unique Curricula, meeting all the needs of the current labor market, preparing high-competent political strategists. Special attention may be paid to the following courses: Strategic Management; National Security and Strategic Studies; International Law; Future of War; International Conflict Analysis and

Management; Peace-Building and Peace-keeping; Approaches to International Peace; International Conference Diplomacy ant etc.

The conclusions obtained during the scientific work are as follows: by providing the specific courses on the studying the issues of strategic management, leading Universities of the Republic of Korea creating the unique comprehensive and multifunctional Curricula, which successfully contribute to the development of high-potential experts, including the political strategic management specialists. The possibility to master not only basic mandatory courses, but also a great variety of narrow-specified courses increases the potential and academic quality of the students; helping them to understand the matter of political strategic management as fully and clearly as it possible, without bunding to the direct major. Thereby, as it has been mentioned above, both students of the MBA and International Studies programs have a great Curricula, providing the courses meeting all the global agenda and contemporary challenges nowadays.

References:

1. Hanyang University: Graduate School of Business // Електронний ресурс: <https://mba.hanyang.ac.kr/eng/hymba/hymba01.php>
2. Korea University: Graduate School of International Studies// Електронний ресурс: <https://gsis.korea.ac.kr/study/degree-programs>
3. Seoul National University: Graduate School of International Studies// Електронний ресурс: https://gsis.snu.ac.kr/masters_program

ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Леоненко Н. А.

Зміст державного регулювання розвитку туризму визначається цілями, що стоять перед державними органами, а також тими інструментами, якими володіє держава при проведенні цієї політики. Слід також зазначити, що в деяких країнах державна політика в сфері туризму часто не виділяється, а інтегрується в політику інших секторів економіки. Однак при такому підході неминуче втрачається цільова спрямованість регулювання розвитку туризму [1].

Міжнародна практика показує, що підвищення конкурентоспроможності туристського продукту будь-якої країни на світовому ринку може бути досягнуто за умови виділення державних бюджетних коштів, достатніх для некомерційного просування туристичного продукту на внутрішньому та світовому ринках. При цьому слід зазначити, що для сфери туризму характерний кумулятивний ефект, коли максимальні показники від вкладених коштів у просування туристичного продукту і туристську інфраструктуру проявляються через кілька років постійних вкладень цих коштів.

Приватний бізнес не може проводити некомерційну рекламну кампанію своєї країни, яка сприятиме підвищенню іміджу країни загалом, так як

просуває і продає тільки свій власний продукт. Тому завдання створення сприятливого для відвідування образу країни є виключно державним завданням, що підтверджується світовою практикою.

З прийняттям у 2017 році “Стратегії розвитку туризму і курортів на період до 2026 року” розкриваються нові можливості для формування і просування туристського національного продукту[3]. Реалізація цієї Стратегії повинна забезпечити внесок туристичної індустрії в рішення наступних загальнонаціональних завдань сучасного етапу економічного розвитку України:

- створення умов для динамічного і сталого економічного зростання;
- підвищення рівня і якості життя населення шляхом збільшення доступності туристичних послуг, зайнятості і доходів жителів нашої країни;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом підвищення привабливості нашої країни як туристичного напрямку.

Відповідно до положень цієї Стратегії розроблено План заходів щодо її реалізації на перспективу до 2026 року, який є невід’ємною частиною Стратегії. План заходів визначив інструменти державної підтримки в просуванні туристичного національного продукту, формуванні позитивного іміджу України як привабливої для туризму країни, що сприятиме збільшенню туристичних потоків до України. На нашу думку, серед найперспективніших інструментів реалізації державної підтримки туристичної сфери, які потребують більш детальної уваги, можна виділити наступні:

1. Організація прес-турів для представників іноземних та вітчизняних ЗМІ, що сприятиме поширенню інформації про туристичні можливості України.

2. Організація та участь у міжнародних, національних та регіональних виставково-ярмаркових заходах, форумах тощо, що призведе до зростання туристичного потоку до України та закріплення України на світовому туристичному ринку.

3. Проведення міжнародних, всеукраїнських та регіональних мистецьких фестивалів, у тому числі форумів за напрямком креативних індустрій, що сприятиме залученню інвестицій для реалізації потенціалу міст і регіонів, розвитку туризму та відродженню культурної спадщини України.

4. Створення та ведення іноземними мовами туристичного інтернет-порталу “Відвідай Україну” (“Visit Ukraine”) із наданням актуальної інформації про туристичні можливості регіонів та міст України, що сприятиме розповсюдженню позитивної інформації про країну серед потенційних туристів, збільшенню кількості відвідувачів історико-культурних заповідників України.

5. Створення всеукраїнського та регіонального календарів туристичних подій, що вплине на збільшення внутрішнього туристичного потоку.

Ще одним з найважливіших інструментів реалізації державної політики в галузі туризму є закордонні туристські представництва. Міжнародну правову основу відкриття і діяльності зарубіжних представництв склада-

ють міжурядові угоди по співробітництво в галузі туризму, які передбачають створення національними туристичними адміністраціями своїх представництв за кордоном, що діють на некомерційній основі. Діяльність таких представництв є загальноприйнятою в міжнародній практиці.

Отже, економічна значимість та ефективність державної підтримки у сфері регулювання туристичної сфери висуває на перший план питання підвищення конкурентоспроможності та ефективності просування національного туристичного продукту, яка повинна ґрунтуватися на висновках наукового аналізу ринків, їх сегментування, позиціонування різних видів туристського продукту на міжнародних ринках, обґрунтовано обраних методах і каналах реклами.

Список використаних джерел:

1. Козырева Т.В. Управленческий учет в туризме. - М.: Финансы и статистика, 2005. 160 с.
2. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід: монографія / кол. авт., за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 280 с.
3. Про схвалення стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження КМУ від 16.03. 2017 № 168-р // База даних “Урядовий портал” / КМ України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249826501>(дата звернення:12.04.2019).

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ВІДБОРУ НА ПУБЛІЧНУ СЛУЖБУ

Ковальов В. Г.

Для забезпечення ефективності впровадження складових механізму запобігання і протидії корупції потрібні фахівці, що мають відповідну освіту, знання, навички. Здебільшого в державних органах функцію роботи з кадрами виконують кадрові служби. Однак можна констатувати, що зазначені служби в основному займаються реєстром кадрів та діловою документацією, оскільки вони не зміцнені спеціальними кадрами, які впроваджуватимуть інноваційні методи роботи з кадрами, здійснюватимуть моніторинг розвитку кадрів у закладі, формуватимуть кадровий потенціал державної служби тощо [1, с. 125].

В проблематиці добору кадрів заслуговує на увагу досвід більше ніж 68 зарубіжних країн, які в свою чергу використовують поліграф, причому географія і сфера його застосування продовжують розширюватися.

У більшості країн поліграф використовують для професійного відбору кадрів до поліції, органів державної влади, урядових установ, безпеки, пов'язаних із роботою з секретною інформацією, до деяких інших організацій робота в яких висуває підвищені вимоги до чесності і порядності працівника. Зарубіжні літературні джерела особливо наголошують на важливості запровадження ефективних методів відбору тим самим зведення до мінімуму помилок. Так, переважна частина поліцейських департаментів

США застосовують опитування з використанням поліграфа під час перевірки кандидатів на роботу, причому близько 25% кандидатів не витримують екзамену на детекторі неправди, хоча успішно пройшли попередні етапи професійного і психологічного відбору. Досить великою є точність і надійність процедури психофізіологічного тестування, за різними джерелами ці показники становлять 92–98 % [2].

Обстеження на поліграфі проводяться не лише при прийомі на роботу, але й на різних етапах кар'єр службовців: під час переміщення по службі, під час проведення службових розслідувань, під час перевірки чесності і сумлінності виконання функціональних обов'язків, зв'язків з кримінальними угрупованнями.

Відзначається також профілактична роль тестування на поліграфі, оскільки регулярні перевірки спонукають особу до самоконтролю, є стримуючим фактором, який перешкоджає можливим порушенням співробітником дисципліни, правових норм.

Поліграф представляє собою психофізіологічний прилад для дослідження емоційного стану людини у певний проміжок часу, найчастіше він використовується як детектор рівня стресу, який виникає у людини при відповіді на певне запитання. Під час проведення обстеження за допомогою поліграфа до людини прикріплюються датчики, які реєструють стан і зміни деяких фізіологічних показників, таких, як дихання, тиск крові, серцевий ритм, кровообіг у капілярах, гальванічну реакцію шкіри тощо. Аналізуючи покази приладу, поліграфолог робить висновки наскільки правдивими є відповіді.

Науковою основою використання поліграфа для детекції брехні є теорія психологічного комплексу, згідно з якою обстежуваний відчуває стан емоційного стресу у тому випадку, коли його відповідь на поставлене запитання не є повністю правдивою, причому, чим важливішою є приховувана від екзаменатора інформація, чим більше обстежуваний бажає обманути, тим більшим буде рівень стресу [3].

На даний момент на території України не існує законодавчої бази, яка б регулювала застосування поліграфа-детектора брехні. Більше того, його використання законодавчо не регламентується практично ні в одній країні, хоча застосовується більш ніж в 68-ми.

Виключення складають США, Литва та Молдова. Порядок використання поліграфа у США визначений “Законом про допустимість застосування поліграфа у всіх випадках можливості витоку секретної інформації” 1985 року та “Законом про обмеження застосування поліграфа у приватному секторі” 1988 року. У Литві використання поліграфа у психофізіологічних дослідженнях розпочалось з 1992 року, а от Закон “Про використання поліграфа” був прийнятий лише у 2000 році. У Молдові діє Закон “Про застосування тестування на детекторі симуляції (поліграфі)” з 2009 року. Необхідно зауважити, що зазначені закони в основному регламентують використання поліграфа при здійсненні професійного відбору

персоналу на деякі посади, що пред'являють до працівників, які їх обіймають, особливі вимоги, а також при проведенні внутрішніх або службових розслідувань.

Зараз в Україні нема законів, що вимагають проходження перевірки на поліграфі, проте в парламенті народним депутатом Андрієм Тетеруком був зареєстрований законопроект з назвою “Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі”, аналіз законопроекту дозволяє стверджувати він не націлений на те, щоб виявляти в органах державної влади корупціонерів та злочинців. Питання, що будуть задаватись, особам в процесі проведення дослідження не визначенні, а значить поліграфолог, розробляючи тести буде виходить з власних міркувань, або вказівок керівництва. Самі питання можуть бути нейтральними, або висвітлювати ті напрямки, які вигідно досліджуватиме особі. Відсутня в законі норма, що вимагає проведення обов'язкових перевірок за допомогою поліграфа під час підвищення на посаді, під час проведення ротації, або переміщення по горизонталі, у випадках проведення службових розслідувань відносно до посадових осіб, або державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Захарова О. О., Соловцова, Л. М. Василишина Л. С. Організація діяльності державного службовця: навчальний посібник. – Донецьк : 2013. – 342 с.

2. Баркоп В. І Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ(психологічний аспект) : монографія / В. І. Баркоп. – К. : Міністерство внутрішніх справ України Національна академія внутрішніх справ України, 2011. – 457 с.

3. Свон П. Полиция США. / П. Свон. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2000. – 342 с.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НОВОГО СПОСОБУ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ РИНКУ

Кахович Ю. О., Кахович О. О.

Сучасна економіка диктує новий підхід до управління організацією. Менеджмент сьогодні виходить на новий рівень. Значно посилюється роль інформації. Ефективний менеджмент підприємств базується виключно на результатах своєчасно отриманої та достовірно інформації. Управління підприємством здійснюється в рамках “інформаційного менеджменту”.

Термін “інформаційний менеджмент” вперше використав відомий британський учений Т. Бернерс-Лі. Інформаційний менеджмент, на нашу думку, можна визначити як сукупність функцій, реалізація яких забезпечується поєднанням інформаційних систем і засобів.

Кардинально змінюється побут людини, формується новий спосіб мислення і починається створення нових форм взаємодії між людьми, підпри-

ємствами і країнами. Знайомі сьогодні такі поняття, як тотальна діджиталізація суспільних відносин, економіки, впровадження криптовалют, “смартизація” дому, предметів інтер’єру, покупок, гардеробу, автомобілі без водія та магазини без продавців та касирів.

Людство прямує до побудови суспільства нового формату. Так, в Україні уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та затвердив план заходів щодо її реалізації.

Основною метою документа є реалізація ініціатив “Цифрового порядку денного України 2020” (цифрова стратегія) для усунення бар’єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах.

Digital (цифровий) сьогодні є впливовою сферою, і немає іншого такого тренду, який би впливав на світ бізнесу так швидко і потужно, як цифрові технології.

Термін “діджиталізація” походить від англійського “digitalization” і в перекладі означає “оцифровування”, “цифровізація”, або ж “приведення в цифрову форму”. В Оксфордському словнику англійської мови, стверджується, що діджиталізація означає “дію або процес з оцифровування; перетворення аналогових даних (зображень, відео- та текстових матеріалів) у цифрову форму”, діджиталізація – “запровадження або збільшення використання організаціями, в певній галузі, країні тощо цифрових і комп’ютерних технологій” [1].

Якщо проаналізувати цифровий маркетинг, то він нині займає близько 35 % від обсягу маркетингових бюджетів компаній. Підприємства, що використовують усі доступні цифрові канали та інструменти комунікацій, є в середньому на 35 % найприбутковішими за інші підприємства.

За результатами аналізу особливостей поведінки споживачів в Інтернеті виявлено, що істотно збільшився час їхнього перебування у мережі Інтернет, особливо в соціальних мережах, посилюється роль інформації у процесі купівлі, яку отримують користувачі у соціальних мережах. Так, якщо у 2012 р. 31 % користувачів залишали відгуки про товар, то у 2018 р. цей показник зріс до 58 % .

У загальному списку відсутності “електронних перешкод” Україна посідає 39-те місце. За показником проникненням цифрових технологій у різні сектори економіки Україна посідає майже останнє місце, перебуваючи в найвідсталішій категорії разом із Росією, В’єтнамом, Нігерією та Пакистаном. Можна назвати основні причини – це нестача кваліфікованих фахівців, важкість організації бізнесу та ускладнений доступ до капіталу. Хоча у деяких галузях економіки автоматизація навіть є лідируючою в порівнянні навіть з Європою та Америкою. За результатами дослідження виявлено, що в українських банках майже усі процеси автоматизовані порівняно з Європою чи Америкою, де досі виписують паперові чеки і дуже багато операцій здійснюють вручну. Зате в державних органах автоматизації майже немає, хоча зараз і говорять багато про електронний уряд. Тим часом у розвинених країнах проникнення технологій у бізнес починається з проникнення в державні органи та компанії – вони є прикладом для бізнесу.

Відповідно до Звіту про цифрові тренди у 2018 р., який базується на глобальному опитуванні 7000 фахівців з маркетингу у 2017 р., основні тенденції, проблеми та можливості, які впливатимуть на маркетологів протягом 2019 р., охоплюють такі теми, як досвід роботи з клієнтами, оптимізація контенту, маркетинг управління даними, мобільні додатки тощо. Також можна взяти до уваги такі статистичні дані: 60 % підприємств, які запускають блог, отримують більше клієнтів; 54 % компаній генерують потенційних клієнтів за допомогою соціальних медіа; 55 % Інтернет-користувачів переглядають онлайн-відео щодня [2].

За даними Звіту щоквартального цифрового брифінгу “Цифрові тенденції 2017”, що містить результати опитування майже 3 тисяч респондентів щодо топ-пріоритетів для їхніх організацій у сфері цифрового маркетингу, найважливішими інструментами в цифровому маркетингу були і залишатимуться таргетування і персоналізація (31 % респондентів), оптимізація контенту (29 %) та використання соціальних мереж (25 %).

Звіт VCG “Як прискорити розвиток цифрової економіки” (Greasing the Wheels of the Internet Economy) містить дані про 65 країн. Основними чинниками, які впливають на місце країни в інтегральному рейтингу, є: зрілість інфраструктури, галузеве проникнення, популярність електронних послуг серед населення, доступ до інформації. Найважливішим фактором, із ваговим коефіцієнтом 50 %, є ступінь розвитку телекомунікаційної інфраструктури. Інші три складники рейтингу мають рівнозначні вагові коефіцієнти 16,7 %.

Таким чином, потрібно враховувати світові тенденції, щоб не залишитися поза межами світового господарства.

Список використаних джерел:

1. Brennen S. Digitalization and Digitization URL: <http://culturedigitally.org/2014/09/digitalization-and-digitization>
2. Kissane D. Twenty trends in digital marketing for 2016 [Електронний ресурс] / D. Kissane. – Режим доступу: www.doz.com,

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Марценюк О. О.

Однією з особливостей сьогодення є активний вплив інформаційних технологій на повсякденну діяльність будь-якої організації як невід’ємної частини інформаційної інфраструктури цієї організації. Адже вони дозволяють досліджувати та взаємопов’язувати складові діяльності організації між собою, забезпечують системність управління. Не винятком є органи державної влади і, зокрема, державна служба.

Державна служба України почала робити перші кроки на шляху реалізації інформаційних технологій у сфері кадрового менеджменту із сере-

дини 1990-х років, коли було затверджено Програму розроблення та впровадження єдиної державної комп'ютерної системи "Кадри", основною метою створення якої був перехід від ручного ведення кадрового обліку державних службовців до автоматизованого та консолідація інформації про них.

Сьогодні необхідність еволюціонування технологій в управлінні персоналом на державній службі опосередкована трансформацією відділів кадрів у служби управління персоналом [1], що посилює значущість управлінських процесів у порівнянні з обліковими. Крім того європейські стандарти управління персоналом [3] вимагають наявності автоматизованих систем управління людськими ресурсами на державній службі, що передбачають: ведення єдиної на протязі всього терміну перебування особи на державній службі електронної особової справи, що зберігається у єдиній централізованій базі даних, потужний аналітичний апарат, що забезпечує підтримку ефективних кадрових рішень та добір персоналу; багатофункціональний інструментарій, що охоплює всі процеси, пов'язані з управлінням персоналом на державній службі; он-лайн доступ кадрових служб до системи; чітко визначені межі компетенції кожного користувача системи щодо доступу до єдиної бази електронних справ державних службовців; законодавче визначення переліку персональних даних, що підлягають внесенню до електронних справ державних службовців; достатній рівень безпеки від несанкціонованого втручання. Також інформатизація кадрової роботи дозволяє підвищити ефективність управління персоналом на основі забезпечення повноти, оперативності, комплексності, системності та вірогідності інформації, необхідної для прийняття кадрових рішень, а також розширення можливостей щодо її накопичення, збереження та оброблення.

Зважаючи на те, що програмою діяльності уряду України передбачено новий підхід до державного управління, однією зі складових реформ якого є впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах [2], у Національному агентстві України з питань державної служби підписано контракт щодо впровадження в Україні інформаційної системи управління людськими ресурсами (HRMIS), яка ґрунтується на принципах прозорості, публічного доступу до інформації, підзвітності та дозволить підвищити ефективність роботи чиновників.

Відповідно до Концепції впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах та плану заходів щодо її реалізації [2], затверджених наприкінці 2017 р. очікуваними результатами є:

1. Забезпечення електронного обміну інформацією між державними органами, покращення показників їхньої результативності та ефективності, а також підвищення прозорості й відкритості інформації про людські ресурси в державних органах.

2. Для керівників державних органів – узагальнення інформації про людські ресурси, що сприятиме ефективному обміну інформацією між усіма державними органами; підвищення продуктивності робочого процесу за рахунок швидкої обробки даних, поліпшення робочого середовища,

зменшення рівня дублювання робіт і автоматизації процедур; поліпшення процесу прийняття рішень за результатами аналітичної звітності інформаційної системи.

3. Для фахівців служб управління персоналом – отримання інтегрованої, точної інформації про державних службовців та інших працівників державних органів шляхом інтеграції загальних функцій управління людськими ресурсами; підвищення продуктивності за рахунок покращення рівня автоматизації певних процесів і процедур в галузі управління людськими ресурсами в державних органах; удосконалення робочих процесів і процедур, що дасть змогу більше часу займатися стратегічними завданнями аналізу і планування; підвищення ефективності та зменшення часу обробки, виконання особливо оперативних функцій за рахунок використання сучасних інформаційних технологій; підвищення рівня централізованого збору інформації, що сприятиме аналізу та формуванню статистичних звітів, що стосуються управління людськими ресурсами;

4. Для державних службовців та інших працівників державних органів – сприяння обміну інформацією між державними органами; забезпечення самостійної перевірки статусу кожної виконаної операції та самостійне формування необхідних звітів; підвищення мотивації та продуктивності; використання в роботі зручної і гнучкої інформаційної системи.

5. Для громадськості – забезпечення ефекту прозорості й доступності інформації про людські ресурси та фонду оплати праці в державних органах; надання можливості проводити моніторинг та контроль результативності діяльності державних службовців.

Досягнення зазначених результатів сприятиме створенню умов для здійснення прозорого державного управління із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування нового типу держави, політика якої орієнтована на задоволення потреб громадян.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

2. Про схвалення Концепції впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.12.2017 № 844-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/proshvalennya-konceptsiyi-vprovadzhennya-informacijnoyi-sistemi-upravlinnya-lyudskimi-resursami-v-derzhavnih-organah-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

БАЗОВІ ПРІОРИТЕТИ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ В МИТНІЙ СФЕРІ

Квеліашвілі І. М.

Сучасна митниця являє собою прозорий публічний інститут, діяльність якого відбувається у площині змінних національних і міжнародних викликів і тенденцій, є об'єктом суцільного інтересу, як з боку міжнародних об'єднань та структур, а також громадськості і засобів масової інформації. Це безпосередньо впливає на процеси в митній сфері і, в кінцевому рахунку, на результати роботи, від якої поряд з іншим залежить безпека у сфері зовнішньоекономічної діяльності держави.

У контексті актуальності процесів євроінтеграції, особливого значення набуває створення сучасного контенту застосування інноваційних технологій, що активно впроваджуються в діяльність митних адміністрацій країн світу та безпосередньо ЄС.

Інформаційні технології розвиваються у різних сферах життєдіяльності суспільства, де митниця не є виключенням, оскільки торгова спільнота наполягає на створенні ефективності та прозорості надання митних послуг.

Переглянута Кіотська конвенція наполегливо рекомендує митним адміністраціям впроваджувати новітні технології у свою діяльність. Світова організація торгівлі залучає до співпраці розробників інноваційних інформаційних продуктів, впровадження яких надає стимулу митним адміністраціям здійснювати на сучасному інформаційно-технологічному рівні митний контроль та проводити митні формальності по багатовекторним комерційним транзакціям трейдерів.

Основною причиною нагальних потреб в інформаційно-технологічній модернізації є все ще використання застарілих розробок митного програмного забезпечення, труднощі їх сполучення з сучасними програмами та комунікаційними системами. Рівень оснащення, на якому знаходиться кожна з національних митних адміністрацій, безпосередньо впливає на об'єктивність та якість прийнятих рішень, провадження актуальних реформ, необхідних для стійкого удосконалення загальної корпоративної ефективності.

Митні адміністрації країн світу знаходяться на різних рівнях застосування автоматизованої підтримки таких митних процесів, як обробка декларацій, своєчасність та повнота справляння митних платежів, управління ризиками та інше.

Організаційна і технологічна модернізація в умовах цифрової економіки та сучасні технологічні режими дозволяють значно скоротити витрати бізнесу на проходження митних формальностей, приєднатися до ряду митних адміністрацій - світових лідерів за рівнем розвитку в митній сфері: США, Канада, Великобританія, Німеччина, Австрія, Швейцарія та інші.

Інноваційні вдосконалення в повній мірі стосуються процедур електронного декларування, що є важливим для трейдерів, великих транснаціо-

нальних корпорацій, постачальників логістичних послуг, з наданням широкого спектру митних можливостей для економічної ефективності і розвитку міжнародної торгівлі.

Серед проблем митних адміністрацій, які долаються завдяки використанню модернізованих та сучасних інформаційних систем вважаються: спрощення торгівлі та безпека, забезпечення швидкості та ефективності процесу митного оформлення при збільшенні обсягу зовнішньоторговельних операцій, управління значними обсягами товаропотоків, управління ризиками, пов'язаними з обмеженими знаннями про експортерів/імпортерів і ланцюгами постачання, забезпечення якості даних їх точність і адекватність, визначення ролі та відповідальності економічних операторів, справедливе та ефективне стягнення митних платежів, виявлення зловживання або нецільового використання товарів, забезпечення дотримання правил класифікації та походження.

Відповідно Рішення 70/2008 / ЄС Європейська комісія щорічно готує звіт, за яким держави-члени повинні оцінити прогрес, досягнутий у координації впровадження ініціативи e Customs – електронна митниця. Комісія готує вичерпний звіт, що охоплює щорічні технічні операційні заходи та фінансові стратегічні цілі держав-членів в рамках проектів електронної митниці та допоміжних ініціатив.

Рішення 70/2008 / ЄС щодо безпаперового середовища для митниць і торгівлі, відоме як рішення щодо електронного митного оформлення, є ключовим законодавчим актом, пов'язаним з ініціативою електронної митниці, що сприяє переходу до сумісного електронного митного середовища з єдиною системою даних для полегшення зв'язку між митницями та суб'єктами господарювання.

Зміна динаміки середовища електронної митниці вимагає спільного центру високоякісної підготовки та консультацій щодо процедур ІТ-системи та митного законодавства.

Реформа електронної митниці залишається пріоритетом належного функціонування Митного союзу ЄС. Для досягнення цієї мети Комісія відіграє роль каталізатора у сприянні відкритому спілкуванню та співпраці між національними митними адміністраціями та представниками економічних операторів як на національному, так і на рівні ЄС.

Прагнення до досконалості та інновацій є лише однією з причин того, чому e Customs впроваджується у діяльність митниць. ІТ підтримка під час здійснення основних процесів надає можливість зосередитись на пріоритетах розвитку потенціалу.

Список використаних джерел:

1. 2017 E-CUSTOMS PROGRESS REPORT. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/2017_e-customs_annual_progress_report_for_europa_en.pdf

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ДОСВІД ОТГ ПРИКАРПАТТЯ

Баран М. П.

Все українське суспільство, починаючи з 2014 р., включене у процес реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, метою якого є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [1].

До принципів, які закріплені у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні й на основі яких здійснюється реформування місцевого самоврядування, належать такі: відкритості, прозорості та громадської участі; доступності публічних послуг; підзвітності й підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді та ін.

Оскільки місцеве самоврядування є однією з найефективніших форм місцевого управління, розвитку територій та відіграє значну роль у поєднанні в єдине ціле інтересів держави, суспільства та особистості, сприяє гармонізації прав і свобод людини й громадянина з інтересами держави і суспільства, закономірним є процес добровільного об'єднання територіальних громад. Реалізуючи бажання забезпечити якісні та доступні соціальні, публічні послуги та змогу приймати участь у розвитку держави шляхом самостійного вирішення проблем місцевого значення в Івано-Франківській області утворилося та функціонує 30 ОТГ.

ОТГ Прикарпаття будують спроможне місцеве самоврядування, запроваджуючи основні європейські принципи доброго врядування, ефективно застосовуючи цифрові технології. Критеріями, за якими визначається ефективність публічного управління внаслідок застосування цифрових технологій, є: рівень відкритості та доступності діяльності органів публічної влади, рівень довіри громадян до цих органів, ступінь залучення громадськості до прийняття публічно-владних рішень, рівень корумпованості органів публічної влади [2]. Цими критеріями керуються об'єднані територіальні громади області дотримуючись таких принципів, як верховенство закону, участь громадян у прийнятті рішень, налагодження зворотного зв'язку, забезпечення прозорості, відкритості, підзвітності, результативності, ефективності та ін.

Демократизація у місцевому самоврядуванні досягається завдяки підвищенню доступу громадян, інших фізичних та юридичних осіб до участі у прийнятті рішень, забезпеченню відкритості та прозорості діяльності ОМС, що сприяє підвищенню рівня довіри жителів до керівництва ОТГ, прискоренню розповсюдження інформації про діяльність ОТГ, підвищенню рівня доступності до інформації тощо. Варто зазначити, що

одними із перших кроків ОТГ Прикарпаття у поширенні демократії на місцевому рівні стало створення офіційних веб-сайтів.

Протягом 2018 року в Івано-Франківській області працювало 23 ОТГ, у 22 з яких функціонували офіційні сайти. Серед 7 новостворених громад Івано-Франківської області, які перейшли на прямі між бюджетні відносини з 2019 року, 3 вже розробляють веб-сайти.

Об'єднані територіальні громади Івано-Франківської області широко популяризують свою діяльність у соціальних мережах. 20 громад мають сторінки у мережі Facebook. Більшість ОТГ області мають групи (спільноти) для мешканців громад. Одна громада має сторінку в Instagram.

10 із 23 ОТГ видають друковані вісники на нерегулярній основі, інформація з яких дублюється на офіційних веб-сайтах.

Не зважаючи на значні позитивні зрушення ОТГ у впровадженні цифрових технологій для забезпечення відкритості та прозорості їх діяльності, все ще продовжують існувати фактори, які уповільнюють впровадження цифрових технологій у місцевому самоврядуванні. Такими факторами є невисокий рівень інформаційно-технологічного забезпечення адміністративно-управлінських процесів; системного підходу до впровадження електронного документообігу; низький рівень комп'ютерної грамотності окремих посадових осіб місцевого самоврядування, що актуалізує питання організації безперервного навчання та оцінки навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій; подекуди зберігаються проблеми організації широкомасштабованого доступу для користувачів і низькі показники якості доступу до Інтернету. Зменшення негативного впливу цих факторів сприятиме кращому впровадженню цифрових технологій, що позитивно впливатиме на ефективність та результативність діяльності ОМС.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження КМУ “Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні” від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

2. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління / Берназюк Олександр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ БОРТЬБИ ІЗ КОРУПЦІЄЮ

Аришнікова А. В.

29 січня 2019 року організація Transparency International опублікувала результати дослідження “Індекс сприйняття корупції” (ІСК) за 2018 р. Згідно з ранжируванням Україна дещо покращила свої показники. Її результат – 32 бали та 120 місце серед 180 країн. Таким чином Україна здобула ще 2 бали та піднялася на 10 місць (результат за 2017 рік – 30 балів, 130 місце). Але в 2018-му надія на істотний прогрес в боротьбі з корупцією

в нашій державі провалився, Символічне подолання десяти сходинок списку вгору навряд чи можна визнати достатнім, адже у нас в сусідах за рейтингом — Республіка Малаві з Південної Африки, Республіка Малі та Республіка Ліберія із Західної Африки. На думку цієї організації, антикорупційні заходи в Пакистані, В'єтнамі, Молдові, Нігерії, Ефіопії, Екваторі, Замбії, Перу, Сальвадорі, Єгипті, Вірменії, Алжирі, Республіці Котд'івуар, Танзанії ефективніші, ніж в Україні. Голова Правління Transparency International Делія Феррейра Рубіо наголошує на те, що Україна зараз є одним із ключових майданчиків боротьби проти корупції не лише в Європі, а й у всьому світі. Якщо антикорупційна діяльність в Україні зазнає поразки, це поставить під питання здатність всього світового громадянського суспільства змінювати загальноприйняті зловживання у країнах із перехідною економікою. [5]

Забезпечення більшої прозорості і використання інформаційних технологій є основними інноваціями в боротьбі з корупцією. Ключовою перевагою ІТ рішень є те, що вони дозволяють звичайним громадянам або контролюючим органам легко обробляти великі обсяги даних і виявляти підозрілі кореляції або угоди, які могли б бути приховані в великих масивах інформації. На наш погляд чим більше більше відкритих даних, тим більше незручних запитань, а значить залишається менше можливостей для махінацій з корупційними складовими, тобто відкриті данні можуть виступати одним із стримуючих чинників для реалізації різних тіньових схем.

Киргизька Республіка зобов'язала державні органи публікувати в ЗМІ і на своїх сайтах звіти про виконання бюджетів усіх рівнів, а також матеріали аудиторських висновків органу державного аудиту (за винятком інформації, що містить державну таємницю). Інформація про бюджетах доступна на веб-порталі “Відкритий бюджет”. [3]

Вірменія також представила інформацію про онлайн-інструменті візуалізації, який дозволяє громадянам простежувати державний бюджет по секторам, категоріям і витратним лініях, вниз, аж до конкретних проектів (включаючи інформацію про те, скільки з виділених коштів було вже витрачено і деталі укладених контрактів на закупівлю). [4]

Необхідно звернути увагу на те, що Естонія запустила інтернет-публікацію (<http://riigiraha.fin.ee>) даних бухгалтерського обліку всіх органів місцевого самоврядування з необмеженим публічним доступом для перегляду, скачування, порівняння та аналізу даних. Даний інтернет-ресурс дозволяє користувачам бачити, як розподіляються їх податки на різні завдання будь-якого місцевого органу управління і порівнювати цей розподіл з іншими місцевими органами управління, а також розраховувати суму первинних витрат в розрахунку на одного жителя. Надалі планується додати весь державний сектор і поіменно опублікувати контрагентів місцевих органів управління. З ініціативи уряду був запущений проект e-Estonia, в рамках якого жителі країни отримали доступ до електронних сервісів. Такі реєстри забезпечують зв'язок між державним та приватним сектором. [1]

У Грузії в 2010 була розроблена і запущена році Електронна програма для складання бюджету. Електронна програма дозволяє всім бюджетним установам планувати свої бюджети в електронному вигляді і тим самим спрощує і систематизує процес бюджетного планування; значно зменшує помилки в процесі розробки бюджету. Грузія перейшла до програмного складання бюджету з 2014 р. В даний час, внутрішньовідомчі веб-орієнтовані системи електронного бюджету і електронного казначейства використовуються для планування і виконання бюджету, і ці дві системи повністю узгоджені. [2]

В Данії кожен громадянин і бізнесмен мають особистий кабінет, за допомогою якого відбувається спілкування з державними органами в режимі реального часу. З 2015 р. всі громадяни зобов'язані спілкуватися з ними тільки через інтернет (в Данії 95% домогосподарств мають доступ до інтернету), кожен громадянин має цифровий паспорт (Digital ID), а всі держоргани і муніципалітети пов'язані в єдину мережу, що дозволяє взаємодіяти з усіма відомствами за допомогою єдиного особистого кабінету. Бізнес, крім комунікації, має можливість здійснювати всі операції через інтернет, отримувати виписки, оплачувати податки і відправляти звіти. Подібна система дозволяє щорічно економити 10-20% бюджету.

У рамках Закону США “Про економічне оздоровлення та повторні інвестиції (ARRA)” був створений веб-ресурс, який показував розподіл коштів, що фінансуються за рахунок ARRA (освіта, охорона здоров'я, житлове будівництво, і т.д.) Інформація ресурсу включає загальні суми контрактів, грантів і кредитів в рамках реалізації ARRA по кожному окремому штату. Вебсайт також дає можливість користувачам подавати скарги, якщо вони підозрюють випадки шахрайства в будь-якому з проектів.

Отже, проблема корупції є однією з зловоденних і актуальних питань не тільки для України, але і більшості країн світу. Аналіз показує, що для кожної країни притаманні свої технології для боротьби з корупцією. На наш погляд для України було б корисно, щоб такі сервіси як портал використання бюджетних коштів і портал планування бюджету стали офіційними постачальниками даних для органів контролю, наприклад, Аудиторської служби України, Генпрокуратури, Національного антикорупційного бюро, Міністерства внутрішніх справ.

Список використаної літератури:

1. Вахер Кен-Марті : в борьбе с коррупцией важен системный подход [Електронний ресурс]// Postimees : [газета]. – 26 сент. 2014 г. – Режим доступу: <http://rus.postimees.ee/2933515/vaher-v-borbe-s-korrupciej-vazhen-sistemnyj-podhod> – Назва з екрана.–Переглянуто: 10 квітня 2019р.

2. Третий раунд мониторинга. Грузия. Отчет о мониторинге. Стамбульский план действий по борьбе с коррупцией 25 сентября 2013 года [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.oecd.org/corruption/acn/GEORGIAThirdRoundMonitoringReportRUS.pdf>

3. The Methodology of the Corruption Perceptions Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi> – Назва з екрана.– Переглянуто: 5 квітня 2019 р.

4. Портал “Електронний бюджет” External debt [Електронний ресурс].– Режим доступу <https://budget.okmot.kg/en/>– Назва з екрана.–Переглянуто: 7 квітня 2019 р.

5. Портал “Открытый бюджет” [Електронний ресурс].– Режим доступу <https://budget.okmot.kg/en/>– Назва з екрана.–Переглянуто: 10 квітня 2019 р.

6. The Methodology of the Corruption Perceptions Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi>– Назва з екрана – Переглянуто: 12 березня 2019 р.

КРАУДСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Зінченко Г. К.

Краудсорсинг (англ. crowdsourcing, crowd – “натовп” і sourcing – “використання ресурсів”) – передача певних виробничих функцій невизначеному колу осіб (на підставі публічної оферти, без укладання трудового договору) [1]. Як правило, цей метод ефективно використовується бізнесом для вирішення виробничих завдань. Але в умовах розбудови в Україні “цифрового” суспільства з можливістю ефективно працювати, отримувати послуги від держави та спілкуватися з державними органами через електронні пристрої, можливість використання цього інструменту в публічному управлінні з кожним днем зростає.

Інструмент краудсорсингу не є новим, але саме цифровий простір, зокрема Інтернет, зробили його доступним, простим у використанні у багатьох сферах суспільної діяльності.

Першим кроком на шляху використання краудсорсингу у вирішенні завдань суспільства вважають уряд Британії, який оголосив нагороду за розробку методу обчислення довготи на морі. При чому у винаході методу мали брати участь всі охочі.

Сама ідея краудсорсингу почала поширюватися значно раніше, ніж виник сам термін. В 2004 році журналістом Джеймсом Шуров’ескі була видана книга “Мудрість натовпу”, в якій він доводив думку про те, що при правильно визначених умовах пошук рішення будь-якої проблеми за підтримки сукупних знань багатьох людей може бути більш ефективним інструментом, ніж використання знань та досвіду декількох їх представників.

Використання цього інструменту значно скоротило розбіг між професіоналами та аматорами в різних сферах та дозволило залучати для вирішення завдань у різних сферах так званий, “мережевий натовп”, окрім тих практичних завдань, які потребують спеціальної підготовки. Його ще можна охарактеризувати як “мережевий мозковий штурм”. Найяскравішим та найвідомішим прикладом використання краудсорсингу є написання Вікіпедії.

Як правило, до краудсорсингу залучаються ентузіасти, які працюють скоріше не заради отримання винагороди, а заради самореалізації. Результати їх роботи можуть бути значно пліднішими, ніж результати роботи обмеженого кола експертів. До того ж попросити допомоги у користувачів мережі значно дешевше, ніж наймати видатних експертів.

Однак, як і будь-який інший дослідницький метод, краудсорсинг має певні недоліки. Одним з таких недоліків є велика кількість ідей, що можуть висуватися, та можлива їх некорисність для справи, так званий “шум”. Але це також піддається коригуванню з допомогою оновлення методик використання краудсорсингу та правильно структурованим завданням.

Існує декілька сфер, де використовується краудсорсинг. По-перше, це вирішення певних задач у бізнесі. По-друге, вирішення соціальних або суспільних проблем. По-третє, обговорення політичних та державних проблем з обговоренням законопроектів, виробленням альтернатив для вирішення проблем розвитку регіону чи певної місцевості [2]. Саме третя сфера застосування повинна викликати живий інтерес органів публічного управління.

Регіональний рівень формування публічної політики має істотну перевагу перед державним рівнем тим, що проблеми, які вирішуються на цьому рівні, наближені до населення, що проживають на певній території, вони ближче, сприймаються та відчуваються гостріше. Тож, використання краудсорсингу для вироблення альтернатив щодо формування політики на регіональному рівні може дати реальні результати.

Способи, в які можуть бути запропоновані певні альтернативи вирішення нагальних проблем можуть бути різними: через спеціальні платформи е-демократії, у спеціальних розділах на веб-сторінках органів публічної влади, через соціальні мережі.

Оскільки під публічною політикою ми розуміємо цілеспрямований процес взаємодії органів публічної влади та громадськості щодо розробки стратегічного напрямку розвитку у певній галузі чи сфері, то використання краудсорсингу дозволить досягти ще однієї цілі публічної політики: вона точно буде спрямована на досягнення суспільних цілей та відповідати суспільним інтересам. Мережевий мозковий штурм буде корисно використовувати на декількох стадіях процесу вироблення політики: від визначення проблеми, через генерування та оцінювання альтернатив до моніторингу результатів.

Отже, не можна недооцінювати можливостей використання методу краудсорсингу органами публічного управління взагалі, і регіональними органами влади, зокрема, оскільки це по-перше, наближає владу до суспільства, по-друге, дозволяє швидко та більшими обсягами генерувати ідеї. Ефективність використання цього інструменту доведена бізнесом і маркетингом, тож органи публічної влади мають взяти його на озброєння та в подальшому застосовувати у своїй діяльності.

Список використаних джерел:

1. Краудсорсинг: Стаття Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B3> (дата звернення 15.04.2019)
2. Что такое краудсорсинг? URL: http://crowdsourcing.ru/article/what_is_the_crowdsourcing (дата звернення 12.04.2019)

ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Кравчук О. В.

Виклад основного матеріалу. Сучасне організаційне забезпечення експертно-криміналістичної діяльності в Україні не можна вважати повністю дієвим, оскільки існуючі державні структури здебільшого реалізують подібні функції в межах окресленої сфери діяльності.

Як показує практика, експертні підрозділи, зосереджені в різних міністерствах і відомствах, не забезпечують єдності ні в організації експертно-криміналістичної діяльності, ні в керівництві нею, ні в плануванні роботи, ні в реалізації основних функцій експертних підрозділів, форм їх взаємодії, ні, що дуже важливо підкреслити, в розробці та застосуванні єдиних методик експертних досліджень, ні в матеріально-технічному і кадровому забезпеченні. Тим часом в експертній діяльності повинні бути єдність цілей, змісту, форми, функцій, засобів і методів, відомча незалежність .

У зв'язку з викладеним, незважаючи на присутність в Україні державної кримінально-виконавчої служби, назріла гостра необхідність створення єдиної державної експертно-криміналістичної служби в Україні. Вона повинна включати в себе мережу експертних установ, організаційно виділених з деяких міністерств і відомств, за винятком установ Міністерства охорони здоров'я України, що має місце в багатьох країнах Європи і Азії.

Ідея створення єдиної державної експертно-криміналістичної служби не суперечить законодавству України. Об'єктивна передумова її створення полягає в тому, що не існує ніяких концептуальних засад експертно-криміналістичної діяльності, які обґрунтовують її поділ по відомствам. Створення такої служби дозволить вирішити цілу низку проблем, зокрема:

- 1) поліпшити умови роботи, науково-технічну оснащеність і підвищити ефективність експертної діяльності;
- 2) повністю виключити можливість впливу на експертів з боку зацікавлених органів та осіб;
- 3) ліквідувати деяку суб'єктивну позицію експертів, пов'язану з їх відомчою приналежністю, особливо коли це відомство пов'язано з розкриттям і розслідуванням злочинів;
- 4) поставити всі експертні установи та їх співробітників в рівні умови роботи;

5) ліквідувати міжвідомчі бар'єри і різні підходи до організації проведення судових експертиз;

6) створити більші експертні установи на місцях з більшими можливостями;

7) більш обґрунтовано регулювати чисельність експертів і їх спеціалізації за видами експертиз в судово-експертній установі, що обслуговує певне територіальне утворення;

8) підвищити ефективність управління діяльністю експертно-криміналістичних установ .

Створення єдиної державної експертно-криміналістичної служби вимагає виключення виробництва судових експертиз на платній основі.

Саме створення єдиної державної експертно-криміналістичної служби дасть можливість забезпечити експертів відповідними науково-технічними досягненнями і матеріальними ресурсами, що, в свою чергу, підвищить ефективність експертно-криміналістичної діяльності.

Система єдиної державної експертно-криміналістичної діяльності в Україні може мати наступну структуру:

– Державний департамент судових експертиз України з його центральним апаратом;

– обласні управління судових експертиз з їх структурними підрозділами.

Контроль якості оформлення висновку експерта повинен здійснюватися шляхом вибіркового рецензування за умови відбору копій заключень експертів безпосередньо перевіряючим співробітником підрозділу вищого рівня.

В даний час в експертно-криміналістичних підрозділах органів внутрішніх справ не передбачений контроль з боку його керівника за участю фахівців в слідчих діях. Тим часом, такий контроль необхідний для своєчасного залучення співробітників до участі в слідчих діях, якісного застосування криміналістичних засобів і методів, а також обліку та розподілу навантаження серед співробітників. Відповідно, подібний контроль слід передбачити і в нормативних актах держави.

У цілому, оцінка діяльності експертно-криміналістичних служб потребує вдосконалення. У зв'язку з цим необхідно відмітити, що слідчий, призначаючи експертизу, ставить задачу експерту, яка визначається низкою завдань. Діяльність експерта повинна оцінюватися якістю і повнотою вирішення цих завдань, тобто висновками в його укладенні. Так як доказове значення мають лише категоричні висновки, вважати поставлену задачу виконаною повністю можна за умови відповіді експертом на всі поставлені питання в категоричній формі. Отже, критерієм оцінки діяльності експерта є відповіді на поставлені питання в постанові про призначення експертизи. При цьому показником якості можна вважати кількість вирішених питань в категоричній формі від усіх поставлених.

Список використаних джерел

1. Шеремет А. П. Криміналістика : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / А. П. Шеремет. – Чернівці : Наші книги, 2008. – 440 с.
2. Федотова О. А. Експертно-криміналістичне забезпечення розкриття та розслідування злочинів: практика, досвід, проблеми / О. А. Федотова. – К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2014. – 47 с.

РОЗБУДОВА ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Брус Т. М.

Сучасне суспільство характеризується глобалізацією та інформатизацією. Поза сучасних глобальних тенденцій цифровізації (діджиталізації) не залишилась і Україна. Побудова нового інформаційного або, як ще його називають, “цифрового” суспільства ставить перед державним управлінням нові завдання та відкриває нові можливості. Невідповідність системи публічного управління сучасним викликам часу наражає їх на небезпеку зниження ефективності діяльності, збільшення витрат на виконання поставлених завдань, зменшення ефективності взаємодії з бізнесом та громадянами.

Цифровізація суспільства дозволить надати рівний досвід усім громадянам до інформації, послуг та знань, буде спрямована на підвищення якості надання послуг у різних сферах, дозволить значно підвищити ефективність, продуктивність та конкурентоздатність від використання цифрових технологій у всіх галузях економіки, буде супроводжуватися підвищенням рівня довіри і безпеки. Використання нових інформаційних технологій буде сприяти розвитку інформаційного суспільства та засобів масової інформації, а також підвищенням зв'язків з європейським та світовим середовищем шляхом використання єдиних цифрових стандартів.

Також цифрові технології відкривають нові можливості для залучення громадян до участі в суспільних та політичних процесах через використання таких інструментів електронної демократії, як е-парламент, е-голосування, е-правосуддя, е-медіація (досудове вирішення спорів), е-референдуми, е-консультації, е-петиції, е-політичні кампанії, е-опитування тощо.

Використання нових електронних технологій в публічному управлінні може здійснюватися у декількох стратегічних напрямках. Варто зупинити свою увагу на деяких з них, що Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та планом заходів щодо її реалізації, що були схвалені на початку 2018 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України:

1. Створення “цифрових” робочих місць для державних службовців, що передбачено. Зрозуміло, що не всі державні службовці зможуть працювати на цифрових робочих місцях. Це буде визначатись колом завдань і повноважень державних службовців, що скоріше буде пов'язане з надан-

ням послуг громадянам та бізнесу в режимі он-лайн. Однак, навіть часткове переведення робочих місць державних службовців у цифровий простір значно зменшить витрати на апаратне та організаційне забезпечення, утримання офісних приміщень, відрядження тощо. Але, у той же час, цей напрям пов'язаний з необхідністю формування цифрових навичок у державних службовців, що має стати одним із пріоритетів кадрової політики державної служби та місцевого самоврядування.

2. Запровадження концепції відкритих даних, згідно з якою певні дані мають бути вільними для використання та розповсюдження будь-якою особою, за умов дотримання правил атрибуції та (або) share-alike ліцензії. Певні позитивні зрушення у цьому напрямі вже були зроблені. Відповідно до Закону України “Про доступ до публічної інформації” № 2939-VI від 13 січня 2011 року та згідно з Постановою Кабінету Міністрів “Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних” № 835 від 21 жовтня 2015 р. було створено Єдиний державний веб-портал відкритих даних та працюють сервіси “Відкриті дані” на веб-сторінках деяких центральних органів виконавчої влади. Однак можливості цього інструменту як інструменту оцінки та контролю за роботою органів державної влади та публічного управління використовуються поки що не в повній мірі.

3. В контексті необхідності вирішення завдань поліпшення якості послуг, оптимізації кількості службовців та зменшення витрат особливого значення набувають так звані “цифрові” платформи, які дозволять спростити та оптимізувати внутрішні процеси в організації, поліпшити взаємодію з громадянами та скоротити фінансові та ресурсні витрати на виконання завдань. Найкориснішими моделями цифрових платформ, що можуть бути використані у публічному управлінні є “бізнес для уряду” (B2G), “споживачі для уряду (C2G), “уряд для бізнесу” (G2B), “уряд для уряду” (G2G). Саме завданням уряду є найскоріше використання цих моделей в своїй діяльності задля підвищення її ефективності.

4. Використання аналітики як неперервного та динамічного процесу збору та аналізу даних у всіх сферах дозволить отримати необхідну та структуровану інформацію для вирішення оперативних та ситуаційних завдань, розробки планів, програм, ініціатив тощо. Використання аналітики на всіх етапах діяльності органів публічного управління та у сфері надання публічних та адміністративних послуг, Постійний збір даних та їх швидка обробка з допомогою спеціальних інформаційних систем дозволять оперативно приймати актуальні та ефективні управлінські рішення.

Це лише частина тих завдань і викликів, що стоять перед Україною в контексті розбудови цифрового суспільства. Від швидкості реагування на ці виклики буде залежати відповідність України вимогам розвитку світової економіки, якість життя громадян та відповідність принципам функціонування демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 №67-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n14> (дата звернення 11.04.2019)
2. Цифрова адженда України на 2020 рік: проект. URL : <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення 12.04.2019)

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ – СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Біліченко А. П.

На сучасному етапі розвитку України питання державного контролю в різних сферах економіки набуває особливого значення. Для підвищення економічного рівня держави та соціальних стандартів необхідно шукати внутрішні джерела розвитку. Одним з таких можна вважати запобігання ухиленню від податків, економічним злочинам і, врешті-решт, налагодження ефективної податкової системи. Більшість із зазначених завдань покладено на нещодавно утворену Державну податкову службу (далі - ДПС) України. Саме тому дослідження її ролі як суб'єкта державного фінансового контролю має вагоме значення.

Деякі теоретичні аспекти даного питання відображено в працях В. Дем'янишина, М. Кучерявенка, Є. Білкової, О. Балашової, Г. Ісаншоної, С. Баканової та інших учених. Проте, ураховуючи динаміку змін, які відбуваються в державі, податковій сфері зокрема, зазначене питання потребує подальшого вивчення.

Слід зазначити, що ДПС була утворена шляхом реорганізації Державної фіскальної служби шляхом її поділу на дві служби – Державну податкову та Державну митну. Таким чином, ДПС є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС.

Н. Козьмук виділяє такі характерні ознаки, притаманні ДПС, правонаступнику Державної фіскальної служби України, як суб'єкту державного контролю:

- вона створюється в установленому законом порядку спеціально для здійснення управлінських функцій;
- її цільовим призначенням є практична реалізація державної політики в певній галузі чи сфері оподаткування, здійснення виконавчорозпорядчої (управлінської) діяльності;
- свою діяльність у межах наданої компетенції здійснює від імені держави;

– наділена для здійснення своїх завдань і функцій правом широкого застосування заходів державного, зокрема адміністративного, фінансового примусу й наявний спеціальний апарат примусу;

– це частка державного апарату, що має свою внутрішню структуру і штат;

– цей суб'єкт державної власності утримується, як правило, за рахунок Державного бюджету;

– має статус юридичної особи, є самостійним учасником адміністративно-правових відносин.

Відповідно до Положення про ДПС у сфері здійснення державного контролю на неї покладено такі завдання:

– здійснює контроль за дотриманням вимог податкового законодавства, законодавства щодо адміністрування єдиного внеску та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС;

– здійснює контроль за правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість;

– здійснює реєстрацію та веде облік платників податків, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводить диференціацію платників податків;

– здійснює контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пального та забезпечує міжгалузеву координацію у цій сфері;

Вищезазначений перелік завдань ДПС України як суб'єкта державного контролю не є вичерпним, проте він надає можливість зробити висновок про важливість зазначеного органу та його контрольних повноважень для діяльності держави, її соціального й економічного розвитку. Оскільки від ефективного контролю вказаної сфери суспільних відносин значною мірою залежить поповнення Державного бюджету України, що напряду впливає на економіко-правовий стан України та подальшу можливість євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України” від 18 грудня 2018 р. № 1200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-utvorennya-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-ukrayini-ta-derzhavnoyi-mitnoyi-sluzhbi-ukrayini>

2. Козьмук Н. І. Фіскальний контроль як інструмент забезпечення дотримання законодавства у сфері оподаткування / Н. І. Козьмук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 10. – С. 247–250. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_10_56

3. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України” від 6 березня 2019 р. № 227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-p>

*Секція 4. Проблемні аспекти маркетингу і організації
малого та середнього бізнесу в умовах сталого розвитку*

**РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ РЕГІОНІ**

Ватченко О. Б., Єссе О. І.

Сектор малого бізнесу посідає ключове місце в економіці за кількістю, зайнятістю та обсягом реалізації, згідно статистичних даних. У 2017 р. в Україні понад 95,5 % становили суб'єкти малого підприємництва, суб'єкти великого бізнесу склали 0,1 %, а середнього – 4,4 %. [2].

Дніпропетровська область друга за територією після Одеської в Україні. Займає 5,3 % площі території України та 7,6 % чисельності населення. За даними Державної служби статистики вона виробляє 244278 млн. грн. (у 2016 р.) продукції, що складає майже 10,3 % валового внутрішнього продукту (2385367 млн. грн. – у 2016 р.) [2].

За період 2013-2017 рр. кількість малих підприємств України збільшилась на 0,5%, незважаючи на те, що в натуральних показниках їх кількість зменшувалась. В Дніпропетровській області в період з 2013–2017 рр. за кількістю підприємств спостерігалась негативна тенденція до зменшення (рис. 1).

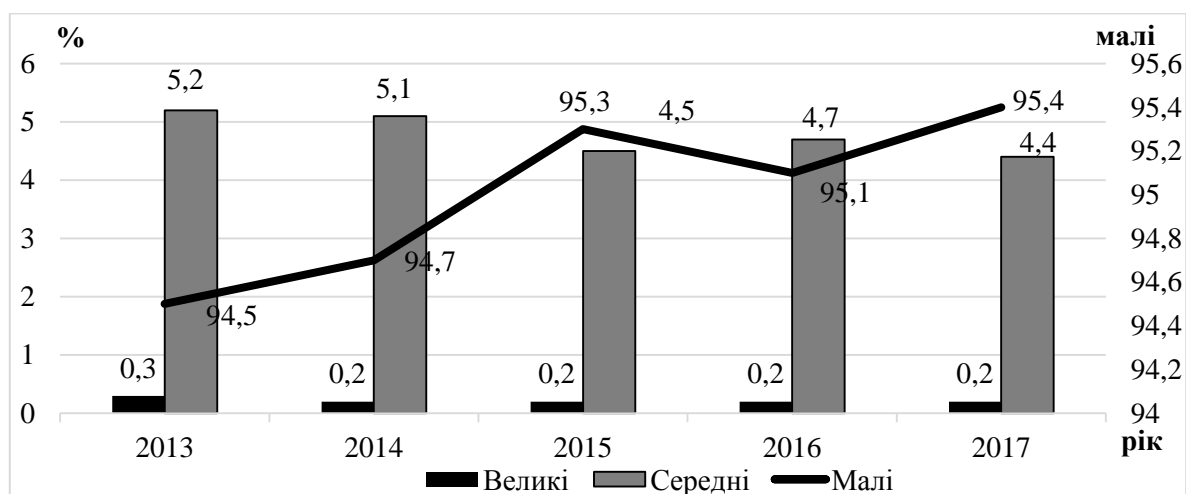

Рис. 1. Кількість підприємств за розміром по Дніпропетровській області в період 2013–2017 рр.

У 2017 р. обсяг реалізації великими підприємствами склав 2 923 381 млн. грн., середніми – 3 198 146 млн. грн. та малими – 1 463 334 млн. грн. На підприємствах усіх розмірів в національній валюті спостерігається тенденція до збільшення обсягів реалізації. У 2017 р. обсяг реалізованої продукції на великих підприємствах зріс на 1 205 990 млн. грн. в порівнянні з 2013 р. (1 717 391 млн. грн.), на середніх на 1 535 581 млн. грн. (у 2013 р. – 1 662 565 млн. грн.) та на малих підприємствах на 793 075 млн. грн. (у 2013 р. – 670 259 млн. грн.) [1].

Якщо розглядати динаміку обсягу реалізованої продукції в доларах США то бачимо іншу тенденцію (рис. 2). У 2017 р. обсяг реалізації великими підприємствами склав 19 197 млн. дол., середніми – 8666 млн. дол. та на малими – 4825 млн. дол.

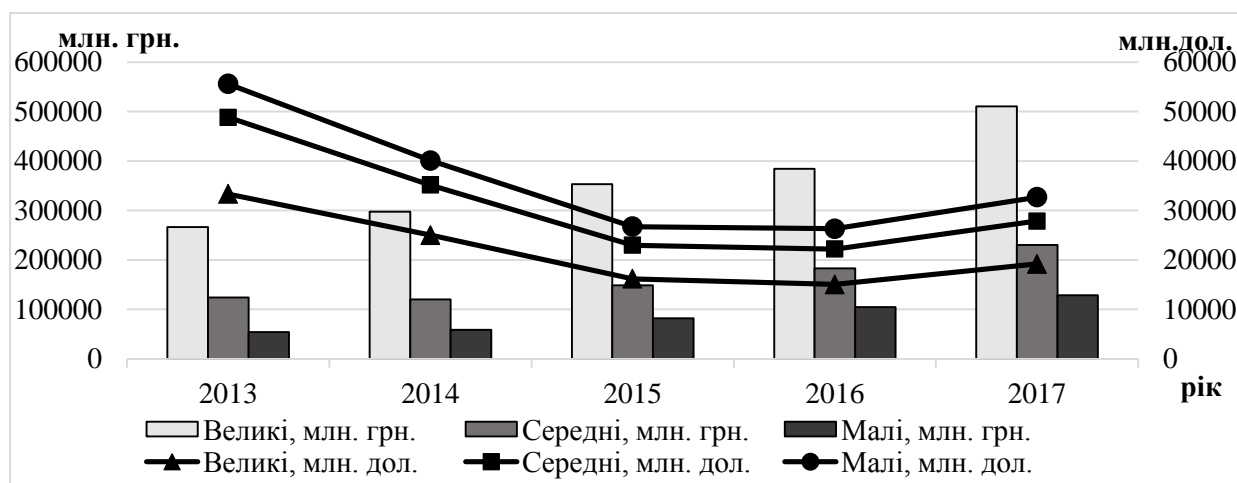

Рис. 2. Обсяг реалізованої продукції на підприємствах Дніпропетровської області в гривнях та доларах США за 2013–2017 рр.

На підприємствах спостерігається тенденція до зменшення обсягів реалізації продукції. На великих підприємствах у 2017 р. обсяг реалізованої продукції зменшився на 14 136 млн. дол. або на 42,4 % в порівнянні з 2013 р. (33 333 млн. дол.), на середніх на 6835 млн. дол. або на 44,1 % (у 2013 р. – 15 501 млн. дол.) та на малих підприємствах на 1959 млн. дол. або на 28,9 % (у 2013 р. – 6783 млн. дол.). Варто зазначити, що в період 2013–2015 рр. обсяг реалізації в доларах знижувався.

Якщо розглядати всі регіони України за показником розвитку малого бізнесу Дніпропетровська область знаходиться на передостанньому місці. За даними державної служби статистики у 2017 році обсяг реалізованої продукції склав лише 19,2 % від загального обсягу по всім малим підприємствам. У 2013 р. цей показник був 16,9 %, тобто відбулося збільшення на 2,6 %. Найявною проблемою є те, що мале підприємництво не розвивається в промислових регіонах країни. Так у Дніпропетровській області частка обсягу реалізованої продукції малими підприємствами у 2013 р. складала 12,2 %, а у 2017 р. 14,4 %, тобто збільшилась на 2,6 %. У Тернопільській області частка обсягу реалізованої продукції малими підприємствами у 2013 р. складала 13,0 %, а у 2017 р. 32,0 %, тобто збільшилась на 19 %.

Малий бізнес виконує значну роль в розвитку економіки регіону, забезпечення робочими місцями покращення соціального середовища. Особливо негативним явищем стало те, що значна кількість зареєстрованих підприємств не діють, а більша частина діючих займається швидко прибутковими видами діяльності, як посередницькі послуги та торгівля. Сьогодні

створення сприятливих умов в Україні для розвитку малого підприємництва являється проблемою.

Список використаних джерел:

1. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва Дніпропетровської області у 2017 році – Дніпро: Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2018. – 313 с.
2. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами. Державна служба статистики України. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Михальчук Л.В.

У сучасних умовах розвитку національної економіки ринок праці посідає центральне місце серед інших ринків країни, а проблеми запобігання безробіттю набувають особливої уваги. Через безробіття виникає замкнене коло проблем: міграція населення, зменшення рівня споживання, а відповідно, і виробництва, підвищення вимог до праці та її знецінення. Безробіття набуває масового характеру та становить реальну загрозу для державного та суспільного добробуту, воно призводить до зростання напруги на ринку праці, поширює розвиток вимушеної неповної та неформальної зайнятості [1].

Економічно активне населення – це частина населення обох статей, яка протягом певного періоду забезпечує пропозицію своєї робочої сили для виробництва товарів і надання послуг. Безробіття є складним соціально-економічним явищем, при якому частина економічно активного населення не має роботи й заробітку, тобто частина працездатного населення (від 15 до 70 років) не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання винагороди (заробітної плати) як джерела існування [3] й таким чином спостерігається перевищення пропозиції робочої сили над попитом.

Безробітними визнаються працездатні особи, які на даний момент не працюють, а також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють і зареєстровані як такі, що шукають роботу.

Розглянемо рівень безробіття населення в Україні за статтю в таблиці 1.

Загальна чисельність економічно активного населення в Україні за 2015–2018 рр. зменшилась на 158,4 тис. осіб, або на 0,9 %. При цьому у 2015–2017 рр. існувала тенденція до зменшення економічно активного населення, так у 2016 р. проти 2015 р. скорочення становило 142,8 тис. осіб або 0,79 %, одночасно чисельність безробітного населення збільшилася на 23,5 тис. осіб або 1,42 %. У 2017 році спостерігалася аналогічна тенденція, тобто чисельність економічно активного населення зменшувалася (зменшення становило 100,7 тис. осіб або 0,56 %), а чисельність безробітного населення продовжувало збільшуватися (збільшення становило 19,8 тис.

осіб або 1,18 %). Проте у 2018 р. відбулося зростання економічно активного населення у країні, воно становило 85,1 тис. осіб або 0,48% одночасно відбулося скорочення чисельності безробітного населення на 7,03% або 119,4 тис. осіб.

Таблиця 1

Рівень безробіття населення (за методологією МОП) за статтю, у 2015 році – 2018 рр. (у % до кількості економічно активного населення відповідної групи)

Показник	2015	2016	Відхилення	2017	Відхилення	2018	Відхилення
Усе економічно активне населення, тис.осіб, у т.ч.	18097,9	17955,1	- 142,8	17854,4	- 100,7	17939,5	85,1
жінки	8,1	7,7	- 0,4	7,7	0	9,1	1,4
чоловіки	10,1	10,8	0,7	11,1	0,3	10,1	- 1
Безробітне населення (за методологією МОП), тис.осіб, у т.ч	1654,7	1678,2	23,5	1698	19,8	1578,6	- 119,4
працездатного віку	1654	1677,5	23,5	1697,3	19,8	1577,6	- 119,7
Рівень безробіття населення, у % до економічно активного населення	9,1	9,3	0,2	9,5	0,2	9,7	0,2
Рівень безробіття, у % до населення працездатного віку	9,5	9,7	0,2	9,9	0,2	9,1	- 0,8

Аналіз рівня безробіття населення України у % до економічно активного населення за 2015–2018 рр. показав його зростання на 0,2 % кожного року протягом досліджуваного періоду. Проте аналіз рівня безробіття населення у % до населення працездатного віку свідчить про зменшення рівня безробіття у 2018 р. на 0,8 %, що свідчить про позитивність ситуації.

Отже, проблема високого рівня безробіття є ключовим питанням в ринковій економіці. Безробіття виступає актуальною проблемою, яка потребує негайного вирішення. Глибинний аналіз цього феномену допоможе у виробленні практичних рекомендацій, які можуть бути використані для розроблення та реалізації ефективної соціально-економічної політики, спрямованої на зменшення рівня безробіття до соціально допустимого рівня та підвищення зайнятості економічно активного населення. Основні напрями вирішення проблеми безробіття мають включати цілу низку заходів, зокрема: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів; запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці; реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості; сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств; забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових; створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних; легалізацію тіньової зайнятості тощо.

Список використаних джерел

1. Тарасова К. І. Статистичне дослідження проблем безробіття в Україні в регіональному розрізі / К. І. Тарасова // Економіка і суспільство. – 2018. – №14. – С. 745–752.

3. Про зайнятість населення Редакція від 31.08.2018 [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

4. Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Безробіття населення (за методологією МОП) за статтю, типом місцевості та віковими групами. Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org/>

5. Безробіття населення (за методологією МОП) за статтю, типом місцевості та віковими групами. Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org/>

ІНФРАСТРУКТУРНА ПІДТРИМКА ЯК ЧИННИК СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Пікуліна Н. Ю.

Підприємництво – це один з найважливіших секторів економіки держави. Тому розвиток саме підприємницької діяльності є показником розвитку економіки країни. Згідно ст. 43 Господарського кодексу України, “підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб’єктами господарювання (підприємствами) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку” [1].

Малий та середній бізнес являється базисом економіки розвинених країн. Їх частка у ВВП в країнах ЄС більше 50 % (в Італії – 70 %, Німеччині – 60 %, а Франції – 52 %), в Польщі – 47 % ВВП, а в Росії та Білорусі – 22 та 23 % відповідно. В Україні мале підприємництво знаходиться на етапі становлення (частка ВВП 12–14 %) та потребує значної підтримки [2].

Така ситуація у малому бізнесі зумовлена впливом наступних чинників: недоступність фінансово-кредитних ресурсів; податкове навантаження на бізнес; недостатня інформаційна та правова обізнаність суб’єктів підприємництва; відсутність мотивації до інвестиційної та інноваційної діяльності; територіальна нерівномірність розвитку малого підприємництва та недостатня роль малого підприємництва у формуванні місцевих ринків; недостатня розвиненість інфраструктури підтримки малого підприємництва. [3]

Згідно з Законом України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб’єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, пос-

луг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки [4]. Об'єкти інфраструктурної підтримки МСБ представлені на рис. 1

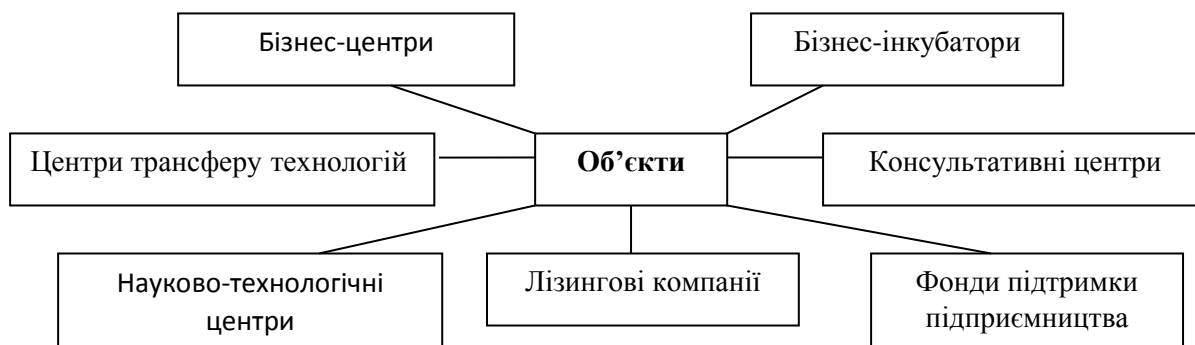

Рис. 1. Об'єкти інфраструктурної підтримки малого та середнього підприємництва.

Мережа об'єктів інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва в Україні характеризується позитивною динамікою протягом 2016–2017 рр. На 01.01.2018 р. до об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва в Україні належали: 333 бізнес-центри, 62 бізнес-інкубатори, 79 технопарків та індустріальних парків, 480 лізингових центрів, 173 фонди підтримки підприємництва, 1909 інвестиційних фондів та компаній, 724 інноваційних фондів та компаній, 2772 консультативно-інформаційних установ, 158 об'єктів інфраструктури створених за участі місцевих органів влади, 1706 громадських об'єднань підприємців, 545 координаційних рад [5].

Для збільшення ефективності функціонування елементів інфраструктури підтримки малого бізнесу необхідно:

- збільшити обсяги фінансування на проведення заходів, які стосуються розвитку мережі інфраструктури підтримки підприємництва;
- розробити та впровадити структуру державної акредитації сервісних установ інфраструктури, які надаватимуть сертифіковані навчально-консультативні послуги для підприємців;
- ввести систематизовані статистичні данні щодо роботи та розвитку об'єктів інфраструктури підтримки МСБ;
- забезпечити об'єкти інфраструктури висококваліфікованими кадровими ресурсами;
- впровадити міжнародний досвід оцінки результативності та ефективності функціонуючих об'єктів інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України – Редакція від 03.02.2013, підстава 50073-17 [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-175>

2. Турчак В. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу України / В. В. Турчак // Молодий вчений. – 2013. – №1 (01). – С. 39–44.

3. Пікуліна Н.Ю. Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні // Н.Ю. Пікуліна // Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет конференції . – 2016. – С. 20–21.

4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України 4618-VI від 22.03.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

5. Інституції, що забезпечують підтримку малого та середнього підприємництва [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=0ced3c9f-a057-4852-9072-151dd387356a&title=Institutsii-SchoZabezpechuiutPidtrimkuPidprimnitstva>

СУЧАСНИЙ МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Даценко В. В., Жихарева-Толстик А. О.

В сучасних економічних умовах освоєння світових, європейських ринків продукції, товарів та послуг українськими підприємствами потребує нових форм та підходів до розроблення ефективних стратегій маркетингу. Маркетинг розглядається як філософія підприємництва, яка узагальнена системою поглядів на можливість результативно використовувати накопичені прийоми і методи з метою зниження невизначеності в поведінці компанії у ринковому просторі.

Сучасні тенденції в маркетингу вимагають від маркетологів постійної фахової уваги, яка змінює підходи та потребує постійно удосконалювати наявні маркетингові стратегії та технології, адаптувати їх до нових умов, а також переосмислювати місце і роль маркетингової діяльності не тільки у сучасному світі, але й на перспективу. Такі тенденції в бізнесі та маркетингу потребують нових підходів, інструментів і навичок. В теорії та практиці маркетингу ці питання недостатньо розроблено та вивчено.

Необхідно зазначити, що в умовах інформаційної економіки, більш актуальним є маркетинг-мікс. А саме, маркетинг-мікс (англ. marketing mix) – комплекс заходів, які визначають позиціонування продукту на ринку. Зазвичай маркетинг-мікс складається з “чотирьох Р”: продукту, ціни, комунікації та системи просування товару (дистриб'юції). Сучасна ринкова економіка розширює маркетинг-мікс до “сьоми Р”. Маркетинг-мікс “сім Р”: продукт, ціна, комунікація, дистриб'юція, люди, процеси, фізична наявність.

На відміну від традиційної моделі маркетинг-міксу, яка включає чотири компоненти (“чотири Р” – продукт, ціну, комунікацію та дистриб'юцію), за Блумзом та Бітнером (англ. Blooms and Bitner) [1] розширена мо-

дель маркетинг-міксу, яка використовується, насамперед, для сфери послуг, включає додаткові компоненти:

– людей (англ. people) – усіх осіб, які безпосередньо або опосередковано причетні до споживання послуг: споживачів, працівників відповідної компанії, керівництво компанії, конкурентів компанії тощо;

– процеси (англ. process) – процедури та бізнес-процеси, які визначають споживання послуг (англ. customer management processes);

– фізичну наявність (англ. physical evidence) — визначає здатність надати послугу, а також визначає середовище, у якому послуга надається, фактично це реальна оцінка можливостей компанії та можливостей конкурентів.

Таким чином, при розгляді рітейл-маркетинг доцільно використовувати саме маркетинг-мікс “сім Р”.

Рітейл – це не тільки цифри та продажі, а й емоції та гарний сервіс. Він складається з детального обзору досліджень у сфері рознічного маркетингу; акцентує увагу не на споживачах, а на покупцях які приймають рішення стосовно придбання товару чи послуги.

Головними тенденціями, що стосуються маркетингу в Україні, є зростаючий вплив маркетингу на всі сфери людської діяльності, свідомість і поведінку людини, а також дедалі більш чутливе реагування маркетингу як системи на всі суттєві зміни у суспільстві.

Стратегічне розуміння необхідності змін, відокремлення структури, яка включає в себе різні функції, бюджет на три роки як мінімум і, як фінальна стадія, спільний бізнес-план з рітейліром, саме такий прогноз доцільно запропонувати для українського ринку.

Зростання конкуренції в глобальних масштабах призводить до складності входження на ринок молодих компаній через досить високі вхідні бар’єри.

Великі екологічні, сировинні, енергетичні проблеми, які вирішуються суспільством нині, значно змінили погляди на споживчу концепцію маркетингу, посиливши орієнтацію на громадські потреби й економічні ресурси.

Сучасний маркетинг складний через боротьбу з надмірною фрагментацією, насиченням товарами, які щодня з’являються на ринках. Саме це впливає на постійні зміни напряму сучасного маркетингу. Сучасний напрям в розвитку маркетингу – глобальний маркетинг – пов’язаний з його інтернаціоналізацією. Цей процес особливо характерний для великих транснаціональних корпорацій, які заходять і на український ринок. Ринок ними сприймається вже не як окремі сегменти, а як єдиний ринок.

З позицій глобального маркетингу світовий ринок розглядається як один великий ринок, при цьому враховуються і, по можливості, нівелюються культурні та інші національні особливості різних країн. Цей процес свідчить про загальне прагнення країн і окремих регіонів до економічної активності за межами своїх кордонів.

Стратегія глобального маркетингу повинна розроблятися на основі подібності маркетингових параметрів, що характеризують ринок різних

країн. Крім того глобалізація маркетингу вимагає уточнення термінології, пов'язаної з цим явищем.

На даному етапі розвитку суспільства набирає актуальності інший напрям розвитку маркетингу – “індивідуалізований маркетинг”, який характеризується детальним сегментуванням ринку, спрямованим на задоволення потреб конкретної людини. Індивідуалізований маркетинг пропонує створення діалогових баз даних зі споживачем.

Саме це й потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Барабанова В. В. Сучасний маркетинг: фактори, стан та перспективи розвитку / В. В. Барабанова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, вип. 1, Вінниця. – 2017. – С. 108–111.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Горященко Ю. Г.

Основна мета статистичного аналізу полягає у виявленні закономірностей, виявленні впливу одного явища на інше, констатації взаємозалежностей і взаємодії різних явищ. Статистичний аналіз - це процес вивчення та зіставлення отриманих цифрових даних між собою та з іншими даними, їх узагальнення. Через систему ознак і характеристик у процесі пізнання дослідник отримує фактичні дані про правопорушення та державні заходи протидії їм.

Маркетинг є однією із найважливіших систем управління підприємством, що передбачає врахування всіх процесів, які відбуваються на ринку, для прийняття господарських рішень. Однак основою для ухвалення обґрунтованих і ефективних управлінських рішень є результати, отримані в ході проведення маркетингових досліджень. Таким чином, головним способом отримання інформації, який використовує система маркетингу на підприємстві, є маркетингові дослідження. Вони є систематичним заходом щодо отримання оперативної інформації, які описують поточний або перспективний стан маркетингового оточення, а також аналіз і результати даних, необхідних для вирішення стратегічних і тактичних завдань, що стоять перед підприємством. Проведені маркетингові дослідження дають можливість отримувати конкурентні переваги, знижувати фінансові та комерційні ризики підприємницької діяльності, визначати відношення покупців до наданої послуги.

У наш час машинобудуванню як одному з найбільш пріоритетних напрямків розвитку промисловості України приділяється багато уваги. Це пояснюється тим, що машинобудівний комплекс реалізує досягнення науково-технічного прогресу і забезпечує комплексну механізацію та автоматизацію виробництва, випускаючи знаряддя праці для різних галузей на-

родного господарства. Проте на сучасному етапі розвитку світової економіки перед вітчизняними машинобудівними підприємствами постали проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку, збільшення частки експорту продукції та залучення додаткових фінансових і матеріальних ресурсів, що й визначило актуальність даного дослідження. Однією з нагальних проблем машинобудування є віднайти споживача та реалізувати власну продукцію в умовах системної кризи. Причин цьому є досить багато, зокрема повільне впровадження маркетингових досліджень, недостатня робота служб маркетингу та й взагалі недосконала організація маркетингу на окремих підприємствах машинобудування.

Зважаючи на значні галузеві особливості виробництва та реалізації машинобудівної продукції, ефективним інструментом стратегічного розвитку підприємств є використання маркетингової концепції в своїй практичній діяльності. Управління маркетингом передбачає здійснення дослідницьких функцій, організацію планування і прогнозування маркетингових заходів, проведення аналізу, координації й узагальнення досвіду роботи маркетингових служб з урахуванням змін у зовнішньому та внутрішньому ринковому становищі з метою підвищення прибутковості виробництва та діяльності підприємства в цілому.

Одним з важливих елементів системи маркетингу машинобудування є рекламна діяльність, що полягає в зборі, обробці і наданні споживачу точної інформації щодо продукції підприємств. Необхідним для формування ефективно діючого комплексу маркетингових досліджень є розвиток комунікаційної складової, яка полягає в обміні зібраною інформацією з ринком збуту (цільовою аудиторією), співпраці машинобудівних підприємств із товаровиробниками щодо вивчення попиту. Наявність маркетингової інформаційної системи дозволяє підприємству постійно оновлювати бази даних, здійснювати обробку інформації та її зберігання як основи для нарощування конкурентних переваг.

Об'єктивна оцінка ринкового становища, коректне моделювання і прогнозування процесів ринкової діяльності неможливе без допомоги статистичних методів, що дозволить машинобудівному підприємству досягти успішної реалізації маркетингової стратегії. Використання методів багатомірного статистичного аналізу сприятиме виявленню латентних закономірностей у маркетинговій діяльності, вивченню її структури і прийняттю на основі отриманої аналітичної інформації ефективних управлінських рішень.

Наявність маркетингової інформаційної системи дозволяє підприємству постійно оновлювати бази даних, здійснювати обробку інформації та її зберігання як основи для нарощування конкурентних переваг. У цьому разі інформація може використовуватися в діяльності підприємства і як самостійне джерело прибутку, і як допоміжний засіб його отримання, що сприяє оптимізації бізнес-процесів.

Отже, найбільш актуальним видається рішення проблеми проведення таких маркетингових досліджень, які б дозволяли уникнути неточних оці-

нок, високих ризиків і непродуктивних затрат праці та часу. У сучасній ринковій економіці постійно підвищуються вимоги до адаптаційних можливостей підприємств, через це стають неефективними чисто механічний збір даних і недотримання послідовності етапів процесу маркетингових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Руденко Ю. В. Багатомірний статистичний аналіз в управлінні маркетинговою діяльністю машинобудівних підприємств / Ю. В. Руденко // Економіка промисловості, 2012. – № 3–4. – С. 283–290.

2. Іванов Ю. Ф. Поняття статистичного аналізу та його основні завдання / Ю.Ф. Іванов // Кримінологія, 2006. – №8. – С. 140.

3. Нянько В. М. Роль маркетингових досліджень в управлінні машинобудівними підприємствами / В. М. Нянько // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2014. – №1. – С. 232–243.

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ СОЦІОЕКОЛОГОЕКОНОМІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Ільченко В. М.

Одним із головних пріоритетів України є збалансований розвиток економіки та добробут її громадян. Наразі країна перебуває у стадії пошуку власного підходу до вдосконалення проблеми соціально-економічного та екологічного розвитку регіону. Збалансований розвиток потребує формування соціальної держави та покращення рівня екологічної освіти й культури для формування нового погляду громадян України на природоохоронний світогляд.

Які б не були економічні вигоди - вони не будуть ефективними, якщо зростатимуть показники захворюваності та смертності населення, погіршуватиметься здоров'я як фізичне так і психічне, відбуватиметься деградація навколишнього середовища.

На сьогодні проблеми збалансованості набувають особливої актуальності в період інтеграції України до Європейського Союзу. Тому необхідно розробляти низку програм та стратегій для покращення соціально-економічного розвитку на регіональному рівні та не залишати поза увагою екологічний розвиток, тому що природокористування лежить в основі всієї економіки.

Проблеми збалансованості розвитку регіонів знайшли своє відображення в працях українських вчених, серед яких: О. І. Амоша, К. А. Артюшок, В. М. Геєць, В. Н. Василенко, З. М. Бурик, А. І. Благодарний, В. В. Трофимова, О. Ф. Новікова. Незважаючи на значну кількість досліджень дана проблема і сьогодні є предметом наукових дискусій.

Розглядаючи регіон як економічну систему, з урахуванням необхідних екологічних обмежень, можна вважати, що збалансованість регіону — це

опір його економічної системи зовнішнім впливам, здатність її зберігати себе в умовах різних структурних перетворень. При цьому необхідно мати на увазі, що система є збалансованою, якщо збалансовані є всі її підсистеми. Іншими словами, збалансованість регіону припускає збалансованість усіх його галузей, підприємств і територіальних утворень.

На нашу думку, збалансований (сталий) розвиток регіону – такий розвиток регіону, коли різні види діяльності суспільства не виходять за рамки раціонального природокористування, та здатністю екосистеми відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність не лише теперішніх, а й майбутніх поколінь. Сталий розвиток розглядається як такий, що не тільки породжує і сприяє економічному зростанню держави, а й справедливо розподіляє його результати, відновлює довкілля та сприяє подоланню бідності.

Перехід до сталого розвитку, необхідність якого вже усвідомили країни світу, є дуже важливим і для нашої держави. Метою переходу України до сталого розвитку є забезпечення високої якості життя нинішнього і майбутніх поколінь шляхом збалансованого соціально-економічного і екологічного розвитку, відтворення навколишнього природного середовища, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу країни, забезпечення охорони здоров'я людини, її екологічної та соціальної захищеності.

На сьогодні основною метою економічного розвитку більшості країн світу і їх регіонів є поліпшення якості життя населення. Тому процес соціально-економічного розвитку включає три найважливіші складові:

- підвищення доходів, поліпшення здоров'я населення і підвищення рівня його освіти;

- створення умов, сприяючих зростанню самоповаги людей у результаті формування соціальної, політичної, економічної і інституційної систем, орієнтованих на пошану людської гідності;

- збільшення свободи людей, зокрема їх економічної свободи.

Для ефективного функціонування регіону необхідно дотримуватись положень сталого розвитку територій, що передбачає взаємозв'язок економічних, екологічних та соціальних чинників та являється причиною розв'язання складних завдань, пов'язаних із збереженням та раціональним використанням природних ресурсів.

Системне узгодження і баланс екологічного, економічного і соціального розвитку – завдання величезної складності. Зокрема взаємний зв'язок соціальної та екологічної складових приводить до необхідності збереження однакових прав сьогоднішніх і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів.

Взаємодія соціальної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства, взаємозв'язок природоохоронної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля. Вирішення цих завдань – найголовніший

виклик сьогодення для національних урядів, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

Отже, реалії вітчизняної системи управління сталим розвитком свідчать про відсутність стимулюючої дії економічних регуляторів, їхню неспроможність спонукати природокористувачів до впровадження екологічно безпечних способів ведення господарства. Всебічний аналіз сталого розвитку України дає можливість виділити негативну тенденцію в усіх вимірах цього розвитку: економічному, екологічному та соціальному.

Для сталого розвитку регіонів необхідно, перш за все, визначити ставлення до українського простору і визнати важливість благополуччя українських регіонів для створення процвітаючої української нації і держави.

Список використаних джерел:

1. Ільченко В. М. Збалансованість вимірів сталого розвитку на регіональному рівні / Л. В. Громоздова, В. М. Ільченко // Збірник наукових праць: Стратегія економічного розвитку України. – Київ : КНЕУ, 2017. – №40 (74). – С. 5–14.

2. Згуровський М. З. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти : ч. 2 / М. З. Згуровський. – 2010. – С. 15–38.

3. Сталий розвиток регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://activity.wdc.org.ua/ukraine/Isd_ukr-2400dpi-10.pdf

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гуртова Н. В.

На сучасному етапі розвитку в умовах глобалізації економічних відносин, лібералізації механізмів державного регулювання економіки, загострення конкуренції товаровиробників, диференціації запитів споживачів, скорочення життєвого циклу продукції основою конкурентного успіху підприємства, однією з головних передумов тривалого виживання і стійкого розвитку підприємства на ринку є ефективна робота його маркетингових підрозділів. Невід'ємною частиною інформації для прийняття рішень власником підприємства щодо розвитку бізнесу є інформація про проблеми маркетингової діяльності: явні та приховані, пов'язані з внутрішнім та зовнішнім середовищем підприємства. Їх несвоєчасне виявлення та вирішення може перешкоджати реалізації планів стратегічного розвитку підприємства.

В Україні практична реалізація діагностичної функції економічного аналізу стосовно процесу маркетингової діяльності випереджає розвиток його теоретичних основ як функції економічного аналізу. Це негативним чином впливає на його методичне забезпечення, яке, в свою чергу, гальмує його широке практичне використання. Існує відчутний дефіцит доступних методичних розробок діагностичного дослідження маркетингової діяльності підприємств, які б дозволили дослідити причинно-наслідкові зв'язки

проблемних та кризових ситуацій, дати об'єктивну оцінку ефективності процесу маркетингу підприємства в поточних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища, а також виявити потенційні можливості та загрози розвитку підприємства.

Окремі аспекти аналізу маркетингової діяльності розглянуті українськими та російськими дослідниками: М. І. Бакановим, М. Т. Білухою, О. С. Бородкіним, Ф. Ф. Бутинцем, Б. І. Валуським, С. Ф. Головим, З. В. Гуцайлюком, І. П. Житною, З. В. Задорожним, Т. П. Карповою, Г. Г. Кірейцевим, М. В. Кужельним, Б. М. Литвином, М. Р. Лучко, Є. В. Мнихом, М. С. Пушкарем, В. В. Сопко, В. І. Ткачем, М. В. Ткачем, Д. У. Ураковим, І. Д. Фаріоном, М. Г. Чумаченко, С. І. Шкарабаном, О. О. Гетьман, В. М. Шаповал, Г. В. Савицькою. Відомим німецьким дослідником процесу здійснення маркетингового аналізу є А. Прайснер, який є автором більше 20-ти книг та багатьох публікацій маркетингової тематики.

Актуальним сьогодні є дослідження маркетингових проблем підприємства, яким приділено меншої уваги в порівнянні з іншими бізнес-процесами. Зважаючи на важливість ефективного здійснення процесу маркетингу на підприємстві слід приділити окрему увагу реалізації діагностичної функції економічного аналізу, яка дозволить поліпшити процес своєчасного виявлення проблем у маркетинговій діяльності.

Від ефективної роботи маркетингових підрозділів залежить швидкість адаптації підприємства до ринкових умов, вміння використовувати нові можливості на ринку, своєчасне виявлення змін існуючих чи можливості виникнення нових потреб споживачів, шляхи їх задоволення більш ефективним, ніж конкуренти, способом. За своєю суттю маркетингова діяльність спрямована на визначення поведінки підприємства на ринку, освоєння цільових ринків, створення новий товарів та брендів, формування цін, комунікаційних і збутових систем.

Здійснення аналізу маркетингової діяльності є актуальним для всіх підприємств, а особливого значення він набуває для підприємств-виробників товарів масового вжитку, які досить швидко відчують результати помилок в маркетинговій сфері. Для таких підприємств невчасне виявлення проблем в маркетинговій діяльності та їх подолання може призвести до втрати ринкової частки, зменшення обсягів реалізації продукції та кризового стану, банкрутства.

Актуальність виявлення маркетингових проблем для виробників товарів широкого вжитку, або *FMCG*, пов'язана з особливостями цієї товарної групи. *FMCG* – це абревіатура товарної групи (з англ. *fast moving consumer goods*), під якою розуміють товари повсякденного попиту: продукти харчування, побутової хімії, тощо, і яка використовується на практиці як за кордоном, так і в Україні. До товарної групи *FMCG* відносяться недорогі товари з високою оборотністю, які реалізуються в торгових точках всіх типів. Фахівці, які працюють з такими товарами, дали їм назву “фастмувери”, яка якнайкраще відображає їх природу, а саме високу оборотність. Саме по-

няття “фастмувер” (з англ. fastmover) – це термін, запозичений з професійного сленгу. Слід вказати на те, що товарна група FMCG є однією з найдинамічніших в сучасному бізнесі, яка характеризується тенденцією до посилення конкурентної боротьби.

В цілому слід відмітити певну вузьковекторність у дослідженні процесу маркетингової діяльності підприємств. Основний акцент, як правило, робиться на внутрішній складовій маркетингової діяльності, зовнішній складовій приділяється недостатньо уваги. Така недооцінка впливу зовнішніх факторів, а ще гірше – відсутність розгляду внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на здійснення маркетингової діяльності у їх взаємозв’язку, призводять до серйозних помилок в управлінні та втрат ринкових можливостей. Це, в свою чергу, призводить до появи проблем в різних напрямках діяльності підприємства, їх несвоєчасного виявлення та подолання. Отже, підвищення уваги власників до проблем у маркетинговій діяльності підприємств цілком логічним і доречним.

Розглянемо основні типи проблем маркетингової діяльності, з якими зустрічаються підприємства, згруповані нами наступним чином:

- Відсутність або нестача ресурсів для здійснення маркетингової діяльності;
- Відсутність маркетингових стратегічних цілей;
- Втрата можливостей у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства;
- Проблема вибору при прийнятті адекватних економічних рішень.

Світовий досвід свідчить, що для підприємств особливої важливості набуває уміння швидко перебудуватися, не втратити нові можливості розвитку, що виникають при змінах ситуації на ринку, своєчасно виявити зміни існуючих чи можливості виникнення нових потреб споживачів та знайти шляхи їх задоволення більш ефективним, ніж конкуренти, способом. Зміни в ринковому середовищі та потреба в пристосуванні підприємств до них вимагають особливої уваги до здійснення аналізу маркетингової діяльності.

Подальшого дослідження вимагають проблеми організаційно-методичного характеру, а саме – методичному забезпеченню реалізації діагностичної функції економічного аналізу маркетингової діяльності та питань його організації. Це сприятиме вирішенню проблем практичного характеру, розвитку та удосконаленню економічного аналізу маркетингової діяльності, формуванню проблемного мислення як у аналітиків, так і власника підприємства та керівників різних рівнів.

Список використаних джерел:

1. Прайснер А. Сбалансированная система показателей в маркетинге и сбыте. – Москва: Издательский Дом Гребенникова, 2006. – 304с.

2. Черемисинов В. Диагностика продаж и постановки маркетинга [Електронний ресурс] // Управление сбытом. – 2005. – № 4. – Режим доступу : <http://www.vente-ecole.ru/articles.html#diag>. – Заголовок з екрана.

3. Drucker Peter. Management: tasks, responsibilities, practice. New York. Harper & Row 1973, p. 64–65.

4. Юрківська Л. Й. Сучасні підходи до економічного аналізу маркетингової діяльності на підприємствах-виробниках товарів масового вжитку. – Житомир: Міжнародний збірник праць. Випуск 3(9), 2018. – С. 232–239.

МАРКЕТИНГ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Фещенко О. М.

В умовах загострення конкуренції як на внутрішньому, так і особливо на зовнішніх ринках, найголовнішим засобом досягнення успіху у вітчизняних виробників продукції в конкурентній боротьбі є підвищення її конкурентоспроможності. Організація діяльності вітчизняних підприємств на сьогоднішній день вимагає обґрунтованих раціональних дій, оскільки не тільки зовнішнє середовище, але й самі підприємства та їх товарне пропонування під впливом часу та обставин істотно змінюються.

Слід зазначити, що в теорії маркетингу дотепер не існує чіткого розмежування понять “товар” і “продукт”. Наявність широкого кола дефініцій понять “товар” та “продукт” ускладнює формування чіткого визначення та встановлення різниці між поняттями “товарна політика” та “продуктова політика”.

Займаючись підприємницькою діяльністю, товаровиробник може досягти успіху, якщо його бізнес матиме певні переваги поряд з бізнесом іншого конкурента. Добраякісна конкуренція – фундаментальна основа успішного розвитку і функціонування ринку. Тому саме виробництво високоякісної конкурентоспроможної продукції може сприяти підвищенню ефективності роботи підприємства та посилювати його конкурентні ринкові позиції.

Вагомий внесок у вирішення проблеми впровадження маркетингу в практику господарюючих суб'єктів внесли: Ф. Котлер, Г. Амстронг, І. Ансофф, Є. Дихтль, Ж. Ламбен, Р. Ланкар, М. Портер, В. Прауде Р. Фаатхутдінов та інші. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємства та його продукції з урахуванням українських реалій розглядаються у наукових працях вітчизняних вчених, таких як: Л. Балабанова, А. Войчак, Є. Голубков, В. Кардаш, С. Литвиненко, Л. Романенко, Г. Гоголь та інших.

Метою дослідження є розробка теоретичних і практичних засад щодо забезпечення дії маркетингового механізму підвищення конкурентоспроможності продукції, який би відповідав конкурентним позиціям підприємства та його маркетинговому спрямуванню.

Маркетинг повинен передбачати пошук можливостей і найбільш оптимальних варіантів виробництва та збуту конкурентоспроможної продукції відповідно до потреб та очікувань споживачів, а також можливостей задоволення попиту на ринку, враховуючи вплив часу та зміни ринкових умов. Маркетинг повинен бути спрямований на виявлення потенційних ринків, їх сегментів, привабливих економічних можливостей, адаптованих до ресурсів та ноу-хау виробничого підприємства.

Конкурентоспроможність є важливою економічною категорією, так як відображає економічні, науково-технічні, виробничі, організаційні, управлінські, маркетингові та інші можливості підприємства. Ці можливості реалізуються в продукції та послугах, що конкурують з аналогами на внутрішньому і зовнішньому ринках. В сфері економіки конкурентоспроможність розглядається на різних рівнях, оскільки суб'єктами конкурентної боротьби можуть виступати: продукція, підприємства, галузі, корпорації, окремі країни та їх групи. При цьому конкурентоспроможність виступає не сама по собі, не як самоціль, а як засіб для створення визначеного товару (продукції), послуг різного виду [1].

Знаходження, аналіз та узагальнення існуючих визначень конкурентоспроможності продукції дозволяє охарактеризувати поняття як комплекс споживчих та вартісних характеристик, які конкретизують її успіх на ринку, тобто спроможність саме даного виду продукції бути обміненим на гроші в умовах широкої пропозиції до інших конкуруючих товаровиробників [1].

Процеси забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємства – це сукупність систематизованих та впорядкованих дій, які спрямовані на підтримання та розвиток необхідного рівня переваг для досягнення стратегічно важливих цілей функціонування підприємства. Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності передбачає використання інструментів маркетингу, способів їх поєднання та діючої маркетингової концепції з метою посилення конкурентних позицій підприємства та його продукції. Застосування певних маркетингових заходів у сфері забезпечення конкурентоспроможності залежить від конкретних організаційно-технічних, соціально-економічних, правових та інших зовнішніх і внутрішніх чинників функціонування підприємства [2].

На організаційному рівні вплив маркетингу на процес створення конкурентоспроможної продукції визначається узгодженістю цілей і задач його підрозділів в межах обраної концепції, ефективності їх основної діяльності. З позицій маркетингу це: налагодження довготривалих взаємовигідних партнерських відносин з усіма суб'єктами ринку для оцінки ефективності маркетингової програми; побудова маркетингових відносин з підприємствами, що реалізують сировину для виробництва; відповідність вимогам соціально-відповідального маркетингу при спеціалізації на екологічно чистій продукції.

Таким чином, маркетингове забезпечення процесу створення конкурентоспроможної продукції включає аналіз даних, отриманих із маркетин-

гової інформаційної системи та проведення патентного пошуку щодо можливостей використання об'єктів промислової власності при створенні продукції, з урахуванням стадій життєвого циклу.

Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності передбачає використання інструментів маркетингу, способів їх поєднання та діючої маркетингової концепції з метою посилення конкурентних позицій підприємства та його продукції.

Список використаних джерел:

1. Курбацька Л. М. Маркетинговий механізм забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції //Ефективна економіка. – № 3. – 2013.

2. Лыщенко Е. Г. Проблема конкурентоспроможности предприятий // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 8. – 128 с.

ІНОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ МАРКЕТИНГОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Нехай О. М., Жадько К. С.

Сьогодні науково-дослідницька увага науковців-маркетологів, економістів, практиків у сфері управління підприємствами, суб'єктами малого і середнього бізнесу зосереджена на визначенні основних напрямів формування цін задля досягнення і розвитку необхідних конкурентних переваг в умовах маркетингових інноваційних перетворень.

Складним питанням встановлення цін у системі маркетингу підприємств різних галузей присвячено праці вітчизняних та закордонних науковців-економістів, маркетологів, таких як: М. Голованова, І. М. Герасименко, І. З. Должанський, Т. О. Загорна, В. М. Ращупкіна, М. К. Колісник, Н. С. Косар, Є. В. Крикавський, М. С. Пашкевич, К. Е. Сміх, Л. І. Третьякова, О. О. Удалих, С. М. Шагоян.

Комплексні процеси ціноутворення на продукцію підприємств охоплюють такі функціональні сфери діяльності, як логістику постачання і дистрибуції, організацію науково-дослідницьких робіт, забезпечення необхідного рівня сервісу та експлуатації обладнання. Це вимагає урахування нормативно-правових факторів та відповідного інформаційного забезпечення процесу маркетингового ціноутворення в сучасному динамічному економічному просторі.

У Законі України “Про ціни і ціноутворення” окреслено комплекс підходів до організації цінової політики та особливості регулювання відносин, що стосуються визначення цін з урахуванням механізмів державного регулювання і моніторингу за ціноутворенням. Законом окреслюються економіко-правові компоненти основних напрямів державної цінової політики, встановлюються повноваження органів місцевого самоврядування у

сфері ціноутворення, висвітлюються повноваження органів виконавчої влади (Кабінет Міністрів України) щодо формування, встановлення та застосування цін. У процесі організації маркетингового ціноутворення на підприємствах України, підприємствах малого і середнього бізнесу слід урахувати встановлення вільних і державних регульованих цін.

Ефективне встановлення цін на продукцію підприємств на маркетингових засадах сприяє підвищенню потенціалу стратегічної конкурентоспроможності підприємств. У цьому контексті в організаційній маркетинговій системі доцільно застосовувати інноваційні методи активізації потоку продажів задля підвищення маркетингових цінностей для цільових споживачів.

Ми вважаємо, що під час встановлення цін на продукцію підприємств металургійної, гірничодобувної галузі, машинобудування з урахуванням інноваційного вектора розвитку товарного асортименту доцільно застосовувати маркетингову стратегію цінового проникнення на цільові ринки з урахуванням можливих антидемпінгових обмежень та особливостей державного регулювання цін на певних географічних ринках та їх сегментах. Також доцільно застосовувати різновиди маркетингових цінових стратегій щодо показників ціна – якість, коли можливе відносно товарів-аналогів диференціювання ціни згідно з певним рівнем якості, формування цінових переваг та балансування значення ціни стосовно корисного ефекту.

Сучасне ціноутворення має враховувати функціонування пошукових систем, наприклад, компанії Google, коли у порівнянні цін можна використовувати великий каталог сайтів, інноваційну технологічну лінійку інформаційного сервісу, чіткий пошук та видачу порівняльних цінових пропозицій за відповідними ключовими запитами. Споживачі відмічають зручність, високу швидкість пошуку та якість надання цінових пропозицій у системі Google, про що свідчать позитивні відгуки і рекомендації задоволених споживачів. Порівнюючи цінові пропозиції економічних і соціальних агентів, споживачі з усього світу користуються технологічними здобутками, що виникають під час перехресного просування таких сервісів, як електронна пошта Gmail, програма перегляду книг Google Book Search, пошукова реклама в мережі Інтернет.

Отже, в умовах інтерактивної маркетингової бізнес-взаємодії доцільно поглиблювати й удосконалювати методи, процедури, механізми та стратегії ціноутворення на продукцію підприємств різних галузей, що має відбуватися на маркетингових конкуруючих засадах з урахуванням конфігурації фундаментальних сил ринку та інформаційної підтримки.

У роботі запропоновано інноваційні підходи маркетингового ціноутворення на продукцію підприємств України, що базується на застосуванні інтеграційних, динамічних підходів до маркетингового ціноутворення та запровадженні стратегічних рішень стосовно рівня цін, що дозволяє підвищити ефективність управління операційно-комерційною діяльністю підприємства. Удосконалено теоретико-методичні засади маркетингового ці-

ноутворення на продукцію підприємств різних галузей в умовах інтерактивної бізнес-взаємодії. Перспективи подальшого розвитку у даному напрямі полягають у пошуку оптимальних динамічних інтерактивних інструментів, що визначають сутність і структуру маркетингового ціноутворення у темпоральному ринковому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI, зі змінами і доп. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>
2. Голованова Майа. Динамічне ціноутворення як інструмент задоволення потреб вузьких сегментів ринку. *Маркетинг в Україні*. 2016. №6 (99). С. 18–19.
3. Касян С.Я. Конкурентні засади політики ціноутворення українських підприємств. *Академічний огляд*. 2006. №1. С. 43–45.

ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Падерін І. Д., Новак Є. Е.

Використання консультантів малими підприємствами – нова тенденція в діловому світі. Так як займатися діловою активністю стало складніше, необхідність у допомозі ззовні зростає. Керівники невеликих підприємств, які хочуть залишатися конкурентоспроможними, повинні розглянути можливість використання консультантів поряд з такими представниками допоміжних служб, як банкіри, юристи, бухгалтери і торгові агенти. Невеликі підприємства використовують консультантів в основному для вирішення конкретних оперативних проблем [1].

Мале підприємство в Україні тривалий час функціонує в складних умовах соціально-економічного розвитку. В 2014 р. в Україні розпочалася економічна криза (втретє за історію незалежності країні), спричинена геополітичним конфліктом (тимчасовою окупацією території України та проведення антитерористичної операції), що призвело до руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури, втрати міжгалузевих і туристичних зв'язків, ускладнення міжнародних відносин, недоступності енергетичної сировини (вугілля), суттєвого зростання інвестиційних ризиків та негативних очікувань населення.

За даними Держслужби у 2015 р. в Україні існувало 423 суб'єктів великого підприємництва (або 0,02 % загальної кількості суб'єктів господарювання), решта – суб'єкти малого і середнього підприємництва, в тому числі 15 510 суб'єктів середнього підприємництва, 1,96 млн. суб'єктів малого підприємництва (327 814 малих підприємств та 1,6 млн. фізичних осіб – підприємців) [2].

У 2015 р. мале і середнє підприємництво забезпечує 59 % загальної середньої доданої вартості за витратами виробництва. Значна частка дода-

ної вартості за витратами виробництва малого і середнього підприємництва є в торгівлі і промисловості із значним внеском збоку підприємств, що працюють у сільському господарстві та надають різноманітні послуги. Суб'єкти мікропідприємництва зосереджені на наданні послуг у тих сферах, що не потребують значних інвестицій у виробництво, – 32,1 % доданої вартості за витратами виробництва зазначених суб'єктів припадає на сферу торгівлі.

Причини прийняття рішення про започаткування впровадження роботи малого підприємства в Україні є різними. Так, за даними міжнародних досліджень (Amway Global Entrepreneurship Report, 2016 р. [3]), більше 34 % опитуваних причиною назвали можливість отримання додаткового доходу, 21 % – можливість самореалізації, 14 % – альтернативу безробіттю. Таким чином, за способом започаткування мале і середнє підприємництво демонструє різноманітність – від створення можливостей для забезпечення достойного рівня життя до реалізації власних ідей.

В першу чергу необхідно визначитися з об'єктом консультування – що таке сучасне мале підприємство.

Проблеми малих підприємств можуть бути загальними або специфічними. Проблеми загального характеру включають юридичні аспекти бізнесу, доступ до кредиту і сировинних матеріалів, а також відсутність відповідної технічної та управлінської допомоги.

Консультанти з питань управління повинні знати проблеми на рівні підприємства. Вони можуть представлятися керівнику малого підприємства більш значними, ніж голові правління акціонерного товариства. Наступний список демонструє коло труднощів, з якими можна зіткнутися.

1. У той час як великі, добре організовані підприємства можуть зазвичай дозволити собі як хороших лінійних керівників, так і штат фахівців, керівник малого підприємства – дещо ізольована особа, яка одночасно займається питаннями політики і оперативними проблемами, незважаючи на особисті уподобання та недоліки.

2. Керівники малих підприємств часто працюють при недостатньому або в кращому випадку мінімальному обсязі кількісних даних. Для економії на загальнофірмових витратах вони зазвичай обходяться без інформаційних систем, і ця слабка точка стає помітною, коли підприємство вступає в стадію зростання.

3. Так як мале підприємство може виплачувати зазвичай лише мінімальну зарплату, має мало можливостей для додаткових виплат, а також дає слабку гарантію зайнятості і обмежені можливості для службового росту, природно очікувати труднощів при наборі висококваліфікованих службовців.

4. Фінансовий стан, коли доводиться “зводити кінці з кінцями”, не дає можливостей для підготовки і підвищення кваліфікації кадрів, що не дозволяє реалізувати весь потенціал людських ресурсів.

5. Високої продуктивності важко досягти, так як немає можливостей зниження витрат, властивих великій фірмі, яка може, наприклад, купувати зі знижкою, отримувати економію за рахунок зростання виробництва, ко-

ристуватися відпрацьованою системою маркетингу і розподілу, створювати власні групи з досліджень, розробок і проектування систем.

6. Мале підприємство зазвичай обмежене виробництвом одного чи декількох виробів або невеликим набором послуг, тому в важкі часи воно не може урізноманітнити свою діяльність, подібно великим [4].

Національна економіка традиційно характеризувалася несприятливим бізнес-кліматом, що створює перешкоди для розвитку приватного сектору. Така динаміка свідчить про те, що Україна має значний потенціал і активно реалізує реформи, однак необхідно покращити бізнес-клімат. Водночас у рейтингу “Індекс глобальної конкурентоспроможності”, що публікується Всесвітнім економічним форумом, Україна займає 85-е місце серед 138 країн світу. За позиціями відповідність бізнесу сучасним умовам та інновації Україна зайняла 98 і 52 місце відповідно.

Висновок

Управлінський консалтинг для малого підприємства не завжди відображає чітко отримані кількісні результати. Виокремити частку консультанта у кінцевому результаті неможливо внаслідок багатофакторності процесу.

Критеріями результативності роботи з управлінського консалтингу, як було відмічено вище, виступають: розширення ринку і обсягу послуг, економічні показники, якість розробки: рекомендацій, неодноразове звернення клієнта про подальшу роботу, ріст професіоналізму, забезпечення соціально-економічного ефекту у співставленні з витратами на консалтинг.

До прямих кількісних результатів в першу чергу було віднесено зниження витрат, збільшення рентабельності, освоєння нових видів продукції. Прямі якісні результати простежуються у зміні структури виробництва та управління малим підприємством, у доведенні до робітників перспектив розвитку, у нових знаннях і новому досвіді рішення поточних та перспективних задач.

Список використаної літератури:

1. Варналій З. С. Мале підприємництво : основи теорії і практики / З. С. Варналій. – Київ : Знання, 2003. – 302 с.
2. Дериколенко О. М. Венчурна діяльність промислових підприємств : теорія, методологія, практика : монографія / О. М. Дериколенко. – Суми: Мрія, 2016. – 304 с.
3. Захарченко В. И. Мелкий бизнес в экономическом развитии бывших социалистических стран / В. И. Захарченко, И. В. Запоточный // Фондовый рынок, 2000. – № 27. – С. 28–32.
4. Захарченко Н. В. Обґрунтування стратегічних інноваційно-інвестиційних рішень в управлінні високотехнологічним виробництвом : моногр. / Н. В. Захарченко. – Одеса : Бахва, 2017. – 448 с.

*Секція 5. Актуальні питання міжнародних економічних відносин,
регіональних студій і туристичного бізнесу*

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ:
ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

Теймураз Беридзе

1. Дана политико-экономическая концепция региональной формы производства, которая представляет собой специфический уровень проявления производственных отношений, входящей в их общую структуру;

2. Обосновано, что выражением структурного содержания эффективности является существование уровня региональной эффективности (с определённой степенью сложности хозяйственных связей);

3. Показано, что единство национального и регионального критериев эффективности заключается в социально-экономическом аспекте (степени удовлетворения потребностей), различие же сводится к технико-экономическому аспекту, т.е. адекватная мера проявления особенностей регионального уровня – показатели региональной эффективности производства;

4. Обоснована трехступенчатая система показателей региональной эффективности: а) эффективность решения регионом своей основной функциональной задачи в рамках разделения и кооперации труда (сущностной аспект показателей региональной эффективности) – первая степень формирования эффекта; б) эффективность решения регионом задач по удовлетворению своих непосредственных потребностей как субъекта хозяйствования (адекватность структуры хозяйства региона структуре общественных потребностей) – вторая степень формирования эффекта; в) эффективность функционирования ресурсов воспроизводства в регионе с позиций его вклада в экономику в целом страны – третья степень формирования эффекта;

5. Показано, что управление региональной эффективностью экономики должно включать в себя три последовательные ступени (управление факторами эффективности; управление затратами с целью рационального расходования наличных ресурсов; управление результатами производства, которые как следствие затрат должны соответствовать социально-экономическим целям развития страны). Действенным рычагом управления региональной эффективностью является учёт и анализ меры применения прогрессивных форм хозяйствования.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ГОРОДСКИХ ТЕРРИТОРИЙ
В ПРИБРЕЖНЫХ ЗОНАХ /КЕЙС ГРУЗИИ/**

Гиорги Квиникадзе, Тамар Долбая

Постановка проблемы. При развитии прибрежных зон создается впечатление, что города, расположены на берегу моря, развиваются лучше, чем те, которые не имеют подобного географического положения. Такие взгляды современными неоклассическими теориями (теория роста полю-

сов), сегодня не подтверждается. Однако, портовые города до сих пор рассматриваются как важный элемент социально-экономического развития прибрежной зоны. В месте с тем, существует значительная разница между ростом городов и развитием портов, несмотря на то, что большинство портовых городов связано с портами. Традиционно под портовым городом подразумевают такой город, который построен вокруг порта для создания необходимой инфраструктуры для его функционирования. Однако, вовлечение прибрежной зоны в процесс глобализации часто заставляет “забывать” таким городам по свое главное назначение, а вектор их социально-экономического развития идет совсем другом направлении. Чтобы город приобрел статус портового города, порт должен стать главным актором городской организации, а не простой добавкой. Это очень сложный вопрос и требует эмпирических исследований оценки уровня и специфики территориального и социально-экономического развития портовых городов. С другой стороны, необходимо изучение отношение населения портовых городов текущих социально-экономических процессов.

Методология. Представленная работа основана на научных исследованиях, проводимых в Поти в 2016 году и в Батуми в 2017 году. Исследование основано: 1. На научной литературе по портовым городам; 2. На публичной информации местных муниципалитетов; 3. На завершенных исследовательских проектах в этих городах; 4. На исследований проводимыми авторами. В случае количественного исследования, в обоих городах был использован дизайн стратифицированной кластерной выборки. Размер выборки в случае Поти составил $PN = 300$ и $BN = 325$ в Батуми. В рамках исследования было проведено семь углубленное интервью для чего было выбрана соответствующая фокус-группа.

Основные результаты. Приблизительно равное количество людей в обоих городах (35,3 км и 34,8%, Батуми) считают, что Грузия в основном на правильном пути развития. Более половины населения Поти (55,7%) считают, что страна развивается не в ту сторону. Аналогичный показатель в Батуми составляет всего 38,2%. Выявлена интересная тенденция зависимости населения Батуми в отношении центрального правительства. В частности, 20 жителей Поти и 13,2% жителей Батуми считают, что центральное правительство не заботится обо всем городе. В обоих городах доля населения очень мала, которая считает, что центральное правительство внесло свой вклад в развитие своих городов. Эти показатели в Поти и Батуми составляют соответственно 1,7 и 2,2%. Низок показатель населения, которая считает, что местное самоуправление вносит большой вклад в развитие их города. Эта цифра составляет 2,5 в Поти и только 1,7% в Батуми.

Дискуссия и выводы. Помимо сдерживающих природных факторов, большую роль играет антропогенные факторы. Ресурс развития Батуми намного больше, чем у Поти, которого обеспечивает Батумский многофункциональный профиль. Порты уже менее вовлечены в проекты социально-экономического развития городов. Местные муниципалитеты не могут ра-

сширить свое участие в текущих проектах из-за своих ограниченных финансовых ресурсов. Выявлено негативное отношение к роли местного самоуправления в социально-экономическом развитии городов. Лишь небольшая часть населения считает, что городское самоуправление вносит большой вклад в развитии городов.

Ключевые слова: Батуми, Поты, самоуправление, городская территория, экономический субъект.

Список использованной литературы:

1. C´esar Ducruet, Hidekazu Itoh, Olivier Joly. Material flows and local economic structure: port-region linkages in Europe, Japan, and the United States. Available at : [file:///C:/Users/Geo%20Computers/Downloads/Material_flows_and_local_economic_structure_port-r%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Geo%20Computers/Downloads/Material_flows_and_local_economic_structure_port-r%20(1).pdf)

2. Decree № 7 / 48 of the Poti Municipality <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3957823?publication=0>

3. Decree № 41 of Batumi City Council <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3959795?publication=0>

4. Graafland, Arie, and Hauptmann, Deborah. eds. Cities in Transition. Rotterdam, Netherlands: 010 Publishers, 2001.

5. Hall, P. V. & Jacobs, W. (2012). Why are maritime ports (still) urban, and why should policy-makers care? *Maritime Policy and Management*, 39 (2), 189-206.

6. Labor market research. Available at :http://www.intellect.org.ge/text_files/ge_file_788_1.pdf

7. National Statistics Office of Georgia. Available at: http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=701&lang=eng

8. Notteboom, T. E., Ducruet, C., De Langen, P. W. (Eds), *Ports in Proximity: Competition and Coordination among Adjacent Seaports*, Aldershot, Ashgate, pp. 41-53.

9. Poti Labor Market International Association of Civitas Georgia, a research report carried out in October-November 2011. Available at : <http://mes.gov.ge/uploads/Poti%20research%20GEO%20-%20final.pdf>

10. Reeves, P.; Broeze, Frank and K. McPherson, K. “Studying the Asian Port City”. In *10.Brides of the Sea: Port Cities of Asia from the Sixteenth to Twentieth centuries*, ed. Frank Broeze. Kensington, Australia: University of New South Wales Press, 1989.

11. The Competitiveness of Global Port-Cities. Available at : <https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/Competitiveness-of-Global-Port-Cities-Synthesis-Report.pdf>

12. The Economic Impacts of Port Investments. Dr. Jean-Paul Rodrigue and Dr. Joseph Schulman. Available at :https://transportgeography.org/?page_id=9435

13. César Ducruet . Port regions and globalization. Published in: Notteboom, T.E., Ducruet, C., De Langen, P.W. (Eds), *Ports in Proximity:*

Competition and Coordination among Adjacent Seaports, Aldershot, Ashgate, pp. 41–53

14. Vleugels, R.L.M. (1969), 'The Economic Impact of Ports on the Regions They Serve and the Role of Industrial Development', Paper presented at the 6th Biennial Conference of the International Association of Ports and Harbors, Melbourne, Australia, March.

15. Vallega, A. (1996), 'Cityports, Coastal Zones and Sustainable Development', in Brian S. Hoyle (ed.), Cityports, Coastal Zones and Regional Change (Chichester: Wiley). In-depth interviews:

16. Інтерв'ю з заступником начальника служби здравоохранення и социального обеспечения мэрии Батуми

17. Інтерв'ю з керівником економічного и фінансового департаменту мэрии Батуми - інтерв'ю.

18. Інтерв'ю з керівником Батумської служби архітектури

19. Інтерв'ю з мером Поти

20. Інтерв'ю з керівником фінансового відділу Поти

21. Інтерв'ю з керівником служби архітектури Поти

22. Інтерв'ю з керівником директором по підтримці бізнесу Батумського морського порту

Источник карт :

23. Google Earth Pro

24. <http://marte.ge/files/urbanisation.pdf>

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Леваєва Л. Ю., Кучеренко М. А.

Стан залучення прямих іноземних інвестицій в Україні значно ускладнює інвестиційну діяльність, оскільки наявний обсяг вкладень не забезпечує передумов економічного зростання і навіть повноцінного відтворення їх наявного стану. На інвестиційну привабливість значно впливає не лише загальний стан економіки країни, а й умови ведення бізнесу, зокрема ступінь втручання держави та рівень корупції. За останні 10 років обсяг інвестицій із країн ЄС значно збільшився, щодо країн СНД, спостерігається значне скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій. При цьому перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні здебільшого визначаються обсягами та структурою вже накопиченого в країні іноземного капіталу.

Зміну інвестиційного клімату найбільш наочно демонструє динаміка інвестицій, особливо прямих іноземних інвестицій, яка вважається індикатором зміни рівня довіри та рейтингу країни. Економічна активність іноземних інвесторів в Україні незначна.

Обсяг залучених у 2017 році прямих іноземних інвестицій в економіку України іноземними інвесторами становив 1630,4 млн.дол. США. У 2017 році інвестиції надходили з 76 країн світу.

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на початок 2018 р. становив 39144,0 млн. дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Найбільші обсяги надходжень прямих інвестицій у 2017 р. були спрямовані до підприємств промисловості – 27,3 % та установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,1 %. Основні країни-інвестори: Кіпр – 25,6 %, Нідерланди – 16,1 %, Російська Федерація – 11,7 %, Велика Британія – 5,5 %, Німеччина – 4,6 %, Британські Віргінські Острови – 4,1 %, і Швейцарія – 3,9 %.

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2017 р. складають 412,8 млрд. грн., що на 22,1 % більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2016 року.

Провідними сферами економічної діяльності за обсягами освоєння капітальних інвестицій у 2017 р. залишаються: промисловість – 33,1 %; будівництво – 12,3 %; сільське, лісове та рибне господарство – 14,0 %; інформація та телекомунікації – 4,1 %; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 7,0 %; транспорт, складське господарство, поштова кур'єрська діяльність – 8,7 %; державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування – 7,4 %.

Основним джерелом фінансування капітальних інвестицій у 2017 р., залишаються власні кошти підприємств та організацій, зарахунок яких освоєно 69,9 % капіталовкладень.

У загальних обсягах капіталовкладень частка кредитів банків та інших позик становила лише 5,3 %. За рахунок державного і місцевих бюджетів освоєно 12,7 % капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 1,4 % усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 7,8 %. Інші джерела фінансування становлять 2,9 %.

Аналіз основних форм і методів регулювання та цільового стимулювання іноземного інвестування для модернізації економік Центрально-Східної Європи свідчить, що кожна країна використовувала особливий набір засобів: крім загальних макростабілізаційних і нормативно-правових (забезпечення вільного руху капіталу, захист інвестицій та прав інтелектуальної власності, національний режим для внутрішніх і зарубіжних інвесторів, міжнародні регулятивні стандарти) у різних комбінаціях застосовуються фіскально-фінансові (зменшення ставок оподаткування та його відтермінування, податкові кредити для підприємців у галузях створення продукції з високим рівнем доданої вартості і значним експортним потенціалом, надання урядової фінансової допомоги підприємцям для створення нових робочих місць у науково-технологічному секторі, пріоритетне диверсифіковане фінансування центрів наукових досліджень і розробок), організаційних, інформаційних та агентських (розроблення національних і регіональних програм підтримки інвестицій, створення державних інформаційних агенцій, сприяння при оформленні потрібних дозвільних документів, надання сервісних послуг при виробленні та супроводі інвестиційних проектів тощо).

На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу. Зазначені заходи покликані сприяти покращенню інвестиційного іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в економіку держави.

Отже, Україна залишається привабливою для іноземних інвестицій, одночасно вона не перебуває осторонь глобальних процесів, є достатньо інтегрованою у всесвітнє господарство і порушення макроекономічної стабільності має своє відображення в Україні.

Список використаних джерел:

1. Дупай Р. М. Структурні особливості національної економіки України *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 2. С. 82-85. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=3363&i=18>

2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України URL: www.me.gov.ua/Documents/Download?id=09ebfb1d...

3. Переверзева А. В. Оцінка сучасного стану залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2016_1_11

МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Бойко З. В.

Туристичні ресурси – поняття широке і охоплює багато об'єктів - від лісів, печер та гір, до архітектурних пам'яток мистецтва і навіть підприємницьких споруд.

Існують декілька принципових підходів до оцінки туристичних ресурсів, придатних для користування [6]:

1) за функціональною придатністю для того чи іншого виду туристичної діяльності (технологічна оцінка);

2) за ступенем комфортності (фізична оцінка);

3) за естетичними якостями (психологічна оцінка).

Виявлення та оцінка туристичних ресурсів є одним з головних завдань менеджменту туристичного природокористування. Тільки після здійснення цих досліджень можна встановити туристичний потенціал території (акваторії), на основі якого проводиться розробка планів розвитку туризму та управління туристичними ресурсами.

Оцінку туристичних ресурсів також можна здійснювати за такими показниками: приваблиюча та пропускна здатність, екологічна ситуація [5].

Біржаков О. О. відмічає, що особливість оцінки туристичних ресурсів полягає у тому, що їх необхідно розглядати з позиції як організаторів від-

починку, так і відпочиваючих [1]. Туристична оцінка відноситься до розряду соціальних. Вона базується на аналізі реального та потенційно можливого відношення відпочиваючих до умов відпочинку. Бовсуновська А. Я. та Голубнича С. Н. [2] акцентують увагу на тому, що при наданні оцінки туристичним ресурсам необхідно враховувати так звану “географічну рекреаційну територію”, яка відбиває особливості системи розселення, екологічних і кліматичних умов, потреб населення у відпочинку не далеко від їх місця проживання.

Ці автори пропонують використовувати для оцінки та аналізу туристичних ресурсів наступні методи:

– нормативно-індексний – полягає у дослідженні фактичного стану певного виду туристичних ресурсів в порівнянні з нормативним рівнем, прийнятим за еталон. За допомогою цього методу може вивчатися забезпеченість населення та тих, хто відпочиває основними видами туристичних ресурсів, задоволення їх потреб у різних видах туристичних занять тощо;

– балансовий – передбачає співставлення наявності ресурсів та їх використання. Такий метод успішно використовується для складання балансів земельних, пляжних, трудових ресурсів тощо, при дослідженнях потреб різних груп населення в певних видах відпочинку;

– графічний – базується на представленні структурного та динамічного складу показників у вигляді діаграм, лінійних графіків;

– картографічний – передбачає моделювання туристичної діяльності за допомогою туристичних дослідницьких карт. Цей метод відкриває великі можливості в отримванні якісно нових даних про закономірності формування, розвитку та динаміку територіальних рекреаційних систем;

– експертний – використовується для отримання інформації про потенційні можливості різноманітних територій, на яких організується відпочинок;

– статистичні та математичні методи – широко використовуються при обробці та аналізі туристичних ресурсів – метод середніх величин, економічні індекси, кореляційні, регресійні моделі та інші;

– бальної оцінки – використовується для виявлення та надання характеристики природних ресурсів, що не можуть бути оцінені за допомогою абсолютних кількісних величин. Цей метод може використовуватися також при оцінці сприятливості територій для організації туристичних зон;

– контент-аналіз – це кількісно-якісний наукометричний метод, що аналізує зміст документів з ціллю виявлення або вимірювання різних факторів, що відображають ці документи.

Властивість туристичних ресурсів притягувати туристів прийнято називати атрактивністю. Атрактивність – інтегральний показник, який комплексно враховує всі сторони привабливості здатності. Оцінку цього показника можна робити за такими критеріями: екзотичність, унікальність, естетичність, комфортність. При дослідженні потенціалу туристичних ресур-

сів доцільно використовувати натуральні показники, тобто атрактивність визначати в кількості туристів, яка відвідує ресурс протягом певного проміжку часу [5].

Атрактивність території також залежить від естетичної цінності, оскільки за інших рівних умов території, що володіють більшою естетичною цінністю, мають більшу привабливочу здатність [5].

Людина робить висновки про естетичну цінність території, зіставляючи деякі її властивості, наприклад, різноманітність краєвидів та їхню контрастність із власним емоційним станом. Естетична оцінка ландшафту залежить від належності суб'єкта до певної соціальної, вікової та етнічної групи.

В основі візуальної методики авторів І. В. Зоріна та Т. А. Федорцової [3] лежить мета сприйняття об'єкту, місцевості, середовища завдяки візуальним характеристикам, які в першу чергу формують думку людини про туристичний об'єкт. Це ствердження базується на даних психологів та їх досліджень, які стверджують, що 87 % людського сприйняття засноване на зорі. Одним з факторів, що визначає сприйняття середовища, є його естетичні властивості, які передаються візуально [4]. Проте, візуальні характеристики оцінки естетичних властивостей не мають чітких та певних критеріїв. Кожна людина здатна візуально надати характеристику чи оцінку тому чи іншому об'єкту, яка буде базуватися лише на індивідуальному сприйнятті людиною цієї інформації. Отже, кожен має свою думку, свої погляди та сприймає інформацію, виходячи з індивідуальних якостей людини та його підсвідомості.

Список використаних джерел:

1. Біржаков М. Б. Введение в туризм / М. Б. Біржаков. – М. – СПб. : “Невский фонд”, 2003. – 320 с.
2. Данильчук В. Ф., Алейникова Г. М., Бовсуновська А. Я., Голубнича С. Н. Методологія оцінки рекреаційних територій. – М.: Донецький інститут туристичного бізнесу, 2003. – 197 с.
3. Зорін І. В. Феномен туризму: Місія і функції туризму / І.В. Зорін. – М. : Наука, 2005. – 552 с.
4. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. пос. / М. П. Мальська. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
5. Оцінка потенціалу природно-рекреаційних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/31806/>.
6. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

**BALTIC FAB CONCEPT OF OPERATION
AND ITS EVENTUAL IMPACT ON LACK OF PROPER
DEVELOPMENT OF AIRSPACE TRANSPORT
IN PODLACHIA REGION OF POLAND**

Rutkowski M.

The European Union summoned its Member States to create so-called FABs (Functional Airspace Blocks), which were aimed at optimizing air navigation throughout the united Europe, simultaneously Poland's previous accession to UE on May 1, 2004 created new opportunities for co-financing of the general infrastructure development, including aviation one.

As a result, Poland began negotiations with Lithuania regarding creation of the Baltic Functional Airspace Block as early as in 2010. When on April 20 - 21, 2011 the third meeting of the Baltic FAB Strategic Committee took place, it was then decided to refine the document, entitled: "Baltic FAB Agreement". Thus on June 7, 2011 in Klaipeda a preliminary draft text of the agreement on the air traffic services delegation in the scope of creating the Baltic FAB was developed. As a result, on April 4, 2012 the so-called "Baltic FAB Concept of Operations. Final" text was agreed. This document was then sent to the European Commission on April 6, 2012 in order to conduct further FAB consultative process, this time at the level of European administration.

In addition to such a document, the "H" Annex and – of especially crucial importance – "I" Annex were also forwarded to the European Commission for consultation. It is worth mentioning that in the last annex, on pages 54–55, there was included an important passus: "*... / [in order] to optimise efficiency in the EPWWSE ATC sector, ATS provision shall be delegated to Oro Navigacija from March 2013*". Taking additional into account some other data (including attached maps) from the "I" Annex, it consequently appeared that a formal commitment had been made to transfer to the Lithuanian side control over the air traffic of almost all of North-Eastern Poland area (namely: Polish sky sectors described as EPWWS and EPWWE), along with the city of Białystok. Nevertheless and despite numerous reservations, on July 17, 2012 the "Agreement on the Establishment of the Baltic Functional Airspace Block" was approved and signed in Vilnius between the Republic of Poland and the Republic of Lithuania.

Subsequently, the Baltic FAB matter was swiftly considered and dealt with by the Polish government. On March 29, 2013 Prime Minister Donald Tusk forwarded to the Marshal of the Parliament an application for ratification of the said bilateral treaty. Finally, on June 21, 2013 a vote on the approval of the treaty on the establishment of the Baltic Functional Airspace Block took place in Polish Sejm, and the draft at stake was voted on. On July 12, 2013 such agreement was later adopted by the Senate, and the entire legislative process came to an end on the Polish side when, on December 13, 2013, this law was formally ratified by the President. This way, the described legislative

international formal act passed in Poland the entire legislative process, becoming part of both Polish national law as well as of *aquis communatoire*.

Meanwhile, many years of formal work on the arrangements for construction of the regional passenger airport in north-eastern Poland - and especially in the capital of the region: the city of Białystok - have been in full swing. Yet in 2007, just grasping power newly elected Board of Podlachia Voivodship made a protest against the construction of a regional airport in the largest city in the region, and proposed instead three alternative locations. As a consequence, Regional Directorate of Environmental Protection on April 23, 2010 issued the decision on the construction of a regional airport for Podlachia in the locality called Sanniki, what was, however, met with numerous protests from pro-ecological circles (reason: proximity to the Nature 2000 area).

Later on, the General Directorate for Environmental Protection located in Warsaw, “due to the complexity of the case and a significant number of appeals”, postponed the very date of the appeal decision, finally just to repeal the binding environmental decision for the construction of a regional airport on January 5, 2011. After the Warsaw administration had returned the required documentation with some considerable delay, starting with June of 2011 a tender procedures started to be held to select the contractor for the new environmental report, which was supposed to include other locations for the Podlachia airport. At the beginning of October 2011, the local Marshal's Office signed a contract for the preparation of such an environmental report for a regional airport with a specialist company from Gdańsk.

After the first and second term (December 2012 and February 2013) of the elaboration of a new environmental report had passed, in early March of 2013 the deadline for completing works on the new environmental report was renewed. The indicated reason for accepting these delays was officially the pursuit of the local Marshal Office to avoid further mistakes. Then, on May 27, 2013 a final report prepared by the Gdańsk project company was formally presented to the councilors of the regional Parliament (Sejmik).

The decision regarding the recommendation for implementing the final variant for the location of the airport was to be taken by the Board of Voivodship on July 9, 2013. Unfortunately, as the local press reported: “But the Marshals did not do it. There was not enough time. / ... / However, there are more and more voices that we do not need the construction of an airport. Good roads are enough.” Finally, on January 14, 2014 the Board of Podlachia Voivodship decided to “erase” the regional airport from the draft of Regional Operational Program intended for the period of 2014 - 2020. This meant that the regional passenger airport in Podlachia would not be built in a given span of time.

The conclusion to be drawn here is that there seems to be an obvious coincidence of the process of delaying / blocking the construction of a regional airport in Podlachia and developing and subsequently implementing arrangements, generally included in the Baltic FAB Concept and contract, which – as should be recalled – transfers control over the east-northern Polish sky to the officers of

the second country - air traffic controllers of the Republic of Lithuania. It is also worth reminding that exactly one month after the ratification by the President of the Republic of Poland of the agreement on the establishment of the Baltic FAB (December 14, 2013), the Board of Podlachia Voivodship officially abandoned the idea of construction of a regional passenger airport in this part of the country (January 14, 2014).

Selected references:

1. "Baltic FAB Concept of Operations. Final.", Baltic FAB Project Management Office, April 5, 2012.

2. Baltic FAB – Summary of key elements to address following observations made under article 4(2) of Regulation (EU) 176/2011.

3. Official Journal of the European Union, L 51/2, 25 February 2011.

4. Oświadczenie rządowe z dnia 27 lutego 2014 roku w sprawie mocy obowiązującej Umowy o ustanowieniu Bałtyckiego Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i Republiką Litewską, podpisanej w Wilnie dnia 17 lipca 2012 roku, 27 luty 2014.

5. Sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych o uchwalonej przez Sejm w dniu 21 czerwca 2013 r. ustawie o ratyfikacji Umowy o ustanowieniu Bałtyckiego Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej z dnia 2 lipca 2013 roku, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, VIII Kadencja, Warszawa, Druk nr 398 B, 3 lipca 2013.

6. <http://www.4lomza.pl>.

7. <http://www.lotnisko-saniki.pl>.

8. <http://natura2000.mos.gov.pl>.

9. <http://www.polityka.pl>.

10. <http://www.poranny.pl>.

11. <http://www.wrotapodlasia.pl>.

12. <http://www.wspolczesna.pl>.

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВО МЕНЕДЖМЕНТУ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Грушка В. В, Горожанкіна Н. А.

Основою сучасного розуміння маркетингового менеджменту у туристичній індустрії є концепція туристичного маркетингу. Це філософія, що орієнтована на клієнта і втілюється в життя організаціями, які прагнуть обслуговувати клієнтів краще, ніж їх конкуренти.

Перша систематична спроба застосувати основні концепції, принципи і термінологію маркетингу до туризму була зроблена в 1971 р. Крипендорфом. Цей швейцарський фахівець вважає, що: "Туристичний маркетинг – систематичне зміна і координація діяльності туристичних підприємств, а також приватної і державної політики в галузі туризму, що здійснюється за регіональними, національними чи міжнародними планами. Мета таких

змін полягає в тому, щоб найбільш повно задовольняти потреби певних груп споживачів, враховуючи при цьому можливості отримання відповідного прибутку”.

Характеризуючи туристичний маркетинг Всесвітня туристична організація виділяє три його основні функції:

- ✓ встановлення контактів з клієнтами;
- ✓ розвиток;
- ✓ контроль.

Встановлення контактів з клієнтами ставить собі за мету переконати їх в тому, що передбачуване місце і існуючі там служби сервісу, атрактивні об'єкти і очікувані вигоди повністю відповідають тому, що бажають отримати самі клієнти.

Розвиток передбачає проектування новацій, які зможуть забезпечити нові можливості для збуту. У свою чергу подібні новації повинні відповідати потребам і перевагам потенційних клієнтів.

Німецькі фахівці В. Рігер, П. Рот, А. Шранд визначають туристичний маркетинг як ринково-орієнтоване управління, спрямоване на досягнення цілей підприємства шляхом більш ефективного, ніж у конкурентів, задоволення потреб туристів. При цьому підкреслюється, що маркетинг може використовуватися як на рівні окремої туристичної фірми, так і в діяльності туристичних організацій, об'єднань на місцевому, регіональному та національному рівнях.

Вплив на особливості маркетингового менеджменту в туризмі здійснюють попит і пропозицію туристичних послуг, що відзначають такі дослідники: О. Є. Агафонова, С. П. Байлик, І. Т. Балабанов, Р. А. Браймер, В. Г. Гуляєв, А. П. Дурович, Г. А. Карпова, Ф. Котлер, В. А. Квартальнов, Г. А. Папирян, Є. В. Песоцька, А. Д. Чудновський.

Попит на туристичні послуги надзвичайно еластичний по відношенню до рівня доходу і цінами. Крім того, попит на туристичні послуги відрізняється значними сезонними коливаннями і наявністю так званого феномену насичення, внаслідок чого можуть бути виділені чітко виділені туристичні зони.

Комплексному розв'язанню проблем маркетингового управління в туристичній індустрії як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі приділяється недостатньо уваги. У роботах Л. А. Волкова, В. Г. Гуляєва, А. Т. Кирилова, С. Бріггс, Джона Уокера та інших дослідників туристичного маркетингу в основному мова йде про організацію маркетингової діяльності в рамках туристичного підприємства. На відміну від попередньої групи дослідників П. В. Гудзь А. П. Дурович, В. В. Квартальнов, Ф. Котлер, А. Д. Чудновський та інші наголошують на ефективності багаторівневої системи маркетингового менеджменту.

Аналіз світового теоретичного і практичного досвіду показує, що маркетинговий менеджмент формується і реалізується на різних рівнях:

- ✓ макроекономічному – рівні управління галуззю країни або великого регіону;

✓ мезоекономічних – рівні місцевих органів управління міст і селищ, які є туристичними центрами;

✓ мікроекономічному – рівні управління окремими туристичними підприємствами і організаціями.

Маркетинговий менеджмент на макрорівні туристичної діяльності має характерні риси загальної політики управління конкретною країною, але є і певні специфічні чинники, під впливом яких він формується. До них відносять:

✓ природні умови країни (клімат, географічне положення, рельєф, флора, фауна), що впливають в залежності від їх наявності або відсутності, раціонального або нераціонального використання в цілях туризму;

✓ транспортні умови, що визначають досяжність об'єктів туристичного інтересу;

✓ соціальні, економічні і правові умови розвитку туризму.

Разом з тим слід зазначити, що маркетинговий менеджмент в туристичній індустрії держави не може будуватися виходячи виключно з його внутрішніх умов. Будь-яка країна, яка виходить на міжнародний туристичний ринок, вступає в складну систему конкурентних відносин з іншими країнами, а також з цілими світовими регіонами. Від того наскільки правильно побудована і реалізована система маркетингового менеджменту в туристичній індустрії залежить роль і місце конкретної держави на ринку міжнародного туризму.

Список використаних джерел:

1. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. – К. : “Знання України”, 2002. – 351 с.

2. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства / Р.А. Браймер. – М.: ЮНИТИ, 1995. – 210 с.

3. Бриггс С. Маркетинг в туризме / С. Бриггс. – К.: “Знання-Прес”, 2005. – 358с.

4. Новицкий В. Национальные интересы Украины в контексте цивилизационных детерминант і економічної глобалізації / В. Новицкий // Економіка України. – 2003. – №7. – С. 12–18.

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ СОВРЕМЕННОГО ЭКСПОРТА УКРАИНЫ

Петрова А. Е.

Анализ современного состояния экспорта Украины необходимо проводить за период 2004–2018 годы. Этот период целесообразно поделить на три подпериода, а именно:

– 2004–2009 годы – период благоприятной для Украины конъюнктуры внешнего рынка и год первого экономического кризиса;

– 2010–2013 годы – период ориентации на российский рынок и попытки европейской интеграции;

– 2014–2018 годы – период временной оккупации Крыма и Донбасса.

Анализируя, географическую структуру экспорта Украины в период 2004-2009 годы предоставлен можно сделать такие выводы: основным внешнеторговым партнером в данный период является Россия (табл. 1).

Таблица 1

Удельных вес стран в экспорте Украины в период 2004-2008 гг.

Страны	2004	2005	2006	2007	2008
Белоруссия	1,68	2,60	3,18	3,17	3,14
Россия	18,02	21,86	22,54	25,72	23,50
Казахстан	1,90	1,94	2,15	2,91	2,73
Польша	2,99	2,94	3,50	3,32	3,49
Венгрия	2,47	2,01	2,46	2,60	2,04
Испания	1,59	1,67	1,16	1,13	1,29
Италия	4,95	5,52	6,52	5,43	4,34
Нидерланды	1,60	1,50	1,85	1,55	1,66
Германия	5,78	3,75	3,34	3,33	2,74
Индия	1,47	2,15	2,12	1,51	1,50
Китай	2,54	2,07	1,42	1,16	0,81
Турция	5,72	5,93	6,22	7,41	6,92
Саудовская Аравия	0,73	1,12	1,39	1,06	1,42
Египет	1,12	2,34	1,95	1,78	2,32
США	4,61	2,78	3,13	2,14	2,91

Вторую группу составляют Турция, Казахстан, Италия, Германия, Китай. Эти страны обладают значительным потенциалом для экспорта Украины.

Анализируя, географическую структуру за период 2010-2013 годы, можно сделать такие выводы: основным внешнеторговым партнером в данный период является Россия (табл.2)

Вторая группа значительно расширилась и теперь ее составляют Турция, Белоруссия, Казахстан, Польша, Италия, Германия, Китай. Эти страны также обладают значительным потенциалом для экспорта Украины.

Анализируя, географическую структуру за период 2014-2018 годы, можно сделать такие выводы: Россия по-прежнему занимает лидирующее место в географической структуре внешней торговле, вместе с тем удельный вес в экспорте Украины значительно снизилась. Начиная с 2014 года удельный вес постоянно снижается с 18,17% до 7,71% в 2018 года.

Во-вторых, начиная с 2014 года в экспорте Украины повысился удельный вес стран Европы: Польши, Италии, Германии.

Удельных вес стран в экспорте Украины в период 2009-2013 годы

Страны	2009	2010	2011	2012	2013
Белоруссия	3,17	3,69	2,81	3,27	3,13
Россия	21,39	26,11	28,97	25,62	23,79
Казахстан	3,57	2,52	2,71	3,57	3,34
Польша	3,05	3,47	4,08	3,74	4,02
Венгрия	1,83	1,67	1,96	2,19	2,45
Испания	1,43	0,80	1,41	2,23	1,56
Италия	3,09	4,69	4,44	3,60	3,72
Нидерланды	1,49	1,09	1,21	1,20	1,64
Германия	3,14	2,91	2,57	2,39	2,53
Индия	2,90	2,77	3,12	3,32	3,11
Китай	3,61	2,55	3,18	2,58	4,30
Турция	5,35	5,88	5,48	5,35	6,01
Саудовская Аравия	1,25	1,25	1,19	1,34	3,13
Египет	2,55	2,58	1,95	4,21	3,13
США	0,63	1,57	1,62	1,47	1,40

В-третьих, также начиная с 2014 г. значительно выросла роль азиатских стран: Индия, Китай, Турция.

Важным элементом анализом состояния современного экспорта Украины является товарная структура экспорта. Как и в случае, анализа географической структуры, при анализе товарной структуры целесообразно также выделить периоды 2004–2008 годы, 2009–2013 года и 2014–2018 годы.

В период 2003–2008 годы основной статей экспорта являются драгоценные металлы, минеральные продукты, механические машины, также значительный вес в экспорте Украины в этот период занимают транспортные средства. В целом можно отметить, что в период 2004–2008 годы основным сектором внешней торговли является сырьевым.

В период 2009–2013 годы, основной статьей экспорта является драгоценные металлы, хотя и значительно меньше, чем 2004–2008 годы. В данный период увеличивается удельный вес таких товаров, как механическое оборудование и транспортные средства.

В период 2014–2018 годы товарная структура значительно расширилась. При этом, основной статьей экспорта по-прежнему является драгоценные металлы, значительно увеличился удельный вес в структуре экспорта механических машин и транспортных средств. Вместе с тем, вызывает беспокойство значительная доля в экспорте Украины товаров сырьевой группы.

Список використаних джерел:

1. www.ukrstat.gov.ua

ОСНОВНІ ІНІЦІАТИВИ ЄС ЩОДО РОЗВИТКУ СФЕРИ НАУКОЄМНИХ ПОСЛУГ

Мормуль М. Ф., Щитов Д. М.

У зв'язку з науково-технічним прогресом, автоматизацією фізичної праці та посиленням глобалізаційних процесів, на перший план в економіці виходить саме сектор високотехнологічних послуг. В даний час роль сфери високотехнологічних послуг набирає швидких темпів свого розвитку і стає одним з головних секторів економіки. На світовому ринку темпи зростання обсягів продажу високотехнологічних послуг складають від 20 до 24 % у рік. У сфері послуг ЄС працює близько 151297 тисяч осіб або 68,7% всього зайнятого населення, половина з яких знаходяться в сфері високотехнологічних послуг (Knowledge Intensive Service), третина з яких мають вищу освіту.

Загалом, для Євросоюзу середній показник зайнятого населення у сфері високотехнологічних послуг складає 32,9 %, з яких 9,2 % працює в сфері високотехнологічних послуг з найбільш інтенсивним використанням знань (high-tech KIS), до яких відносяться послуги зв'язку; комп'ютерні послуги; науково-дослідні та дослідно-конструкторські послуги.

В Євросоюзі вплив на функціонування та розвиток сфери високотехнологічних послуг відбувається через повідомлення Європейської комісії (European Commission) у вигляді прийнятих певних загальних планів та рекомендацій, які вже потім законодавчо приймаються на рівні держав-членів ЄС-27. Однак, держави-члени також можуть приймати свої законодавчі ініціативи щодо регулювання та розвитку цієї сфери послуг.

В ЄС для подальшого ефективного розвитку високотехнологічних послуг було прийнято ряд ініціатив, які були згруповані в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні ініціативи Євросоюзу щодо розвитку сфери високотехнологічних послуг

№	Назва	Характеристика	Джерело
1	2	3	4
1	Європа 2020 – стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання (Europe 2020 – A strategy for Smart, Sustainable and Inclusive growth)	Флагманська ініціатива “Молодь в дії” передбачає полегшення виходу молодих спеціалістів на ринок праці. Флагманська ініціатива “Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію”, передбачає покращення бізнес-клімату для малих і середніх підприємств.	Повідомлення Європейської комісії “Європа 2020” Стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання”
2	Європа 2020 – Провідна ініціатива щодо утворення Інноваційного Союзу (Europe 2020 - Flagship Initiative Innovation Union)	Покликана створити єдиний європейський інноваційно-дослідницький простір, для поліпшення фінансування НДДКР та інновацій, з метою виготовлення нових високотехнологічних товарів та послуг та збільшення частки високотехнологічних соціальних послуг.	Повідомлення Комісії для Європейського парламенту, Ради ЄС, Європейського економічного і соціального комітету та Комітету регіонів

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4
3	Надання інноваційних ваучерів	Спрямовано на фінансування малого та середнього бізнесу щодо придбання високотехнологічних послуг (науково-дослідні розробки, трансфер технологій, отримання патентів, тестування, інноваційний менеджмент) обмеженим обсягом коштів до 20000 євро.	Повідомлення Європейській комісії “Підтримка інновацій”
4	Європейська ініціатива “Інноваційна платформа високотехнологічних послуг” (Knowledge intensive services Innovation Platform(KIS-IP))	Покликана на пошук розвитку високотехнологічних послуг ЄС. Спрямоване на розвиток нових механізмів інноваційної підтримки малих та середніх підприємств (small and medium sized enterprises (SMEs)), особливо в технологічних та індустріальних областях. Включає підтримку високотехнологічних послуг в семи секторах: “ACHIEVE MORE” – в секторі інформаційних технологій (ICT); “KIS PIMS” – в секторі поновлюваної енергії, “KIS4SAT” – в секторі стільникового зв’язку, “Greenconserve” – в секторі зеленого будівництва, “MOBIP” – в секторі мобільних технологій, “ImMediaTe” – в цифровому секторі та медіа-промисловості, Vcreative” – в секторі творчих послуг.	Europe INNOVA Communications
5	Створення Європейського інституту інновацій і технологій	Має стимулювати інновації в ЄС, сприяти інноваційно-орієнтованим дослідженням, підвищувати рівень освіти серед підприємців високотехнологічної сфери, розробляти нові ефективні форми фінансування підприємницької діяльності.	European Institute of Innovation and Technology

Європейська Комісія для підтримки, зокрема розвитку високотехнологічних послуг, удосконалює наукову базу завдяки своєму Центру спільних досліджень (JRC) з метою вироблення ефективної стратегії розвитку. Також Комісія планує створити “Європейський форум з передових видів діяльності”, що допоможе виділяти ключові високотехнологічні види діяльності та прогнозувати найбільш ймовірні напрями розвитку передових технологій, направлених на досягнення переваги в сфері високотехнологічних послуг.

Ініціативи Євросоюзу не тільки мають основний вплив на розвиток і функціонування сфери високотехнологічних послуг, а й слугують першочерговим орієнтиром у прийнятті законодавчих актів держав-членів ЄС. Стосовно питань охорони інтелектуальної власності, фінансування та державної допомоги відносно високотехнологічних послуг, законодавство держав-членів ЄС залежить від законодавчих актів ЄС. Євросоюз прийняв ряд важливих ініціатив для функціонування та ефективного розвитку сфери високотехнологічних послуг. Однак, існує проблеми узгодженості різних програм, повільні темпи їх реалізації, дублювання інновацій на національному і регіональному рівнях. До важливих завдань для реалізації прийнятих ініціатив можна віднести: збільшення швидкості проведення процедур, впровадження спрощених правил участі в проектах, створення єдиного Європейського дослідницького простору. Аналіз та прогнозування

етапів реалізації програми “Європа 2020” та основних ініціатив ЄС щодо сфери високотехнологічних послуг є актуальним науковим завданням для подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. European Commission [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.ec.europa.eu.
2. Europe INNOVA Communications [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.europe-innova.eu.
3. European Institute of Innovation and Technology [Електронний ресурс]. /– Режим доступу : www.eit.europa.eu/about/overview.html.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ’ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Разінькова М. Ю.

Маркетингова діяльність будь-якого підприємства потребує творчого та неординарного мислення, схильності до інновацій. Тому розглядати питання і проблеми управління популяризацією в туризмі варто з двох позицій: по-перше, з точки зору креативного менеджменту та креативного маркетингу, як більш-менш усталених наукових і практичних напрямів, по-друге, з погляду класичних функцій менеджменту – планування, організації, мотивації та контролю.

Креативність – це здатність до творчості у вигляді бажання і можливості створювати принципово нові нетрадиційні ідеї і вирішувати проблеми, використовуючи нестандартні підходи.

Розробка та реалізація креативу в туристичній галузі має досить широкий спектр прояву творчості – від оригінального оформлення інтер’єру приміщення турагенства до створення принципово нового туристичного продукту – освоєння нових дестинацій, нових маршрутів, нових видів транспорту, нових форм обслуговування тощо. У популяризаційній роботі туристичної організації креатив є досить важливим: по-новому, оригінально “поданий” споживачеві навіть традиційний турпродукт, а надто – новий нестандартний, неодмінно має викликати підвищений інтерес, привернути увагу клієнта, і в кінцевому підсумку здобути більшу популярність і принести додатковий прибуток.

Важливості набуває створення максимально сприятливих умов для найбільш повної реалізації творчого потенціалу креативної складової колективу, чого можна досягти, дотримуючись основних положень креативного менеджменту.

Стосовно класичних функцій менеджменту, у тому числі й креативної його складової, їх реалізація у популяризаційній діяльності туристичного підприємства є конкретною та цілеспрямованою. Основні напрями реалі-

зації функцій менеджменту в популяризації туристичного продукту (у тому числі турпродукту-дестинації) будь-якого суб'єкта туристичного бізнесу (туристичної компанії, музею, санаторію, готелю, департаменту туризму обласної державної адміністрації та ін.) представлено в таблиці.

Таблиця

Реалізація функцій менеджменту в популяризаційній діяльності суб'єктів туристичного бізнесу

Функція менеджменту	Особливості реалізації функції в популяризаційній діяльності суб'єкта туристичного бізнесу
Організація	Наявність та ефективність роботи окремого популяризаційного підрозділу в організаційній структурі даного суб'єкта (для малих підприємств – окремого відповідального працівника)
Планування	Окреме відображення популяризаційної роботи у стратегічних, тактичних та оперативних планах організації
Мотивація	Наявність та дієвість окремої політики стимулювання відповідальних та інших співробітників щодо популяризаційної діяльності, вираженість системи заохочень стосовно креативних підходів та оригінальних і ефективних ідей у сфері популяризації
Контроль	Розвинутість системи відповідальності за результативність популяризаційної роботи, особливо PR-діяльності, регулярність та надійність проведення перевірок і моніторингу такої роботи в межах маркетингового аудиту, в тому числі й щодо вивчення реакції адресатів на неї

Варто підкреслити, що для досягнення запланованого результату (або навіть його перевершення) важливим фактором є максимально повна реалізація усіх чотирьох функцій, але найбільше уваги, з нашої точки зору, керівнику варто приділяти саме функції мотивації, яка найбільше серед усіх інших попадає у предметне поле креативного менеджменту та яка передбачає певні управлінські дії не лише з відповідальними за певний сегмент роботи, а й з усіма співробітниками (в окремих випадках – навіть сторонніми особами), які мають оригінальні ідеї щодо вдосконалення популяризаційного процесу. Саме до функції мотивації належить створення максимально сприятливих умов для прояву творчості. У цьому зв'язку варто наголосити на важливості факторів створення середовища креативної діяльності, запропонованих С. М. Ілляшенком (“свіжість”, “теплиця”, “реальність”, “енергія”, “сміливість”, “сигналізування”) [1].

Крім зазначених факторів, важливими також є усвідомлення значущості кінцевої мети, свобода діяльності в процесі досягнення стратегічної ме-

ти, створення атмосфери відвертості, звільнення від зайвої владності керівника, усунення надмірності в адмініструванні, надання глибокого значення унікальним рисам характеру та ін. Для найкращого результату має діяти система мотивації персоналу, яка в комплексі використовуватиме всі означені фактори.

Список використаних джерел:

1. Управління інноваційною діяльністю. Основи інноваційного менеджменту: магістерський курс: підручник / за заг. ред. д. е. н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: університетська книга, 2014. – 856 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВРАХУВАННЯ ПСИХОТИПІВ ТУРИСТІВ У ТУРИСТИЧНОМУ МАРКЕТИНГУ

Горб К. М.

У туристичному маркетингу передбачено сегментування споживачів туристичного ринку за певним набором ознак. Поряд з важливими географічною, соціально-економічною та демографічною сегментаційними ознаками, важливого значення в туристичному бізнесі набувають психографічна та поведінська ознаки. Стрижневими у даному ключі є психотипи туристів, кожному з яких притаманна характерна особлива мотивація щодо обрання об'єктів відвідування під час туристичних подорожей та характеру і стилю відпочинку. Обґрунтуванню психотипів туристів присвячені численні наукові праці головним чином маркетингової спрямованості.

Поділи потенційних і реальних туристів на психолого-поведінкові типи зазвичай не супроводжуються підбором принаймні найбільш типових конкретних місцевостей, об'єктів та закладів, максимально придатних для відвідування туристами даного психотипу в даному регіоні, а також формуванням спеціальних цілеспрямованих для даного психотипу туристичних програм відвідування таких дестинацій. Тому ми спромоглися запропонувати найбільш характерні різновиди туристичних об'єктів (на прикладі Дніпропетровської (Січеславської) області), а також загальну специфіку програм їх відвідування, для кожного з психотипів туристів однієї з найбільш вживаних та популярних типологій споживачів турпродукту за психографічною ознакою, – типології Г. Гана [1]. Результати цих розробок полягають у наступному.

1. S-тип (від нім. Sonne, Sand, See – сонце, піщаний пляж, море): віддають перевагу типовій відпустці, пасивному відпочинку на морських курортах, спокою і комфорту, уникають метушні під час відпочинку, але не проти контактувати з приємними людьми. Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: оздоровчо-лікувальний відпочинок у санаторіях “Новомосковський” або “Солоний Лиман”.

2. F-тип (від нім. Fernr- und Flirtorientierter, Erlebnisurlauber – відпустка, що передбачає поїздки на далекі відстані і флірт): надають перевагу по-

їздкам на далекі відстані, різноманітним враженням та флірту; їм потрібно суспільство, події, задоволення та зміна вражень. Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: перебування у комплексах відпочинку високого комфорту (Sun Ray, Ostrov River Club, Good Zone тощо) з насиченою пізнавально-розважальною програмою.

3. W1-тип (від нім. Wald- und Wanderorientiert – лісові прогулянки та походи): надають перевагу активному відпочинку, пішим походам, фізичній активності на свіжому повітрі незалежно від погоди (хоча професійно спортом не займаються). Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: похід до Самарського лісу у певний сезон року (спостереження за первоцвітами весною, збір грибів восени тощо).

4. W2-тип (від нім. Wald- und Wanderorientiert – лісові прогулянки та походи): перевага надається значним, навіть екстремальним, фізичним навантаженням, при виборі туру такі туристи перш за все керуються наявністю умов для заняття хобі (як правило, це екстремальний вид спорту: альпінізм, стрибки з парашутів тощо). Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: сплав на байдарках по малій річці (Оріль, Самара); сходження на Турову гору тощо; похід по правому узбережжю річки Дніпро в регіональному ландшафтному парку “Дніпрові пороги”.

5. A-тип (від нім. Abenteuere – пригоди): надають перевагу новим враженням, ризику, випробуванню своїх сил у неочікуваних ситуаціях. Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: пізнавальна програма в похідних умовах з елементами квесту по визначних природних та історико-культурних пам’ятках Царичанського або Новомосковського району.

6. B1-тип (від нім. Bildung- und Besichtigung – освіта та огляд визначних місць і пам’яток): надають перевагу новим враженням, ризику, випробуванню своїх сил у неочікуваних ситуаціях, при цьому є експертами-любителями, які систематично відвідують пам’ятки культури, можуть колекціонувати сувеніри. Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: класичний екскурсійно-пізнавальний маршрут по території Петриківського району.

7. B2-тип (від нім. Bildung- und Besichtigung – освіта та огляд визначних місць і пам’яток): надають перевагу новим враженням, емоційні любителі культури і природи. Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: екскурсійно-пізнавальний маршрут з елементами занурення в етнографічне та природне середовище по території Нікопольського та Апостолівського районів (могила Івана Сірка, водоспад на річці Кам’янці тощо).

8. B3-тип (від нім. Bildung- und Besichtigung – освіта та огляд визначних місць і пам’яток): надають перевагу новим враженням, спеціалісти, які поглиблюють свої знання у певних сферах культури, історії, мистецтва. Пропозиції для туристів психотипу в нашій області: тур по музеях міста Дніпра з відвідуванням видовищних закладів; паломницький тур до села Рубанівського; відвідування залізрудних кар’єрів Кривого Рогу тощо.

Слід зауважити, що у пропозиціях, представлених у вищенаведеній таблиці, нам довелося абстрагуватися від певних мотиваційних настанов Г. Гана, зокрема, морські узбережжя замінити на річкові (оскільки берег моря відсутній в аналізованому регіоні), а також від подорожей саме на далекі відстані. Тим не менше вважаємо, що наші пропозиції можуть допомогти туроператорам заповнити певні незайняті ринкові ніші регіонального туризму, зважаючи на можливості задоволення туристичних потреб для окремих психотипів потенційних туристів за умови ретельного відбору туристичних дестинацій та складання спеціалізованих туристичних програм з урахуванням мотиваційних особливостей психотипу.

Список використаних джерел:

1. Ткачук С. В. Маркетинг [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студ. напряму підготовки 6.140103 “Туризм” денної та заочної форм навч. / С. В. Ткачук. – К. : НУХТ, 2016. – 124 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ З АЗІАТСЬКИМ КОНТИНЕНТОМ

Трудова М. Є.

Проведемо порівняльний аналіз географічної структури торгівлі товарами Дніпропетровської області з Азіатськими країнами за 2017–2018 рр. Провівши аналіз по всім Азійським країнам з якими співпрацює Дніпропетровська область, було виділено 8 країн, з якими був найбільший експорт та імпорт за 2017 рік. Це такі країни з питомою вагою експорту та імпорту відповідно як: Азербайджан (0,72; 0,15), Грузія (0,94; 0,28), Ізраїль (1,49; 0,53), Індія (0,18; 0,98), Ірак (0,29; 0,07), Китай (0,77; 1,54), Ліван (0,17; 1,32) та Туреччина (0,69; 0,29). По цим даним ми бачимо, що з половиною цих країн у Дніпропетровській області спостерігається позитивне сальдо, тобто експорт перевищує імпорт, і це є позитивним явищем, але з Китаєм спостерігається негативне сальдо, а це означає що, Дніпропетровська область більше купляє товарів, аніж продає їх за кордон. У результаті, було виявлено, що обсяг негативного сальдо перевищує позитивне, і це означає що в область більше імпортують товарів.

За 2018 рік, було виділено всього 3 країни, з якими співпрацює Дніпропетровська область з питомою вагою експорту та імпорту відповідно: Індонезія (0,99; 0,01), Ірак (0,45), Китай (0,53; 1,61), Туреччина (0,53; 0,38).

Далі, ми, проаналізуємо географічну структуру торгівлі послугами Дніпропетровської області за 2017 рік.

З усього переліку Азіатських країн, було виділено всього 4 країни з якими Дніпропетровська область найбільше співпрацює у торгівлі послугами: Кіпр, Індія, Ізраїль, Казахстан. Якщо аналізувати сальдо між цими країнами та Дніпропетровською областю, можна зробити такий висновок, що найбільше переважає позитивне сальдо, а це означає що Дніпропетров-

ська область більше експортує послуг, ніж отримує їх, і це позитивно відображається на економіці області.

Проаналізуємо товарну структуру зовнішньої торгівлі Дніпропетровської області за 2017–2018 рр. [2].

Основним товаром на експорт з Дніпропетровської області у 2017 р. були мінеральні продукти – 27 %; у 2018 р. – мінеральні продукти – 28 %, жири та олії тваринного або рослинного походження – 4 %.

Основним товаром на імпорт у 2017 та 2018 р. є мінеральні продукти, 2017 р. (36 %), 2018 р. (32 %).

Перейдемо до аналізу структури зовнішньої торгівлі послугами Дніпропетровської області за 2017 рік.

Найбільше на експорт припадали такі послуги, як: транспортні (32 %), інформаційні (30 %). Імпорт складала такі послуги: ділові (31 %), транспортні (15 %). Не дивлячись на значний потенціал Дніпропетровської області експорту та імпорту мінеральних товарів, у той час експортуються інформаційні послуги та імпортуються ділові послуги [2].

Проаналізувавши структуру торгівлі Дніпропетровської області з країнами Азіатського континенту можна зробити наступні висновки: 1) географічна торгівля товарами ширша, ніж географічна торгівля послугами, але торгівля послугами не настільки ефективна, так як спостерігається більше країн з від'ємним сальдо. Крім того, Китай має коефіцієнт покриття менше 1; 2) не дивлячись на більш вузьку географічну структуру, тільки одна країна має від'ємне сальдо: Ізраїль (0,59). Ця країна знаходиться у небезпечній зоні.

З усього вище сказаного можна зробити висновок про те, що на даний момент Дніпропетровській області доцільно розширити географію торгівлі послугами і в значній мірі приділяти увагу самі торгівлі послугами. За рахунок отриманих коштів можливе збільшення конкурентоспроможності Дніпропетровської області.

Список використаних джерел:

1. Кузик С. П. Економічна і соціальна географія країн світу: навч. посібник / С. П. Кузик

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК АКТИВАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОСЕЛЕНЬ АГРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Заставецька Л. Б., Заставецький Т. Б.

Туристична індустрія як галузь невиробничої сфери має великі можливості для розвитку у сільській місцевості. Це важливий чинник економічного росту, шлях до підвищеної стійкості розвитку агропромислового ре-

гіону. Заснований на принципах сталого туризму, зелений туризм може сприяти вирішенню безлічі проблем, які пов'язані не тільки з зайнятістю населення, а й з деградацією навколишнього середовища, в першу чергу, деградацією земельних та водних ресурсів.

Одним із агропромислових районів України, який відзначається високою щільністю сільського населення, густою мережею сіл і невеликих містечок, є Придністер'я .

Територія Придністер'я відноситься до “найчистіших” регіонів України, що, зважаючи на м'який клімат, значну залісненість території, мальовничі ландшафти робить її сприятливою для розвитку сільського зеленого туризму. У селах регіону є всі необхідні для міських жителів умови, особливо для відпочинку на природі, для залучення людей до сільськогосподарських занять, риболовлі, збирання ягід, грибів, здорового харчування. Крім цього, регіон насичений історико-культурними ресурсами (руїни фортець, старовинні церкви, місця проживання відомих людей тощо), що може доповнювати сільський відпочинок пізнавальною діяльністю. Цей вид туризму може бути розвинений для потреб споживачів з інших (передусім промислових) регіонів України, позаяк більшість населення придністровських областей проживає у сільській місцевості, або невеликих містечках, і тому значної потреби у спеціально облаштованих садибах для відпочинку на природі немає. Таке населення бере участь у неорганізованих формах відпочинку у своїй місцевості, або у організованих формах у інших регіонах України (горах, на узбережжі морів тощо).

Низький рівень урбанізації та індустріалізації регіону, гармонійність природних та антропогенних ландшафтів сприяють розвитку різних форм зеленого туризму, передусім агротуризму та екотуризму. Основним стримувальним чинником при цьому виступає недостатньо розвинена транспортна мережа та необхідність облаштування сільських садиб згідно з потребами туристів.

Враховуючи це, що люди, які відпочивають у сільській місцевості, це переважно верстви населення із низькими і середніми доходами, то і комфортність таких садиб у більшості випадків є не дуже вибагливою.

Отже, такий вид туризму у регіоні може бути розвинений, особливо при орієнтації його ще й на задоволення потреб споживачів у пізнанні традиційної народної культури та історико-культурної спадщини, традиційних форм життєдіяльності населення, у оздоровленні тощо.

Туризм як форма економічної діяльності у сільській місцевості може бути важливим джерелом доходу, чинником розширення сфери зайнятості, виконанню активних програм безробіття. Залучення у тур бізнес молоді може стати вагомим чинником “закріплення” її у селах, а це, у свою чергу, може певним чином запобігти знелюдненню сіл регіону.

Розвитку туристичної діяльності у сільській місцевості має бути приділена значна увага, бо це одна з галузей, що при відносно невеликих стартових інвестиціях має високий рівень прибутковості та мінімальний термін

окупності витрат. Із активацією туризму у селах дістануть стимул до розвитку інші галузі господарства, передусім виробництво товарів народного споживання, транспорт, зв'язок, будівництво, торгівля та ін. А це, у свою чергу, є важливою умовою збереження мережі сіл та їх подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Рутинський М. Й. Сільський туризм: Навчальний посібник / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. – Київ : Знання, 2006. - С.251.
2. Бойко Є.О. Роль зеленого туризму в розвитку сільських територій / Є. О. Бойко, О. С. Бойко. // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – №1(3). – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/bojko.htm.
3. Самолюк Н. М. Сільський туризм як перспективний напрям самозайнятості сільського населення / Самолюк Н. М. // Соціально-трудова відносина: теорія та практика. – 2012. – №2(4). – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/samoljuk.htm.

ВНУТРІШНІЙ ТУРИЗМ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Язіна В. А.

Сучасну туристичну індустрію можна віднести до найбільш перспективних та впливових галузей світової економіки. Підвищення туристичних забаганок відповідно певного рівня життя населення активно стимулює розвиток туристичної індустрії, що відіграє важливу роль у формуванні національного туристичного продукту.

Сьогодні розвиток туристичної індустрії як одного із впливових секторів формування національної економіки країни, питання вибору вітчизняних туристичних напрямів є досить актуальним. Вітчизняна туристична галузь повинна бути атрактивною для туристів, що є однією з ключових характеристик, яка обумовлює залучення туристів. Перед туристичною індустрією постає проблема пошуку критеріїв вибору найвигідніших вітчизняних інвестиційних проектів, вирішальним критерієм яких є одержання максимального прибутку та зростання туризму як перспективного сектору економіки країни.

Розвиток туризму в Україні є однією із найперспективніших галузей національної економіки, яка дозволить забезпечити значний внесок в економіку держави у вигляді створення нових робочих місць, збільшити валютні надходження від зовнішньоекономічної діяльності та поповнити державний бюджет через сплату податків [1].

Протягом останніх років виїзний туризм показує значні результати, які дають можливість отримувати стабільні прибутки, за рахунок використання відпрацьованих туристичних маршрутів, зацікавити більшу кількість громадян для мандрівок у різні країни світу. Однак внутрішній туризм відійшов на другий план та показує занепад українського туризму.

Причини занепаду туристичної індустрії України є наступні:

- ігнорування міжнародного досвіду розвитку туризму;
 - неефективність діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері туризму;
 - відсутність належної державної туристичної політики;
 - відсутність забезпечення державою відповідних умов для розвитку в'їзного і внутрішнього туризму як пріоритетних напрямлень в туристичній індустрії;
 - відсутність державного стимулювання податкового і фінансового сектору туризму щодо експорту туристичних послуг вітчизняних туроператорів;
 - незадовільна робота з формування та зміцнення туристичного іміджу України;
 - неефективність діяльності щодо розробки та просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішньому ринках.
- Ознаки та наслідки занепаду внутрішнього туризму в Україні:
- скорочення майже у два рази іноземних туристичних потоків в Україну;
 - погіршення стану ринку внутрішнього туризму;
 - значне скорочення питомої ваги туризму у ВВП країни та у регіональному валовому продукті, в тому числі доходів від туристичних послуг та послуг готелів, туристичного збору, валютних надходжень від експорту туристичних та готельних послуг, інвестицій в туристичну інфраструктуру, робочих місць.

Успішність розвитку індустрії туризму, зокрема розвиток внутрішнього туризму визначається перш за все збалансованістю різних напрямків її розвитку. При цьому важлива роль належить не тільки центральним органам влади, а і місцевим органам управління туризмом, які виконують вирішальні завдання для туристичної галузі. Активний вплив місцевих органів управління туризмом спонукає до розвитку малого і середнього туристичного бізнесу, що призводить до створення нових робочих місць, залучення валюти й інвестицій, розвитку інфраструктури. Сучасна індустрія туризму – одна з найшвидше прогресуючих галузей світового господарства і розглядається, як самостійний вид економічної діяльності, а також, як міжгалузевий комплекс.

Під впливом сучасної економічної і політичної ситуації в Україні змінюються напрями туристичних потоків на користь внутрішнього туризму. Він поки що розвинений недостатньо, не повністю використовує наявні туристичні ресурси, тому потребує стимулювання й підтримки з боку держави й місцевих органів влади та активізації діяльності у цьому напрямку туристичних організацій [2].

Отже, туризм в Україні на сьогоднішній день має багато істотних проблем, але якщо покращити сучасну державну туристичну політику, то Україна зможе викликати інтерес до національного продукту не тільки з боку іноземців, а і вітчизняних туристів.

Подальший розвиток туристичної індустрії має ґрунтуватися на нових механізмах господарювання, ефективних організаційно-управлінських структурах, економічній свободі туристичної діяльності, що в умовах вільної конкуренції забезпечить насичення ринку високоякісними туристичними послугами і сприятиме соціально-економічному розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Ставська Ю.В. Розвиток туризму в Україні в умовах впливу факторів світового ринку. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 2. – С. 42–49.

2. Пилипенко Н. Сучасні тенденції туристичних потоків України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування” (м. Львів, 11–12 травня 2017 р.). – Львів : ЛДУФК, 2017. – С. 74–76.

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ІРАНСЬКОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ В ГРОМАДЯНСЬКУ ВІЙНУ В СИРІЇ

Шуляк С. В.

Громадянська війна, що спалахнула у 2011 р. в Сирії, відзначається вкрай високим ступенем інтернаціоналізації. Країна перетворилася на об’єкт докладання зусиль різноманітних акторів світової та регіональної політики. Найбільшу зацікавленість і активність виявляють сусідні держави, чия власна безпека та стабільність залежать від ситуації в Сирії. В цьому сенсі дуже показовим прикладом є Іран, чия усебічна (моральна, політична, дипломатична, економічна й врешті пряма військова) підтримка забезпечили виживання режиму Б. Асада.

Питання про мотиви іранського втручання у сирійський конфлікт не залишилося поза увагою експертів і науковців. Тут зазначимо праці лише деяких з них, зокрема Н. Бані Насура, Дж. Гударзі, А. Хаджі-Юсефі, Т. Жюно, А. Хашема.

Хоча іранську інтервенцію цілком можна вважати успішною, перемога коштувала Ірану, в усіх сенсах, дуже дорого, що дало привід назвати її “пірровою”. Отже, постає питання про спонукальні мотиви, що змусили Іран кинути усі сили на спасіння сирійського режиму та вступити в протистояння з провідними регіональними і світовими гравцями.

З’ясування мотивів іранської інтервенції, може бути здійснене за допомогою неореалістичного підходу, зокрема теорії балансу загроз С. Вольта. Остання передбачає пояснення поведінки держав на міжнародній арені виходячи з їхнього сприйняття потенційних загроз. Звідси слід звернути увагу на низку взаємопов’язаних міркувань, що стосуються безпеки та регіонального впливу Ірану.

1. Міркування безпеки, підсилені почуттям конфесійної ворожнечі; йдеться про сунітські салафітські угруповання, що домінують серед сирій-

ської опозиції й виступають як проти алавітського режиму Асада, так і проти Ірану, як дружньої до Асада шийтської держави.

2. Стратегічне значення Сирії як ланки так званої “вісі спротиву” – альянсу Ірану, Сирії та ліванської “Хезболли”, спрямованого проти Ізраїлю – головного регіонального опонента Ірану. У цьому сенсі, з геополітичних міркувань, життєво важливим є забезпечення так званого “шийтського коридору”, через який підтримується сухопутний зв’язок між Іраном і Ліваном через території Іраку та Сирії.

3. Збереження алавітського режиму в Дамаску є важливим з точки зору підтримання регіонального балансу сил, адже його падіння неодмінно призведе до переходу влади до сунітської більшості й встановленню там ворожого до Ірану режиму, що, відповідно, посилить вплив регіональних конкурентів – Саудівської Аравії та Туреччини – провідних сунітських держав регіону.

4. Асадівська Сирія, ще з часів ірано-іракської війни (1980–1988 рр.), є найдавнішим, послідовним і, фактично, єдиним надійним союзником Ірану в арабському світі, втрата якого є небажаною сама по собі, а також поставить під сумнів його статус як потужної регіональної держави.

Перебіг війни лише посилив мотивацію до втручання, адже з часом з’явилися нові джерела загроз: 1) поява у 2014 р. Ісламської держави (ІД) – жорсткого ідеологічного антагоніста Ірану й сирійського режиму (через приналежність до радикальної сунітської версії ісламу), як нового потужного гравця, що загрожував іранським інтересам не лише в Сирії але й в Іраку; 2) актуалізація курдського питання в Сирії та Іраку, адже гіпотетичне створення курдської держави під американським патронатом не лише створювало загрозу “шийтському коридору”, але й безпосередньо зачіпало Іран, який має значне курдське населення; 3) розгортання операцій міжнародної коаліції проти ІД під керівництвом США – традиційного опонента Ірану; 4) початок у 2016 р. прямої турецької збройної інтервенції в Сирії, яка хоча й була спрямована проти ІД та курдів, може створити загрозу іранським інтересам через ситуативний характер альянсу Ірану з Туреччиною та Росією, та наявність у подальших планах Анкари претензій на контроль над територіями у яких зацікавлений Іран.

На даний момент іранська військова присутність у Сирії триває. Слід зазначити, що незважаючи на очевидну перемогу Асада у війні, мотиви для втручання Ірану не зникли. Хоча питання виживання режиму Асада вже не стоїть, постало питання про майбутній характер держави, якою він буде надалі управляти, й зокрема про ступінь іранського впливу на неї. Ситуація може ускладнитися, адже до традиційних ворогів Ірану цілком можуть додатися колишні союзники, зокрема Росія, яка також претендує на роль головного патрона Асада.

Список використаних джерел:

1. Шуляк С. Від “zero problems” до “оливкової гілки”: політика Туреччини щодо громадянської війни в Сирії. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2018. Вип. 18. Р. 404–410.

2. Walt S. M. Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*. Spring 1985. Vol. 9, № 4. P. 3–43.

3. Bani Nasur N. I. M. Syria-Iran Relations (2000-2014). *International Journal of Humanities and Social Science*. October 2014. Vol. 4, № 12. P. 80–88.

4. Goodarzi J. M. Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment. *Ortadoğu Etütleri*. January 2013. Vol. 4, № 2, P. 31–54.

5. Haji-Yousefi A. M. Iran`s Policy in the Syrian Civil War / European Consortium for Political Research General Conference, Oslo, Norway September 6-9, 2017. URL: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/b14c6559-785e-442e-83be-5970539716bf.pdf> (Last accessed: 16.03.2019).

6. Hashem A. Iran`s Post-ISIS Regional Strategy. *Turkish Policy Quarterly*. Fall 2017. Vol. 16, № 3. P. 105–112.

7. Juneau T. Iran`s costly intervention in Syria: A pyrrhic victory. *Mediterranean Politics*. 30 May 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/325453899_Iran's_costly_intervention_in_Syria_A_pyrrhic_victory (Last accessed: 16.03.2019).

THE ROLE OF EUROPEAN TRANSNATIONAL COMPANIES IN MODERN GLOBAL ECONOMY

Тимченко-Михайліді Н. С.

Transnational corporations play an important role in enhancing economic globalization, contributing to further interdependence of national economy and increasing opportunities for the international movement of goods and services, capital, labor and modern technologies.

UNCTAD identifies the following main criteria for belonging to TNCs, such as:

- 1) the existence of parental and controlled foreign (affiliated) companies;
- 2) the existence of the parent companies' voting shares not less than 10% (or similar assets in the statutory capital for an non-corporative forms of ownership) in the affiliated companies of the multinational corporations;
- 3) systematic policy through a single decision-making center.

TNCs play an important role in the economic globalization. Thanks to the global business strategy of transnational corporations, modern economic competition between the countries has become global.

The activity of TNCs has both positive and negative outcomes for the country as well as the whole world economy. When the business development rises defined level, the corporations form subsidiaries and branches in the foreign countries and actively participate in international business competition in order to gain access to market resources, so necessary for their own development. Currently the number of TNCs is more than 100,000, their enterprise nets are distributed among countries and regions. By developing and applying new technologies, TNCs promote international economy and technical cooperation.

But despite a number of positive effects, there are some negative outcomes. In order to achieve high monopolization of production, some TNCs use inappropriate means which slow down the usual development of the international trade and investment. Currently, for example, with the support of the government, some TNCs are abusing management measures to form some technical trade barriers.

It is estimated that 80–90 % of foreign direct investment occurs in TNCs. The investigation of FDI inflow different regions of the world for 2016–2017 shows that the Asian region today is ahead of European and North American by the volume of foreign direct investment inflows, as well as their inflow to all developing countries get the level of well-developed countries.

According to UNCTAD's annual statistics, the increase in sales and additional cost of foreign affiliates of TNCs are important for the company.

Statutory capital in foreign affiliated companies make profits, half of which is reinvested in foreign markets.

In comparison with sales assets and employment in foreign affiliated companies are constantly increasing. At the same time, the average annual growth rate of sales of foreign branches' sales over the last five years (1,5 %), additional cost (1,5 %) and employment (2,5 %) were lower in relation to the period of 2005–2010 (9, 7; 10,7 and 7,6 %). It proves that the level of foreign direct investment inflow can be lower.

The volume of transnational mergers and acquisitions (M&A) as one of the main forms of the investment strategy of TNCs was growing till 2016, but since 2017 we can see its decreasing in 21,8% compared with the previous year.

Nowadays there are more than 100,000 TNCs and about 890,000 of their foreign affiliates in the world. Based on UNCTAD data, the foreign affiliates of TNCs produced 9,2 % of the world GDP in 2017, while their assets increased by 17,6 times from 1990 to 2017 and comed to USD 103,4 trillion. Every year we can see, that the average index of transnationalization of the 100 leading TNCs is increasing. Its index was 66,08 % in 2017 and 64,5 % in 2013.

According to the EGR (EuroGroups Register) data, 47,621 multinational enterprises were registered in EU in 2016, which is higher on 24 % than in 2013. Among them, approximately, 40,081 multinational groups were registered in EU-28 (their main headquarters are located in EU member states), and the others are from different countries, mainly from Switzerland (2,843), the United States (2,200), Norway (441), Japan (350) and Canada (200). According to the list of 100 largest TNCs in the world, there are 57 European TNCs, including 51 TNCs from the EU-28.

Therefore, the international corporations are the most active, direct and important driving force of the processes of economic globalization. The competition of powerful transnational corporations for the markets of raw materials, manufacture and merchandising of their products is an important aspect of modern global economy. TNCs have a great positive influence on the international economy, such as promoting international economic and technological cooperation, increasing the global flow of factors of manufacture, as well as their strengthening and improvement of trade rules.

Список використаних джерел:

1. Huilan Jin. Multinational corporations and EU economic integration. CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES. Business Management . 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126165/Jin_Huilan.pdf?sequence=1
2. World Investment Report 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf
3. European Trade Union Institute. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.etui.org/Topics/Multinational-corporations>
4. Structure of multinational enterprise groups in the EU. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Structure_of_multinational_enterprise_groups_in_the_EU#Size_and_complexity_of_enterprise_groups

ІЄРАРХІЇ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Джахеїдр Емад Албураві Рамадан

З метою ефективного співробітництва транснаціональних корпорацій (ТНК) в Україні, необхідно в першу чергу створити власні транснаціональні структури, використовуючи приклад таких країн як Китай, Мексика, Індонезія, Індія тощо. Для того аби створити власні корпоративні структури необхідно проаналізувати проблеми транснаціоналізації на вітчизняному ринку. Для вирішення даного питання скористаємося методом аналізу ієрархій, що представляє собою процедуру декомпозиції проблеми на більш прості складові елементи і з подальшим їх обґрунтуванням [1].

Оберемо перелік загроз для створення ТНК. Розробка моделі ієрархії факторів впливу на функціонування вітчизняних ТНК дозволить проранжувати їх за важливістю впливу на економіку. Нехай множина $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$ представляє собою перелічені загрози транснаціоналізації в умовах розвитку сучасної національної економічної системи. Для наочності побудуємо таблицю 1, яка міститиме назву загрози (фактора) та його умовне позначення.

Наступним кроком необхідно з множини X виокремити 2 підмножини: $R(x_i)$ – множина досяжності, $A(x_i)$ – множина вершин-попередниць. Ті вершини, для яких виконується умова:

$$A(z_i) = R(x_i) \cap A(x_i), \quad (1)$$

формуватимуть перший (найнижчий) рівень ієрархії. Таким чином, помічаємо, що це ті вершини, які є недосяжними з інших вершин схеми [1].

Перелік факторів та їх умовне позначення

Математичне позначення	Назва фактора	Умовне позначення
X_1	посилення конкуренції на внутрішньому ринку та, як наслідок, занепад вітчизняного товаровиробника	ПКВР
X_2	конкуренція з боку іноземних ТНК	КТНК
X_3	поглинання вітчизняних компаній	ПВК
X_4	відсутність мобільності та динамічності в процесах виробництва	ВМД
X_5	відтік капіталу за рахунок перерахування отриманого прибутку в промислово-розвинуті країни	ВК
X_6	корупція	К
X_7	політична нестабільність	ПН
X_8	недосконала інституційна складова або недосконалість законодавчої бази	НІС
X_9	погіршення внутрішнього та зовнішнього інвестиційного клімату	ПІК
X_{10}	недостатня кількість висококваліфікованих кадрів	НКФ

Джерело: [складено автором за даними джерела 1]

Отже, найнижчим рівнем ієрархії, з точки зору значимості впливу на процес, стали X_3 – поглинання вітчизняних компаній (ПВК) та X_9 – погіршення внутрішнього та зовнішнього інвестиційного клімату (ПІК). Таким чином, одержуємо пріоритетність дії факторів (загроз). Видалимо вершини X_3 та X_9 та отримаємо нову, задля визначення наступного рівня ієрархії, для цього необхідно перевірити виконання умови (1). Перевірка показала, що наступний рівень ієрархії складуть загрози X_1 – посилення конкуренції на внутрішньому ринку та, як наслідок, занепад вітчизняного товаровиробника (ПКВР) та X_5 – відтік капіталу за рахунок перерахування отриманого прибутку в промислово-розвинуті країни (ВК). Наступний рівень (третій) ієрархії формують три фактори: X_2 – конкуренція з боку іноземних ТНК (КТНК), X_4 – відсутність мобільності та динамічності в процесах виробництва (ВМД), X_7 – політична нестабільність (ПН). Наступним кроком буде виключення X_6 – корупція (К) та X_{10} – недостатня кількість висококваліфікованих кадрів (НКФ). Очевидно, що найвищий рівень ієрархії займає загроза X_8 – недосконала інституційна складова або недосконалість законодавчої бази (НІС). Побудуємо отриману модель за рівнями впливу на економіку України факторів-загроз транснаціоналізації (рис.1) [1].

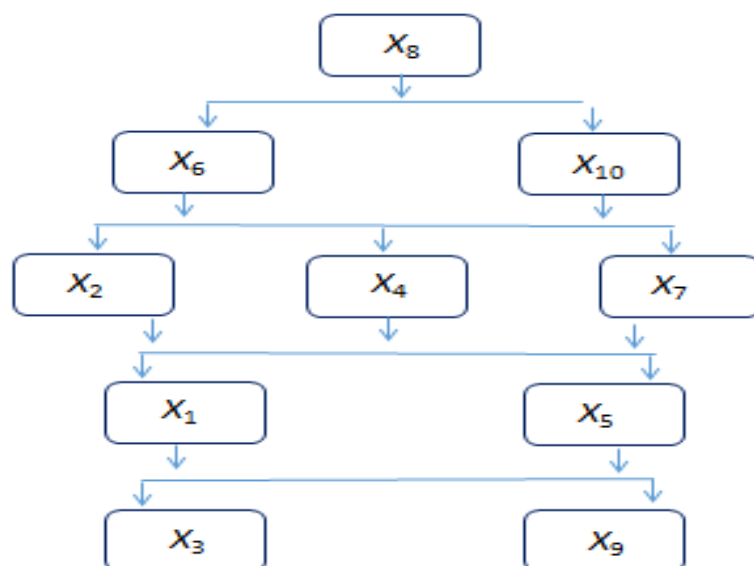

Рис.1. Ієрархії факторів впливу на транснаціоналізацію економіки України

Дана ієрархія факторів слугує основою для побудови моделі, яка містить ключові загрози негативного впливу транснаціоналізації на вітчизняну економіку. Найвищу сходинку посів фактор “недосконала інституційна складова або законодавча база”, що вкотре підтверджує актуальність даної проблеми. Саме через прогалини в законодавстві, а також через “родинні” зв’язки та поєднання політичних та бізнес-інтересів в Україні існують передумови для розвитку корупції. Тому якісне інституційне середовище – це одна з визначальних умов можливості держави проводити реформи, які необхідні для формування національної конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Немировська О. В. Функціонування корпоративного капіталу в економіці України / О. В. Немировська // Економіст. – 2014. – № 9 (335). – С. 32–35.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Войтов С. Г.

Глобальні мегатренди світової економіки засвідчують той факт, що цикл торговельно-економічного лібералізму останніх десятиліть добігає свого кінця: частішають випадки глобальних торговельних конфліктів, активно застосовуються заходи тарифного й нетарифного протекціонізму, на міжнародному рівні стають прийнятними випадки відвертого міжнародного правового нігілізму. Як наслідок, регулюючий вплив й авторитет наднаціональних інститутів (таких, наприклад, як СОТ) втрачають свою вагу, а світова економіка зазнає відчутних втрат, особливо в частині гальмування темпів економічного розвитку.

Разом зі світовою зазнає значних втрат й національна економіка, що від моменту своєї незалежності будувалася на принципах зовнішньої відкритості. Останнє вимагає необхідної адаптації, особливо з боку митної системи, що здатна забезпечувати ефективне регулювання та контроль у відповідності до умов оптимального економічного розвитку й забезпечення торговельно-економічної безпеки.

Вітаючи останні внутрішньополітичні зрушення, що привели до поновлення самостійності української митниці в системі державних органів, першочергово необхідним фактором трансформації для забезпечення якісного виконання митними органами поставлених перед ними завдань повинен стати перегляд функціональної спрямованості “нової” митниці в бік захисту, регулювання і контролю за міжнародною торговельною діяльністю, а не використання митної системи як суто фіскального інституту держави.

Згідно переліку функціональних пріоритетів, закладених в стратегічних нормативних документах в галузі функціонування та реформування митної системи, основними завданнями митниці є захист митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захист внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Практика ж діяльності митної системи України вказує на тенденцію не адекватну поставленим завданням – фіскальна складова митної справи займає перше місце серед функцій митних органів, а щоденна гонитва за виконанням плану надходжень зводить нанівець задекларовані пріоритетні завдання митниці: регулювання економіки, захист економічних інтересів та забезпечення економічної безпеки держави. Аналіз діяльності митних органів останніх років доводить вказану тенденцію: величина митних платежів, що спрямовуються митними органами до державного бюджету є дуже великою (близько 40 %), а за результатами окремих років навіть перевищує величину внутрішньоподаткових надходжень. Основними ж завданнями, що забезпечили б вирішення указаної проблеми та забезпечили побудову ефективної й розвинутої митної системи повинні стати:

- відхід від превалювання фіскального пріоритету у митно-тарифному оподаткуванні, системі митних платежів, а також системах контролю митної вартості, країни походження та класифікації товарів;

- зменшення податкового тягаря непрямих податків (особливо що стосується ПДВ), їх перерозподіл до стандарту ширшого застосування акцизів в середній і довгостроковій перспективі;

- перегляд і скасування неефективних пільг у митному оподаткуванні, ліквідація незначних у фіскальному відношенні митних зборів;

- детінізація “сірого” імпорту та боротьба з контрабандою шляхом проведення ефективної співпраці з митними адміністраціями ряду країн, співставлення даних національної та міжнародної торгової статистики.

Разом з тим, в рамках побудови ефективної сучасної митної системи обов’язковим є формування розвинутої системи оцінки ризиків й впровадження тотальної системи постаудитного контролю. Особлива актуаль-

ність указанного питання для національної економіки підкреслена ще й тим, що формування розвиненої системи оцінки ризиків й налагодження сучасної системи постаудитного контролю є однією з умов, що визначаються Угодою про асоціацію України та ЄС. При цьому, критерії оцінки ризиків в автоматичному режимі визначають який вантаж і якою мірою піддавати митним процедурам – догляду, аналізу класифікації, митної вартості, лабораторному аналізу, тощо. Система ж митного постаудиту, побудована на ефективній системі оцінки ризиків забезпечує формування максимально повного та об'єктивного рівня митно-тарифного навантаження. Спрощення митних формальностей на кордоні, у ряді випадків, призводить до неможливості перевірки правильності визначення митної вартості, класифікації, країни походження, цільового використання товару та ін. За умови ж достатності процедур митного постаудиту і ліквідації порушень за його результатами компенсуються втрачений при спрощеному митному оформленні рівень митного захисту національного ринку та недобір податків до державного бюджету.

Прогресивним нововведенням в рамках побудови розвинутої митної системи України також є впровадження інституту уповноваженого економічного оператора – суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, який за умови підтвердження повної законності ведення бізнесу та відкритості у співпраці з митною адміністрацією отримує право ведення ЗЕД із мінімальним втручанням митних органів.

Вказані складові оптимізації митної системи здатні забезпечити становлення ефективного механізму регулювання та захисту, достатні митні надходження, а також стабільне економічне зростання національної економіки держави, в умовах нових глобальних викликів.

THE BENCHMARKS FOR IT SECTOR DEVELOPMENT: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Bilozubenko V. S., Lohoida D. V.

The IT sector of Ukraine has become an independent and important branch of the economy. Over the past six years, this industry has become the second largest in terms of Ukraine's exports. According to the UNIT.City Innovation Park, by the end of 2018, 184,000 programmers provided 4,5 billion dollars' worth of exports [3]. As you know, the IT market consists of three segments: hardware, packaged software and services. In 2016, all these segments showed steady growth. So, the domestic hardware market has grown from 1,2 to 1,5 billion dollars; the market for packaged software has grown from 0,11 to 0,12 billion dollars; the service market has grown from 0,18 to 0,19 billion dollars. In 2018, the growth rate of the IT market increased to 30%, the number of specialists employed in the industry increased from 116 to 184 thousand people. After preserving the existing growth rate in 5 years, information technologies have all chances to enter a new stage (Table 1).

Table 1

Export of the IT industry in 2015–2025

Year	Exports of IT industry, billion dollars
2015	3,9
2016	3,2
2017	3,6
2018	4,5
2020 (prognosis)	6,0
2025 (prognosis)	6,4

Source: compiled based on [1]

Ukraine is one of the main software development centers in Eastern and Central Europe and ranks fourth in the export of IT products and services in the world.

According to the data of Dou.ua, the top 50 largest IT companies increase the number of programmers each year (Table 2).

Table 2

The number of programmers working for the TOP-50 of the largest IT companies

Period	Number of programmers, individuals
January 2016	31 074
January 2017	43 237
January 2018	49 768
January 2019	58 448

Source: compiled based on [2]

On this basis, one can observe an increase in interest in this area.

We can highlight the benefits of developing the IT sector in Ukraine:

- jobs are created;
- specialists earn currency that keeps the currency market;
- specialists of the sector are engaged in an interesting and innovative business;
 - this branch of the economy is interested in higher education institutions, opening new specialties and inviting experienced specialists to teach;
 - creates a multiplier effect (programmers spend their income, this raises the economy, as well as taxes are paid).

However, there are a number of problems that affect the development of the IT sector in Ukraine. Among them one can distinguish:

- low quality of education of programmers. The number of universities and colleges issuing IT-specialists is significant. In this case, there is a lack of special education, which would contribute to better practical experience in this field;

– outsourcing model prevails over product companies. Most (46%) work in outsourcing. 29% of employees are engaged in product development. Outstaff - 11%. From this it should be noted that a specialist in Ukraine, working in an outsourcing company, lacks the cost of its services, which are received in foreign countries for the same amount of work.

As an example, we can bring the development of the IT sector in other countries. The IT industry in Belarus is the most dynamic industry in the developing world, and every year it becomes an increasingly powerful engine of the country's economy, a sphere of strategic importance. In Belarus, a high technology park was created. However, one of its main features is the principle of extra-territoriality, which allows residents to place an office in any populated area of the country. Today, among the main priorities of Belarus – the development of IT-sphere according to the product model, the involvement of large world corporations in Belarus, technological IT leaders and digitalization of the economy. At the same time, the country has taken decisions designed to create the most favorable climate for IT-business in Belarus. And in the long run – to turn the country into a free financial field with convenient conditions for those who want to work and earn [4].

So, based on the development of other countries, we can conclude that we need to move in this direction of development: education (improving the quality of education and creating modern IT specializations in higher educational institutions); institutional infrastructure (we need to build our own Data-centers, develop IT infrastructure in our country; increase the level of protection of property rights; create special zones and provide special tax privileges, introduce a tax regime; provide privileges for product companies, etc.).

References:

1. Shevchuk T. V., Kravchuk G. T. Status and prospects of development of information technologies in Ukraine. Scientific announcer of NLTU of Ukraine. Economical series. 2018, Vol. 28, Issue 9., P. 114–118.

2. Edition DOU. Top 50 IT companies of Ukraine, January 2019: an increase of 18% per year and overcoming the mark of “6,000 specialists”. Online magazine DOU [Electronic resource]. – Mode of access: <https://dou.ua/>

3. According to The State of European Tech 2018 data-driven analysis [Electronic resource]. – Mode of access: https://data.unit.city_

4. IT in Belarus [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.belarus.by>

SOME ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF TRADE RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND TURKEY

Korneyev M. V., Kolpina A. G.

One of Ukraine's trade partners is Turkey. In order to improve trade relations between the countries, it is planned to sign a free trade agreement.

In order to assess the degree of integration of Ukraine with Turkey, the index of intensity of bilateral trade flows was calculated (Fig. 1).

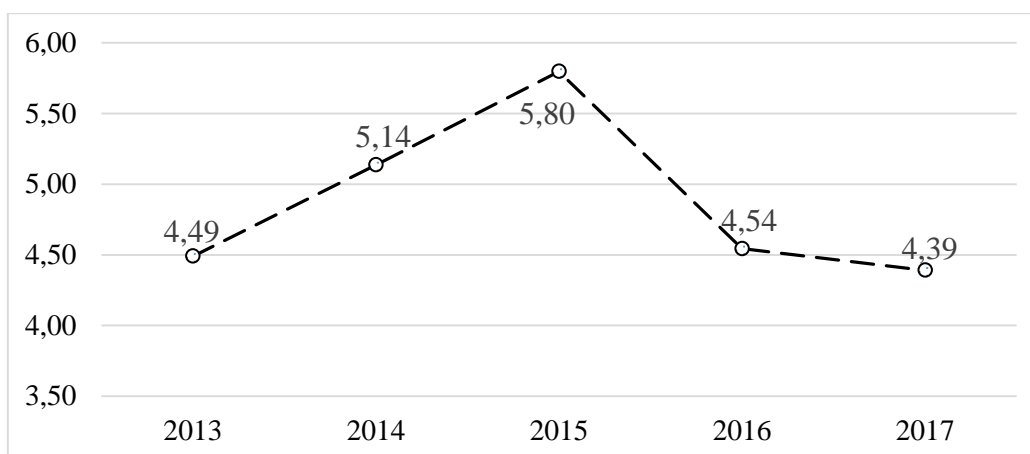

Fig. 1. Dynamics of the index of intensity of bilateral trade flows between Ukraine and Turkey for the period of 2013–2017

Source: [Compiled by the author according to the source 1]

If in 2013 this index was 4,49, then in 2015 the maximum value of the indicator was fixed – 5,80. In 2017 this index already equaled to 4,39. This value of the index suggests a high advantage of the expansion of trade flows (the intensity of bilateral trade flows – more than 3), that is, there is a very high level of interest in mutual trade, which over time increases. In case of rapprochement, the country has a favorable potential for growth of trade flows.

To determine the degree of similarity between the structure of export flows of Ukraine and Turkey, the export similarity index has been calculated. The calculated indicator for the main categories of goods for the period of 2013-2017 has a tendency to increase (Fig. 2). If in 2013 the index was 0,24, then in 2017 – 0,30, which is still significantly less than one. Despite the fact that every year the index increases by several points, for Ukraine and Turkey, the structure of export flows in mutual trade is characterized by low level of duplication.

Thus, the commodity structure of exports of countries is different and favorable for the expansion of trade. Since the significant similarity of exports indicates the likelihood that the economies of countries are competitors in world markets, that may hinder trade integration.

To assess the adequacy of the structure of foreign trade in Ukraine, Turkey's trade structure the index of complementarity is calculated, which was 68,56 %. Also, by analogy, the reciprocal index of complementarity of Turkey's exports and imports of Ukraine was calculated. The index value is 72 %. In both cases, the index value is quite high. This indicates a high degree of foreign trade cooperation. However, Turkey's export structure is more in line with the import structure of Ukraine than the export structure of Ukraine corresponds to Turkey's import structure.

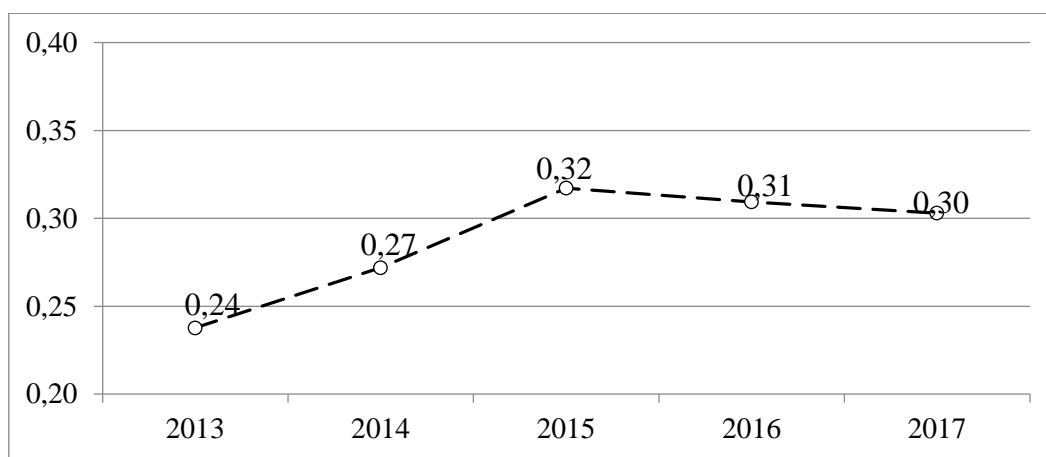

Fig. 2. Dynamics of the similarity index of Ukraine's export to Turkey for the period of 2013-2017.

Source: [Compiled by the author according to the source 1]

Consequently, the considered indices point to the expediency of liberalization of trade between Ukraine and Turkey. The results obtained through the calculations suggest that after the conclusion of a free trade agreement mutual trade in goods of comparable advantage will be increased. These goods are not the same for Ukraine and Turkey, that is, the liberalization of trade relations will not lead to increased competition. In general, given that the commodity structure of foreign trade between Ukraine and Turkey is highly complementary, it can be concluded that there are favorable prerequisites for the expansion of mutual trade relations in the presence of certain incentives, for example, reduction of tariff and non-tariff restrictions. As calculations show, if the agreement is signed, the threat to the Ukrainian economy will be minimal. Expected expansion of trade relations with Turkey will lead to diversification of domestic exports.

References:

1. Trade statistics for international business development [Electronic resource]. – Mode of access: www.trademap.org.
2. Official site of the state statistics service of Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

DIRECTIONS OF INTENSIFICATION OF FOREIGN INVESTMENTS INFLOW INTO UKRAINE

Nebaba N. O., Koveina L. Yu.

In order to draw a conclusion on the attractiveness of Ukraine for investors, it is first necessary to analyze the volume of foreign direct investment (FDI) attracted by it [2, 3, 4]. Over the last 5 years (from 2013 to 2018) most of the FDI came to Ukraine from EU countries. FDI was mostly directed by foreign

investors at the beginning of 2014 – 53,7 billion US dollars, including 41 billion dollars from the EU countries, which makes up 76,4 %. In the future the situation worsened, which can be explained by political and economic problems in Ukraine. The countries that are the main contributors to Ukraine's capital are Cyprus, the Netherlands, Russia, the United Kingdom, Germany, the Virgin Islands and Switzerland. The structure of FDI distribution by industry is as follows: industry receives the largest share of foreign investment (27,3 %), namely processing, accounting for 20,8 % of the total direct investment. The following is a financial and insurance activity – 25,8 %. The processing industry receives the most capital support because, as Ukraine has cheap natural and human resources, Ukrainians are ready to work in harmful, even dangerous conditions, it is advantageous for foreign companies to open associate, subsidiaries and affiliates here, because it gives them a number of benefits. There is also the development of financial and insurance spheres, as the opening and distribution of a network of branches of foreign banks takes place in order to service their companies and expand its activities in international markets to obtain more profit [2, 3, 4].

Portfolio investments also have many advantages, as well as direct investments are needed for the economy of Ukraine [1, 2]. The portfolio investment market in Ukraine remains unattractive for international investors, due to the problematic economic situation. Due to the volatile situation, constant fluctuations in the economy and the inability to anticipate future developments in the stock market, investors cannot be sure of future profits [1, 2].

Financing of the main sectors of the economy, promising sectors, as well as those sectors that are considered unnecessary in Ukraine and on which funds from the state budget are allocated in extremely small volumes (for example, waste recycling), plays a major role in the competitive existence of the country in the international market. Foreign entrepreneurs are in no hurry to invest in direct investments into Ukraine, mostly portfolio prevail – that is, with less time, risk, and which do not provide real development assistance for the investment country [1, 2, 4].

As for the investment attractiveness of our country, the situation is not very positive, because Ukraine is ranked 76th out of 190 countries by 2018 ranking, while Uzbekistan, Bhutan, the Kyrgyz Republic and China are among its “neighbors” on this list. One can conclude that there are positive developments in Ukraine regarding ease of doing business, but only in the implementation of the reforms and legislative level considered by the World Bank within the Ease of Doing Business rating. According to the investment attractiveness index calculated by BDO on the basis of economic factors, politico-legal field and socio-cultural conditions, Ukraine in 2016 is ranked 130th out of 174 rated countries. In this rating it was surrounded by Madagascar, Algeria, Iraq and Tajikistan [5, 6].

That is, Ukraine has a sufficient number of problems that prevent it from becoming attractive to investors. Things that hinder the attraction of investments

into the domestic economy are political and economic instability, imperfect regulatory and legal framework, underdeveloped business infrastructure, etc. Despite all the problems, some foreign investment will enter the country, because there are features attracting investors. It is a cheap labor force, natural resources, the capture and development of new markets, as well as other opportunities that provide international investment.

For the inflow of foreign investments into the domestic economy, it is important to implement a system of interdependent measures: the modification of legislation; improvement of the investment climate; development of joint ventures. In addition, it is expedient to constantly improve the existing mechanism of functioning of the domestic stock market and increase its significance in the development of investment resources.

References:

1. Syrychenko N. S. Economic essence and classification of investments in the conditions of global transformations / N. S. Syrychenko // Scientific bulletin of Mukachevo State University. Series Economics. – 2015. – Issue 2 (4). Part 1. – P. 263–269.

2. Kolevatova A. V. Current state of attraction of foreign investments into the economy of Ukraine / A. V. Kolevatova // Bulletin of the Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskyi. Mathematical methods, models and information technologies in economics. – 2018. – Issue 22. – P. 1080–1084.

3. Polishchuk S. P. Peculiarities of foreign investments in Ukraine in the conditions of the economic crisis / S. P. Polishchuk // Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy. – 2016. – Issue 7. Part 3. – P. 25–28.

4. Kramarenko I. S. State of investment activity of Ukraine in the conditions of economic instability / I. S. Kramarenko // Economy and society. – 2016. – Issue 2. – P. 107–113.

5. EBA Investment Attractiveness Index: Investors' moods in the 2nd half of 2017. – К., 2018. – 14 p.

6. A World Bank Group Flagship Report. Doing Business 2018: Reforming to Create Jobs / Washington DC 20433. – 2018. – 321 p.

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ПРОДУКЦІЄЮ МАШИНОБУДУВАННЯ

Малюта І. А., Калюжна В. А.

Національне господарство більшості країн світу побудовано на промисловості, розвиток якої визначає стан економіки. У складі промисловості вагоме місце займає машинобудування, що є найбільш складною і диференційованою галуззю. Саме від питомої ваги машинобудівної продукції в експорті залежить статус країни, її місце в міжнародних економічних інтеграційних процесах. Ця галузь займає провідне місце при створенні мате-

ріально-технічної бази. За теперішніх обставин, особливо це стосується індустріальних економік, машинобудування відіграє важливу роль у прискоренні науково-технічного прогресу.

Найбільш розвинутими галузями машинобудування України є важке машинобудування, верстатобудування, приладобудування, радіотехнічне, транспортне, сільськогосподарське та електротехнічне виробництво.

У 2012–2014 рр. відбувається поступовий спад галузі, свідченням чого є зменшення індексів обсягів продукції машинобудування з 96,7 % до 79,4 %, а також падіння обсягів реалізованої продукції на 34,4 % до 94,1 млрд. грн., що обумовлено загальними кризовими явищами, які відбувалися у світовій та вітчизняній економіці. У 2014 р. стан машинобудування погіршується, чому сприяли політичні події. Внаслідок військових дій на сході України було зруйновано велику кількість промислових, у т.ч. і машинобудівних підприємств. Рештки підприємств зазнали мародерства. Це є досить вагомою втратою, оскільки саме ці регіони мали найбільшу кількість промислових підприємств. В результаті відбувся вплив кваліфікованих кадрів, здебільшого – за кордон, а інші переселилися на непідконтрольну Україні територію. У 2015 р. відбувається подальше зниження індексів обсягів продукції машинобудування (85,9 % до попереднього року). Останніми ж роками спостерігається незначним приріст обсягів продукції – на 2,0 % в 2016 р., на 7,9 % в 2017 р.

Загалом, питома вага машинобудування в структурі промисловості України є недостатньою, як для країни, яка позиціонує себе індустріально розвинутою державою. Економічно розвинені країни мають частку машинобудування 30–50 % від загального обсягу випуску промислової продукції (Німеччина – 53,6 %, Японія – 51,5 %, Велика Британія – 39,6 %, Італія – 36,4 %, Китай – 35,2 %). Це сприяє технічному переозброєнню всієї промисловості кожні 8–10 років. При цьому частка машинобудування у ВВП країн Євросоюзу складає 36–45 %, США – 40 %, а в Росії ця галузь забезпечує 18% ВВП. Питома вага машинобудування в структурі промислового виробництва України у 2017 р. становить лише 7,0 %. Цей показник є основною причиною відставання української промисловості за технічним рівнем від промислово розвинутих країн.

Останніми роками відбувається падіння експорту всієї машинобудівної продукції. Найбільше падіння спостерігалось в експорті літальних апаратів – на 96,6 %, залізничних локомотивів – на 95,1% та засобів наземного транспорту – на 83,3 % у 2012–2017 рр., що можна пояснити втратою ринку Російської Федерації, яка була провідним імпортером продукції машинобудування.

У 2012–2017 рр. зменшився імпорт продукції галузі в Україну. Найбільше це стосувалось суден – на 98 %, залізничних локомотивів – на 80%, літальних апаратів – на 70 %. Це пов'язано зі зменшенням внутрішнього виробництва, а також зниженням обсягів виробничої кооперації з Російською Федерацією та країнами СНД.

Питома вага України у світовому експорті машинобудування є дуже незначною і протягом 2012–2016 рр. зменшилася вдвічі (0,2 % та 0,1 % відповідно). Лідером в експорті продукції машинобудування є Китай, що станом на 2016 р. має частку 16,8 %. Результатом цього є вдалі економічні реформи та ефективна зовнішньоторговельна політика країни. Провідними країнами-експортерами є також Німеччина, питома вага якої становить 11,1 %, та США – частка 8,6 %. Незначне коливання часток протягом 2012–2016 рр. свідчить про стійкі позиції на ринку.

Конкурентні переваги машинобудування провідних країн пояснюються багатолітнім досвідом у створенні машин і агрегатів, а також використанням сучасних технологій, які скорочують час виготовлення продукції та знижують витрати, підвищують її якість та дозволяють реалізовувати проекти “під ключ”.

Значення індексів конкурентоспроможності у 2012–2015 рр. вказують на те, що торгові переваги у машинобудування України відсутні. Зокрема, значення індексів відносної експортної конкурентоспроможності (RXA) та відносних порівняльних переваг (RCA) у 2012–2016 рр. менше 1, що вказує на не конкурентоспроможність експорту продукції машинобудування України.

Основними причинами низької конкурентоспроможності машинобудування України є застарілі технології та низькі обсяги інновацій. Обсяг інвестицій в машинобудування у 2012–2017 рр. зріс на 54,4 %. Проте питома вага машинобудування у структурі інвестицій є досить малою (7,2 %) порівняно з добувною промисловістю (24,8 %). Тому важливим є створення дійових економічних стимулів для залучення внутрішніх інвестицій у машинобудування шляхом переливу капіталів із сировинних ресурсомістких галузей в наукомісткий сектор.

Українське машинобудування пережило тривалу руйнівну кризу і в результаті втратило значну кількість виробничого та кадрового потенціалу. Останніми роками частка машинобудівної продукції у промисловості України зменшилася, а разом з нею зменшилася також інноваційно-інвестиційна активність.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Сотніков, А. Сучасний стан машинобудівної галузі України та перспективи впровадження прогресивних систем управління [Текст] / А. Сотніков // Економічний аналіз. – 2013. – № 12 (4). – С. 60–64.
3. United nations conference on trade and development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОГО
СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Варналій З. С.

Державна підтримка та стимулювання розвитку економіки включає в себе низку механізмів та інструментів, серед яких податкова складова є однією з пріоритетних. Сучасні умови економічного розвитку, що характеризуються критичним рівнем розбалансованості державних фінансів, курсовою нестабільністю, зниженням виробництва та зростанням соціальної напруги потребують чи не найрадикальніших реформ саме у податковій сфері. Вдосконалення системи оподаткування, зокрема, податкового стимулювання суб'єктів малого підприємництва повинно стати однією з центральних ланок економічних реформ України.

Забезпечення запровадження податкових стимулів розвитку суб'єктів малого підприємництва України є не лише об'єктивною необхідністю, а й передумовою існування цього сектора економіки [1].

В Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р. зазначається, що мале і середнє підприємництво в Україні тривалий час функціонує в складних умовах соціально-економічного розвитку [2].

Дослідники проблематики сучасного стану застосування податкових стимулів суб'єктів малого підприємництва обґрунтовують як його переваги, так і недоліки. Серед основних недоліків – ускладнення адміністрування, зниження доходів бюджетів, посилення несправедливості оподаткування та викривлення конкуренції, зловживання з боку бізнесу та корупція з боку влади тощо [3].

Для суб'єктів малого підприємництва в Україні найбільш дієвим та ефективним важелем податкового регулювання їх економічного розвитку є застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Єдиний податок сплачується до місцевих бюджетів, і його динаміка свідчить про те, що надходження від єдиного податку зростають значно стрімкішими темпами, ніж інших податкових джерел місцевого бюджет. Це, зокрема, ілюструють надходження єдиного податку, сплаченого суб'єктами малого підприємництва до місцевих бюджетів протягом 2016–2017 років.

Надходження єдиного податку понад планові значення протягом 2017 року стало стійкою тенденцією. Так, надходження місцевих податків і зборів до місцевого бюджету лише протягом січня-березня 2017 року були в обсязі 12,3 млрд. грн., що на 36 % більше за аналогічний показник 2016 року. Єдиний податок займає друге місце в структурі податкових на-

доходжень місцевих бюджетів – 46,49 %, що на 6,47 % більше за відповідний період 2016 року. Зазначимо, що станом на січень-березень 2017 року надійшло надходжень від єдиного податку в сумі 5,7 млрд грн, а це майже на 2 млрд, або 58 % більше за аналогічний період минулого року, при цьому висхідний тренд протягом наступних періодів зберігається [4].

Аналіз податкових стимулів та важелів розвитку малого підприємництва буде неповним, якщо не проаналізувати загальні принципи, можливості та спрямованість інших наявних в податковому законодавстві податкових стимулів, які застосовуються до суб'єктів малого підприємництва. Зокрема, до таких податкових стимулів відносяться податкові пільги, що стимулюють інноваційний розвиток, пільги щодо окремих галузей чи випуску окремих видів продукції.

Враховуючи цільовий характер податкових пільг, їх ефективність повинна передбачати перш за все реалізацію таких цілей, серед яких: отримання суб'єктами малого підприємництва прямих доходів від використання пільг та покращення фінансово-господарських результатів їх діяльності; досягнення мультиплікативного ефекту підвищення соціально-економічного рівня розвитку галузі, регіону, країни в цілому.

Ефективність діяльності держави в сфері регулювання економічних відносин в значній мірі залежить від вибору доктрини її соціально-економічного розвитку, відповідно до задекларованих зобов'язань перед суспільством, поточного стану економіки, традицій і перспективних напрямів макроекономічного регулювання, а також від формування збалансованої системи прийняття рішень.

Аналіз оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні, практики їх податкового стимулювання в Євросоюзі, свідчить про те, що стимулюючий потенціал чинної податкової системи України далеко не вичерпується спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності та використовується далеко не в повній мірі. Законодавчі зміни механізмів обліку та стягнення податків і ЄСВ можуть, за певних обставин, при збереженні їх фіскального потенціалу, в значно більшій мірі задіяти стимулюючу функцію як основних бюджетоутворюючих податків (податку на прибуток, ПДВ та ЄСВ), так і інших (акцизного збору, ресурсних і рентних платежів, тощо).

Водночас, підготовка таких нормативних змін вимагає серйозного обґрунтування та економічних розрахунків, оскільки вже на рівні попереднього аналізу загальних умов оподаткування за основними податками і зборами спостерігається їх взаємна ув'язка та взаємозалежність, наслідком якої є структурна залежність податкових надходжень зведеного Державного бюджету та поступлень в соціальні фонди. Водночас, можна зробити висновок про можливість помітної активізації економічних процесів в Україні через удосконалення діючої системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва та підвищення ефективності податкових стимулів у

напрямі сприяння найшвидшого відновлення й подальшого стійкого зростання економіки України.

Аналіз вітчизняного досвіду та країн членів ЄС дає підстави зробити узагальнюючі висновки про те, що система податкового стимулювання суб'єктів малого підприємництва в Україні повинна:

– по-перше, носити комплексний характер і бути достатньо гармонізованою із загальною системою державного стимулювання економічного розвитку реального сектору;

– по-друге, обмежуватися оптимальними періодами, протягом яких податкове стимулювання є ефективним та результативним у порівнянні з втратами бюджету;

– по-третє, пов'язувати застосування податкових пільг загального характеру (при інвестуванні в інновації, забезпеченні енергоефективності та ін.) та безпосередньо для окремих галузей (АПК, енергетика та ін.) з можливостями оцінки їх ефективності як для суб'єктів господарювання, так і для бюджету;

– по-четверте, узгоджувати чинні податкові важелі (наприклад, спрощену систему оподаткування) із загальноприйнятими положеннями законодавства в галузі господарського права та бухгалтерського обліку та звітності.

Враховання цих засад побудови системи податкового стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва дозволить максимально наблизити її до загальноєвропейських принципів.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. Податкове стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / З. Варналій, М. Романюк, Р. Білик // Формування ринкової економіки в Україні. – 2018. – Випуск 40. Частина I. – С. 52–59

2. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р // Урядовий кур'єр, 4 серпня 2017 року, № 144. – С. 7–12.

3. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України : монографія /за ред. Л. Л. Тарангул // Фенікс. – 2012. – 584 с.

4. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]//ДКС України: [сайт] – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/150868>

КЛАССИФИКАЦИЯ РИСКОВ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ИНФРАСТРУКТУРНЫХ ПРОЕКТОВ ГЧП

Дорина Е. Б., Мещерякова О. М.

Растущие потребности в формировании логистической инфраструктуры, в развитии проектов транспортной, складской и других сферах требуют более активного взаимодействия государства и частного бизнеса. Распределение рисков между сторонами государственно-частного партнерства (ГЧП) является одним из ключевых элементов эффективности инфраструктурных проектов.

Как показало исследование, сфера распределения рисков между государством и частным бизнесом при формировании логистической инфраструктуры, являются малоизученными. Ученые придерживаются мнения, согласно которому полное устранение влияния рисков факторов на результаты реализации инфраструктурного проекта практически невозможно, однако частный партнер может установить приемлемый уровень риска.

В Республике Беларусь отсутствует единая классификация рисков при реализации инфраструктурных проектов ГЧП, так как в рамках каждого проекта риски уточняются с учетом его специфики. В Постановлении министерства экономики Республики Беларусь от 27 июля 2016 г. № 49 “О проектах государственно-частного партнерства” [1] дан перечень рисков по проектам ГЧП. Среди которых выделены: риски проектирования, риски расположения земельного участка (подготовительные мероприятия), риски строительства, форс-мажор, риски получения выручки, риски управления объектом, рыночные риски, стратегические корпоративные риски и макроэкономические риски.

Предлагается дополнить существующий перечень рисков отдельными группами операционного, коммерческого и квалификационного рисков, так как они играют важную роль при заключении соглашения о ГЧП при формировании объектов логистической инфраструктуры. Также считаем необходимым выделить ответственную сторону за несение рисков по формированию инфраструктурного проекта (таблица 1). Для этого были определены основные критерии распределения рисков:

- критерий эффективного предотвращения рисков и действий по их минимизации;
- критерий владения техническими, технологическими, кадровыми и управленческими возможностями;
- критерий владения финансовыми возможностями;
- критерий сбалансированного распределения рисков.

Учитывая, что стороны ГЧП преследуют разные интересы и цели при реализации проектов, эффективное распределение рисков является важной составляющей данного механизма, обеспечивая взаимную дополнительную поддержку с целью гарантирования выгод и преимуществ от проекта обеим сторонам. Перекалывание всего риска на частный бизнес делает проект неэффективным, дорогим и чувствительным к изменениям и кризисам, а слишком малого риска – к проигрышу в соотношении “цена-качество”.

Классификация рисков при формировании объектов логистической инфраструктуры

Группа рисков, их наименование	Ответственная сторона	
	Частный партнер	Государство
1	2	3
РИСКИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ		
Риск неправильного выбора объекта для инвестирования	+	
РИСКИ СТРОИТЕЛЬСТВА		
Риск невыполнения обязательств	+	+
Технологический риск	+	
ФОРС-МАЖОР		
Риск геополитической нестабильности		+
РИСКИ ПОЛУЧЕНИЯ ВЫРУЧКИ		
Риски неплатежей	+	
Риск спонсора (привлечение дополнительного капитала)		+
ПРОЧИЕ РЫНОЧНЫЕ РИСКИ		
Отсутствие финансирования	+	
Дополнительное финансирование		+
Завышение стоимости строительства объекта логистической инфраструктуры	+	
Завышение стоимости эксплуатации объекта логистической инфраструктуры	+	
Сокращение доходов от эксплуатации объектов логистической инфраструктуры	+	+
Инвестиционный риск	+	+
СТРАТЕГИЧЕСКИЕ КОРПОРАТИВНЫЕ РИСКИ		
Стратегический риск	+	+
ОПЕРАЦИОННЫЕ РИСКИ		
Обнаружение дефектов проектирования, оборудования, материалов после окончания гарантийного срока, предоставляемого строительным подрядчиком	+	
Надлежащее техническое обслуживание объекта логистической инфраструктуры и стоимость замены выходящих из строя активов, проведение капитального ремонта	+	
КОММЕРЧЕСКИЕ РИСКИ		
Падение спроса и потребности в объекте логистической инфраструктуры	+	+
Повышение издержек обращения	+	
Инновационный риск	+	
КВАЛИФИКАЦИОННЫЕ РИСКИ		
Привлечение квалифицированного персонала	+	
Риски, связанные с деятельностью подрядчиков (субподрядчиков)	+	
Урон и убытки, вызванные третьими лицами	+	

Источник: собственная разработка

Список использованных источников:

1. Постановление министерства экономики Республики Беларусь от 27 июля 2016 г. № 49 “О проектах государственно-частного партнерства”.
2. Dorina E., Meshcheryakova O. Evaluation of the efficiency of projects implemented on the basis of the principles of public-private partnerships. // *New Challenges of Economic and Business Development – 2017: Digital Economy* (Riga (May 18-20, 2017 Riga, University of Latvia). – Proceedings of Reports. – P. 141–153.

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК: ЙОГО МОЖЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ

Баранник Л. Б.

Податки є необхідною ланкою економічних відносин в суспільстві з моменту виникнення держави. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи податків, їх витрачають не тільки на утримання суто державних установ, але й на освіту, охорону здоров'я, культуру, захист навколишнього середовища тощо. Не менший вплив система оподаткування має на функціонування й ділову активність підприємницьких структур, які створюють фінансовий потенціал країни, що обумовлює необхідність проведення зваженої податкової політики.

Протягом останніх років увага українських науковців, фахівців-практиків, політиків зосереджена на питанні, яким чином стимулювати підприємницьку діяльність. Адже для України, як і для багатьох інших країн, основою економічного благополуччя та її соціальною орієнтацією є розвиток підприємництва. Нині дуже важливо зрозуміти, як відбувається адаптація сучасних підприємців, які фактори мають вирішальний вплив на розвиток малого підприємництва в Україні і який характер цього впливу. В умовах сучасної економічної ситуації в Україні покращення провадження податку на прибуток підприємства знаходиться в числі тих проблем, вирішення яких впливає на подальший розвиток малого та середнього бізнесу.

Тривала економічна нестабільність в нашій країні, необхідність просування реформ, у тому числі в податковій сфері, вимагають від українських науковців подальшого дослідження означеної проблеми в напрямках підвищення фіскальної ефективності оподаткування прибутку вітчизняних підприємств і нерезидентів та активізації його регулюючої функції. В Україні за останні 10 років механізм розрахунку податку на прибуток радикально змінювали двічі (2011 р., 2015 р.), не рахуючи численних дрібних “поправок”. З 2015 р. запроваджена класична європейська модель податку на прибуток. Згідно з нею базовим показником для розрахунку об'єкта оподаткування є фінансовий результат до оподаткування, який в подальшому коригується на різниці, визначеній Податковим кодексом України (ПКУ) Тобто, об'єкт оподаткування повинен розраховуватись на підставі даних фінансової звітності платника податків, у зв'язку із чим податковим орга-

нам надано право проводити перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку. Судячи з усього, реформування цього податку, ще триватимуть. У липні 2018 року Президентом України до парламенту був поданий проект змін до ПКУ, який пропонує замінити податок на прибуток податком на виведений капітал (так званий Законопроект № 8557). Але наповнення бюджету 2019 року поки що ґрунтується на надходженнях податку на прибуток. Проти нового податку виступили деякі фракції Верховної Ради України; частина бізнесу (здебільшого великі підприємства, зокрема тютюнові компанії, які остерігаються підвищення інших податків після цього, в першу чергу, акцизів) та Міжнародний валютний фонд. Останній застерігає про втрату доходної частини держбюджету в перші роки існування нового податку, оскільки навряд компенсаційні заходи зможуть урівноважити ситуацію.

Чим же не влаштовує податок на прибуток? Нині його повинні платити більшість підприємств, крім неприбуткових організацій (наприклад, громадських), бюджетних установ (лікарень та ін.) й платники єдиного податку. Виплачувати податок належало раз на рік за підсумками фінансового звіту про витрати і доходи підприємства. При цьому суми розраховуються за складною і заплутаною формулою, де потрібно враховувати безліч різноманітних факторів: рід діяльності, амортизацію і види фінансових операцій. У спробі мінімізувати податкові платежі підприємці винайшли безліч схем, які дозволяють їм не показувати реальний прибуток. У підсумку за звітами більшість українських підприємств проходять як збиткові чи з мінімальним прибутком. А такі підприємства не можуть інвестувати кошти у свій розвиток – грошей-то на це у них, за звітами, немає. З іншого боку, заплутаність і складність законодавства дозволяла цим самим перевіряючим органам оскаржувати правильність складання звітів і визначення розміру прибутку підприємствами. Більшість справ про “приховуванні доходів” і про “ухиленні від сплати податків” побудовані саме на такий казуїстиці [1].

Отже, зі скасуванням податку на прибуток повинні зникнути багато корупційних схем, вважають прихильники зміни податкового законодавства. А принцип дії нового податку – на виведений капітал – набагато простіше і зрозуміліше, ніж тонкощі податку на прибуток.

У чому ж суть податку на виведений капітал. В усьому цивілізованому світі підприємства (юридичні особи та прирівняні до них утворення) сплачують податок на приріст капіталу. Його різновидом якраз і є податок на прибуток, в ідею якого покладено оподаткування різниці між доходами та витратами підприємства. Держава може не визнавати певні витрати, вимагати коригувати прибуток на певні суми. В основу розрахунку, як правило, покладений або бухгалтерський прибуток (наприклад, більшість країн ЄС, Україна зараз) або особливі податкові правила визнання доходів і витрат (наприклад, США, Україна з 1997 по 2010 роки). Суть податку на прибуток – це оподаткування чистого притоку ресурсів до підприємства,

що призводять до зростання його капіталу [2]. Новий податок передбачено стягувати з таких джерел, які акціонери або власники отримають в якості дивідендів, виведуть за кордон або якимось іншим способом вилучать з бюджету підприємства.

Список використаних джерел:

1. Податок на виведений капітал: які “пряники” він обіцяє найманим працівникам та економіці України в цілому. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/nalog-na-vyvedennyu-kapital-kakie-pryaniki-on-sulit-naemnym-rabotnikam-i-ekonomike-ukrainy-v-celom-1155078>. Html (Дата звернення: 27.03.2019).

2. Онищенко В. Податок на виведений капітал замість податку на прибуток 2019. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7344-podatok-na-vivedeniy-kaptal-zamst-podatku-na-pributok-protses-zapushcheno> (Дата звернення: 27.03.2019).

ПОДАТКИ НА СПОЖИВАННЯ ЯК ІНДИКАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК ТА РІВНЯ ЖИТТЯ ЇХ ПЛАТНИКІВ

Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю.

Податки на споживання є важливим фіскально-регулюючим інструментом, що знаходиться у розпорядженні держави. Завдяки своїм внутрішнім об'єктивним особливостям вони здатні здійснювати вплив на формування доходів бюджетів держави і відповідно на її соціально-економічний розвиток, рівень життя усіх верств населення та їх індивідуальний добробут, оскільки охоплюють майже усі види товарів та послуг, що підлягають реалізації та оподаткуванню. Водночас ці податки, будучи ціноутворюючими чинниками збільшують не лише вартість товарів та послуг, а також корегують власні доходи населення та рівень їх споживання. Вони, як правило, відносяться до непрямих податків, оскільки встановлюються в цінах товарів і послуг, а їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

Таким чином, це ті податки, що беруть участь у процесах споживання, виступають видимими елементами збільшення цін товарів (послуг) та регулюють обсяги споживання, впливаючи при цьому на купівельну спроможність їх платників, а відтак і на рівень життя всього населення.

В Україні до податків на споживання включено ПДВ, акцизний податок та мито. Порядок їх справляння та елементи (платники; об'єкти та база оподаткування; ставки податків та порядок їх обчислення; строки та порядок сплати податків; строки та порядок подання звітності про обчислення і сплату податків; податкові пільги) нормативно-врегульовані положеннями Податкового та Митного кодексів України, чинними міжнародними договорами про уникнення подвійного оподаткування та іншими нормативно-правовими актами.

Це забезпечує ідентифікацію цих податків, визначення сум податкового зобов'язання та сприяє дотриманню податкової дисципліни, здійсненню контролю за процесом формування доходної частини бюджетів держави.

Податки на споживання, завдяки виконанню основних функцій – фіскальної та регулюючої, а також похідних від них – контрольної та перерозподільної, з одного боку, забезпечують фінансову базу держави стабільними податковими надходженнями, а з іншого - виступають певним регулятором доходів і рівня споживання їх платників. При цьому, вони, виконуючи властиві їм функції, зачіпають інтереси усіх суб'єктів національної економіки через включення їх у ціну продукції, що підлягає реалізації.

Дослідження сучасного макроекономічного стану в Україні та ролі податків на споживання у фіскально-перерозподільних процесах обсягів ВВП впродовж 2010–2018 рр. свідчать про наявні різні рівні податкового навантаження у різний період часу. Це пояснюється циклічним характером соціально-економічного розвитку країни, різними напрямками, завданнями фінансової та податкової політики, умовами та порядком оподаткування. Для більшості реальних платників цих податків вони є надто обтяжливими, оскільки їх рівень доходів і відповідно задоволеності потреб є дуже низькими. При цьому посилюють негативний вплив на загальний життєвий стан українського населення й тривалі військові дії на сході країни, політична, економічна та фінансова дисгармонія.

Попередні дослідження структури та динаміки податків на споживання у Державному бюджеті України впродовж 2010–2018 рр. свідчать про те, що їх фіскальна функціональність є достатньо високою, оскільки саме вони є основними бюджетоутворюючими податками, що забезпечують формування найбільш суттєвої частки фінансових ресурсів держави. У середньому за дев'ять аналізованих періодів частка ПДВ у податкових надходженнях становила 67 %; акцизного податку – 15,3 %; ввізного мита - 4,91 %. В той же час слід відзначити тенденцію до зменшення їх частки в сумі податкових надходжень в окремі аналізовані періоди, що є негативним явищем, яке викликане деструктивними процесами в економіці та погіршенням фінансових результатів діяльності більшості підприємств, внаслідок системної кризи і відповідно рівня життя населення, обсягів та структури їх споживання.

У процесі проведеного критичного узагальнення наслідків фіскальної дії та регулюючих ефектів податків на споживання на рівень життя їх платників встановлено те, що абсолютний рівень ВВП на душу населення в Україні дуже низький. Так, у 2013 році номінальний ВВП на душу населення був трохи більше 4 тис. USD, у 2014 році чуть більше 3 тис. USD, у 2018 р. – всього 2,5 тис. USD. Але, якщо курс долара не зміниться, то за попередніми оцінками міжнародного рейтингового агентства Moody's, ВВП на душу населення в Україні через пару років підвищиться до 3 тис. USD, ще через 3–4 роки – до 4 тис. USD, тобто відбуватиметься повернення до показників попередніх років.

Наочним прикладом подальшого розвитку і вдосконалення справляння податків на споживання є досвід зарубіжних країн і насамперед країн-членів ЄС, де відбувається впровадження у податкову практику сучасних новітніх технологій, зокрема широке застосування цифрових технологій. Процес так званої “оцифровки” адміністрування податків на споживання відбувається не лише під час податкового контролю, подання декларацій та здійснення перевірок, а на всьому етапі руху товарів, робіт, послуг, від виробника до кінцевого споживача. Це сприяє зменшенню витрат на їх адміністрування, а також зводить до мінімуму можливості для шахрайства, зловживань, знеособлення відносин між платниками і фіскальними органами, мінімізує корупційний чинник, який в Україні набув великого розмаху. Тому вітчизняна практика справляння податків на споживання має рухатися саме в цьому напрямку, оскільки ефективність такого підходу перевірена і доведена позитивним досвідом зарубіжних країн.

Список використаних джерел:

1. ВВП України та його вплив на життя українців // Публічний аудит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/vvp-ukrayini-ta-jogo-vpliv-na-zhittya-ukrayintsiv>
2. Доходи бюджету України. Ціна держави. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue>
3. Хаєцька О.П. Аналіз динаміки ВВП України та інших країн світу /О.П. Хаєцька, М.В. Вертелецький //Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/60.pdf

ПОДАТКОВІ ЗМІНИ 2019 р. У КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ

Корягіна Т. В.

В умовах сучасних соціально-орієнтованих економік країн світу їх фіскальні політики спрямовані на забезпечення високих стандартів якості життя та сприяння створенню умов зростання добробуту населення, підвищенню рівня задоволеності життям. Податковий механізм фіскальної політики забезпечується через встановлення переліку податків та їх ставок, визначення пільг по сплаті податків.

Не зважаючи на прийнятий в 2010 р. Податковий кодекс України (ПКУ), щороку в країні відбуваються зміни ставок податків, об'єктів оподаткування, зміни в пільгах, 2019 рік не став виключенням. Розглянемо докладно ті зміни в оподаткуванні, які вплинуть на доходи населення, що залишаться в розпорядженні.

Основним податком для громадян України є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), його базова ставка в країні в 2019 р. не змінилась та залишилась 18 % з отриманих доходів. Відносно цього податку мінилися

лише податкові соціальні пільги та інші прив'язані до прожиткового мінімуму показники, зокрема:

- звільнено від оподаткування всі стипендії у межах 2690 грн, тобто не тільки “бюджетні” стипендії, але й стипендії у приватних навчальних закладах, спонсорські, грантові стипендії тощо (пп. 165.1.26 ПКУ);

- в 2019 р. подарунки оподатковуються тільки по вартості перевищення 1043,25 грн (т.т. 25 % мінімальної заробітної плати на 1 січня 2019 р. = $0,25 \times 4173$ грн), проти граничної суми 2018 р. у 930,75 грн (пп. 165.1.39 ПКУ);

- страхові виплати звільнили від оподаткування, проти оподаткування по ставці 18 % у 2018 р. (пп.165.1.27 ПКУ) [1].

Отже можемо зробити висновки про незначне послаблення податкового тиску на доходи громадян, зокрема студентів, отримувачів подарунків та страхувальники, але для більшості українців податковий писк по ПДФО не змінився та частка, що буде сплачена державі залишиться незмінною.

Певне послаблення можуть отримати громадяни, які отримують право на податкову соціальну пільгу (ПСП), оскільки із зростанням прожиткового мінімуму для працездатної особи 1921 грн. Розміри ПСП зросли:

- ПСП у 100 % становить 960,5 грн;
- ПСП у 200 % становить 1921 грн;
- ПСП на 2 дітей, за умови порогу доходу 5380 грн, становить 1921 грн;
- ПСП на 3 дітей, за умови порогу доходу 8070 грн, становить 2881,5 грн;
- ПСП на 4 дітей становить 3842 грн.

Тепер, у громадян, які мають 2 та більше дітей зросло порогове значення заробітної плати, що дає право на застосування ПСП і сума пільги зросла. Хоча сумнівною залишається практична можливість прожити дорослій людині з 2 дітьми на 5380 грн. Отже, реально, це послаблення податкового тиску не сприятиме забезпеченню добробуту громадян, особливо в сім'ях з дітьми, які є одними із більш соціально вразливих категорій.

В 2019 р. зросла ставка податку на нерухомість, який прив'язано до мінімальної заробітної плати, яка зросла до 4173 грн. ПКУ визначає, що ставка податку на нерухомість не повинна перевищувати 1,5 % мінімальної зарплати за 1 квадратний метр квартири або іншого приміщення (п. 266.5 ПКУ), тому ставки, які визначаються місцевими радами, можуть також зрости та становити максимум 62 грн за 1 метр квадратний, проти 55 грн у 2018 р.

Отже, ті громадянам, які будуть сплачувати податок на нерухомість, повинні будуть сплатити більше податків, що зменшить їх платоспроможність, а відповідно і рівень добробуту.

Фізичні особи в Україні є платниками транспортного податку, який було введено в 2015 р. для власників легкових автомобілів з року випуску яких пройшло не більше 5 років включно (для 2019 р. – це автомобілі ви-

пущені не раніше 2014 р.) та середньоринкова вартість яких перевищує 375 мінімальних заробітних плат (МЗП) на 1 січня звітного року. У 2019 році вона становить 1564875 грн. Отже, ставка податку у 2019 р. залишається незмінною – 25000 грн, але зросла вартість авто, що підпадають під оподаткування - на 168750 грн, в 2018 р. вона становила 1396125 грн. Отже тепер цей податок будуть сплачувати власники більш дорогих авто.

Так з початку 2019 року фізичні особи — власники елітних автівок сплатили до місцевих бюджетів 17,8 млн грн транспортного податку. Порівняно з відповідним періодом минулого року сума сплаченого податку зросла на 3,7 млн грн, або на 26 %. У лютому до бюджету надійшло 8,8 млн грн, що на 1,4 млн грн, або на майже на 19 %, більше лютого 2018 р. Найчастіше фізичні особи сплачували транспортний податок за автомобілі таких марок, як MERCEDES-BENZ, BMW, LEXUS, AUDI, LAND ROVER RANGE ROVER [2].

Із тих податкових змін, що торкнуться фізичних осіб в Україні є зниження неоподатковуваної вартості міжнародних посилок з 1 липня 2019 року до 31 грудня 2020 року зі 150 до 100 євро для одного одержувача – фізичної особи. Отже українцям тепер доведеться частіше сплачувати ПДВ за отримані міжнародні посилки, що будуть дорожче 100 євро.

Зміни в оподаткуванні 2019 р. не сприяють зростанню добробуту громадян України, оскільки суттєвого послаблення податкового тиску не спричинять. Звільнення від оподаткування, зростання граничної вартості авто для транспортного податку, зростання ПСП не будуть стосуватись широких верств населення, а посилення податкового тиску по податку на нерухомість може торкнутись широких верств населення та їм доведеться платити більше податків, що знизить їх платоспроможність та рівень добробуту.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Транспортний податок сплачений фізособами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100011682-17-8-mln-grn-transportnogo-podatku-z-pochatku-roku-splacheno-fizosobami-za-elitni-avto>

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ

Ющенко Н. Л.

Ситуація з податками – один з головних показників стану економіки держави. Держави активно реформують податкові системи, намагаючись знайти золоту середину між наповненням бюджету та розвитком приватного підприємництва. Пряме підвищення податкового тягаря все рідше використовується як основний інструмент отримання додаткових коштів [1] через те, що це негативно позначається на діловій активності і змушує платників шукати способи ухиляння від сплати податків.

Фіскальна свобода – один з критеріїв загального рівня економічної свободи, отже реформування податкових систем у світі відбувається за двома основними напрямками – зниження податкового навантаження і спрощення процедури сплати податків [2]. В другому випадку значна частина змін в останні роки пов'язана з переходом на електронний документообіг. Так, 84 країни вже повністю перешли на подання декларацій і сплату податків on-line, що пришвидшує процес, підвищує його прозорість та знижує ймовірність помилок.

Виведення доходів із неформального сектору, легалізація заробітних, пошук раціональних методик їх виявлення залишаються актуальними проблемами для України. Єдиного визначення неформальної економічної зайнятості не існує, так як і єдиного погляду на причини її виникнення [3]. Зміст неформальної зайнятості різний в різних країнах, в різні періоди їх розвитку. При її визначенні науковці сходяться тільки в тому, що даний вид зайнятості не веде за собою виникнення прав на трудові та соціальні гарантії, які встановлені Міжнародною організацією праці. Термін „тіньова” описує явище чи процес, який не можна виміряти за допомогою стандартних статистичних методів, тому для вимірювання тіньової економіки зазвичай використовують два методи: непрямі (мікрометоди) та прямі (макрометоди оцінок). Вважається, що мікрометоди, зазвичай, завищують, а макрометоди занижують реальні масштаби неформальної економіки.

Вивчення міжнародного досвіду статистичних спостережень неформального сектора показало, що серед прямих методів найчастіше застосовуються вибіркові обстеження домашніх господарств і підприємств, експертні оцінки. У загальному плані непрямі методи не дозволяють дослідити характер і форми неформальної зайнятості, а також зрозуміти причини її поширення. Їх слід застосовувати як доповнення до прямих методів, які використовують спеціальні кількісні і якісні соціологічні дослідження, опитування експертів, а також аналіз податкових реєстрів. Загальним недоліком усіх методів оцінки тіньової зайнятості є те, що вони не дають змоги виявити тенденції її зростання, але надають деталізовану інформацію про структуру і склад зайнятих у тіньовій економіці.

В [4] нами були систематизовані і проаналізовані методи, за якими можна здійснити облік неформальної зайнятості та запропоновані аспекти їх класифікації, виділені ряд актуальних шляхів мінімізації неформальної зайнятості, серед яких найбільш дієвим в умовах проведення реформ на даному етапі розвитку України, вважаю, могло б стати переорієнтування з оподаткування доходів за місцем їхнього створення на оподаткування цих доходів за місцем їхнього використання, що реалізується через перехід до моноподаткової системи, створення електронної системи грошового обігу та прийняття законодавчо-нормативного акту щодо формування цін на товари, роботи, послуги.

Список використаних джерел:

1. The Heritage Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.heritage.org>

2. Налоговая реформа и борьба с офшорами. Мировой опыт // Obozrevatel.ua Экономика [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.obozrevatel.com/finance/business-and-finance/80145-nalogovaya-reforma-i-borba-s-ofshorami--mirovoj-opyit.htm>

3. Ющенко Н. Л. До питання оподаткування доходів за місцем їхнього використання як шляху детінізації економіки України / Ющенко Н. Л. // Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць за матеріалами VIII науково-практичної інтернет-конференції, 1–15 грудня 2016 р. – Ірпінь, 2016. – С. 84–85 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/newsView/186>

4. Ющенко Н. Л. Про методи визначення обсягів неформальної зайнятості / Н. Л. Ющенко, Т. В. Назаренко // Наукові засади сталого розвитку економіки: зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., (Тернопіль, 6–17 черв. 2011 р.). – Тернопіль : Крок, 2011. – С. 337–339. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.conftiapv.at.ua>

ШЛЯХИ ПОДАТКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ДЕМОГРАФІЧНОГО СПАДУ В УКРАЇНІ

Черба В. М.

За роки незалежного розвитку України в країні створена унікальна політична й економічна система. У владі знаходяться представники могутніх економічних структур. Успішний великий і середній бізнес стають можливі лише за підтримки законодавчої і виконавчої влади. У результаті недосконалості, мінливості і складності законодавства, в економіці яскраво виражений кримінальний компонент. У багатьох випадках працювати чесно неможливо чи не вигідно, тому процвітають схеми ухилення від оподаткування (фірми – одноденки, офшорні компанії і т.і.). Подвійні стандарти і зарплати “у конвертах” на всіх рівнях, корупція в управлінні – широко визнані пороки. Розцвітає тіньовий сектор (за різними оцінками, 40–60 % економіки). Кримінальний компонент економічної системи функціонує за слабкої малоефективної протидії сучасної влади. У багатьох випадках влада, яка є обізнаною про закони функціонування кримінального компоненту економіки, “тримає на гачку” тих, хто займається великим і середнім бізнесом. Бізнесмени, як правило, мовчать і терплять. Бізнеси тих, хто не мовчить (правої опозиції, наприклад), можуть придушуватися з використанням могутнього репресивного провладного апарату. Як результат в економічній і соціальній сфері маємо те, що у країні менше відсотка населення – дуже багаті люди, що володіють лівовою часткою приватизованої працюючої економіки. Належні цій еліті багатства часто надійно сховані (наприклад, за кордоном); середній клас дуже слабкий; значна частина капіталів багатими людьми і середнім класом зароблена з порушеннями законодавства чи з використанням його недосконалості; до 80 % жителів України мають доходи нижчі за прожитковий рівень, а 25 % знаходяться за межею бідності. беззахисними у державі виявляються люди похилого віку - пенсі-

онери, а також селяни, творча інтелігенція; зношеність основних фондів більшості великих, особливо тих, що знаходяться в державній власності, промислових підприємств, і землі; зношеність значної частини житлового фонду; зношеність комунальної інфраструктури (вода, тепло, каналізація і т. і.); недосконала судова система і прокуратура; погана екологія; слабка медицина, нездорова нація.

Податки в умовах сьогодення мають забезпечувати надходження коштів до державного та місцевих бюджетів, які є запорукою існування держави в цілому та реалізації всіх її функцій. Нажаль, останні роки за індексом економічної свободи, що розраховується дослідним центром Heritage Foundation, Україна займає 147–150 місце з 180 країн, що індексувалися. Індекс України оцінили в 51.9 зі 100 можливих балів, а країну віднесено до групи країн із переважно невільною економікою [1]. Сусідами України в рейтингі стали Камерун і С'єрра-Леоне. РФ посіла 107 місце з 58,2 балами, Білорусь на 108 позиції (58,1 бал). За даними рейтингу *Playing Taxis 2018*, що визначає легкість сплати податків, Україна займає 43 місце серед 190 країн світу, які досліджувалися [2]. Територіями вільної економіки стали Сінгапур (90.2 бали). Нова Зеландія, Швейцарія, Австралія та Ірландія.

Проблема демографічного спаду населення є однією з головних глобальних проблем людства. Не винятком є і Україна, населення якої спочатку збільшувалось протягом повоєнних часів, але після максимуму 1993 р. характер тенденції кардинально змінився і розпочалося скорочення кількості населення. Станом на 1 лютого 2019 року за підсумками Державної служби статистики України середня чисельність постійного населення 41 млн осіб, що приблизно дорівнює відповідним показникам 1959 р. [3]. Скорочення кількості населення супроводжується практично невинним зростанням чисельності (і відповідно питомої частки) осіб, яким більше 60 років. У зв'язку з цим падає і народжуваність дітей, що тепер не може навіть забезпечити простого відтворення населення. Тому для поліпшення ситуації народжуваності у Верховній Раді України запропонували законопроект № 10112 “Про внесення змін до статті 167 Податкового кодексу України щодо перегляду ставки податку на доходи фізичних осіб” пропонують переглянути систему оподаткування для фізичних осіб. Зокрема, підвищене податкове навантаження до 17 %, крім доходів, що перевищують 10-разовий розмір мінімальної зарплати, поширюватиметься й на бездітних українців, які досягли 30 років. Очікується, що зазначені заходи дозволять, з одного боку, збільшити рівень народжуваності і подолати демографічну кризу в Україні, а з іншого – принести до бюджету додаткові надходження (близько 800 мільйонів грн на рік). Від податку пропонують звільнити лише бездітних, які є інвалідами I-ої, II-ої або III-ої груп. Є в документі і заохочувальні заходи для багатодітних батьків. У разі якщо платник податку має трьох або чотирьох дітей, найменший з яких досяг трирічного віку, то ставка податку має становити 10 % замість 15-ти. Для працюючих батьків, у яких є п'ять або більше дітей, найменший з яких досяг трирічного віку, ставку податку пропонують знизити до 5 %. Пільгови

умови оподаткування не мають поширюватися на безвідповідальних батьків – зокрема, тих що позбавлені батьківських прав чи не платять аліменти. Але даний законопроект не був прийнятий, адже більшість нардепів не підтримали це нововведення. Досвід введення податку на бездітність є й в інших країнах, наприклад, у Німеччині з метою призупинення демографічної катастрофи пропонується ввести додатковий податок 1 % для всіх бездітних громадян, які досягли 25-річного віку. У Росії стандартне податкове відрахування на дітей з податку на доходи фізичних осіб може вважатися аналогом податку на бездітність. Розмір відрахування у 2019 році становить 1400 рублів (близько 300 грн) в місяць на кожну дитину, враховуючи тільки ті доходи, що обкладаються – 13 % ПДФО. Трансформаційні процеси у податковому регулюванні мають сприяти не лише збалансуванню бюджетів за рахунок податкових надходжень, а й встановленню справедливих умов для ведення бізнесу, враховувати потреби економічного розвитку. Формування інвестиційної привабливості України має вирішити завдання скорочення бюджетного дефіциту та, як наслідок, якісного розвитку економіки, встановлення справедливих умов для ведення бізнесу, що сприятиме відродженню нації.

Список використаних джерел:

1. Economic Freedom [Electronic resource]. – Available at: <https://www.heritage.org/index/ranking>
2. Playing Taxis 2018. (n. d.). www.pwc.com. Retrieved from <https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Суло Т. С.

Для забезпечення збалансованого розвитку суспільства, гармонізації інтересів населення, інтеграції країни у світовий економічний простір, на сьогодні, необхідним постає впровадження ефективної податкової системи, яка забезпечувала б всіма необхідними фінансовими ресурсами державу. Проблеми, що виникають у сфері оподаткування, стримують соціально-економічний розвиток країни, негативно впливає загалом на національну економіку та безпеку.

Мета роботи полягає в аналізі сучасного стану реалізації механізму бюджетного відшкодування, обґрунтуванні проблем, що пов'язані з ним та напрямків удосконалення.

Дослідженню даної проблеми присвятили свої наукові праці багато вітчизняних вчених, зокрема: А. Ільницька, І. Кіянчук, З. Варналій, В. Андрущенко, А. Крисоватий, А. Юрчишина та інші.

Податок на додану вартість є одним із основних бюджетоутворюючих податкових платежів, його частка в податкових надходженнях до зведено-

го бюджету країни за 2018 р. становила 42 %. Поряд з цим механізм справляння ПДВ має ряд недоліків, до основних належить: нестабільність законодавства у сфері оподаткування, неефективне прогнозування майбутніх надходжень з податку, проблеми в механізмі відшкодування ПДВ, складний механізм з адміністрування.

При його розрахунку ПДВ, використовують два основні джерела грошового зобов'язання – податковий кредит та податкове зобов'язання. Перший з яких виникає внаслідок купівлі в постачальника товарів (робіт, послуг), що в подальшому будуть використані платником податком в своїй господарській діяльності. Зобов'язання з податку з'являється при реалізації товарів платником податком. Кінцевим платежем до бюджетом буде становити податкове зобов'язання зменшене на податковий кредит. В разі перевищення податкового кредиту над зобов'язанням щодо його сплати виникає бюджетне відшкодування ПДВ.

Як свідчать дані таблиці, номінальні надходження ПДВ протягом останніх 5 років зростали, їх частка в Державному бюджеті коливалася: так у 2014 р. дане значення сягало 42 %, то у 2016 р. знизилося до 31 %, проте наступного року становило 43 %, а у 2018–42 %. У 2014 р. було відшкодовано 50216 млн грн, а у 2015 р. – 68405 млн грн, що на 36 % більше за попередній рік, у 2016 р. – 94405 млн грн, що на 38 % більше за 2015 р., 2017 року – 120 061 млн грн, що на 27 % більше ніж у 2016 р., 2018 р. – 131659 млн грн, дане значення більше на 8 % порівняно з 2017 роком. Саме механізм бюджетного відшкодування є одним із чинників, що негативно впливають на ефективність даного податку, адже суми, що підлягають відшкодуванню є втратами бюджету.

Із запровадженням в 2015 р. електронного адміністрування ПДВ, бюджетне відшкодування відбувається в автоматичному режимі. Це дає змогу зменшити використання шахрайських схем при обрахунку податку, збільшити контроль, можливість отримати необхідну інформацію.

Таблиця 1

**Динаміка обсягів надходжень Державного бюджету,
ПДВ та відшкодування ПДВ у 2014–2018 рр.**

Роки	Державний бюджет, млн грн	ПДВ		Відшкодування ПДВ	
		млн грн	% у Держ. бюджеті	млн грн	% у ПДВ
2014	443 983	189241	42	50216	27
2015	652 031	246858	38	68405	27,7
2016	782 748	329911	31	94405	28,6
2017	1 016 788	434041	43	120061	27,6
2018	1 191 514	506168	42	131659	26

Джерело: складено автором за даними Державної фіскальної служби України.

Повернення суми відбувається не одразу, тому виникає заборгованість держави перед платниками ПДВ. Серед основних причин несвоєчасного відшкодування виокремлюють: при погіршенні економічної ситуації в країні, зростанні зовнішнього та внутрішнього боргів, уряд може використувати кошти, що були призначені на відшкодування, для їх усунення; наявність фіктивних фірм у числі контрагентів платника.

У 2014р. залишок невідшкодованого ПДВ становив 14,9 млрд. грн., у 2015 р. – 33 млрд. грн, таке значне зростання пов'язане із посиленням економічної кризи в країні. У 2016 р. такий показник зменшився на 40 % і становив 19,8 млрд. грн. тенденція до зменшення зберіглася у 2017 р. на 38 %, невідшкодований залишок був еквівалентний сумі 12,2 млрд. грн.

Окрім несвоєчасного повернення коштів з податку, існують також проблеми з незаконного отримання відшкодування, що проявляються через: проведення безтоварного придбання товарів, поставка товарів за спеціально завищеними цінами або їх реалізація за заниженою вартістю, з використанням “транзитних” підприємств.

Таким чином, можна зазначити, поряд з тим, що ПДВ є одним з основних джерел доходу бюджету, він є напрямом бюджетних витрат за наявністю бюджетного відшкодування. Тому необхідним постає удосконалення системи прогнозування надходження та відшкодування ПДВ для пошуку додаткових джерел бюджетного наповнення та формування резервів для відшкодування.

Список використаних джерел:

1. Сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>
2. Сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua/ua>
3. Юрчишена Л. В., Хом'якова Ю. С. Макроекономічний аналіз та оцінка стану, тенденцій, проблем та перспектив розвитку системи електронного адміністрування ПДВ в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jfub.donnu.edu.ua/article/viewFile/5027/5060>

РОЛЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Полюхович А. Д.

У сучасних умовах розвитку економіки України актуальною проблемою є наповнення бюджету країни, а забезпечення стабільного та своєчасного надходження податків – одне з найважливіших завдань покладених на податкову систему. Ми погоджуємося з думкою Барановської І. В що, податкові надходження до бюджету України характеризуються як обов'язкові платежі, що сплачуються платниками та відраховуються до бюджету для забезпечення загальнодержавних фондів грошовими коштами. Податок на прибуток підприємств є прямим податком, фіскальне значення якого є дуже важливим в економічних відносинах держави та платника. На нашу думку основним призначенням податку на прибуток під-

приємств є регулювання підприємницької діяльності, її розвиток та стимулювання, однак фіскальне значення податку є також вагомим, оскільки за допомогою даної функції накопичуються бюджетні ресурси для забезпечення необхідних суспільству видатків.

Дослідженням питання фіскальної ролі податку на прибуток підприємств присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких необхідно виділити таких як: Андрущенко В. Л., Гусева Т. А., Дідівська Л. І., Дропа Я. Б., Єфименко Т. І., Іванов Ю. Б., Кравченко Т. О., Серебрянський Д. М., Соколовська А. М., Чабан І. І. та багато інших.

Однак незважаючи на глибоке дослідження даного питання, спостерігається недостатнє опрацювання теми фіскального значення податку на прибуток підприємств в сучасних умовах.

Метою даної роботи є дослідження ролі податку на прибуток підприємств у формуванні дохідної частини бюджету України.

Податок на прибуток підприємств являється одним із чотирьох основних бюджетоутворюючих податків за фіскальною значимістю, поряд з податком на додану вартість, податком на доходи фізичних осіб та акцизним податком. Розглядаючи динаміку надходжень з податку на прибуток підприємств до державного бюджету України, варто зазначити, що податкові надходження мають значний вплив на фінансове забезпечення держави. (рис. 1.)

Таким чином, аналізуючи дані рисунка 1 та рисунка 2, відзначимо, що податкові надходження податку на прибуток підприємств до державного бюджету України на протязі 2014–2018 рр. зростає на 56 040,4 млн грн., з 39 941,9 млн грн. до 96 882,3 млн грн., тобто на 142,5 %, це пояснюється інфляційною складовою, тобто динаміка надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету України в грошовому еквіваленті зростає, однак надходження у % від загального обсягу доходів знизилися від 11,19 % до 10,44 %, що зумовлено зміною рівня інфляції.

У 2014 році податкові надходження вищезазначеного податку сягали 39 941,9 млн грн, а 2015 рік демонструє тенденцію до зниження даного показника на 12,9 % в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року.

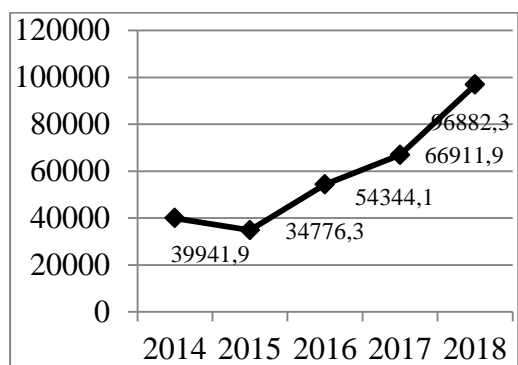

Рис. 1. Динаміка надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету України у 2014–2018 рр., (млн грн)

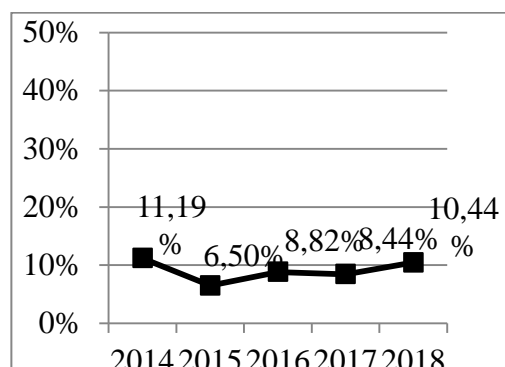

Рис. 2. Динаміка надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету України у % від загального обсягу доходів

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України

А надходження у % від загального обсягу доходів становили в 2014 році 11,19 %, а в наступному році скоротились до 6,5 %, різке зменшення надходжень зумовлене кризовою ситуацією в економіці України на протязі 2014–2015 рр., а саме появою непідконтрольних та тимчасово окупованих територій, що призвело до скорочення кількості суб'єктів господарювання, які сплачували податок на прибуток підприємств, а отже й сум сплачених ними податків.

Суттєві зміни відбулися у надходженнях з податку на прибуток підприємств у 2016 році, показник перевищив попередній на 56,3%, і становив 54 344,1 млн. грн., обсяг надходжень у % від загального обсягу дохідної частини державного бюджету України становив 8,82%. Позитивна динаміка зображується на протязі 2017 - 2018 років, так у 2017 році сума надходжень з податку на прибуток становила 66 911,9 млн. грн., 2018 – 96 882,3 млн. грн. Таким чином, надходження податку на прибуток підприємств до держбюджету становили 10,44% від загального обсягу доходів.

Отже, роль податку на прибуток підприємств являється важливою в наповненні державного бюджету України, оскільки зазначений податок є одним з джерел формування ресурсів держави, однак фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств продемонструвала скорочення обсягу надходжень у % від загального обсягу дохідної частини бюджету України.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Л. Податкова система: навчальний посібник. / за заг. ред. Андрущенко В. Л. – К. : “Центр учбової літератури”, 2015. – 416 с.
2. Барановська І.В. Проблеми реформування податкової системи у умовах кризи / І.В. Барановська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 193–197.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income>

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тараненко В. Є., Patskan Julia

Державна підтримка створення та функціонування соціального підприємництва набуває актуальності в Україні. Наявність соціально незахищених категорій громадян (люди з обмеженими можливостями, люди похилого віку, молодь, яка шукає першу роботу, багатодітні батьки, люди, що мають залежності тощо) та низький рівень державного фінансування допомоги для них, наявність великої кількості вимушених переселенців, – все це створює базу для розвитку саме соціального підприємництва.

Зазначимо, що законодавчо встановленої форми “соціального підприємництва” в Україні не існує. Однак світовий досвід вказує значущість не

стільки організаційної форми підприємства, скільки мети створення бізнесу: не просто отримання пільг з боку держави, а підвищення якості життя окремих категорій громадян, можливості отримання гідного доходу яких обмежені за різних причин. При цьому, головною метою проведення діяльності залишається отримання прибутку. Зазначимо, що на відміну від звичайного підприємства, прибуток спрямовується на благодійну діяльність, вирішення соціальних, екологічних тощо проблем регіонального чи державного значення. Тобто бізнес, який змінює світ на краще.

Існує кілька підходів до визначення основних характеристик соціальних підприємств залежно від мети діяльності та напрямку використання прибутку. Так, Г. Діз та Дж. Емерсон [1] пропонують таку класифікацію:

- благодійні – соціальні підприємства філантропічної спрямованості, метою діяльності яких є створення соціальної цінності, джерелом фінансування яких є спонсорські та благодійні внески, гранти, які використовуються безпосередньо на реалізацію соціальної програми;

- комерційні – підприємства, які виготовляють товари (надають послуги) соціального характеру, але мають на меті створення економічної цінності, а прибуток від їх діяльності розподіляється між акціонерами та власниками;

- гібридні – підприємства, метою діяльності яких є одночасно створення соціальної та економічної цінності, а отриманий прибуток використовується для реалізації соціальної місії та/або розвитку бізнесу, а отже і збільшення у майбутньому соціальних та економічних результатів.

З огляду на таку класифікацію можна означити підходи до оподаткування соціальних підприємств. За таких ознак до складу соціальних підприємств відносять неприбуткові організації і традиційні бізнес-організації, які виготовляють товари або надають послуги соціального характеру, прибуток від реалізації яких не слугує джерелом фінансування розв'язання соціальних проблем. Згідно Листа ДФСУ [2] така організація може скористатись правом отримання статусу неприбуткової організації відповідно до ст. 133.1.1. Податкового кодексу України [3] за умови що метою її діяльності не може бути одержання і розподіл прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних з ними осіб, а також серед працівників таких організацій.

Якщо ж підприємство перераховує кошти до неприбуткової організації, то об'єкт оподаткування податком на прибуток визначається за даними бухгалтерського обліку шляхом коригування на різниці, які виникають відповідно до положень розділу III "Податок на прибуток підприємств" Податкового Кодексу України [3].

Якщо підприємства, які не коригують фінансовий результат з метою оподаткування (з обсягом доходу до 20 млн. грн.), враховують перерахування неприбутковим організаціям в повному обсязі, то підприємства, що визначають об'єкт оподаткування шляхом коригування бухгалтерського фінансового результату на різниці, мають скоригувати свій фінансовий

результат (отриманий за даними бухгалтерського обліку) та врахувати обмеження п. п. 140.5.9 ст.140 Податкового Кодексу України [3].

Такі суб'єкти господарювання мають збільшити фінансовий результат податкового (звітного) періоду на суму коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, безоплатно перерахованих (переданих) протягом звітного (податкового) року неприбутковим організаціям, які на дату перерахування коштів, передачі товарів, робіт, послуг відповідали умовам, визначеним п. 133.4 ст. 133 Податкового Кодексу України [3], у розмірі, що перевищує 4 відсотки оподатковуваного прибутку попереднього звітного року.

Таким чином, при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток бухгалтерський фінансовий результат підлягає коригуванню на суму допомоги, яка перевищує 4 відсотки оподатковуваного прибутку попереднього звітного року, у разі якщо така допомога надана неприбутковій організації.

При цьому існують податкові пільги, зокрема щодо звільнення від коригування, встановленого пунктом п.п. 140.5.9 п. 140.5 ст. 140 Податкового Кодексу України [3]. Однак таке звільнення стосується певних сум коштів та вартості спеціальних засобів на період проведення антитерористичної операції (вказана пільга встановлена п.33 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" Податкового Кодексу України [3]).

Вищевикладену позицію щодо нюансів та особливостей оподаткування операцій з перерахування коштів неприбутковим установам Державна фіскальна служба підтвердила листом [4].

Слід також звернути увагу на оподаткування благодійної допомоги податком на додану вартість. Перерахування коштів не є об'єктом оподаткування ПДВ, однак передача товарно-матеріальних цінностей, необоротних активів або ж послуг є оподатковуваною категорією. Така операція вважається постачанням, тобто об'єктом оподаткування ПДВ (п. 185.1 ПКУ[3]). Коли б не пільга, передбачена п.п. 197.1.15 ПКУ. При цьому передбачено звільнення від оподаткування ПДВ надання благодійної допомоги, у тому числі безоплатне постачання товарів/послуг благодійним організаціям, створеним і зареєстрованим згідно із законодавством, а також надання такої допомоги благодійними організаціями одержувачам (суб'єктам) благодійної допомоги згідно із законодавством про благодійну діяльність і благодійні організації.

Однак застосування такої пільги можливе лише при дотриманні певних умов. По-перше, не оподатковується ПДВ лише допомога, надана благодійним організаціям, створеним і зареєстрованим згідно із законодавством. Тобто для того щоб можна було не нараховувати ПДВ виходячи з вартості "натуральної" допомоги, благодійний фонд-одержувач має бути створений і зареєстрований відповідно до Закону благодійну діяльність та благодійні організації [5].

По-друге, пільга поширюється саме на безоплатне постачання товарів/послуг, під яким розуміють постачання товарів/послуг благодійним ор-

ганізаціям і одержувачам благодійної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації.

Слід звернути увагу, що не вважається благодійністю так зване спонсорство, яке передбачає надання матеріальної, фінансової та іншої допомоги в обмін на популяризацію спонсорського імені, найменування або торгової марки. Саме тому в Законі [5] згадки про спонсорство сьогодні немає.

Також, якщо марковані товари, отримані в цілях надання благодійної допомоги, були реалізовані за грошові кошти або інші види компенсації, то їх та/або виручку, отриману від такої реалізації, конфіскують у дохід держави в установленому порядку.

По-третє, отримана благодійна допомога має бути використана безпосередньо за призначенням, тобто в благодійних цілях, визначених ст. 3 Закону [5]. Контроль за отриманням, зберіганням, розподілом благодійної допомоги у вигляді товарів, робіт, послуг здійснюють місцеві органи виконавчої влади, а за їх цільовим використанням — місцеві органи виконавчої влади і контролюючі органи.

По-четверте, при наданні неоподаткованої благодійної допомоги потрібно дотримуватися правил маркування, описаних у п.п. 197.1.15 ПКУ [3].

По-п'яте, пільга з ПДВ не зберігається, якщо у вигляді благодійної допомоги надають: підакцизні товари, вказані в розд. VI ПКУ [3]; цінні папери (окрім виданих ендавментів, указаних у розд. IV ПКУ [3]); нематеріальні активи і товари (роботи, послуги), призначені для використання в господарській діяльності.

Таким чином, при застосуванні податкових пільг, які передбачені для окремих різновидів соціального підприємництва, слід ретельно виконувати умови законодавства.

Список використаних джерел:

1. Emerson J. The blended value proposition: integrating social and financial returns / J. Emerson // *California Management Review*. – 2003. – Vol. 45. – Issue 4. – P. 35–51.

2. Лист Державної фіскальної служби України “Щодо здійснення неприбутковою організацією підприємницької діяльності” від 10.08.2015 р. № 16782/6/99-99-19-02-02-15.

3. Податковий кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

4. Лист Державної фіскальної служби України “Щодо врахування витрат у вигляді наданої безповоротної фінансової допомоги при визначенні фінансового результату до оподаткування” від 28.07.2016 №16198/6/99-99-15-02-02-15.

5. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI (із змінами та доповненнями).

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ НАДХОДЖЕНЬ

Мул А. А.

На сучасному етапі становлення турбулентної економіки України, держава потребує систематичного поповнення фінансових ресурсів, головним джерелом яких виступають податки. Як показує практика, платники податків не завжди своєчасно і в повному обсязі сплачують податки через низку об'єктивних та суб'єктивних факторів. Крім цього, мають місце випадки свідомого ухилення від сплати з використанням як законних так і не законних способів мінімізації податків (як свідчить юридична практика, податкові агенти складають близько 70 % справ саме по ухиленню від податків). Порушення податкового законодавства призводить до суттєвого недовиконання бюджетних завдань, що, в свою чергу, загострює потребу держави в додаткових джерелах фінансування, що в свою чергу впливає на стан економіки і рівень життя суспільства.

На даний період існує широкий спектр наукових статей та наукових публікацій, як вітчизняних так і зарубіжних вчених, зокрема І. Р. Безпалько, З. С. Варналій, О. М. Воронкова, Н. І. Главацька, О. М. Десятнюк, А. Я. Жаліло, Ю. Б. Іванов, Т. О. Дулік, О. П. Кириленко.

Метою даної роботи є дослідження концепції впливу здійснення податкового контролю в контексті підвищення рівня акумулювання податкових надходжень в бюджетних ресурсах.

В сучасних умовах, здійснення податкового контролю, є основним засобом забезпечення виконання дохідної частини бюджетів усіх рівнів. Адже саме від ефективності податкового контролю та від якісної організації контрольно – перевіркової роботи податкових органів залежить своєчасне виконання податкових зобов'язань платників податків перед бюджетом, і як наслідок, збільшення частки надходжень до бюджетів.

Для оцінки ефективності податкового контролю проаналізуємо показники контрольної діяльності податкових органів (рис. 1)

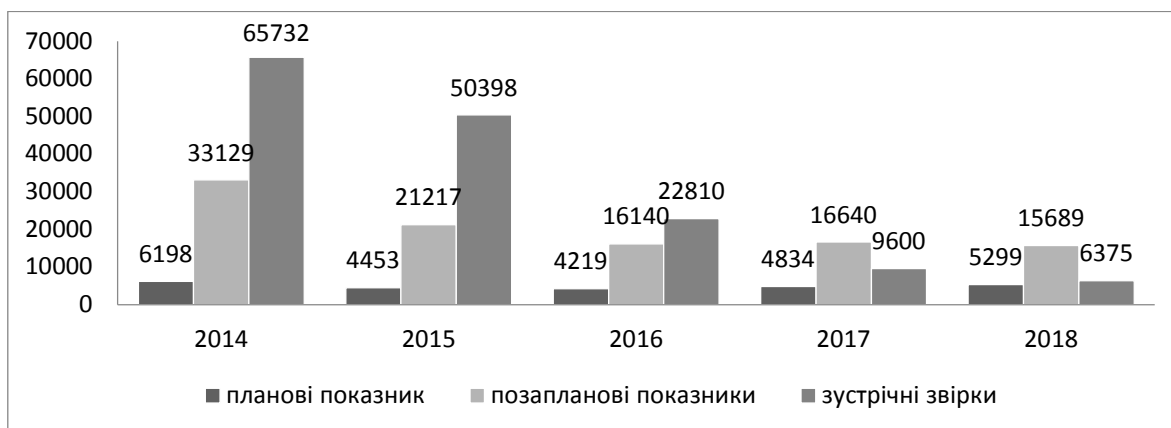

Рис. 1. Динаміка контрольно-перевірочних заходів Державної фіскальної служби України протягом 2014–2018 рр. [2]

Дані, що наведені на рис.1 демонструють, що в період з 2014–2018 роки спостерігається тенденція стосовно зниження числа перевірок. Даний факт пояснюється тим, що у різні роки даного періоду, діяльність ДФС України змінювала та вдосконалювала податкові реформи: так у 2014 році на пріоритеті контролюючих органів було зменшення адміністративного натиску та збільшення ефективності перевірок стосовно ризикових суб'єктів підприємницької діяльності; у 2015 році – здійсненні заходи, які б суттєво зменшили показник податкового боргу; 2016 – показав найгірших показник, через реформуванням структури ДФС України; 2017 рік – по перше, зменшення адміністративного тиску на малий бізнес, та збільшення його відповідно на великих платників податків; по друге, зменшення корупційних ризиків; по третє, це підвищення якості аудиту; 2018 рік – вдосконалення системи внутрішнього контролю; електронізації податкового аудиту та перенесення уваги щодо ухилення податків на великих платників.

Незважаючи на зменшення кількості перевірок контролюючими органами ДФС України, відбувалося значне збільшення сум сплачених узгоджених грошових зобов'язань (рис. 2)

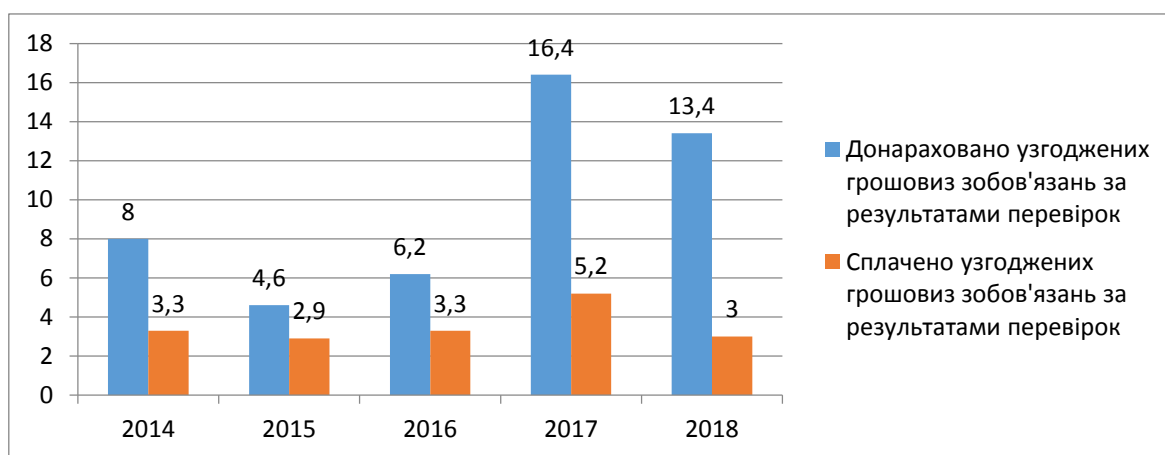

Рис. 2. Динаміка донрахованих та сплачених грошових зобов'язань фіскальними органами впродовж 2014–2018 рр., млрд грн [2]

Моніторинг індексів, що представлені в табл. 1 дають нам можливість зробити наступний висновок такого характеру: в період з 2014–2016 роки відбувалося скорочення обсягів донрахованих сум узгоджених грошових зобов'язань, а протягом 2017–2018 рр. така динаміка змінила свій напрямок, та показала позитивний результат, який пояснюється тим, що увага фіскальних органів в основному була зосереджена на суб'єктах середнього та великого бізнесу.

Отже, протягом 2014–2018 року до Державного бюджету України за результатами перевірок податковими агентами діяльності платників податків, було здійснено реальний вклад в сумі 17,6 млрд грн, що в свою чергу дозволяє зробити висновок, що основне призначення податкового контролю полягає у забезпеченні суворого нагляду за дотриманням норм податкового законодавства щодо сплати податків і зборів.

Список використаних джерел:

1. Доходи бюджету України – Ціна держави. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue/>
2. Звіти про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України за 2014 – 2018 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/>
3. Князькова В.Я. Фіскальна ефективність податкового контролю та напрями його покращення / В. Я. Князькова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – № 3. – С. 116–123.

ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ПОДАТКИ В ТЕОРІЇ ЛІБЕРТАРІАНСТВА

Пілявський Ю. М, Аліагор Обінна

Неефективна податкова система – гальмо в розвитку будь-якої держави. Однак, яку податкову систему вважати ефективною – це велике питання. Сучасний світ являє багато прикладів країн, де існують достатньо великі податки, й є країни, де немає податкової системи взагалі. Отже, питання про ефективність розвитку таких країн є відкритим.

У сучасній економічній теорії навряд чи знайдеться інше таке питання, яке привертає стільки ж уваги, як питання про необхідність і справедливість оподаткування. Одними з явних супротивників справляння податків є представники лібертаріанства. Останнє являє собою різновид політичної філософії і набір рухів, які підтримують свободу як основний принцип. Лібертаріанці прагнуть максимізувати політичну свободу і автономію, спираючись на свободу вибору, добровільне об'єднання, індивідуальне судження і право власності. В силу того, що конкретні форми лібертаріанства містять уявлення не тільки про належне право, але і про належні державі, ці форми відносять не тільки до правової, а й до політичної філософії.

Лібертаріанці вважають, що оподаткування аморально й по суті нічим не відрізняється від грабежу. “У певному сенсі вся система оподаткування є формою примусової праці, – говорить Мюррей Ротбард, один з провідних теоретиків лібертаріанства. Візьміть, наприклад, прибутковий податок. Високі ставки прибуткового податку означають, що кожен з нас значну частину року – кілька місяців – працює на дядю Сема, а тільки потім починає працювати на себе. В решті решт, рабство почасти й полягає в тому, що людина змушена безкоштовно або за малу плату працювати на когось. А прибутковий податок означає, що ми працюємо і заробляємо тільки для того, щоб уряд відняв у нас значну годину заробленого для власних цілей. Що це, якщо не примусова безкоштовна праця?” [1, с. 99]. Шкоду податків М. Ротбард пояснює так: “високі податки” сковують виробництво, ініціативу і прагнення до розвитку, а також підприємливість □ [1, с.87]. З точки зору теоретиків лібертаріанства, держава не має права стягувати податки.

Оподаткування слід замінити добровільними методами фінансування послуг, які надаються державою населенню. Такі послуги можуть надаватися приватним бізнесом, благодійними та іншими організаціями. Як конкретно це буде реалізовано, оголошується “дуже складним питанням, що вимагає подальшого опрацювання”, натяк лише, що один з варіантів – це фінансування деяких послуг держави “за рахунок замовника”. Щодо цього питання, то варто зазначити, що лібертаріанці тут не мають абсолютної єдності думок. Один з різновидів лібертарінської теорії – мінархізм пропагує ідею, що мінімальна держава має право стягувати мінімальні податки тільки для охорони власності, а друге лібертаріанське “відгалуження” – анархо-капіталізм має на увазі відсутність обов’язкових податків.

Не слід думати, що освічені вчені, які належать до лібертаріанської течії, є “утопістами” і не розуміють значимості та ролі податків у сучасному суспільстві. Звісно, що ні. Але така позиція є не чим іншим, як проявом протесту проти свавілля державної влади в сфері розподілу суспільного продукту. Лібертаріанці – пропагандисти економічної свободи, які відстоюють ідеали вільного ринкового розвитку – приватну власність, свободу підприємництва, відсутність будь-якого насильства, справедливості щодо відповідальності за порушення суспільних норм і цінностей. Отже, держава сприймається ними саме як той інститут, який заважає суспільному розвитку. Історія являє багато прикладів того, коли держава ставала причиною економічних криз, війн, бідності, соціального протистояння. Масові антиурядові протести останнього часу в багатьох країнах світу є наочним тому підтвердженням. Поява тіньової економіки, з позицій лібертаріанської теорії, – це викривлення ідеї економічної свободи. Механізмом тінізації з боку високих державних посадовців є корупційні схеми. Світовий досвід доводить, що корупція найбільш поширена в регіональних і державних інститутах, де зосереджені правові, політичні та економічні владні механізми управління фінансовими потоками. За світовими рейтингами, Україна є однією з найбільш корумпованих держав. Відповідно до них, Україна займає в 2018 році вже 120 – те місце [2].

В умовах надто високого рівня корупції в Україні, природно постає питання навіть не стільки про ефективність податкової системи, скільки про відповідальність уряду, який допускає розкрадання бюджетних коштів – коштів платників податків. Можна скільки завгодно пропонувати ті чи інші реформи, спрямовані на вдосконалення господарської практики, але до тих пір, поки не з’явиться альтернативний державі інститут як високо-розвинене громадянське суспільство, ці заходи не будуть успішними. Наразі не існує універсального рецепта процвітання. Кожна держава вибудовує власну стратегію розвитку, враховуючи ті чи інші особливості національної економіки, ментальності, історії. Але є те, що лібертаріанці вважають непорушним правилом життя, – захист власності громадян у будь-якій формі – будь то майно, гроші, сплачені в якості податків, спадщина тощо, повинно належати власнику.

Нині фіскальна політика в Україні переходить в якісно новий етап розвитку, що спричиняє труднощі в її реалізації. Насамперед, вони пов'язані з необхідністю гармонізації вітчизняного податкового законодавства із законодавством ЄС, виконання вимог МВФ, активізації підприємницької та інноваційної діяльності, недопущення погіршення рівня життя населення тощо. За цих умов стає надзвичайно актуальною гнучкість державної фіскальної політики щодо зовнішніх чинників та спроможність влади трансформувати та підлаштовувати її з огляду на процеси, які відбуваються всередині країни.

Список використаних джерел:

1. Ротбард М. К новой свободе: Либертарианский манифест / Пер. с англ. – М. : Новое издательство, 2009. – 398 с.
2. Corruption Perceptions Index 2018. URL : <https://www.transparency.org/cpi2018/results>

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРЯМИХ ТА НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ

Шаповалюк Л. О., Маєвська О. П.

Фіскальні та регулюючі властивості податків втілюється в їх функціях. З допомогою функцій податків реалізується кількісний та якісний вплив держави на стан розвитку її економіки та ефективність функціонування фінансової системи.

Прямі податки орієнтовані на оподаткування доходів підприємництва чи населення, а непрямі – спрямовані на кінцеве споживання.

Мета роботи полягає у аналізі сучасної фіскальної ефективності прямого та непрямого оподаткування.

Досліджували вказану проблему класики економічної науки та сучасники фінансової науки: А. Сміт, Д. Рікардо, П. М. Боровик, І. І. Дороніна, Т. Л. Томнюк, А. І. Крисоватий, Н. С. Криштоф.

Незважаючи на те, що всі податки, які встановлені в Україні виконують фіскальну функцію, потрібно відзначити, що деякі види податків мають більш чітко виражені фіскальні властивості, ніж інші [4].

Поділ податків на прямі та непрямі пов'язаний з методом їх встановлення. Прямі податки на відміну від непрямих безпосередньо звернені до платника податків – його прибутку, майна, інших об'єктів оподаткування. Юридичний і фактичний платник у цьому випадку той самий. Непряме оподаткування відрізняється від прямого тим, що встановлюється як надбавка до ціни реалізованих товарів і внаслідок цього безпосередньо не пов'язується з прибутком або майном фактичного платника. Основним чинником, який визначає співвідношення між прямими та непрямими податками, є життєвий рівень основної маси населення. Низький рівень об'єктивно обмежує масштаби прямих податкових надходжень. [1].

Розглянемо динаміку та структуру податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2013–2017 рр. (табл. 2.1).

**Податкові надходження до Зведеного бюджету України
за 2013–2017 рр., млн грн [3]**

	2013	2014	2015	2016	2017
Непрямі податки	178280,0	196732,5	289548,4	357627,5	579388,0
Прямі податки	175688,2	170779,5	218087,5	293154,1	248771,0
Податкові надходження, всього	353968,2	367512,0	507635,9	650781,6	828159,0

Відповідно до таблиці 2.1 за досліджуваний період в Україні значно змінювалася роль прямих та непрямих податкових надходжень до Зведеного бюджету України, й відповідно змінювалися їх властивості. Так, якщо в 2013 р. сума прямих податків складала 175688,2 млн грн, а непрямих податків – 178280 млн грн, то на кінець 2017 року дані показники становили 248771 млн грн та 579388 млн грн. Тобто бачимо значне зростання неподаткових надходжень до Зведеного бюджету протягом досліджуваного періоду. Крім того, потрібно відмітити, що змінилися й властивості прямих та непрямих податків. Так, якщо на початок періоду прямі та непрямі податки виконували однаково як фіскальні, та регулюючі функції, то на кінець періоду в зв'язку зі змінами в податковому та бюджетному законодавству непрямим податкам почала відводитися більша фіскальна роль порівняно з прямими податками. Це твердження також підтверджує розгляд зміни показника питомої ваги прямих та непрямих податків в структурі податкових надходжень до Зведеного бюджету протягом досліджуваного періоду (рис. 2.1).

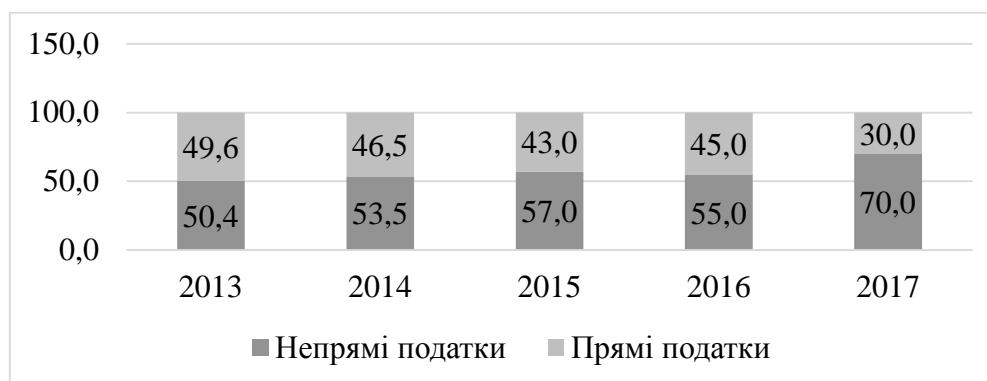

Рис. 2.1. Структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України в 2013–2017 рр., %
[побудовано автором на основі даних табл. 2.1]

Як видно з таблиці 2.1 та рисунку 2.1 в Україні переважають непрямі податки, що підтверджує висновок, що в умовах низького рівня доходів фізичних осіб та низького рівня податкової культури неможливо забезпечити переважання у структурі податкової системи прямих податків. Проте прямі податки є вагомим фінансовим регулятором соціально-економічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Дроздовська О. С. Співвідношення прямих та непрямих податків у податковій системі України / О. С. Дроздовська, О. В. Озерчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 10. – С. 44–50.
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nahodjennya-podatkov-i-zboriv--obovyaz/nahodjennya-podatkov-i-zboriv>
3. Цап І. Проблеми та перспективи фіскальної політики в Україні / І. Цап // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 35. – С. 339–345.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Заболотня В. В., Кідонь Т. В.

Одним із обов'язкових податків, є податок на доходи фізичних осіб, він формує доходи бюджету, а також перерозподіляє фінансові ресурси між державою та населенням. На даний момент ПДФО існує, як ефективний інструмент впливу на реальні доходи громадян. Поруч із фіскальною складовою податок на доходи фізичних осіб також виступає, як елемент перерозподілу доходів і досягнення соціальної справедливості у суспільстві. В певній державі існують податки, вони повинні виконувати функції найкращим чином, призначенні для задоволення потреб інституту держави та суспільства у цілому та створювати рівномірний податковий тиск за рахунок прямого визначення бази оподаткування.

Питанням оподаткування доходів фізичних осіб займалися такі вітчизняні науковці: Ю. Б. Іванов, К. І. Швабій, В. В. Черкашин, Л. В. Юрчишена, Н. М. Костіна, О. В. Любінець та інші.

Метою даної роботи є проблеми та шляхи удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб.

Україні потрібна така система оподаткування доходів фізичних осіб, елементи б якої, були відповідні до сучасних принципів оподаткування, відповідали б визначеним цілям економічної політики, тенденціям світовим, а також будувалися із урахуванням існуючих соціально-економічних умов. [1, с.112].

Окреслимо основні проблеми що стосуються сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні:

- 1) Негнучкість національної системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб і її низька ефективність.
- 2) Система оподаткування не враховує досвід країн Європейського Союзу.
- 3) Низький рівень податкової культури.
- 4) Відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.
- 5) Високий рівень корупції у сфері оподаткування.
- 6) Загальноприйнята практика ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб.

7) Практично відсутня практика впровадження заходів що стосуються легалізації доходів громадян в тіньовому секторі економіки.[2, 97 с.]

Щоб унеможливити подальший розвиток вище перелічених проблем пропонуємо такі шляхи удосконалення оподаткування з податку на доходи фізичних осіб:

1) потрібно засобами державного регулювання всіляко сприяти збільшенню обсягів доходів громадян, що дасть змогу отримувати податкову соціальну пільгу. Такий захід стане зручним для зменшення кількості “заробітних плат у конвертах”, тому, що розмір оплачуваного працюючим громадянином ПДФО, буде компенсуватись, за рахунок отримання податкової соціальної пільги;

2) замість податкової соціальної пільги для фізичних осіб впровадити прогресивні ставки податку, це дасть спроможність допомагати не тільки малозабезпеченим верствам населення, але ще й дасть поштовх до формування середнього класу в Україні. За будь-якого доходу, у вигляді податку, вилучатись може лише частина доходу, та яка йде на накопичення, та в жодному разі не торкатися коштів, що витрачаються на споживання. Такий захід зняв би в суспільстві, соціальне напруження і також рівень податкового навантаження на малозабезпечені в Україні верстви населення; [1, с. 217];

3) потрібно посилити рівень податкової культури і дисципліни платників податків, тобто кожен громадянин України має збагнути, що сплата податку це не стягнення коштів з громадян, а вона поєднує в собі лише наш обов'язок перед країною, яка потім поверне нам ці кошти у вигляді соціальної допомоги і наданні різноманітних послуг;

4) родинам, які виховують навіть одну дитину до 18 років, надавати пільги в оподаткуванні, тому, що допомога на дитину, яку надає держава є незначною. Але, отримані кошти повинні мати цільове призначення, в іншому випадку ефективність даної пільги знижується;

5) потрібно підвищити розмір мінімальної заробітної плати до такого рівня, який би дав змогу громадянам в повній мірі задовольняти власні потреби.

Дотримуватися принципу соціальної справедливості і збільшити надходження до бюджету, дадуть змогу, усі вищезазначені шляхи.

Вирішення поданих проблем побудови і також механізму адміністрування ПДФО, є підвищення рівня довіри до податкової системи, населенням України та зменшення конфліктності між платниками податків і контролюючими органами. Потрібно відзначити, що всі вищевказані заходи впливатимуть також на підвищення рівня життя громадян та покращення їхнього добробуту.

Список використаних джерел:

1. Норова Є. А. Тіньова заробітна плата в Україні: причини існування та шляхи подолання – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kneu.edu.ua/userfiles/inst_soc_labor_rel/2013/stv_2013_2

2. Швець Ю. О., Бахметова Я. Ю. “Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми і перспективи в Україні та ЄС” – 97 с.

ОЦІНКА НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ ДО МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ М. ЛЬВІВ

Лисак К. С.

Підвищення ефективності фінансової діяльності держави передбачає докорінну перебудову податкової системи та вдосконалення важливого його інструменту, такого як місцеві податки та збори. В місцевому оподаткуванні існує ряд невирішених проблем. Насамперед практика справляння місцевих податків та зборів в Україні за останні роки виявила багато недоліків, які зумовлені саме невирішеністю як теоретичних проблем, так і невизначеністю багатьох технічних процедур, тобто механізму обчислення, планування місцевих податків та зборів, а також пріоритетів у наданні пільг.

Вивченням питань стосовно функціонування місцевих податків і зборів, займались чимало вітчизняних науковців: О. І. Барановський, О. Ю. Дубовик, О. Д. Василик, В. І. Кравченко, Ю. В. Пасічник, В. М. Опарін та інші.

Місцевий бюджет є основним фінансовим планом розвитку районів та областей України. Дохідна частина кожного місцевого бюджету відображає результати роботи організацій, підприємств та інших суб'єктів господарювання, які діють на певній території [1]. Частина доходів від їхньої діяльності мобілізується в доходах місцевих бюджетів за рахунок податків та інших платежів. Рівень підприємницької активності та рівень доходів населення, що проявляється при сплаті прибуткового податку з громадян має значний вплив на формування місцевих бюджетів [2].

З року в рік місцеві бюджети набувають більшої ваги як за обсягом фінансових ресурсів держави, так і щодо розв'язання соціально-економічних проблем регіонів, де проживає переважна частина населення України.

Саме за допомогою місцевих бюджетів проводяться додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг, допомог і пільг ветеранам війни і праці, сім'ям з дітьми. Місцеві бюджети сприяють досягненню пропорційності у розвитку територій, фінансування більшості державних видатків, насамперед соціального спрямування, здійснюється з місцевих бюджетів [2].

Місцеві бюджети відіграють велику роль у забезпеченні в державі фінансової стабільності, яка значною мірою залежить від організації міжбюджетних відносин [3]. Відносини між бюджетами різних рівнів та видів повинні бути орієнтовані на економічну ефективність, соціальну справедливість та політичну стабільність.

Здійснимо прогноз надходжень місцевих податків і зборів до бюджету, оцінку та аналіз надходжень місцевих і зборів до бюджету міста Львова, а також пошуки альтернативних шляхів вдосконалення механізму справляння місцевих податків і зборів, враховуючи світовий досвід.

Обсяг податкових надходжень місцевих бюджетів є основним критерієм та фінансовою, що визначає масштаби бюджетного регулювання, характеризує стан місцевих бюджетів. Якщо в 2012 році податкові надходження становили 57,54 % доходів місцевих бюджетів, то у 2014 році частка податкових надходжень бюджету м. Львова зросла до майже до 60 %, а у 2016 році зменшилася до 48,45 %, у 2017 році - до 43,7 % (табл. 1).

Таблиця 1

**Податкові надходження в доходах міського бюджету м. Львова,
(млн грн).**

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Доходи міського бюджету, млн грн	1810,90	2390,66	2424,46	2555,31	3056,13	4938,16
Податкові надходження, млн грн	1042,06	1285,75	1444,17	1436,86	1480,70	2158,79
Частка податкових надходжень, %	57,54	53,78	59,57	56,23	48,45	43,7

Джерело: складено на основі [4].

Зростання частки податкових надходжень перш за все було зумовлене змінами у Податковому кодексі України і включенням єдиного податку до місцевих податків і зборів. Крім того, покладаємо надії на нещодавно введений податок на нерухомість, відмінний від земельної ділянки, оскільки цей податок відіграє неабияку роль у формуванні доходів місцевих бюджетів багатьох країн світу.

Як видно з рис. 1, станом на 1 січня 2018 року сукупні надходження місцевих податків і зборів до місцевого бюджету м. Львова склали у 2017 році 2158,79 млн грн, у 2016 році – 1480,70 млн грн, в 2015 році – 1436,86 млн грн.

Рис. 1. Надходження місцевих податків і зборів до бюджету м. Львова за 2013–2017 роки, (млн грн).

Джерело: складено на основі [4].

Отже, аналіз практики місцевого оподаткування після прийняття ПКУ та розгляд перспектив збільшення надходжень від таких місцевих податків та зборів, як єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір, можна зазначити, що вони не здатні повною мірою поповнювати місцевий бюджет, але, порівнюючи надходження від зборів, які були до прийняття ПКУ, і надходження, які поповнюють місцевий бюджет м. Львова зараз, можна зробити висновок, що зміни у ПКУ дали неабиякий результат.

Економічна сутність місцевих бюджетів проявляється саме у формуванні грошових фондів. Вони є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади.

З точки зору фіскальної ефективності треба віднести деякі види податків на майно підприємств, податок на спадщину, дарування до переліку місцевих податків та зборів. Таким чином ці податки дозволять перерозподіляти кошти, встановлюючи залежність між обсягами місцевих бюджетів, ефективного використання суб'єктами господарювання майна, оскільки це стимулюватиме створювати сприятливі умови для розвитку підприємства органами місцевої влади, бо саме це впливатиме на розміри доходів місцевих бюджетів.

Також, дослідження цієї теми дало змогу виявити багато недоліків у системі місцевих податків і зборів, одними із головних є незначна фіскальна та регулююча роль місцевих податків та зборів, обмежено коло повноважень місцевого самоврядування у сфері встановлення місцевого оподаткування та незацікавленість місцевих органів влади у додатковому залученні коштів від справляння місцевих податків і зборів. Напрямами вдосконалення системи місцевих податків та зборів можуть слугувати запозичення досвіду зарубіжних країн.

Дійшовши висновку слідує, що вплив місцевих податків і зборів на формування місцевих бюджетів є досить важливим питанням, та набуває ще більшої актуальності.

Список використаних джерел:

1. Кириленко О. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / Кириленко О. / 2015 – 2017 роки // П – К. : НІОС. – 384 с.
2. Косаренко Д. А. Фінансові ресурси місцевих бюджетів та особливості їх формування. – 2016 рік – С.55–59.
3. Мікуліна М.О., Лисиця С.О. Формування і використання місцевих бюджетів // М. О. Мікуліна, С. О. Лисиця. – 2017. – С. 95–101.
4. Звітні дані про виконання міського бюджету м. Львова за 2012–2017 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://city-adm.lviv.ua>

ПОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ

Тропіна В. Б.

Тенденції посилення майнової нерівності і нерівності доходів як всередині країн, так і між ними, привертають увагу не тільки фахівців, але й більш широких груп суспільства. Якщо раніше стурбованість викликали головним чином морально-етичні аспекти нерівності, то зараз складається консенсус щодо того, що існуючі рівні нерівності можуть також бути руйнівними як в економічному, так і в політичному плані. Ряд недавніх досліджень розкривають зв'язок між нерівністю доходів і низкою соціально-економічних проблем. Зокрема, дослідження, проведене І. Ортіз і М. Каммінсом для ЮНІСЕФ показало, що за тими 141 країнам, де воно проводилося, в період 1990–2008 рр. була виявлена сильна негативна кореляція між нерівністю та високим соціально-економічним розвитком [1].

Вивченню даної теми присвячені праці багатьох вчених. Водночас, процес посилення соціально-економічної нерівності у світі, який все більше набуває рис глобальної кризи, підсилює існуючі та породжує нові проблеми.

У доповіді аналітичного центру “Oxfam”, опублікованому в січні 2017 р., було відзначено, що розрив між багатими і бідними значно більше, ніж вважалось раніше. На сьогоднішній день лише 8 супербагатіїв володіють такими статками, які мають в своєму розпорядженні 3,5 млрд чоловік, тобто нижня по доходах половина жителів нашої планети. Згідно з доповіддю, перший трільйонер з'явиться протягом 25 років, в той час як кожна десята людина живе на менше ніж \$ 2 в день. Для порівняння, ще в 2015 році багатство, яким сумарно володіла нижня за доходами половина людства, концентрувалося в руках 62 осіб, а в 2010 році – таким же багатством володіло 388 осіб [2].

Дослідження дестабілізуючого впливу соціально-економічної нерівності на світову економіку виявляють такі її негативні наслідки, які і стають каталізатором економічних криз: надмірне споживання, підсилення економічних криз, зниження економічного зростання.

Зниження надмірного рівня майнового розшарування передбачає усунення причин, що породжують нерівність. Виявити роль одного-єдиного чинника в даному випадку – завдання неймовірно важке. На думку Дж. Стігліца – одного з найавторитетніших дослідників нерівності, найважливіша з них – це фінансові ринки, що збільшують нерівність у всьому світі. Крім цього, відсутність належної уваги з боку МБР, МВФ, Світового банку та G-20 до офшорного сектору, де приховано не менше 21 трлн дол. – сума, еквівалентна розміру економік США и Японії разом взяті, – теж суттєво посилює нерівність. До чинників зростання соціально-економічної нерівності слід віднести також зниження прогресивності податків, монополізація, глобалізація та інші причини.

Стає очевидним, що майнове розшарування, яке досягла на сьогоднішній день максимальних розмірів, без сумніву, стало ключовим бар'єром

для подальшого стабільного соціально-економічного розвитку. Саме тому важливим на сьогодні повинно стати питання пошуку методів зниження нерівності з метою створення умов для сталого розвитку суспільства як у національному, так і в глобальному вимірі. Йдеться про необхідність визначення та забезпечення оптимальної межі соціально-економічної нерівності, яка передбачає необхідність досягнення рівноваги між соціальною справедливістю та економічною ефективністю, сприяє розвитку позитивної соціальної напруженості та не дозволяє надмірно розвиватися негативній. Визначення цієї межі досить умовне і залежить як від рівня життя найбідніших верств населення, так і від уявлень про справедливість нерівності, легітимність тієї чи іншої форми розподілу матеріальних благ чи суспільного доходу.

Реалізація ринкових уявлень про справедливість розподілу зводиться до вирівнювання можливостей вихідців з різних соціальних прошарків. Але простого законодавчого закріплення рівності можливостей усіх у працевлаштуванні, здобутті освіти тощо недостатньо, оскільки реально існуюча стартова нерівність заважає досягти такої справедливості. Необхідні засоби для боротьби з бідністю, що мають на меті скорочення суспільної дистанції між бідними та багатими. Вони досить відомі. Це прогресивне оподаткування, програми перерозподілу суспільного доходу на користь бідних, програми забезпечення роботою.

Питання щодо ролі прогресивного оподаткування у вирішенні проблем подолання надмірного майнового розшарування залишається на сьогодні дискусійним. Водночас доведено, що вплив прогресивного оподаткування на реальну нерівність менший у країнах зі слабо розвиненими демократичними інституціями та недотриманням громадських прав та свобод. Для країн, де ухилення від сплати податків є поширеним, ефект прогресивного оподаткування на майнову нерівність є статистично незначущим

Виходячи з українських реалій, в нашій країні прогресивне оподаткування як інструмент оптимізації соціально-економічної нерівності матиме бажаний ефект лише якщо уряд зможе досягти реальної сплати податків та ефективно боротися з тінізацією економіки. Крім того, прогресивності оподаткування можна досягати не лише за рахунок вищого податку на дохід, а й за рахунок інших податків, від яких важче ухилитись. Саме по собі збільшення прогресивності оподаткування не зменшить соціально-економічну нерівність для таких країн, як Україна. Тому впровадження прогресивного оподаткування, має бути поєднано перш за все, із системними змінами у фіскальній політиці та детінізацією економіки.

Список використаних джерел:

1. Ortiz I., Cummins M. (2011). Global Inequality: Beyond the Bottom Billion – A Rapid Review of Income Distribution in 141 Countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1805046

2. An economy for the 99% (2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp-economy-for-99-percent-160117-en.pdf

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Подмарьов О. Ю.

В умовах стрімкого розвитку інтернаціоналізації та глобалізації економічних процесів міжнародні проблеми сучасного податкового стимулювання економічної діяльності, як методу впливу на інвестиційний клімат держави, займають провідне місце у економічному житті усіх країн світу. Таким чином, застосування податкового стимулювання економічної діяльності як методу впливу на інвестиційну діяльність держави має особливу актуальність в умовах волатильності світової фінансової кон'юнктури та політичної нестабільності.

Отже, розглянемо досвід у сегменті податкового стимулювання економічної діяльності певних країн світу.

Так, зокрема, японським фірмам надається податковий кредити у розмірі 20 % приросту витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Податковий кредит може складати максимум 10 % зобов'язання по податку на прибуток. Додатково існує податкове кредитування в розмірі 6 % від інвестицій у НДДКР у секторі базових технологій (розробка нових матеріалів, біотехнології та ін.).

Податкове стимулювання у вигляді зменшення податку на прибуток корпорацій та податку на приріст капіталу сприяло у 80-х роках 20 ст. приросту інвестицій у Південній Кореї. У цій країні виділено ряд передових технологій, у розвиток яких вкладаються інвестиції на умовах максимального сприяння (комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, напівпровідники, лазерна техніка та передові технології). При цьому система податкових пільг передбачає звільнення від податків на доходи на 5 років, зниження податкового тягаря на наступні три роки, зниження податку на дивіденди та ще ряд податкових пільг.

Крім того, особливої уваги у сфері податкового стимулювання заслуговує досвід Сполучених Штатів Америки. Зокрема, законодавство цієї країни передбачає для малих підприємств дві пільгові ставки податку на прибуток: 15 % та 28 %, а для проведення НДДКР у приватному секторі існує приховане стимулювання у формі надання права вибору між віднесенням витрат на НДДКР як витрат із їхнім записом у актив.

У фінансовій діяльності компанії Європейського Союзу в більшості випадків отримують фінансові позики і стимули – податкові важелі, що зменшують податковий тягар, широко використовуючи функцію податкових пільг. Так, у більшості країн ЄС з 2001 року запроваджено податкові пільги для підприємств малого та середнього бізнесу. Базисні функції податкових стимулів – зниження основних податкових ставок. Так, у Бельгії починаючи з 2003 року знизилася корпоративні податки з 39 % до 30 %, а для малого та середнього бізнесу – від 28,84 % до 24,25 %. У Нідерландах, функції регулювання здійснюється шляхом диференціювання податкових

ставок на прибуток з 25 % до 52 %. Наприклад, компанія з доходом до 22700 євро обкладається податком у 29 %, зі збільшенням доходів – збільшується і податкові ставки.

В Іспанії з 2002 року для підприємств малого та середнього бізнесу, прибутки яких не перевищують п'яти мільйонів євро, ставка податку на прибуток знижена з 35 % до 30 %. В Італії функція використовується у вигляді податкових пільг для новостворених підприємств протягом десяти років. У Німеччині пільгами користуються компанії, чий річний дохід не перевищує два мільйони євро – оподатковуються за пільговою ставкою, яка зменшується на 50 % порівняно з більш прибутковими підприємствами. У Франції нові підприємства стимулюються повним звільненням від податку на прибуток протягом перших двох років, 75 % – у третій рік, 50 % – четвертий, 25 % – п'ятий.

У Литві компанії, які отримують більше 50 % валового доходу від сільськогосподарської діяльності або ті, які надають їм послуги звільнюються від корпоративного податку. У Латвії стимулювалося поступове зниження ставки корпоративного податку з 25 % у 2001 році до 15 % у 2014 році.

Існує світова практика використання податкових пільг для залучення іноземних інвестицій, зокрема створення так званих податкових притулків. Наприклад, в таких містах, як Лондон, Нью-Йорк або штат Каліфорнія (США) запроваджено податкові пільги як для національних, так і для зарубіжних компаній. А в офшорних зонах створено систему пільгового оподаткування лише для іноземних компаній. Таких податкових притулків та офшорних центрів у світі наразі існує близько ста.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент : навч. посіб. / Ю. Б. Іванов [та ін.]. – Київ : Знання, 2008. – 525 с.
2. Податкова система : навч. посібник / [В. Г. Баранова та ін.] ; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса : ВМВ, 2014. – 344 с.
3. Рудь О. В. Оцінка податкових систем у структурі міжнародних індексів конкурентоспроможності економіки / О. В. Рудь // Сталий розвиток економіки. – № 3 (2012). – С. 48–53.
4. Цуркан І. М. Стимулювання економічного розвитку промислових підприємств засобами податкового регулювання / І. М. Цуркан // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – 2006. – Вип. 12. – С. 261–267.
5. Центр гуманитарних технологій [Електронний ресурс] : експертно-аналитический портал. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru>

*Секція 7. Формування соціально-трудо­вих відносин нового типу
як запорука сталого розвитку економіки*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СИСТЕМІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Кодацька Н. О., Книш А. І.

На сучасному етапі розвитку соціально-трудо­вих відносин все біль­шого значення набувають мотиваційні аспекти організації праці персоналу, які виступають ефективним засобом забезпечення мобілізації кадрового потенціалу, а також оптимального використання ресурсів. Мотивація є од­нією з головних функцій управління, оскільки досягнення основної мети залежить від злагодженості роботи людей. Кожен ефективний керівник намагається спонукати працівників працювати краще, створити у них вну­трішні бажання до активної трудової діяльності, ініціювати переживання задоволення від отриманих результатів, підтримувати зацікавленість у праці. Підприємство може реалізувати свій потенціал економічного зрос­тання лише за умов ефективно­ї мотивації, саме тому питання вдоскона­лення мотивації праці персоналу на підприємстві є досить актуальним.

Проблематику мотивації персоналу вважають надзвичайно важливою, тому її систематично вивчають та досліджують. Проте у практичній діяль­ності підприємств України недостатньо звертають увагу на формування ефективно­ї системи мотивації працівників. В той час, як в більшості країн Західної Європи, США та Японії мотиваційні системи управління персона­лом набули великого значення, і вони можуть успішно застосовуватися українськими підприємствами.

Аналіз основних теоретичних поглядів на сутність мотивації показав, що у більшості літературних джерел немає загальноприйнятого визначення поняття “мотивація” як економічної категорії. Згідно визначенню Р. Дафта, мотивація – це сили, які є всередині кожного працівника підприємства або за його межами, та ті, що подразнюють у нього натхнення та можливість до здійснення зазначених дій, роботи. Наприклад, з досвіду Японії можна зробити висновок, що колективізм сприяє не тільки загальній успішній ро­боті, а також вдосконаленню навичок спільної роботи і, як наслідок, вияв­ляє неформальних лідерів, які в подальшому отримують шанси на просу­вання по кар’єрних сходах, тобто своїм прикладом показують можливість підвищення свого робочого статусу. В Японії панує групова психологія, згідно з якою індивідуальне та групове нероздільні. “Успіхи твоєї групи­твої успіхи”, – ця думка знаходиться в підсвідомості у кожного японця з народження. На японських підприємствах працюють групи від 4–6 чоловік і більше, а найбільш оптимальною вважається група в 10–20 осіб.

Особливістю мотивації праці у Великобританії є широке поширення партнерських відносин між підприємцями і робітниками. Це виявляється в активній участі персоналу у прибутку, власності і прийнятті рішень на підприємствах. В даний час у Великобританії існує дві модифікації систе­

ми оплати праці, що залежать від прибутку: грошова і акціонерна, що пропускає часткову оплату у вигляді акцій. Крім того, передбачається можливість застосування системи зарплати, що повністю залежить від прибутку фірми. Біля 61 % компаній США використовують грошові виплати за виконання поставлених завдань або премії за системою “PayforPerformance”. При використанні цієї гнучкої форми оплати винагорода працівника залежить від індивідуальних та групових результатів - подібна система мотивації є досить ефективною. У компаніях, які застосовують цю систему оплати праці продуктивність збільшилася на 5–49 %, а доходи працівників – на 3–29 %, тобто працівники працюють більш ефективно для того, щоб отримати більш високий дохід.

Крім того, серед мотивів трудової діяльності починають переважати ціннісні орієнтації та короткострокові цілі. Працівники часто прагнуть отримати матеріальні блага негайно, пріоритетними стають особистий та груповий егоїзм. Мотиви суспільного визнання праці та участі в процесі управління, на які завжди традиційно спиралась дослідники, займають останні місця серед спонукальних чинників трудової діяльності, незалежно від форм власності підприємств.

Таким чином, при формуванні систем мотивації праці необхідно використовувати вже накопичений світовою практикою досвід. Основою виступає позитивний досвід європейських країн, а також можливості його застосування на вітчизняних підприємствах. З поступовим подоланням перешкод при побудові системи управління персоналом, враховуючи особливості національного менталітету, можливе створення сприятливих умов на сучасних підприємствах для успішного впровадження інновацій у сфері мотивації персоналу. Отже, перехід до відтворення конкретних дій означає застосування певних методів та заходів нематеріальної мотивації персоналу, що дозволить розширити можливості вітчизняних підприємств у застосуванні методів стимулювання персоналу.

Список використаних джерел:

1. Кузнецов А. А. Світовий досвід мотивації працівників та можливості його адаптації до умов підприємств України / А. А. Кузнецов // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економіка. – 2012. – № 1 (59). – С. 136–139.
2. Захаров А. Н. Зарубіжний досвід мотивації та оплати праці / А. Н. Захаров // Вісник НГІЕІ. – 2014. – № 9. – С. 19–30.
3. Дряхлов Н. І. Ефективність діяльності співробітників та оплата їхньої праці на Заході / Н. І. Дряхлов, Е. А. Купріянов / Соціологічні дослідження. – 2011. – № 12. – С. 1–12.
4. Підвищення ефективності використання персоналу та його розвиток : монографія / за ред. д.е.н. А. Г. Бабенка. – Дніпропетровськ : УМСФ, 2016. – 328 с.

ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ У ПРОЦЕСАХ ВІДТВОРЕННЯ

Власюк В. Є.

Процеси відтворення, як економічна проблема на сьогодні переживають фундаментальні зміни в світовому просторі. Майбутнє розвитку цивілізації напряму залежать від мегатенденцій економічного розвитку, які визначають особливості відтворення у новому столітті. Постіндустріалізм, глобалізація, інформаційно-технологічний прорив, розповсюдження так званих “ринкових відносин”, панування технократичних тенденцій вимагають осмислення причинно-наслідкових зв’язків між проблемами суспільного відтворення, демографічними процесами та принципами побудови світової економічної системи.

Сукупність проблем у світовому відтворенні, як одної з фаз відтворювального циклу розвитку економіки, значною мірою стосується, в першу чергу, країн з перехідним станом, якою є і Україна.

Масштабний від’їзд продуктивного населення з України, демографічна прірва, в якій знаходиться наша держава, глобальні соціально-економічні тенденції наклали свого відбитку на різке падіння виробництва, скорочення показників зростання економіки, а саме головне на те, що відбулось поглиблене соціальне розшарування та зубожіння більш ніж чверті населення держави, що спонукала зміна суспільно-економічної формації країни.

Як зазначила агенція Bloomberg, ще 16.02.2018 р. Україна займала п’яту позицію у так званому рейтингу “індексу нещасних” економік з шестидесятишести країн, де проводилося дослідження. Такий “індекс нещастя” країн ґрунтується на споконвічному уявленні про те, що низька інфляція та безробіття є показниками того, наскільки добре живеться резидентам економіки. Ця агенція відзначила, що постійно низькі ціни можуть бути ознакою поганого попиту, а занадто низьке безробіття шкодить працівникам, які хочуть краще працевлаштуватися.

А в Україні, за даними Державної служби статистики, на перше січня 2019 р. проживає 42 млн 153,2 тис. людей. Тобто за 2018 р. населення нашої держави зменшилося на 233,2 тис. осіб. До того ж, за цей же період залишається суттєве перевищення померлих над новонародженими (на 100 померлих – 57 новонароджених).

Державна політика повинна бути спрямованою на відстоюванні національних інтересів, знати, контролювати та регулювати ситуацію щодо вбудовування в процеси глобалізації через, наприклад, зміну господарських функцій, необхідність формування державного впливу на економічні процеси і механізми функціонування ринку праці.

Наукові концепції щодо обмеження споживання та зниження росту населення, які набули свого значення завдяки теорії Т. Мальтуса, розробках науковців Римського клубу та ін., обґрунтовували теоретичні підходи і практичні рекомендації із застосування ефективних технологій, відновлення рівноваги природних циклів, гарантування існування людини в умовах техногенної кризи.

Покладання на постіндустріальну модель соціально-економічного розвитку, яка є на сьогодні пануючою мегатенденцією відтворювального процесу, не у повній мірі являє собою основу принципів побудови господарських відносин сталого розвитку. Використання інформації і знань як найважливіших факторів відтворення, не у повній мірі охоплюють усі аспекти існуючих реалій, адже у новому столітті інтереси особистості преважують над утилітарною спрямованістю людства, а держави не в змозі реагувати на нові виклики.

Сам по собі інформаційно-технологічний прорив та знання, як значимі фактори майбутніх процесів відтворення, набувають свого значення і впливу лише на основі національних інтересів держави, на відміну від запозичення чужого досвіду та копіювання інтересів інших країн, адже вони є специфічним, унікальним ресурсом, мають свою рідкість та неповторність, які не можна замінити ніякими надбаннями або благами. Їх цінність визначається можливістю впровадження поступального шляху розвитку та обумовлює їх винятковий стан в суспільстві.

Державна служба статистики, навіть без урахування тимчасово окупованих територій Донецької, Луганської областей і Автономної Республіки Крим, опублікувало дані щодо, наприклад, скорочення населення за минулий 2018 р. на - 251791 людей, а міграційний приріст склав лише 18589 осіб. Також та ж агенція Bloomberg сповіщає, що до 2050 року населення України зменшиться на 36 %.

ООН відзначила, що до 2100 р. населення України скоротиться з 44,22 млн до 28,19 млн людей.

З цього природу в квітні 2018 р. Кабінет Міністрів України створив Міжвідомчу комісію з питань перепису населення, яка запланована на 2020 р. Нагадаємо, що після останнього перепису в 2001 р. населення нашої держави складало 48,457 млн людей. Також додамо, що інтенсивність демографічних процесів, як відомо, формується насамперед під впливом загального соціально-економічного стану суспільства.

Також в Державній службі зайнятості, за даними Держстату, станом на 01.03.2019 р. було зареєстровано 367 тис. безробітних. Кількість існуючих вакансій у лютому складала 84,5 тис., тобто чотири людини претендували на одну вакансію. В цілому по країні за грудень офіційний рівень безробіття підвищився на 0,1 %, до рівня 1,3 %.

Країна, в якій проходить етап трансформаційної перебудови економічної і політичної систем, створюються нові господарські відносини, не зважаючи на всі негаразди, прорахунки, помилки, політичні залежності, стан воєнного протистояння, соціальне зубожіння та загрозу економічній безпеці держави, повинна сформувати свою національну модель економічної політики, де найважливішим фактором стануть процеси відтворення, збереження генофонду та принципів інтенсифікації демографічних процесів, що в змозі забезпечити відтворювальні процеси та управління соціально-економічним розвитком.

ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Рудь Н. Т.

Сучасну конкуренцію на ринку можна уявити як конкуренцію ідей, створених працівниками конкретних підприємств. Для того, щоб підприємство швидко розвивалося, було конкурентоздатним, виходило на нові ринки збуту, краще задовольняло потреби споживачів і нарощувало прибуток необхідно постійно вносити зміни у свою діяльність. Проте це не є можливим без освоєння інновацій. Як відомо, інноваційний розвиток може забезпечити лише висококваліфікований персонал підприємства. Враховуючи сказане, дане питання є актуальним і потребує ретельного вивчення.

Інноваційний потенціал персоналу (ІПП) як об'єкт дослідження розглядається в науці з таких позицій [1, с. 230]:

1) як комплекс особливих характеристик людини, необхідних для інноваційної діяльності;

2) як сукупність установок і моделей поведінки, що приводять до досягнення інноваційних цілей організації;

3) як динамічний процес саморозвитку людини, що приводить до формування інноваційних здібностей.

Інноваційні здібності персоналу – це задатки, знання та вміння працівників вирішувати завдання ефективного використання наявних ресурсів для інноваційного розвитку підприємства, а інноваційні можливості – умови реалізації інноваційних здібностей персоналу, що визначаються наявністю у підприємства відповідних ресурсів.

При розгляді сутності інноваційних здібностей персоналу особливу увагу необхідно приділяти *задаткам*, адже це їх біологічна основа. Прояв інноваційних задатків відображається у схильностях особистості (працівника) до інноваційної діяльності, ініціативності, підвищеній допитливості, бажанні креативно мислити, накопичувати інноваційні знання, вміння, навички. За умови наявності інноваційних задатків та впливу на працівників зовнішніх факторів може відбутися розвиток інноваційних здібностей персоналу.

Формування ІПП залежить від *можливостей*, які мають окремі працівники, трудові колективи, сформовані команди та підприємство загалом. Сутність поняття “інноваційні можливості персоналу” розглядається як сукупність певних умов, сприятливих обставин, ресурсів, джерел тощо, що забезпечують формування, розвиток і використання ІПП підприємства. На відміну від інноваційних задатків, які для формування ІПП підприємства можна вважати внутрішнім джерелом, інноваційні можливості персоналу є, як правило, зовнішніми параметрами. Вони проявляються в підтримці інноваційної поведінки працівника зі сторони керівництва підприємства. Реалізація даних властивостей вимагає створення організаційного середовища, яке активізує внутрішній потенціал працівників і забезпечує залучення потенціалу в активну фазу діяльності.

Інноваційні здібності персоналу, формування, розвиток і використання яких базуються на задатках, можливостях та *бажаннях*, здатні забезпечити ефективне формування ІПП підприємства. Однак, це можливе лише за умов сприятливого впливу соціально-економічного, політичного, ринкового середовища, активного впливу науково-технологічного прогресу тощо. За умов негативного впливу факторів середовища можна спостерігати як не використання ІПП підприємства, так і його деградацію, “затухання” інноваційних здібностей.

Отже, інноваційний потенціал персоналу визначає здібність працівників використовувати сукупність власних задатків, можливостей і бажання для інноваційного розвитку підприємства.

Для оцінки ІПП підприємства рекомендується використовувати методику, в основу якої покладена оцінка чотирьох факторів активності персоналу: інтелектуальний ресурс, інноваційна сприйнятливість, організаційно-управлінський ресурс і соціально-психологічний клімат [2, с. 204–206]. Аналогічно можна оцінити складові ІПП: психофізіологічну, соціально-демографічну, кваліфікаційну і особистісну [3, с. 220], або комунікативну, природну, інтелектуальну, підприємницьку, мотиваційну складові, запропоновані нами.

Необхідно адаптувати розроблену методику до особливостей конкретного підприємства – уточнення складових ІПП і показників оцінки. Для кожного показника розробляється шкала (може бути п’ятибальна, десятибальна), в якій визначаються кількісні показники для його точної оцінки. Експрес-оцінка інноваційної активності персоналу – для кожного з показників можливі три значення: “0” – ні; “0,5” – частково і “1” – так.

На основі одержаної інформації розраховується інтегральний показник, як середньозважена величина вибраних факторів з урахуванням ваги кожного.

Дослідження ІПП дозволяє одержати інформацію про його стан, виявити проблемні області в розвитку інноваційних компетенцій працівників, розробити програми навчання і розвитку персоналу і тим самим концентрувати зусилля та ресурси організації (в тому числі і фінансові) на формуванні механізмів підвищення ефективності ІПП. Значення ІПП можливо включити в систему оцінки інноваційного потенціалу підприємства.

Список використаних джерел:

1. Меркушева А. А. Инновационный потенциал персонала предприятия как объект исследования. Вестник ПНИПУ. Социально-экономические науки. 2016. № 3. С. 230–237.
2. Леванова Н. Е. Разработка методики оценки инновационной активности персонала организации. Молодой ученый. 2011. № 5. Т. 1. С. 203–206.
3. Судакова Є. С. Особенности формирования и развития потенциала персонала. Science Time. 2014. № 4 (4). С. 215–223.

ЕМІГРАЦІЯ: ПРИЧИНИ, СТАН, НАСЛІДКИ

Бикова А. Л., Лобза А. В.

В умовах глобалізації світовий ринок праці динамічно, характеризується активізацією міграційних процесів, які пов'язані із появою нових форм зайнятості, розширенням мобільності робочої сили. Стрімка активізація мобільності населення України потребує регулювання міграційних процесів: створення умов для сталого демографічного та соціально-економічного розвитку, приведення законодавства у сфері міграції у відповідність до міжнародних стандартів, створення умов захисту наших громадян, які працюють за кордоном.

Дослідження показують, що основними причинами, що мотивують українців до трудової еміграції залишаються: низький рівень зарплатні, високий рівень безробіття, поширення бідності, розшарування населення на багатих та бідних, збройний конфлікт на Донбасі. Обсяги трудової міграції, за даними Міністерства соціальної політики, станом на 01.01.2019 р.: на постійній основі за межами України працює 3,2 млн осіб; на тимчасовій – від 7 до 9 млн осіб. Кількість українців, які бажають переїхати за кордон на постійне місце проживання тільки у 2017 р. порівняно з 2016 р. збільшилася з 30 до 35 %. Найбільша кількість бажаючих змінити постійне місце проживання – жителі заходу України – 41 %, інші регіони до 31 %. За прогнозами вчених Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, в Україні спостерігатиметься постійний демографічний спад: з 43164 тис. осіб у 2015–2020 рр. до 33658 тис. осіб у 2045–2050 рр. До 2050 р. очікується скорочення населення України майже на 10 млн. Станом на 01.01.2019 р. високими темпами падіння чисельності населення характеризуються: Чернівецька, Кіровоградська, Чернігівська та Сумська області. Динаміка прогнозованих змін у працездатному віці (15–64 роки) населення (на 1000 осіб) в Україні свідчить про стабільне зменшення: з 2401 у 2015–2020 рр. до 1719 у 2045–2050 рр.

У 2017 р. змінився напрямок руху працівників-мігрантів. Основною країною нині є Польща – 38,9 %, раніше була Росія, у 2017 р. – 26,3 %. Далі країни призначення розташувалися таким чином: Італія – 11,3 %, Чехія – 9,4 %, Португалія – 1,6 %, Угорщина – 1,3 %. Сфери зайнятості для українців: будівництво – 37 %, промисловість – 12 %, сільське господарство – 11 %, готелі, ресторани, туризм – 5 %, транспорт – 5%, торгівля – 3% та інші.

Інфляційні процеси в Україні за останні 5 років: 2014 р. – 24,9 %, 2015 р. – 43,3 %, 2016 р. – 12,4 %, 2017 р. – 13,7 %, 2018 р. – 9,8 % негативно впливають на купівельну спроможність населення та відбиваються на зменшенні реальних доходів громадян. За звітними даними МВФ, у жовтні 2018 р. Україна визнана найбіднішою країною Європи – 134 позиція, 133 позиція – Молдова. Показник ВВП на душу населення в Україні – 2656,01 доларів, офіційна середня заробітна плата у 2 кварталі 2018 р. – 325,53 долари (8528 грн), у сусідній Молдові (133 місце) 375,82 долари

(6369,8 леїв). Зазначене посилює мотивацію українських громадян до міграції, адже зарплата українського громадянина в Польщі коливається в межах 12–20 тис. грн. При цьому середня зарплата в цілому складає близько 1 тис. євро. Оплата праці низькокваліфікованих працівників у Польщі встановлена на рівні мінімальної заробітної плати, і складає 460 євро. За таку ж роботу робітникам без спеціальності у Іспанії пропонують до 900 євро. Але і у Польщі і у Іспанії робочий день може тривати до 12 годин. Освітній рівень мігранта забезпечує й вищий рівень доходів. Дослідження свідчать, що українські мігранти мають найвищий рівень освіченості. У 2017 р. рівень освіти трудових мігрантів в основному середній – 64 %, однак, частина осіб із повною та неповною вищою освітою – 33,5 % проти 30,5 % у 2012 р. Однак частка фахівців, яка працює за кордоном, виконує роботу, що не відповідає рівню їх підготовки. Лише третина мігрантів працює за професією. У 2016 р. понад 1,5 тис. громадян України мали дозволи на проживання у ЄС (блакитні карти), що видаються висококваліфікованим працівникам, які запрошуються на роботу із заробітною платою, що значно перевищує середню у країні перебування мігранта.

Іншим фактором, що мотивує українців до еміграції, є ситуація на власному ринку праці. Середньомісячна кількість економічно-активного населення від 15–70 р. у 2018 р. порівняно з 2014 р. зменшилась на 10 %, або – 17,9 млн осіб, з них – 17,3 млн осіб (72,7 %) працездатного віку. Зайнятих економічною діяльністю з цієї кількості громадян 16,36 млн осіб (91,5 %), інші 1,58 млн осіб, 8,8 % до економічно-активного населення відповідної групи – безробітні. Рівень безробіття у 2014–2018 рр. коливався у межах від 9,3 % до 8,8 %. Найвищий показник безробіття за досліджуваний період в Україні зафіксовано у 2017 р. – 9,5 %. Отже, збільшується кількість бажаючих виїхати у країни Європи. Змінилася тенденція щодо Польщі, протягом семи місяців 2017 р. скорочення відбулося з 36 до 22 %. Збільшується кількість бажаючих працевлаштуватися у Фінляндію, Норвегію, Швецію.

Позитивними наслідками трудової міграції для України є: надходження іноземної валюти, що є джерелом розвитку економіки, запобігання бідності, підвищення споживчого попиту, зменшення навантаження на ринку праці, можливість для економічно-активного населення реалізувати свої здібності, повернутися з новими знаннями та досвідом роботи. Висновком дослідження є аналіз негативних та позитивних сторін, стрімке зростання міжнародної мобільності, що потребує вирішення зазначених актуальних проблем.

Список використаних джерел:

1. Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Міжнародна організація з міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua>

4. Б. П. Дмитрук Еміграційні процеси в Україні: мотивації, тенденції та наслідки для країни / Б. П. Дмитрук, І. Б. Чудаєва // Економіка та держава. – 2018. – № 1. – С. 4–10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3944&i=0>

5. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/catalogue/33>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Лосовська Н. В.

Сучасне суспільство розвивається в нестабільних та швидкозмінних умовах. Оскільки бізнес як частина суспільства має суттєвий вплив на його розвиток, все більшого значення набуває питання його соціальної відповідальності.

Соціальна відповідальність бізнесу є добровільною діяльністю підприємств приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів господарської діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє природне середовище з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення партнерських взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращення результативності бізнесу в довгостроковому періоді.

Організаційно-економічний механізм формування соціальної відповідальності бізнесу – це багаторівнева система, що формується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, регульованих і нерегульованих чинників, що включає мету, предмет, об’єкт, функції, принципи, методи та форми реалізації проектів соціальної відповідальності бізнесу з метою забезпечення узгодження інтересів груп його учасників.

Оптимальне поєднання елементів організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу дозволяє реалізувати стратегію розвитку бізнес-структур, сприяє ефективним комунікаціям із зацікавленими особами, а також протидіє впливу негативних факторів та оптимізації ризиків у сфері функціонування бізнесу.

Організаційно-економічний механізм управління соціальною відповідальністю бізнесу включає в себе елементи, не лише предметні, але й функціональні.

До складу предметної складової в практиці менеджменту прийнято відносити суб’єкти управління, зацікавлені особи, рівні відповідальності.

До функціональної основи механізму, як правило, відносять функції, принципи, ціннісні орієнтири та інструменти управління.

На формування механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу впливають внутрішні та зовнішні фактори, які носять як економічний, так і інституціональний характер та мають прямиий або опосередкований вплив.

Структура системи управління соціальною відповідальністю бізнесу залежить від масштабу бізнесу, його спеціалізації, видів економічної діяльності та інституційного забезпечення. Система управління орієнтується на чітко визначене коло зацікавлених осіб підприємства, що дає змогу визначити стратегічні цілі у сфері соціальної відповідальності бізнесу, ризики та можливі шляхи комунікацій та соціального діалогу.

Організаційна складова макрорівня організаційно-економічного механізму формування соціальної відповідальності бізнесу представлена діючими в країні законодавчо-нормативною базою у сфері функціонування бізнес-структур та регуляторним органом, до функцій якого входять питання розробки та прийняття політичних та нормативно-правових актів, спрямованих на створення інституційних та соціальних основ для залучення, просування та підтримки ефективних та сталих масштабних інвестицій в галузі інфраструктури.

Економічна складова організаційно-економічного механізму, що формується на макрорівні, включає чинники соціально-економічного розвитку країни, зокрема: інвестиційний клімат в країні, рівень інфляції, темпи зростання ВВП, рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання та населення, забезпеченість країни трудовими, паливно-енергетичними та сировинними ресурсами, рівень платоспроможності населення.

Організаційна складова організаційно-економічного механізму формування соціальної відповідальності бізнесу, що формується на мезорівні включає діючу галузеву законодавчо-нормативну базу та регуляторні органи у галузі. До складу регуляторних органів галузі належать галузеві міністерства та відомства, до компетенції яких входить розробка галузевої політики та формування галузевих тарифів.

Економічна складова організаційно-економічного механізму, що формується на мезорівні включає чинники розвитку галузі, зокрема: інвестиційну привабливість галузі, рівень конкуренції у галузі, тарифну політику, темпи зростання виробництва у галузі, забезпеченість трудовими, паливно-енергетичними ресурсами.

Організаційну складову організаційно-економічного механізму на мікрорівні проекту визначають підприємства та їх співучасники, з урахуванням вимог фінансово-кредитних установ, що забезпечують фінансування реалізації проекту (за потреби), страхових компаній, що приймають на себе ризики проектів на різних стадіях їх реалізації.

Економічну складову організаційно-економічного механізму на макрорівні визначають чинники ефективності реалізації проектів, зокрема: техніко-економічна обґрунтованість, забезпеченість матеріальними, фінансовими і трудовими ресурсами, розподіл ризиків між партнерами, рівень платоспроможності, фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності бізнес-структури.

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ДЕКРЕТНИХ ТА ДОПОМОГА ПО ТИМЧАСОВІЙ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІКИ

Новицька Н. О., Соболева І. В.

Заробітна плата є основним джерелом грошових доходів населення, але вона є також суттєвою часткою витрат виробництва і ефективним засобом мотивації працівників. Наймані працівники, власники, податкові органи, профспілки, пенсійний фонд та державні структури – найбільш зацікавлені сторони щодо нарахування заробітної плати. Вона є об'єктом наукових економічних досліджень протягом багатьох сторіч.

Відповідно до наказу МОЗ України № 532 [3] листок непрацездатності – це багатофункціональний документ, який є підставою для звільнення від роботи у зв'язку з непрацездатністю та з матеріальним забезпеченням застрахованої особи в разі тимчасової непрацездатності, вагітності та пологів. Страховий стаж – це період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем або нею страхові внески в сумі не меншій, аніж мінімальний страховий внесок (ч. 1 ст. 21 Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 23.09.1999 р. № 1105, далі – Закон про соцстрах) [2].

Також до страхового стажу для оплати лікарняних і декретних включаються як періоди, за які сплачено страхові внески в розмірі мінімального страхового внеску:

- період відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку;
- період отримання виплат за окремими видами соціального страхування: допомоги по тимчасовій непрацездатності;
- допомоги по вагітності та пологах; допомоги по безробіттю;
- допомоги внаслідок нещасного випадку на виробництві; пенсії по інвалідності.

Розміри допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності:

- а) 50 % – страховий стаж до трьох років;
- б) 60 % – страховий стаж від трьох до п'яти років;
- в) 70 % – страховий стаж від п'яти до восьми років;
- г) 100 % – страховий стаж понад вісім років.

На весь період тимчасової непрацездатності до відновлення хворого або до встановлення групи інвалідності медико-соціальною експертною комісією видається лікарняний, що обраховується в календарних днях. Оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, здійснюється за рахунок коштів роботодавця у порядку, встановленому Кабміном. Починаючи з шостого дня допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується Фондом.

Формула розрахунку лікарняних:

$$L = Z_{ср.} \times D \times C,$$

- де $Z_{ср.}$ – середньоденна (середньогодинна) заробітна плата;
 D – кількість робочих днів (годин) по графіку роботи підприємства; які припадають на дні непрацездатності і підлягають оплаті;
 C – відсоток оплати лікарняного (залежить від кількості років страхового стажу працівника).

Відповідно до українського законодавства, зокрема до ст. 7 Закону України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” [1] право на отримання грошової виплати по вагітності та пологах у 2019 році має кожна вагітна жінка (в тому числі неповнолітня), але розмір допомоги та порядок її отримання безпосередньо залежить від статусу одержувача (працює, навчається та інше). Формула розрахунку декретних:

Середньоденна заробітна плата = (Заробітна плата, з якої сплачувалися страхові внески, нарахована за розрахунковий період) / (Кількість календарних днів розрахункового періоду)

Декретні = (середньоденна заробітна плата) × (кількість календарних днів у декретній відпустці)

Згідно із рішенням, яке у травні ухвалив Кабінет Міністрів, держава не позбавляє права громадян на декретну відпустку, а лише хоче стимулювати більш ранній вихід матерів на роботу. Тому й обіцяє із 1 січня 2019 року компенсувати родинам витрати на оплату няні у розмірі одного прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років (нині це – приблизно 1500 гривень). Відшкодування здійснюватимуть на умовах співфінансування: з державного (25 %), обласного (15 %) та місцевого (60 %) бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Про державну допомогу сім’ям з дітьми : Закон України від 21.11.1992 №2811 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – 1992. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>
2. Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 р. № 1105 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
3. Інструкція про порядок заповнення листка непрацездатності від 03.11.2004 № 532 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-04>

ЯПОНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ “KAIZEN” В УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЦІ, ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Котко О. К.

Однією із найбільш ефективних філософій японського менеджменту називають “kaizen”. З плином часу японська концепція “kaizen” отримала популярність майже у всіх видах діяльності: бізнесу, освіти, влади тощо.

Авторами стратегії постійних поліпшень є Імаї М., Синго С., Коленсо М., Лайкер Дж., Веллінгтон П. тощо. Успіх організаційних змін в японських і західних компаніях обумовлюють підвищену зацікавленість не лише учених, а впершу чергу бізнесу. Роботи економістів присвячені переважно проблематиці управління витратами підприємств з використанням інструментарію концепції “kaizen”, а також вдосконалення соціально-трудових відносин.

Згідно японської концепції “kaizen” є комбінацією двох слів: “kai” – змінити, “zen” – стати краще, тобто в перекладі з японської, “kaizen” – концепція забезпечення постійних поліпшень у всіх аспектах діяльності організації або її окремих підрозділів за допомогою внутрішніх резервів, без залучення великих інвестицій ззовні. Філософію “kaizen” підтримує багато японських і західних корпорацій серед найвідоміших є Toyota, Mitsubishi, Nissan, Philips, Nestlé S.A.

Основними складовими концепції “kaizen” є: *скорочення витрат* (витрати скорочуються за рахунок безперервного підвищення ефективності роботи, скорочення витрат на виробництво і управління); *організація роботи* (основна мета – досягнення максимально можливого порядку на робочому місці, що дозволяє забезпечити оптимальну продуктивність і ефективність кожного співробітника); *контроль якості* (контроль дозволяє забезпечити високу якість продукції і найбільш оптимальну продуктивність праці в рамках компанії); *стандартизація* (дисципліна і безперервне навчання співробітників дозволяє підтримувати високий рівень ефективності виробничих і організаційних процесів, а також високу якість виробничих товарів і послуг).

Основними перевагами філософії “kaizen” з урахуванням формування соціально-трудових відносин є:

- раціональне використання ресурсів та обладнання;
- якісна продукція при зниженні витрат;
- задоволення потреб клієнтів;
- взаємодопомога і продуктивна співпраця серед працівників;
- вмотивованість співробітників.

Основними недоліками в процесах впровадження концепції є:

- довгострокові інвестиції;
- необхідно багато часу, щоб побачити ефект – 3–5 років;
- кайдзен не підходить для стрімко розвиваючої економіки;
- дуже важко залучити співробітників всіх рівнів;

- великий вплив мають людські фактори – лінь, несумлінність;
- в західних компаніях відсутні практики довічного найму, горизонтальної ротації, суміщення декількох функцій.

Таблиця 1

Основні відмінності філософії “kaizen” від традиційного менеджменту в західних компаніях

Ознака	Західний стиль менеджменту	“kaizen”
Розвиток	Стрибокподібний за рахунок впровадження інновацій	Поступовий, проявляється з часом
Фокус	Результат	Процес
Ресурси	Нераціональне використання ресурсів	Бережливі витрати ресурсів
Взаємовідносини в колективі	Індивідуалізм, між особова конкуренція	Взаємодопомога, підтримка
Керівництво	Керівник наділений владою	Лідер, наділений авторитетом і досвідом
Перспективи	Короткострокова	Довгострокова

Основним стримуючим фактором, який заважає впровадженню методики “kaizen” є зміна в першу чергу мислення працівників компанії на всіх рівнях, а не лише процесів виробництва.

Таким чином, впровадження японської методики дає можливість попри незначні недоліки без вагомих капітальних витрат налагодити виробництво, знизити нераціональні витрати, підвищити продуктивність праці, в створення та розвитку довгострокового конкурентного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Имаи М. Кайдзен: Ключ к успеху японских компаний : Пер. с англ. - 2-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 274 с.
2. Коленсо М. Стратегия кайзен для успешных организационных перемен : Пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 175 с.
3. Бондаренко С. С. Інструментарій реалізації концепції постійного вдосконалення на вітчизняних підприємствах // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 4, Т. 1 (114). – С. 150 – 153.
4. Синго С. Изучение производственной системы Тойоты с точки зрения организации производства : Пер. с англ. – М. : Институт комплексных стратегических исследований, 2006. – 312 с.
5. Управління затратами підприємства : монографія / Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Хлапьянов Л. Ю., Макухін Г. А. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.

ПОЛІТИКА СПРИЯННЯ МОЛОДІЖНІЙ ЗАЙНЯТОСТІ

Семенова Л. Ю.

В сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин все більшої актуальності набуває проблема забезпечення зайнятості молоді на ринку праці.

Молодь має великий трудовий потенціал і є значною перспективною частиною економічно активного населення. Молоді люди відчують себе незахищеними у сучасних реаліях економіки країни, їм важко адаптуватися до нових умов суспільного життя. Пошуки першого місця роботи, невідповідність кваліфікації, відсутність досвіду роботи призводять до зниження рівня економічної активності молоді.

Вихід молоді на ринок праці, відбувається, переважно, після закінчення навчання. Саме на цьому етапі виникає багато проблем щодо реалізації їх трудового потенціалу. Окремі проблеми тим чи іншим шляхом долаються самою молоддю, але деякі проблеми можуть бути вирішені лише за умови державного сприяння. Існують наявні недоліки в сучасному механізмі державного впливу на процеси працевлаштування молоді, які призводять до високого рівня безробіття серед молодого населення. Маючи диплом або атестат на руках, випускники вузів, професійно-технічних навчальних закладів, випускники шкіл постають перед проблемою працевлаштування, а останні – перед проблемою вибору професії. За словами голови ЮНІСЕФ Генрієтти Фор “Молоді люди також турбуються про працевлаштування, про те, що не зможуть знайти роботу. Знову ж таки, це правда. Щомісяця 10 млн осіб досягають трудового віку. Тоді як в світі не з’являється стільки ж робочих місць за той же період. За відкриті вакансії ведеться справжній бій. Бути молодим сьогодні – це потребувати роботи, шукати засоби до існування, тоді як можливості обмежені”.

Серед основних проблем, що існують на молодіжному ринку праці, можна виділити наступні:

- 1) загальний стан економіки, через що кількість робочих місць зменшується;
- 2) податковий тиск на крупні підприємства, малий та середній бізнес з боку держави;
- 3) відсутність системи розподілу молоді під час навчання (стажування або практика) та на роботу після закінчення навчання;
- 4) недосконалість розробки та непрофесійне впровадження програм зайнятості, перекваліфікації молодих працівників на загальнодержавному, міському рівнях тощо. нації .

За даними експертно-аналітичного центру HeadHunter України змінилася вікова характеристика пошукачів у період з 2007–2017 р. Так, з’явився новий пошуковий сегмент віку 22–35 років, що пов’язано із постійними змінами на ринку праці. Дедалі активніше до пошуку роботи долучається молодь віком до 22 років, але основна частка економічно актив-

ного населення сьогодні, як і у 2007 році, складається із українців віком від 26 до 45 років.

Головними напрямками сприяння зайнятості та працевлаштування молоді в сучасних умовах є активізація процесів підтримки ініціатив молоді щодо професійної підготовки і працевлаштування, заохочення її до активного пошуку роботи; сприяння відродженню ціннісних орієнтацій до праці; стимулювання особистої ініціативи, розвиток підприємництва, малого та середнього бізнесу, що забезпечує створення нових робочих місць.

Список використаних джерел:

1. Про зайнятість населення : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125067.html
2. TED talks//How we can help young people build a better future/Henrietta Fore [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ted.com/talks/henrietta_fore_how_we_can_help_young_people_build_a_better_future
3. Брицька. І. Як шукач вибирає роботу – 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-poshukach-vibiraje-robotu-2161011.html>

МОТИВАЦІЯ І СТИМУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Гірман А. П., Лісницька Е. С.

Наявність ефективної системи мотивації трудової діяльності персоналу підвищує продуктивність праці, зменшує плинність кадрів, веде до успіху і процвітання організації.

Щоб побудувати ефективну систему мотивації персоналу, необхідно в першу чергу виявити реальні потреби співробітників, потім сформувати диференційовану систему винагороди (комплекс матеріальних і нематеріальних заохочень для різних категорій працівників).

Відомо, що мотивація - це специфічний стан, орієнтований на задоволення потреб. Разом з тим, мотивація може розглядатися як усвідомлене створення специфічних мотиваційних станів у інших людей [1]. У подібному розрізі мотивація тісно пов'язана з механізмами управління, при цьому названі процеси базуються на наявності комплексу потреб і необхідності їх повноцінного і своєчасного задоволення. Оскільки немає жодної людини, яка була б повністю задоволена, тому для кожного існує мотивація. Таким чином, будь-яка людина в своєму повсякденному житті, в тому числі і трудовій діяльності мотивована; при цьому мають місце відмінності в рівні і ступені мотивування, а також в її спрямованості на обраний спектр цільових установок.

Фактично в своїй щоденній діяльності – прийняття стратегічних, тактичних, оперативних рішень, стимулювання працівників, створення ком-

плексу умов для творчої високопродуктивної праці – керівник мотивований необхідністю досягнення і підтримки деякого рівня матеріального добробуту. З одного боку виключно важлива матеріальна сторона питання – діяльність повинна приносити постійний і послідовно зростаючий дохід; з іншого боку мають місце мотиватори такого собі “духовного спектра”, коли люди розуміють свій бізнес як справу всього життя, і, як наслідок віддаються їй без залишку, повністю і цілком.

Подібний підхід справедливо розглядати в рамках теорії мотивації, сформульованої А. Маслоу. Його активно використовують в практиці мотивації в США в якості деякого базису. Підтвердженням цього може служити той факт, що теоретико-методологічні постулати, висунуті Маслоу, в тій чи іншій мірі послужили основою подальшого прогресу в розрізі психолого-мотиваційних досліджень.

Мотивація персоналу – область, яка не має деякого єдиного механізму, реалізація якого на практиці гарантувала б ефективність і успіх. Є справедливим, що система мотивації в практиці діяльності будь-якого суб’єкта господарювання повинна бути ієрархічним чином організована, структурована [2].

Значною є роль мотивації в побудові корпоративної культури, формуванні системи цінностей всередині компанії. Методи управління мотивацією визначають характер взаємовідносин керівництва і персоналу, ймовірність виникнення конфліктів, ступінь довіри між працівниками.

Насамкінець підкреслимо – поняття “мотивація” це з одного боку, як процес поєднання цілей підприємства і цілей працівника для найбільш досконалого задоволення потреб обох суб’єктів (управлінський аспект), з іншого боку – це система різноманітних способів впливу на персонал для досягнення запланованих цілей і працівника, і організації (економічний аспект) [3]. Отож використовуючи наявні інструменти впливу, керівник має змогу ефективно мотивувати праці, що в умовах сьогодення є основним засобом забезпечення оптимального використання трудових ресурсів, мобілізації наявного кадрового потенціалу. Саме орієнтація на людський фактор дозволяє активізувати зростання продуктивності та ефективності праці, сприяє підвищенню рівня капіталізації організації.

Список використаних джерел:

1. Нижник В. М. Механізм мотивації високопродуктивної праці персоналу підприємств : монографія / В. М. Нижник, О. А. Харун. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 210 с.
2. Машков К. Є. Права та обов’язки працівників, що виникають внаслідок отримання заохочення за трудові досягнення / К. Є. Машков // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 193–196.
3. Притула О. В. Мотиваційні механізми та їх використання у сфері підприємництва : монографія / О. В. Притула [за ред. д.е.н., проф. ІРД НАН України М. А. Козоріза]. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 216 с.

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ
ВАНТАЖНОГО МИТНОГО КОМПЛЕКСУ**

Лужанська Н. О.

Для нових завдань, що виникають в умовах ринку, об'єктивно притаманні багатокритеріальність, нечіткість, невизначеність вихідної інформації і наявність фактора ризику. Можна сказати, що ситуація на транспорті складається таким чином, що більшість теоретичних розробок, пов'язані із застосуванням складного математичного апарату, можуть виявитися затребуваними саме сьогодні.

Ухвалення якісних управлінських рішень, що визначають стратегію і тактику розвитку вантажного митного комплексу і його підсистем – митної і логістичної складової, можливо лише при наявності гнучкої оптимізаційної системи, що враховує багатопараметричність, багатокритеріальність, невизначеність і нечіткість вихідної інформації, а також забезпечує автоматизацію процесу пошуку найкращих параметрів даного об'єкту інфраструктури.

Необхідно враховувати нестационарність протікання митних та логістичних процесів, обумовлену факторами зовнішнього середовища, а також їх вірогідну природу. Серед цих чинників можна виділити нерівномірність надходження транспортних засобів та вантажів, зміна вимог вантажовласників з приводу складу транспортних послуг, відмови в роботі навантажувально-розвантажувальних механізмів, змінний рівень експлуатаційної надійності та ін. Крім того, вантажний митний комплекс необхідно віднести до системи, що розвивається і має дві підсистеми: експлуатаційну і модернізаційну. Рішення даної проблеми має різноманітний характер, що залежить від багатьох умов і обмежень. У зв'язку з цим при проектуванні, плануванні та управлінні діяльністю вантажних митних комплексів необхідно розглядати ряд взаємопов'язаних оптимізаційних задач.

Їх рішення – це багатоетапний, ітераційний процес, що включає два обов'язкових взаємодіючих етапи: планування і регулювання. Планування здійснюється на рівні стратегічного, а регулювання - на рівні тактичного (оперативного) управління. Оптимальну стратегію розвитку митної і логістичної складових визначають параметри, що відображають їх найважливіші взаємозв'язки, а також зв'язки з іншими підсистемами (місткість зони зберігання, число навантажувально-розвантажувальних механізмів, час роботи вантажного фронту протягом доби і ін.).

В результаті первинної оптимізації визначають оптимальний режим, що характеризується найкращим поєднанням критеріїв оптимальності, який зазвичай не може бути реалізований через існуючі обмеження, а також змін, що відбулися в період впровадження отриманих проектних технологічних рішень. Ідеальне рішення піддають регулюванню (уточнення і коригування) на стадії управління в результаті вторинної оптимізації.

Процес вторинної оптимізації здійснюється в рамках системи підтримки рішень на базі функціонування автоматизованої системи управління

підсистемами вантажного митного комплексу. В ході регулювання визначають дії спрямовані на усунення дестабілізуючих факторів, що негативно впливають на реалізацію стратегії розвитку вантажного митного комплексу. Слід зазначити, що розглянуті принципи моделювання можуть бути використані для вирішення оптимізаційних задач, які виникають в технологічних зонах митної і транспортної інфраструктури.

Принципи декомпозиції та узгодження в обох випадках на кожному циклі багатоетапного процесу пошуку оптимального рішення засновані відповідно на: 1) вертикальній координації (взаємодія верхнього рівня з нижніми); 2) горизонтальної, послідовної, циклічної, стимулюючої, координації з покровою оптимізацією (взаємодія нижніх рівнів).

Параметри, що характеризують оптимальний режим функціонування митної і логістичної складових, є вихідними для вирішення задачі оптимізації функціонування логістичного ланцюга. В якості єдиного принципу оптимальності може бути прийнятий принцип гарантованого результату. У цьому випадку ми маємо справу з завданнями, в ході вирішення яких з'являється можливість обліку як критеріїв оптимальності, які характеризують якість роботи окремих ланок логістичного ланцюга, так і критерію, що описує транспортну складову ланцюга в цілому.

Розробка і впровадження методів, що забезпечують отримання істотного прибутку, а також контроль за раціональним розподілом і використанням вимагають застосування системного аналізу та економіко-математичних методів. Ефективність застосування сучасних методів теорії прийняття оптимальних рішень зростає в умовах появи фактора ризику, що є невід'ємною частиною підприємницької діяльності в умовах ринку.

Крім того, новим завданням притаманні багатокритеріальність, нечіткість і невизначеність вихідної інформації, проблематичність отримання своєчасного і достовірного прогнозу. Для їх вирішення необхідні системи, що забезпечують знаходження оптимальних (або близьких до нього) управлінських впливів на основі комбінованого використання сучасних математичних і евристичних методів.

З усього комплексу стратегічних, тактичних і оперативно-технологічних задач і відповідних їм моделей доцільно виділити два класи: структурні (системні) і приватні (параметричні) завдання. Структурні завдання включають моделі, які описують сукупність технологічних зон митної і логістичної складових як ланок логістичного ланцюга, а також моделі, що характеризують процес взаємодії суміжних технологічних зон і ланок.

Список використаних джерел:

1. Jin Y. A framework for evolutionary optimization with approximate fitness functions / Y. Jin, M. Olhofer, B. Sendhoof // Transactions on Evolutionary Computation. – 2002. – Vol. 6, № 5. – P. 481–494.
2. Зіатдінов Ю.К. Моделі та методи вирішення задач багатокритеріальної оптимізації / Ю.К. Зіатдінов, А.С. Климова // Проблеми інформатизації та управління. – 2005. – № 12. – С. 77-81.

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ

Дрешпак В. М., Титаренко О. М.

Сучасні напрями трансформації системи публічного управління як в Україні, так і в цілому у світі, пов'язані серед іншого з упровадженням нових технологічних рішень, завдяки яким уможливаються зміни власне змісту управлінської діяльності, її форм і структури. Однією з таких революційних технологій, що вже впроваджуються в публічному секторі, є блокчейн.

Блокчейн – це технологія цифрової системи для запису транзакцій, в якій транзакції та їх деталі записуються в декількох місцях одночасно. Це – комп'ютерний протокол, що зумовлює формування своєрідної децентралізованої системи інформаційних обмінів, заснованої на довірі між зацікавленими сторонами [1]. Його часто порівнюють з “відкритою для всіх книгою”, відкритою в доступному місці, де кожен зможе відкрито зареєструвати дію (транзакцію, контракт, тощо), але далі без згоди більшості ніхто не зможе виправити вже написану навіть ним самим сторінку.

Ця технологія з кожним роком більш широко застосовується в публічному секторі, особливо після численних вдалих експериментів, таких, наприклад, як в Естонії. Навчившись багато чому з кібернетичної атаки 2007 року, Естонія перевела значну частину даних системи публічного управління на блокчейн, який з часом багато в чому довів свою цінність і дозволяє запобігти майже всіх проблем, що виникають у сфері публічних відносин (шахрайство, втрата, помилка, тощо) [4]. І якщо донедавна блокчейн асоціювався лише з функціонуванням криптовалют, то нині типовими сферами упровадження проектів, базованих на блокчейн, у публічному секторі є: державні послуги, публічні реєстри (зокрема, земельний кадастр, реєстр майнових прав тощо), охорона здоров'я, енергетика, транспорт, освіта. Найголовнішим наслідком надійності блокчейн-платформ є можливість використовувати дані реєстрів як повноцінних юридично значущих документів, адже запис у блокчейн-реєстрі стає більш надійним, ніж будь-який паперовий документ з підписом і печаткою та, до того ж, доступний завжди і всюди.

Інтенсивне використання блокчейн уже найближчим часом зможе вивести саму ідею електронного урядування на новий рівень. Мова йтиме вже не просто про надання зручних електронних сервісів громадянам і бізнесу, а про принципове переформатування самого публічного управління, окремі складники якого (насамперед ті, що виконують рутинні, бюрократичні функції) будуть переведені на блокчейн.

Разом з тим, зазначені та інші можливості цієї технології складно реалізувати з огляду на низку обмежень різного характеру. Блокчейн ще не став повністю розвинутою технологією і важливо розуміти, що існують перш за все технологічні обмеження щодо його використання в публічно-

му управлінні. Ці проблеми, зокрема, стосуються необхідного рівня захисту інформації, способу управління, забезпечення конфіденційності інформації. Додають складності обмеження, пов'язані з кодуванням і управлінськими (регуляторними) рішеннями щодо діяльності суб'єктів, які створюють такі платформи та використовують їх. Мова йде серед іншого про гарантування цілісності програми; запровадження механізму консенсусу за участю всіх учасників мережі, що потребуватиме зміни та перегляду самого блокчейн-алгоритму; включення до програми алгоритму гомоморфного шифрування, який може обробляти таємну та конфіденційну інформацію.

На цей час існує й низка суто технічних обмежень. Так, формати деяких блокчейнів, прийнятих сьогодні, мають надзвичайно високий рівень споживання енергії, необхідної для забезпечення їх функціонування, а також повільний темп процесів транзакцій. Також не всі блокчейн-рішення здатні масштабуватися і справлятися з необхідним навантаженням.

Також можна виокремити низку обмежень організаційного характеру. Як уже було зазначено, однією з найважливіших характеристик та переваг блокчейн-технології є незмінність інформації, але це також є і найбільшим обмеженням з точки зору практичного застосування. Блокчейн по суті являє собою список, до якого інформація може бути лише додана. На відміну від традиційних реєстрів, що використовуються сьогодні в публічному секторі, немає способу видалення даних, які були введені в блокчейн. У випадках, коли оновлення та/або видалення даних є звичайною практикою, використання технології блокчейн може бути не найкращим варіантом.

Існує і проблема записів “незмінних” книг з правами суб'єкта даних на виправлення та стирання. Особа може вимагати видалення інформації про себе, включаючи деякі державні записи. Та якщо інформація про особу зберігається у блокчейн, “право на забуття” по суті неможливо забезпечити.

Пов'язані з цим обмеження правового характеру. Блокчейн дозволяє забезпечити ідеальну прозорість, тому налаштування конфіденційності майже неможливе. Але для збереження персональних даних конфіденційність і конфіденційний механізм мають першорядне значення. Законодавство наполягає на абсолютному захисті такої інформації. Відтак, необхідно досягти компромісу між децентралізованими рівнями прийняття рішень та налаштуваннями конфіденційності, зробити можливим розміщення персональних даних у прозорих для всіх загальних блочних ланцюжках з одночасним використанням таких технологій як доказ нульового знання. Публічним службовцям потрібно буде враховувати вимогу щодо конфіденційності на технічному рівні як частину процесу проектування технологій блокчейн для органів публічної влади.

З попередньою тезою також пов'язане обмеження щодо рівня готовності публічних службовців використовувати такі технології. Питання, пов'язані з технічною складністю блокчейн, ризиками, безпекою та відповідальністю часто є перешкодою для публічних службовців ефективно впроваджувати й використовувати цю технологію. Їх слід навчити основам

цієї нової архітектури. Ознайомчі курси повинні бути розроблені спеціально для публічних службовців – з ключовими знаннями про блокчейн і простими рамками для розуміння того, яке значення блокчейн може мати для суспільства. Мета такого курсу – допомогти службовцям зрозуміти технологію блокчейн і пов’язані з нею можливості та виклики.

Досвід передових країн підтверджує, що умовами подолання існуючих обмежень і ефективного впровадження блокчейн-технології у систему публічного управління є такі як: комплексний консалтинг органів публічної влади з використанням блокчейн-технологій з метою зробити поточні процеси більш наочними, керованими і прогнозованими; спільна розробка приватними організаціями та державними структурами логічних і зрозумілих правил регулювання індустрії блокчейн; створення нової галузі цивільних відносин і сфери правозастосування – блокчейн-нотаріат, кадастр, банкінг, авторське право, медицина тощо; налагодження регулярного діалогу представників органів публічного управління та фахівців з блокчейн, лідерів громадської думки в робочих групах громадських, комерційних і державних структур; наявність політичної волі і необхідної сміливості для прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Myung S. J. Blockchain government – a next form of infrastructure for the twenty-first century. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 2018. Vol. 4, Issue 4. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40852-018-0086-3>

2. Poulet A.-J. Blockchain et sphère publique: une culture nouvelle de la décentralisation. Institut de la gouvernance territoriale. 2017. URL: <http://gouvernancepublique.fr/site/blockchain-et-sphere-publique/>

AN EDUCATION AND INFORMATION CAMPAIGNS FOR THE DISSEMINATION OF BENEFITS THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES – POLISH EXPERIENCE

Mariusz Zemło

The 20th and 21st centuries are a special period in history in which there were many social, political and economic changes, and technical progress was also continually taking place, in particular the development of information technologies. However, without a doubt today, the development of the Internet is a huge phenomenon and a puzzle not only for scientists, but for every “conscious” web user. The Internet has also become the main reason for the dynamic development of digital technologies. At the turn according to T. Zalega, the availability of Internet in households has a significant impact on many areas of life of individuals / families: a) first of all, it enables communication not only bidirectional but also multidirectional in real time, b) it is a very cheap channel of information, c) its the range is global, d) it gives the possibility to adjust the

content of the information to the individual expectations of the recipient and to observe its reaction, e) facilitates the acquisition and selection of relevant information ¹.

This is just a small list of benefits that today provides its users with the Internet. Currently, more and more research and scientific centers are asking themselves the question of how much new technologies and technological innovations that are emerging, affect changes in the area of everyday functioning of society ². The use of mobile technologies is already our everyday life, and online life is an inseparable element of functioning in today's world ³. Nowadays, nobody will be surprised at the fact that the use of Internet resources is the domain of teenagers and young people. M. Prensky called the people born after 1980 digital natives, because in particular, young people are able to understand and visualize digital reality ⁴. J. Pyżalski believes that "... there are more and more studies that make positive use of the Internet, but those that deal with the dark side prevail, however" ⁵. The author further writes that in the context of the use of the Internet by the youth, two paradigms can be distinguished: risk and opportunities ⁶. The benefits that show the potential of the Internet can be included in four areas: a) socialization benefits, b) personal / intellectual benefits, c) educational benefits, d) social benefits.

Digital technologies have also settled in many areas of the economy. They resulted in significant changes in management systems, business models as well as in the labor market. It is worrying that the development of digital technologies is increasingly contributing to the replacement of human work with software or the work of machines. In addition to technological geniuses and people quickly acquiring innovations from the world of digitization, there is still a large population of people who lack digital knowledge and competences. Deficits of knowledge in this area limit these people to the possibility of participating in social and professional life, additionally they generate the effect of social exclusion. It is impossible to remain indifferent and not ask yourself: "What digital competence of citizens should be expanded? And what actions should be taken to increase the social competences of people particularly at risk of social exclusion?" ⁷

¹ T. Zalega, *Cywilizacja informatyczna jako nowy megatrend konsumpcyjny*, red. S. Partycki, [w:] *Perspektywy rozwoju społeczeństwa sieciowego w Europie środkowej i wschodniej*, wyd. KUL, Lublin 2014.

² I. Hejduk, *Rozwój technologii cyfrowych a wykluczenie społeczne osób 65 plus*, ZNUV 2016;46(1);wyd. SGH, Warszawa 2016, s. 64-78.

³ Ł. Lysik, P. Machura, *Rola i znaczenie technologii mobilnych w codziennym życiu człowieka XXI wieku*, Media i Społeczeństwo, Wrocław 2014.

⁴ W. Kaminiecki, M. Bochenek, *Świat współczesnych nastolatków*, (w) pod red. M. Tanaś, *Nastolatki wobec Internetu*, NASK, Warszawa 2016, s. 11-1

⁵ J. Pyżalski, *Od paradygmatu ryzyka do paradygmatu szans: prorozwojowe i prospołeczne używanie Internetu przez dzieci i młodzież*, NASK, Warszawa 2016, s. 55-62.

⁶ S. Livingston, L. Haddon, *EU Online: Final report*, LSE, EU Kids Online, London 2009.

⁷ I. Hejduk, *Rozwój technologii cyfrowych a wykluczenie społeczne osób 65 plus*, ZNUV 2016;46(1);wyd. SGH, Warszawa 2016, s. 64-78.

Currently, there are many campaigns in Poland to disseminate the benefits and conveniences of a good Internet resource. Almost all basic activities of human life can be transferred to the online world: shopping, finance, entertainment, education, sport, bureaucracy and official seams. Everything can be “settled” without having to leave the house. The digital amenities are used by as many citizens as possible because it saves energy, time and money. The use of mobile technologies is already our everyday life, and online life is an inseparable element of functioning in today’s world⁸. Currently, the Ministry of Digitalization in partnership with the Scientific and Academic Computer Network – the National Research Institute is implementing the project “Education and information campaigns for the dissemination of benefits from the use of digital technologies”. The subject of this project is the implementation of four nationwide campaigns aimed at increasing the awareness of Polish citizens about the use of ICT in the area of:

1) **QUALITY OF LIFE**: the aim is to encourage Poles to use modern technologies and convince skeptics that technologies can significantly improve the quality of life.

2) **E-SERVICES PUBLIC**: the aim is to show Poles that instead of standing in a long queue at the office, many things can be done without leaving home.

3) **SECURITY ON THE NETWORK**: the goal is to raise the awareness of Poles in the safe use of the Internet. Showing existing threats and, if necessary, teaching how to deal with them.

4) **PROGRAMMING**: the goal is to show Poles that programming is simple and very interesting.

Today, Poles can electronically handle over 580 services offered to them by the administration. In the near future, it is also planned to expand the possibilities of e-services. The main problem the project draws attention to is the insufficient awareness and skills of Poles in the area of the use of information and communication technologies. The project aims to show that the use of the Internet has many advantages⁹. In the context of these issues, a question arises as to whether people want to learn it.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Івашина О. Ф., Івашина С. Ю.

Перехід до цифрового суспільства відбувається на основі запровадження цифрових технологій та організаційно-управлінських інновацій і означає безперервний процес поглиблення суспільного поділу праці, змін у відносинах власності, появу нових господарських форм, економічних і соціальних зв’язків.

⁸Ł. Lysik, P. Machura, *Rola i znaczenie technologii mobilnych w codziennym życiu człowieka XXI wieku*, Media i Społeczeństwo, Wrocław 2014.

⁹<https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/wydarzenia/wydarzenia-2018/992,34-start.html> (dostęp 02.02.2019)

Можна виділити дві тенденції в розвитку продуктивних сил, які обумовлюють особливості суспільного відтворення в цифровому суспільстві. Перша тенденція пов'язана з мініатюризацією засобів виробництва та прискорення виробничих процесів на основі використання цифрових технологій, що спричинює зменшення розмірів організаційно-виробничих структур. Друга – відображає витискування предметної форми виробництва, що зумовлює модифікацію організаційних структур управління, форм і методів координації господарських зв'язків. Відбувається формування та відтворення тих якостей людини, які відповідають природі цифрової економіки, забезпечують її адаптацію до технологічних і соціальних змін.

Ми бачимо, що в Україні становлення цифрової економіки відбувається в умовах переважання в економіці індустріальної праці та відповідних, часто відсталих, форм її організації. Існування таких форм обмежує попит на сучасні засоби виробництва та гальмує поширення технологій, які забезпечують розвиток цифрового суспільства.

Особливостями такого розвитку є таке [1, с. 29–31]:

1. Поява нових організаційних форм нагромадження капіталу та формування тенденції, протилежної процесу концентрації капіталу й виробництва.

2. Зміни у відносинах власності, що виявляються, зокрема, в створенні нових видів предметної монополії, а саме, організаційної монополії, монополії на інформацію, монополії на знання тощо [2, с. 295].

3. Формування нової економічної парадигми соціальних змін, яка виходить із здатності людини до швидких креативних дій на основі ефективного використання цифрових технологій у виробництві, науці, управлінні, а загальною оцінкою результатів суспільного відтворення вважається формування гармонійно розвинутої людини.

4. Цифрові технології дозволяють прискорити перехід від “економіки ресурсної та індустріальної” до “економіки знань”, до “креативної економіки”, яка забезпечує “щоденну технологічну революцію”.

У цифровому суспільстві реалізація економічних функцій все більше пов'язана не з власністю на засоби виробництва, речовими та фінансовими активами, а з володінням креативними, кваліфікаційними та організаційними ресурсами, з розвитком неекономічної людини, людини-креатора, рольова функція якої зводиться до створення знань і модернізації економіки. На нашу думку, зміни в системі цінностей людей відображають об'єктивний результат усе більшого їх включення в процес створення цифрового суспільства.

Більш чітко виявляються залежність соціальних структур сучасного господарства від техніко-організаційної будови виробництва та активний вплив соціальних структур на технічний базис і економічні відносини. Власне про те писали ще в 60–70-ті рр. американські соціологи Е. Тоффлер, П. Лінднер, Р. Флорида [1–3].

Сучасні інституціональні дослідження дозволяють змістити аналіз цифрового суспільства в соціальну площину та розглядати його в контексті процесу суспільного відтворення, як таке, що забезпечує:

- відтворення знань, навичок, мотивації, енергії та інших соціальних якостей людини, яких вона безпосередньо набуває та використовує в процесі суспільного виробництва;

- творчий характер праці та такі соціокультурні умови людської діяльності, які формують соціально-психологічні особливості робочої сили економіки знань;

- забезпечує структурування всіх трьох рівнів функціонування мотиваційної сфери особистості, які залежать від ступеня узагальнення та формування людиною своїх спонукань, а саме: рівня ситуативної мотивації, рівня узагальненого мотиву, рівня загальної життєвої стратегії поведінки;

- відтворення соціальних структур та соціально-економічних форм, у яких персоніфікуються економічні суб'єкти цифрового суспільства;

- відтворення економічних і соціальних інститутів.

Як бачимо, в сучасному світі суспільне відтворення означає, насамперед, відтворення працівника нового типу, який відповідає вимогам економіки цифрового суспільства та відтворюється разом із матеріальними та інституціональними факторами. Процес становлення цифрового суспільства набуває характеру “проліфікації”, тобто неперервного “вдосконалення” взаємодії економічних суб'єктів на основі все більш розвинених техніко-економічних, соціально-економічних та інституціональних форм. В Україні цей процес гальмується не стільки наявністю відсталих технологій та видів праці, скільки інституціональними чинниками розвитку. Вони послаблюють властиву капіталу здатність до нагромадження, гальмують структурні зміни в економіці, руйнують конкуренцію, стимулюють збереження неефективних організаційних форм виробництва та створення далеко не кращих зразків суспільної свідомості. Напрямок подальшої трансформації українського суспільства визначається не тільки поширенням цифрових технологій, але й безпосереднім змістом інституціональних перетворень.

Список використаних джерел:

1. Тоффлер Э. Третья волна / Тоффлер Э.; [пер. с англ.]. – М. : АСТ, 2010. – 795с.

2. Линднер П. Креативные индустрии: от теоретических моделей к реальным проектам [Электронный ресурс] / П. Линднер. – Режим доступа: <http://www.hse.ru>

3. Флорида Р. Креативный класс: люди которые меняют будущее / Флорида Р. – М. : Классика-XXI, 2007. – 432 с.

ДО ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕРЕЖІ ЛОГІСТИЧНИХ ТРАНСПОРТНО-МИТНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ОСНОВІ ФАКТОРНО-РЕЙТИНГОВОГО АНАЛІЗУ

Кутирев В. В.

Ефективність застосування логістичних методів доставки та переробки вантажопотоків споживчих товарів зумовлює необхідність створення достатньо розвиненої мережі логістичних транспортно-митних комплексів (ЛТМК). Організація роботи ЛТМК здійснюється на основі реалізації оптимальних логістичних ланцюгів доставки вантажів до місць споживання [1]. У зв'язку з цим задача подальшого розвитку методології визначення оптимальної кількості та місць розміщення таких комплексів є достатньо актуальною.

Для побудови ефективного розв'язку задачі оптимального розміщення декількох логістичних транспортно-митних комплексів пропонується на першому етапі визначити оптимальні місця для розміщення від 1 до n комплексів на території України за критерієм мінімізації транспортної роботи з доставки визначених обсягів товарів та з урахуванням раціональних місць їх розміщення за критерієм факторно-рейтингового потенціалу привабливості кожного міста для розміщення в його зоні ЛТМК. Факторно-рейтинговий потенціал привабливості кожного міста розраховується на основі транспортних, економічних та адміністративних факторів.

Для побудови опорного розв'язку проведено оцінку транспортної роботи для 165 населених пунктів України, які включають міста з населенням більше 30 000 осіб а також населені пункти, в яких створено митні пости, або вантажні пункти пропуску через митний кордон України. На основі даних GPS-навігації визначено відстані між обраними містами по автошляхах державного та міжнародного значення. Для кожного міста враховано відносне споживання імпортного вантажопотоку продовольчих товарів.

Факторно-рейтинговий потенціал кожного міста запропоновано розраховувати за формулою:

$$K_i = (k_{i_1}q_{i_1} + k_{i_2}q_{i_2} + \dots + k_{i_j}q_{i_j} + \dots + k_{i_m}q_{i_m}) / m, \quad (1)$$

де K_i – значення факторно-рейтингового потенціалу для i -ого населеного пункту;

q_{ij} – значення фактору для i -ого населеного пункту; j – кількість факторів, що розглядаються; $j = 1, 2, \dots, m$; $q_{ij} = 1$ при наявності відповідного фактору; $q_{ij} = 0$ при відсутності фактору;

k_{ij} – ваговий коефіцієнт впливу j -ого фактора на рейтинговий потенціал населеного пункту; $0 < k_{ij} \leq 1$; для розглянутого випадку приймається рівним 1; в реальних прикладних задачах дозволяє більш точно врахувати експертну оцінку впливу фактора на значення комплексного коефіцієнта.

Для розрахунку факторно-рейтингового потенціалу міст із розміщення логістичних транспортно-митних комплексів за формулою (1) пропонується враховувати такі групи факторів:

1 група – транспортні фактори: доступність автошляхів міжнародного або європейського значення, залізничного сполучення, морського порту; наявність вантажного пункту пропуску через митний кордон України.

2 група – економічні фактори: середня вартість одного квадратного метра землі в населеному пункті; доступність будівельних матеріалів в регіоні; заробітна плата в регіоні; безробіття населення в транспортній сфері; інвестиційна привабливість регіону.

3 група – адміністративні фактори: екологічна ситуація в населеному пункті; рівень організованої злочинності в регіоні; доступність митних постів за даними ДФСУ.

За наведеним алгоритмом проведено розрахунки для варіантів, що передбачають функціонування від одного до десяти логістичних транспортно-митних комплексів на всій території України. Аналіз результатів проведених розрахунків показує, що обсяг транспортної роботи ефективно зменшується у випадку створення від 1 до 5 транспортно-митних логістичних комплексів. Подальше збільшення кількості ЛТМК, а відповідно і капітальних вкладень, не призводить до суттєвого зменшення сукупної транспортної роботи. Відповідно факторно-рейтинговий потенціал 5 міст, в зоні яких створення ЛТМК є найбільш раціональним, має такі значення: Дніпро – 0,46; Київ – 0,46; Львів – 0,54; Одеса – 0,69; Харків – 0,62.

Аналіз результатів проведених розрахунків визначення оптимальних місць розміщення логістичних транспортно-митних комплексів та необхідної їх кількості на основі факторно-рейтингового аналізу показує, що застосування запропонованого підходу дозволяє:

1. Визначити оптимальне місце розташування декількох ЛТМК та встановити їх оптимальну кількість з урахуванням обсягу вантажопотоку.

2. Окреслити зони обслуговування кожного з ЛТМК та відповідно розрахувати необхідну місткість кожного комплексу.

3. Врахувати при вирішенні задач в рівній мірі як транспортні так і економічні та адміністративні фактори, які впливають на розміщення елементів логістичної транспортно-митної інфраструктури, та допускає узагальнення для врахування більшої кількості факторів.

Таким чином, результати дослідження показують ефективність застосування факторно-рейтингового аналізу для вирішення задач оптимізації розміщення об'єктів логістичної транспортно-митної інфраструктури та можливість використання отриманих результатів для встановлення достатньої кількості таких об'єктів в процесі створення української мережі логістичних транспортно-митних комплексів, а також вирішення більш широкого спектру задач пов'язаних з розвитком логістичної та транспортної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Пасічник А. М. Методологія формування логістичної транспортно-митної інфраструктури в Україні : монографія; за ред. А.М. Пасічника – Дніпропетровськ, УМСФ, 2016. – 168 с.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ, ПОВ'ЯЗАНОГО З ОРГАНІЗАЦІЄЮ РОБОТИ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННІЙ СФЕРІ

Огліх В. В., Шаповалов О. В., Білова Н. А.

Економічні відносини пов'язані з організацією роботи суспільних зон, готельного та ресторанного бізнесу піддаються невідворотним трансформаціям під впливом інновацій, інформатизації та процесів розвитку.

Розвиток цифрових технологій та можливість оцифрування широкого кола процесів перетворив сучасне суспільство в інформаційне, що відкриває нові можливості для бізнесу та одночасно ставить перед підприємцями сучасні задачі, окреслює нові горизонти та межі, пропонує нові важелі та механізми.

Інформаційне забезпечення малого бізнесу у готельно-ресторанній сфері пов'язане з Інтернет-технологіями та новими методами здійснення бізнесу. Для підприємств готельного та ресторанного бізнесу, які кожної миті стикаються з проблемами формування позитивного середовища, формуванням нових більш життєвих і конкурентоспроможних бізнес-моделей, з пошуком різноманіття економічних способів просування своїх послуг на ринку, реалізація роботи через Інтернет з використанням його технологічних можливостей є конче необхідною, джерелом розвитку, засадою виживання. Тобто, використання інформаційних технологій і ресурсів перестало бути тактичними рішеннями під час реалізації підприємцями e-Business-ініціатив, воно перетворюється у стратегічний вектор та служить фундаментом для благополучного розвитку бізнесу та збільшення його ефективності.

Формуючі корпоративну e-Business стратегію недоцільно обмежувати цілі та задачі, пов'язані з удосконаленням бізнес-процесів традиційними вимірами – вартістю, ефективністю. Слід зробити вкрай важливий обов'язковий крок – змінити позиції у сприйнятті електронного бізнесу, трансформувати фірму на підґрунті глобальних можливостей Інтернету.

Водночас, маємо констатувати, що значна кількість фірм, розуміючи, що конкуренти активно використовують переваги e-Business та Internet, не чітко окреслюють свої цілі та очікування від впровадження Інтернет-проектів. Невдале перетворення компанії на основі глобальних можливостей Інтернету виникає тому, що нерозуміння властивостей e-Business та його ознак породжує такі наслідки (рис.).

Акцентуємо, що сьогодення є таким, що формування конкурентоспроможної бізнес-моделі можливо лише на засадах поєднання традиційного маркетингу зі специфічними прийомами і засобами роботи в цифровому навколишньому середовищі на засадах цифрової концепції.

Жодне джерело інформації, крім Інтернет, не може полегшити юридичній особі або приватному клієнту прийняти рішення щодо взаємодії між надавачем послуги і клієнтом, запропонувавши споживачу практично миттєво інформацію широкого спектра про компанію, продукцію, конкурентів, партнерів тощо.

Наголошуємо, що для підприємств пов'язаних із роботою суспільних зон та ресторанної сфери впровадження ефективної системи інтернет-маркетингу та інтернет-реклами — це не тільки потенціал майбутньої фінансової стабільності та стійкого розвитку, це важіль виживання на ринку послуг.

Рис. 1. Наслідки нерозуміння властивостей e-Business

Звертаємо увагу, що Інтернет є не лише знаряддям незалежного, ні від чийось впливів, ні від власної зацікавленості тією чи іншою подією, моніторингу та аналізу. Він є інструментом формування суспільної думки. Значимо що сучасні технології, наприклад Google Analytic, відкривають перед підприємцями значні можливості, даючи можливість оперативно, з незначними витратами та відносно анонімно отримати інформацію щодо ці-

льового сегменту ринку та попиту, пріоритетів конкретного споживача, аналізувати навігацію на веб-сайті, цілеспрямовано проводити активні опитування тощо.

Цифрова концепція створила новий інструмент просування продукції та послуг. Динаміка розвитку інструменту просування, який відсутній у традиційному маркетингу, і притаманний винятково Інтернету, як SEO (Search Engine Optimization) є високою тому, що оптимізуючи сайт один раз, розробники можуть бачити результат протягом тривалого часу. Саме SEO може покрити значний відсоток рівня конверсії та охоплення цільової аудиторії.

Пошукова оптимізація забезпечує функціонування ланцюга: запит → зміст і наповнення сайту → присутність у ТОП-видачі → відвідування сайту → послуга.

ЩОДО ЕФЕКТУ ДЕКАПЛІНГУ ЯК ОДНОГО З ГОЛОВНИХ ЗА-ВДАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Свистун К. О.

Побутує думка, що зростання економіки вимагає залучення ще більшого обсягу ресурсів і завдає ще сильнішого негативного впливу на довкілля. Однак ресурси планети Земля є обмеженими, що суперечить необмеженим потребам суспільства. Саме тому, до найважчих проблем людства і усіх цивілізованих, розвинених країн належить досягнення ефекту декаплінгу (англ. “decoupling” – розв’язка, розмежування, порушення зв’язку) між економічним зростанням, ресурсоспоживанням та впливом на довкілля як в окремих країнах, так і на світовому рівні.

Відповідно до формулювання Організації Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР), ефект декаплінгу відображає здатність економіки зростати без збільшення навантаження на довкілля. За визначенням австрійської вченої Марини Фішер-Ковальської, явище декаплінгу досягається тоді, коли відбувається використання меншої кількості ресурсів на одиницю виробництва продукції та зменшення екологічного впливу будь-яких ресурсів, що використовуються, або від економічної діяльності, що здійснюється.

Це означає, що передові країни світу, впроваджуючи ресурсоощадні, безвідходні та “зелені” технології і технологічні процеси, досягають ефекту декаплінгу, знижуючи темпи зростання споживання ресурсів і системно скорочуючи усі види забруднення екологічної системи та середовища людського існування.

Однак, існуючі дослідження свідчать про неможливість досягнення ефекту декаплінгу на глобальному рівні станом на сьогодні, бо наявних у світі технологічних можливостей, нерівномірно розподілених в різних країнах, є недостатньо. Якщо у звіті Міжнародної групи наукових експертів з природних ресурсів (International Resource Panel) за 2011 р. ресурсний де-

каплінг на світовому рівні спростовувався на підставі доведеної тісної кореляції між економічним процвітанням та споживанням ресурсів, то у звіті за 2016 р. було відзначено зростання, порівняно з початком 2000-х років, глобальних матеріальних потоків зі зниженням їх продуктивності у світі. Ситуацію, коли зростання матеріальних потоків відбувається швидше, ніж зростання ВВП, запропоновано називати “оверкаплінг” (англ. “overcoupling” – перерозподіл зв’язку), у протилежність до декаплінгу.

Джордж Монбіот у статті, опублікованій в британській газеті “The Guardian” у 2015 р., дослідивши Наукові записки Національної академії наук Великобританії, назвав відносний декаплінг “артефактом хибного розрахунку”, який зумовлений специфікою розрахунків внутрішнього споживання ресурсів в деяких багатих країнах. Придбання з-за кордону готових виробів, наприклад, з металу, дозволяє враховувати до внутрішнього споживання ресурсів тільки вагу цих виробів, а не сировину, машини та інфраструктуру, які були задіяні при їх виробництві. За рахунок переміщення видобутку, переробки і виробництва ресурсів з територій заможних країн, як-от Великобританія і США, на території Індії або Китаю, багаті країни можуть занижувати власне внутрішнє споживання природних ресурсів і швидше досягати ефекту декаплінгу.

За результатами декаплінг-аналізу споживання внутрішніх природних матеріальних ресурсів (СВПМР) економікою України, здійсненого вченими Віденського університету економіки та бізнесу в 2017 р., виявлено, що у 1992–1998 рр. ресурсний декаплінг за СВПМР був рецесивним – внаслідок зниження обсягів ВВП і економічної рецесії в Україні. Відносний декаплінг за СВПМР в економіці країни був наявний у 1999–2006 рр., коли темпи зростання ВВП були більшими, ніж темпи СВПМР. У 2007–2013 рр. в економіці країни був наявний оверкаплінг за СВПМР, тобто їх обсяги споживання були більшими, ніж приріст ВВП в Україні.

Необхідність забезпечення сталого розвитку в Україні обумовлює важливість досягнення ефекту декаплінгу і аналіз його показників в динаміці за останні роки. Однак низькі технології та застарілі способи господарювання є головними перепонами для успішної реалізації цілей сталого розвитку, серед яких ефект декаплінгу повинний бути першочерговим.

Список використаних джерел:

1. Indicators to Measure Decoupling of Environmental Pressure from Economic Growth (2002). Organization for Economic Co-operation and Development. URL:

[http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=sg/sd\(2002\)1/final](http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=sg/sd(2002)1/final) (дата звернення: 30.03.2019).

2. Fischer-Kowalski M. Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth: A Report of the Working Group on Decoupling to the International Resource Panel / M. Fischer-Kowalski, M. Swilling, E.U. von Weizsacker, Y. Ren, Y. Moriguchi, W. Crane et al. // United

Nations Environment Programme, 2011. – 174 p. URL: [http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/9816/-Decoupling%3a natural resource use and environmental impacts from economic growth -2011Decoupling_1.pdf](http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/9816/-Decoupling%3a+natural+resource+use+and+environmental+impacts+from+economic+growth-2011Decoupling_1.pdf) (дата звернення: 30.03.2019).

3. Global material flows and resource productivity. An assessment Report for the UNEP International Resource Panel (2016). United Nations Environment Programme. URL: www.resourcepanel.org/file/423/download?token=Av9xJsGS (дата звернення: 30.03.2019).

4. Monbiot George (2015). Consume more, conserve more: sorry, but we just can't do both. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/nov/24/consume-conserve-economic-growth-sustainability> (дата звернення: 30.03.2019).

5. Ресурсоефективне та чисте виробництво: політика та інструменти сприяння зеленим індустріям в Україні: доповідь Віденського університету економіки та бізнесу на замовлення ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку). – Київ: 2017. – 46 с. URL: http://www.recpc.org/wp-content/uploads/2018/06/background_paper_all.pdf (дата звернення: 30.03.2019).

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ

Прокопович-Ткаченко Д. І., Стелюк Б. Б.

Внесення цілеспрямованих й ефективних змін у діяльність організації є актуальним завданням керівництва інноваційної виробничої організації, оскільки потребують адаптації до змінних умов її діяльності. Ці зміни необхідні для зростання, забезпечення максимальної ефективності стратегічної та поточної діяльності організації.

Створення системи управління змінами – це комплексне завдання. Воно не може бути вирішене лише на рівні вдосконалення форм і методів пізнання зовнішнього оточення підприємства і відповідного відображення у заходах стратегічного планування та управління.

Останнім часом зміни пов'язуються із розширенням інноваційного менеджменту та завданням вдосконалення бізнес-процесів, що розширює сферу маневрування в управлінні змінами.

Відправною точкою вирішення завдання є застосування системного підходу, згідно з яким будь-яка організація являє собою виробничу систему, що обслуговує навколишнє середовище шляхом перетворення “входів” у “виходи” (рис. 1). Такий погляд дозволяє зробити два принципові висновки:

1. Будь-яка організація повинна у будь-який момент часу максимально відповідати вимогам навколишнього середовища.

2. Головні фактори успіху організації знаходяться у навколишньому середовищі і застосованих інформаційних змінах.

Центральним питанням забезпечення ефективності управління інноваційними організаційними змінами має бути розуміння того, що відбувається у точках зв'язку організації із навколишнім середовищем і всередині самого підприємства.

Область (1) вимагає ефективного стику «входи – організація» шляхом глибокого пророблення стратегії інноваційного розвитку з оптимізацією «входів», що містять потрібні ресурси та нововведення.

Область (2) забезпечує перетворення «входів» у «виходи». Це передбачає пізнання організації та управління підприємства з метою мінімізації витрат і максимізації результатів. Виконання цієї умови залежить від раціонального використання і перетворення ресурсів. При цьому в ході управління інноваційними організаційними змінами слід врахувати, що для оперативного контуру управління характерними є регламентовані запити, а для стратегічного контуру – нерегламентовані.

Область (3) забезпечує стик «організація – виходи – навколишнє середовище». Це передбачає глибоке пізнання ринку та забезпечення результативності підприємства. Щоб максимізувати результат діяльності підприємства в елементи «виходу», крім основної продукції, повинні бути виділені нововведення, які підприємство пропонує для продажу.

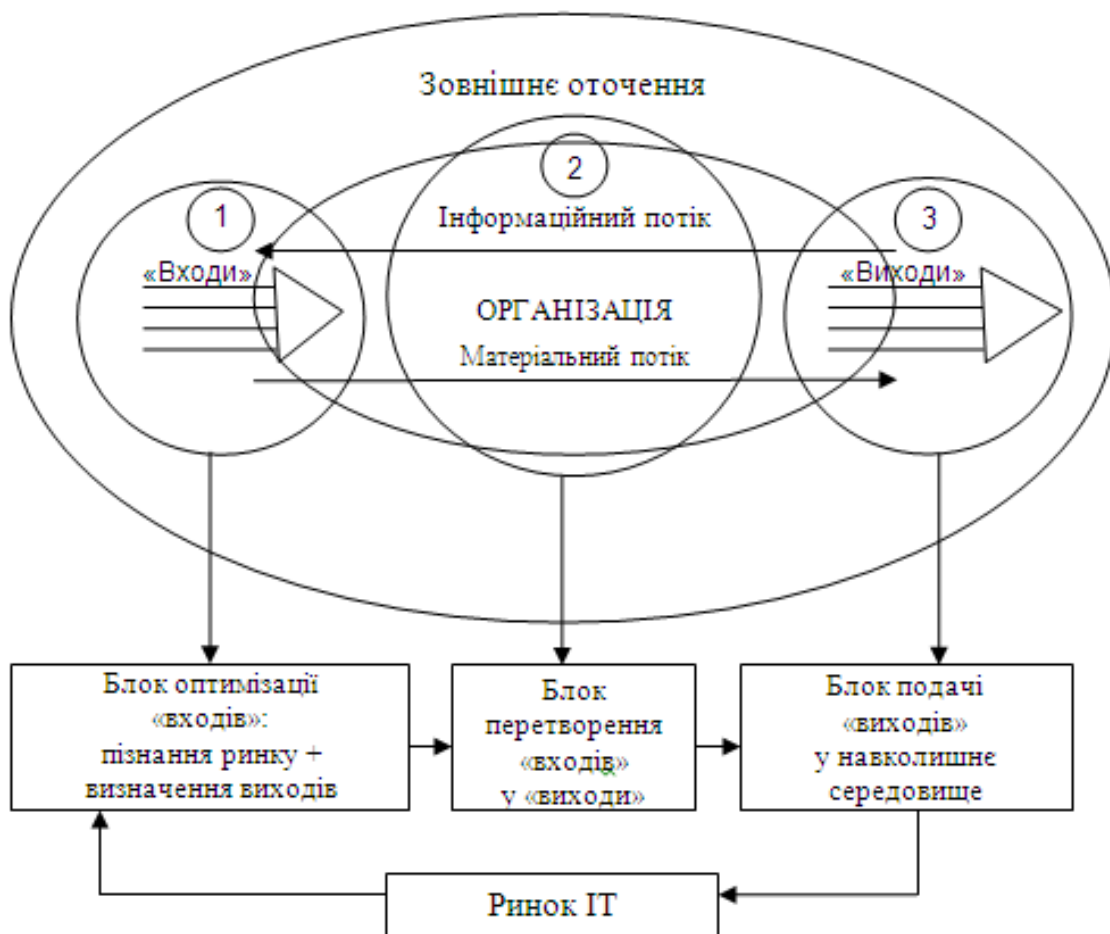

Рис. 1. Схема системного підходу до діяльності організації

Застосування інформаційних технологій з урахуванням комплексного підходу до діяльності організації розроблено методологію аналізу організації як основу вдосконалення системи управління організаційними змінами, переважно інноваційними.

Визначено, що необхідність усвідомленого впливу на хід процесів змін повинна мати конкретні показники. Показники контролю процесів оптимізації пропонується отримати на основі явища “розриву”. “Розрив” (R), за визначенням автора [1,2], – це розбіжність між дійсним (C_d) і необхідним (C_n) станом організації:

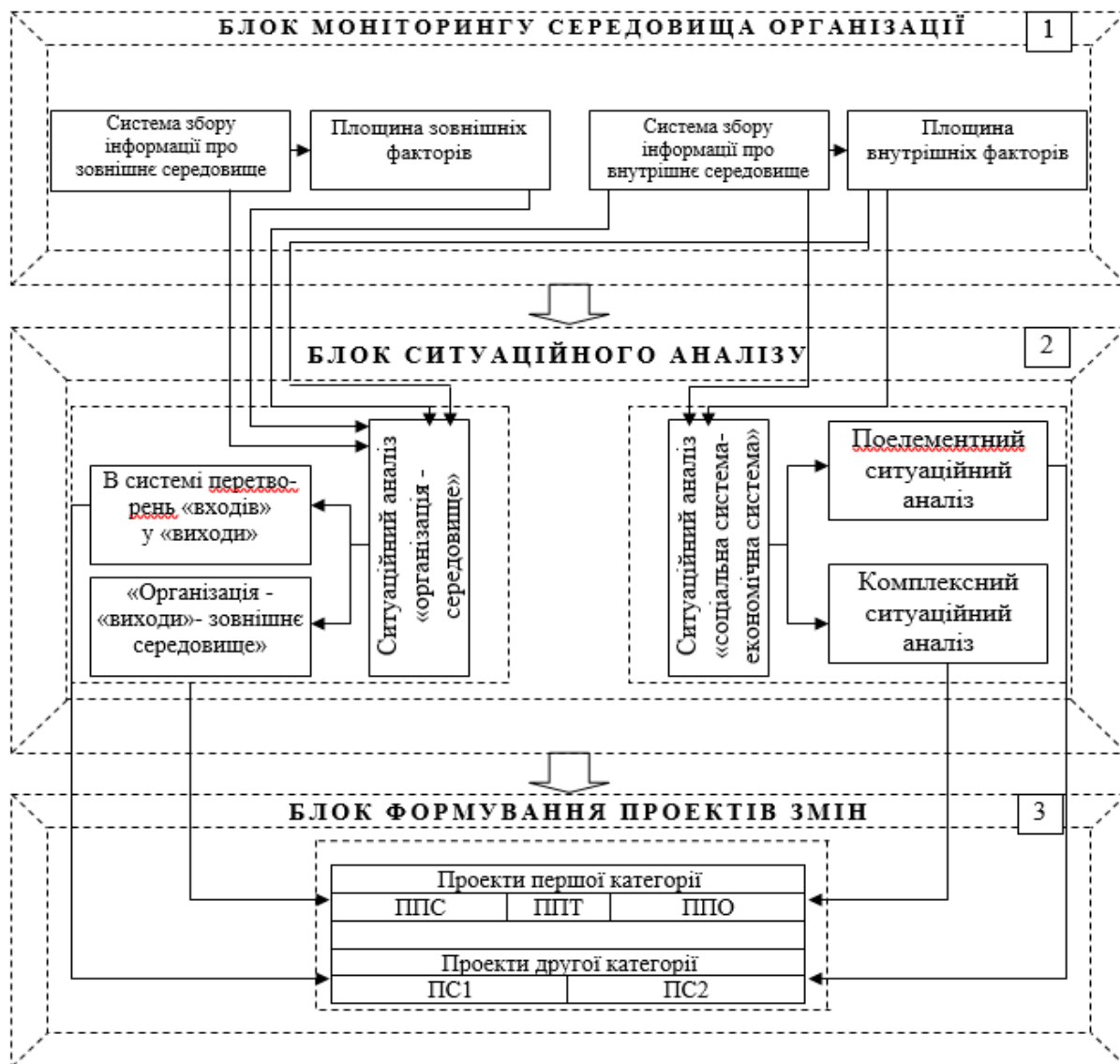
$$R = C_n - C_d. \quad (1)$$

При цьому, говорячи про “розрив”, слід розраховувати три різновиди цього показника: елементний, локальний та інтегральний. Елементний “розрив” визначається як різниця між поточним необхідним і дійсним станом окремого елемента підприємства. Локальний “розрив” обчислюється як різниця між необхідним і дійсним станом будь-якої i -ї функціональної області діяльності підприємства. Інтегральний “розрив” – це “розрив” між необхідним і фактичним станом підприємства з урахуванням стану j -го елемента в i -й області. Розрахунок цих показників дає можливість застосувати структурну модель комплексного розвитку підприємства на основі постійного моніторингу і ліквідації “розриву” (рис. 2).

Структура і логіка моделі узгоджена з ідеєю “розриву”. Модель цього підходу має працювати на основі трьох блоків. Перший блок (1) – блок моніторингу середовища – є базовим для комплексу робіт у межах всього методу. Мета його – забезпечити менеджмент підприємства повними, достовірними, надійними і своєчасними даними для аналізу поточного стану підприємства. Блок (2) аналізу є другим кроком, але головним за значенням в даному методі. Його мета – визначити сутність і ступінь позначених вище розузгоджень, напрями змін і створити дійсну основу для подальшого формулювання проектів змін.

Блок (3) пов’язаний зі створенням організаційних змін. Основними питаннями його комплектування є кількість, типи й види організаційних змін. Розроблений методичний підхід розкриває додаткові резерви широти, повноти, глибини, гнучкості і своєчасності організаційних змін та є технологією переходу від реактивного до попереджуючого управління “розривами”.

Згідно запропонованої методики, оцінки результативності управління організаційними змінами визначаються шляхом порівняння фактичного рівня інтегрального показника з його граничною величиною. Підсумкова оцінка складає загальне уявлення про виконання основних складових функцій управління.

ППС – проекти стратегічного характеру; ППТ – проекти тактичного характеру;
 ППО – проекти оперативного характеру; ПС1 – проекти соціально-економічні першої групи;
 ПС2 – проекти соціально-економічні другої групи.

Рис. 2. Структурна модель комплексного розвитку організації на основі постійного моніторингу і ліквідації “розриву”

Список використаних джерел:

1. Стелюк Б.Б., Модели, методы и инструментальные средства поддержки принятия решений в наукоёмком высокотехнологическом производстве : монография / Б. Б. Стелюк, В. М. Вартамян. – Х.: ИД “ИНЖЕК”, 2010. – 224 с.
2. Прокопович-Ткаченко Д. І., Стелюк Б. Б. Бізнес-моделі розвитку транспортних, агропромислових і інших підприємницьких структур: сучасні реалії та перспективи: колективна монографія з міжнародною участю / за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бондориної. – ISDN 978-966-934-168-6. Дніпро: Пороги, 2018. – 416 с.

ПОБУДОВА МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ОСНОВІ БАГАТОФАКТОРНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Халіпова Н. В., Босов А. А.

Інтеграція транспортної системи України в європейські структури набуває особливої актуальності та передбачає подальше удосконалення транспортних технологій та узгодження з виробничими, торгівельними, складськими і митними технологіями. Потребує удосконалення система використання митної статистики для моніторингу та прогнозування вантажопотоків та ін. [1].

Широкий спектр досліджень нині присвячено проблемам розвитку сучасних логістичних концепцій управління перевезеннями в транспортно-логістичних системах. Відбувається розвиток наукових підходів до моделювання процесів управління транспортно-логістичними системами на основі багатофакторного аналізу технічних, технологічних та логістичних показників, шляхом застосування системного аналізу в теорії прийняття рішень для розв'язку багатофакторних задач [2–5].

Це свідчить про інтерес вчених до проблем транспортно-логістичних систем та про складність завдань. Для ефективного вирішення актуальних завдань транспортної галузі необхідно застосовувати комплексні методи багатофакторного аналізу проблем транспортно-логістичних систем на основі системного підходу та математичного моделювання. Треба поєднувати статистичний аналіз даних щодо транспортних та вантажних потоків, виявляти факторний вплив, застосовувати сучасні методи логістичного аналізу та ін.

Запропоновано метод класифікації множини об'єктів та/або процесів в транспортно-логістичних системах на основі багатофакторного аналізу. Поєднання методів статистичного та регресійного аналізу, системного методу аналізу ієрархій та сучасних методів логістичного аналізу дозволило сформулювати комплексну модель для класифікації [6]. Для вирішення багатофакторних задач класифікації в сфері транспортної логістики та теорії організації транспортування вантажів запропоновано трьохетапний алгоритм. На першому етапі регресійним методом досліджується факторний вплив на основі обраної системи критеріїв. На другому етапі формується аналітичний показник, що характеризує силу впливу факторів на досліджувані об'єкти та спирається на системний метод аналізу ієрархій (MAI). Застосування MAI дає можливість використовувати як фактичні дані на основі ґрунтового статистичного аналізу, так і залучати експертів до вирішення багатокритеріальних задач прийняття рішення. Використання сучасних логістичних методів аналізу на третьому етапі дозволяє обґрунтовано формувати динамічні класи об'єктів транспортно-логістичних систем. На цьому етапі також можливе залучення експертів при формуванні меж класів. Модель реалізована за допомогою пакету символічних обчислень в середовищі Maple-7 та в середовищі Microsoft EXCEL.

Проведено класифікацію країн-торгівельних партнерів України за показниками міжнародного товарообігу окремих груп товарів згідно з Українською класифікацією зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), що можуть перевозитися в універсальних контейнерах. Шляхом моделювання множини країн-партнерів в зовнішній торгівлі поділено на три класи. Результати класифікації добре кореспондуються із класичним АВС-аналізом. Класифікація країн за критерієм питомої цінності товаропотоків дозволила поділити множини досліджуваних країн на два класи. Це пояснюється тим, що в першому прикладі класифікація проводилася на множині всіх країн-партнерів, а другому попередньо були відібрані двадцятка країн із найбільшим товарообігом.

Удосконалення методів вирішення задач класифікації дозволить отримувати більш точні розв'язки багатofакторних задач та в діяльності транспортних-логістичних компаній формувати відповідні стратегії під час планування та контролю поставок товарів.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення транспортної стратегії України на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. № 2174-р. // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010> (дата звернення: 12.02.2018).

2. Kos, S. & Vukis, L. (2017). Comparison of external costs in multimodal container transport chain. *Traffic&Transportation*, 29(2), 243–252.

3. Козіна К. Г. Теоретико-методичні основи факторного аналізу конкурентоспроможності міжнародних автотранспортних вантажних перевезень України // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 6(2). С. 203–206.

4. Халіпова Н. В. Моделювання вантажопотоків зовнішньоекономічної діяльності // Вісник Академії митної служби України. Серія : Технічні науки. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsutn_2013_2_9

5. Бренич Я. В., Тимошук П. В. Нейромережеві методи розв'язання задачі класифікації // Збірник науково-технічних праць: Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.13. С. 343–349.

6. Bosov A., Khalipova N., Progoniuk I., Kuzmenko V., V. Duhanets & I. Shevchenko (2018). Development of method of multifactor classification of transport and logistic processes. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies: Control processes*, – 3 (92). Vol 2. 60-78 DOI: 10.15587/1729-4061.2018.128679

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Костенко В. В.

Моделювання бізнес-процесів в умовах розвитку економіки та управління є досить актуальним напрямом. Сучасні підприємства перебувають в умовах безпосередньої конкурентної боротьби, адже постійне ускладнення виробничо-технічних і економічних систем примушує покращувати всі стадії введення бізнесу. Виходячи з цього, маємо постійну розробку та модернізацію технологій та прийомів економічних відносин, підвищення результатів діяльності і, звичайно, впровадження нових методів управління та діяльності підприємства. Моделювання бізнес-процесів дозволяє проаналізувати не тільки як працює підприємство в цілому, але і як організована діяльність на кожному окремому етапі чи робочому місці.

Бізнес-процес – це організований комплекс взаємопов'язаних дій, які в сумі дають цілий для клієнта результат. При цьому на виході клієнт обов'язково отримує якийсь результат. Переорієнтування компаній на бізнес-процеси (т. зв. бізнес-реінжиніринг) означає перебудову її внутрішньої роботи і систем управління.

На даному етапі – це досить болюча процедура, адже вона супроводжується руйнуванням звичних для працівників компанії графіків, тому що починається перегляд їх обов'язків, зменшення або збільшення заробітної плати. Інколи все завершується звільненням. Коли розпочався цей етап, його тяжко зупинити оскільки на ньому велика кількість різної роботи, і серед всього іншого – проектування нових систем бізнесу, і значить, нових бізнес-процесів.

Формування бізнес-процесів:

1. Дозволяє зробити думки предметом широкого обговорення.
2. Надає можливість донести нові правила роботи до тих робітників, які будуть їх виконувати.
3. Приведені до загальної форми бізнес-процеси легше редагувати та модернізувати.
4. Формалізація бізнес-процесів є хорошою основою для майбутньої автоматизації бізнесу в компанії: створення або надбудови різних інформаційних систем і стандартних пакетів автоматизації.

Досить легко здогадатися, що в якості засобів формалізації рекомендують використовувати візуальні моделі. Перевага даного способу перед звичайними текстовими: людям тяжко читати великі за обсягом тексти, але вони краще обговорюють діаграми. В цей час діаграми є досить формальним описом, вони дозволяють крок за кроком визначити види дій, учасників та отримані результати.

Саме для цього використовують діаграми активності (activity diagrams) – які повинні автоматизувати програмне забезпечення (ПЗ) яке перебуває у розробці, а також для задання об'ємних та важких алгоритмів.

Отже саме тому така націленість на результат для клієнта і створює суть підходу. Адже в іншому випадку замовлення і сервіси виявляються “розмазаними” по функціональним відділам компанії/підприємства, у кожного з яких немає конкретної зацікавленості в кінцевому результаті. Інакше – у висновку знижується якість сервісів, замовлення обробляються не оптимально, з великими затримками.

Для моделювання бізнес-процесів використовується декілька різних методів, в основі яких лежить як структурний, так і об’єктивно-орієнтований підходи до моделювання. Проте, класифікація самих методів на структурні та об’єктні є досить умовною, оскільки найбільш розвинуті методи використовують елементи обох підходів. Для моделювання бізнес-процесів використовують такі методи:

- Метод функціонального моделювання SADT (IDEF0);
- Метод ARIS;
- Метод Ericsson-Penker;
- Метод технології Rational Unified Process.

На сьогодні найвідомішими мовами графічного моделювання бізнес-процесів є UML, ARIS, IDEF (IDEF0, IDEF3), BPMN. Частіше використовують методологію опису бізнес-процесів – стандарт США IDEF.

В даний час ринку комп’ютерних технологій для моделювання бізнес-процесів існує достатня кількість спеціальних програм, що дозволяють дослідити діяльність підприємства або компанії та будувати бізнес-моделі їх діяльності. До складу таких програмних засобів входять: Ramus, Business Studio, Fox Manager, AllFusion Process Modeler та ін.

Використання універсальних методів дозволить вирішити ряд проблем. По-перше, моделювання бізнес-процесів – це відповідь практично на всі питання, що відносяться до вдосконалення діяльності підприємства або компанії, і підвищення його конкурентоспроможності. По-друге, керівництво підприємства або компанії, що впровадило у себе конкретну методологію, буде мати інформацію, яка дозволить самостійно вдосконалювати своє підприємство і прогнозувати майбутній розвиток.

Список використаних джерел

- 1) Рыбаков М. Бизнес-процессы: как их описать, отладить и внедрить / Михаил Рыбаков – М.: Издательство Михаила Рыбакова, 2016. – 392 с.
- 2) Кознов Д.В. Основы визуального моделирования / Д.В. Кознов. – М.: Интернет-Университет Информационных Технологий, 2008. – 248 с.
- 3) Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту / О.В. Матвієнко – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.

МОДЕЛЮВАННЯ СКЛАДНИХ СИСТЕМ РЕАЛЬНОГО ЧАСУ

Костенко Д. Є.

У сучасному світі багато електромеханічних та електричних систем управління, які повинні мати здатність до роботи в режимі реального часу. Це поняття взагалі має багато визначень, але щоб об'єктивно охарактеризувати системи реального часу (СРЧ), треба розглянути комбінацію наступних двох визначень:

1. Система називається системою реального часу, якщо правильність її функціонування залежить не тільки від логічної конкретності обчислень, але і від часу, за який ці обчислення робляться. Тобто, час за який в такій системі події відбуваються, не менш важливий, ніж логічна конкретність самих подій.

2. Реальний час (програмне забезпечення) – відноситься до таких систем або режиму роботи, у якому обчислення проводяться протягом часу, обумовленого зовнішнім процесом, задля моніторингу та керування зовнішнього процесу за результатами цих обчислень.

Ці два вирази обґрунтовують головну вимогу до СРЧ – такі системи повинні виконувати свої функції вчасно.

Отже, можна сформулювати ще одне визначення, з якого можна спостерігати шляхи виконання цієї вимоги. Системи реального часу – це системи, що передбачувано (у сенсі часу) реагують на непередбачувані (за часом події) зовнішні події.

Як бачимо з цього визначення, головна властивість систем реального часу: передбачуваність або детермінованість. Тільки ця властивість є гарантом функціональності і конкретності спроектованої системи реального часу. Також, при цьому швидкість реакції системи залежить тільки від швидкості протікання зовнішніх процесів, задля спостереження чи керування яких вона розроблялася.

Отже, з наведених вище визначень випливає, що СРЧ створені для вирішення задач, де головним є не тільки правильність рішення, а й терміни, за які ці рішення приймаються. У багатьох закордонних джерелах термін, за який повинно бути прийняте рішення, називається *deadline*, що перекладається як критичний строк обслуговування. Задачі (за строком обслуговування) можна поділити на дві категорії:

1. Задача жорсткого реального часу – у тому випадку, коли невиконання задачі в критичний строк обслуговування означає, що вона не була виконана взагалі. Зазвичай такі задачі використовуються у випадках, коли порушення строків критичного обслуговування може нанести значний матеріальний або фізичний збиток.

2. Задачі м'якого реального часу – включають в себе випадки, коли порушення критичного часу обслуговування не призведе до серйозних проблем, хоча будуть неприємні, але припустимі наслідки (як приклад, вимоги додаткової обробки).

Як показує практика, СРЧ у більшості своїх випадків вирішують комбінації задач жорсткого і м'якого реального часу, а також не виключені задачі, для яких немає критичного строку обслуговування. Іноді статус реального часу задачі може змінюватись з м'якого на жорсткий через призначення критичного строку обслуговування.

При побудові СРЧ як апаратно-програмного комплексу у загальному вигляді вона може бути представлена як комбінація наступних компонентів:

1. Прикладне програмне забезпечення;
2. Операційна система реального часу (ОСРЧ);
3. Апаратне забезпечення.

Перед розробкою СРЧ необхідно ретельно проаналізувати відповідність характеристик цих трьох компонентів вимогам зовнішнього об'єкта, для моніторингу чи керування якого СРЧ розробляється. Головна задача проведення такого аналізу – встановити, що числові характеристики всіх компонентів системи будуть добре прогнозованими.

Програмні комплекси у цілому ряді задач автоматизації, мають функціонувати як складова частина ще більш великих автоматичних систем без особистого втручання людини.

При таких випадках систему реального часу називають вбудованою. Одне з визначень говорить, що вбудовані системи можна визначити як програмне й апаратне забезпечення, що являється компонентом іншої, більшої системи та функціонує без втручання людини. Апаратну частину системи реального часу, на якій виконується ОСРЧ і прикладне програмне забезпечення, називають цільовою платформою.

Треба зауважити, що не виключена і можливість отримання специфічної цільової платформи, особливо у випадку вбудованих систем, тому розробка прикладних програм може проводитися на іншій апаратурі і навіть, у деяких випадках, на іншій операційній системі.

При цьому налагодження кінцевого програмного продукту проводиться або віддалено за допомогою спеціальних інструментальних засобів, або за допомогою емуляції роботи цільової операційної системи.

Проблема полягає у тому, що на етапі проектування складних СРЧ не завжди відразу розділяють програмну та апаратну частини. Спершу, як правило, створюється єдина модель системи. Декомпозицію програмно-апаратних систем зручно проводити за допомогою модельних абстракцій, які підходять як для ПО, так і для апаратної частини. Необхідним є використання композитних компонентів UML. Вони є невід'ємною частиною при розробці складних СРЧ (наприклад, таких як телекомунікаційні системи). Але також зустрічається і багато структурно простих СРЧ, які можуть виконувати досить складні математичні алгоритми.

Список використаних джерел:

1. Кознов Д.В. Основы визуального моделирования / Д.В. Кознов. – М.: Интернет-Университет Информационных Технологий, 2008. – 248 с.
2. Томашевський В.М. Моделювання систем / В.М. Томашевський – К : Видавнича група ВНУ, 2005. – 352 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ТОВАРОЗНАВСТВА НА ПРИКЛАДІ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ТЕЛЕФОНІВ

Булейко А. А.

Оригінальність будь-якого товару характеризується певною сукупністю специфічних властивостей, завдяки яким один товар відрізняється від іншого. При цьому цілком зрозуміло, що всі однорідні товари завжди мають базовий зразок, на основі якого готується і затверджується проектно-технічна документація, а потім цей зразок тиражується. Таким чином, оригінальний зразок — це стандарт для усіх інших товарів цього виду, які виробляються.

Процес, за яким встановлюються характерні специфічні властивості того чи іншого товару, називається експертизою оригінальності товару. Основна мета цього процесу: на основі характерних показників відрізнити оригінальний товар від його підробки.

Фальсифікація (від лат. falsifico – підробляю) – дія, спрямована на обман покупця чи споживача шляхом підробки об'єкта купівлі-продажу з корисливою метою.

Соціальний захід “Я купую справжнє! Я не купую підробок!” є черговим етапом просвітницької кампанії “Дні боротьби з підробками та піратством в Україні”, розпочатої в нашій державі навесні 2012 року УАПП разом з Державною службою, Державною митною службою України, Міністерством внутрішніх справ України та ІСС Ukraine.

Перед покупкою чергового смартфона важливо не тільки ретельно вибирати виробника і потрібну по функціональності модель, потрібно ще й пильнувати, щоб замість відомого бренду не купити підробку.

Зараз близько п'ятої частини всіх телефонів – це підробка. Справа в тому, що випускати підробки – це дуже прибутковий бізнес: оригінальні гаджети потужно рекламуються, попит на них буде гарантовано великий, а якщо викинути на ринок щось схоже, та ще з трохи меншою ціною, то прибуток буде обчислюватися сотнями відсотків. Ці всі аспекти впливають на фінансово-економічну безпеку держави, так як країна втрачає великий відсоток коштів

Перший і найпростіший спосіб запідозрити підробку - ціна. Якщо вам продають новий смартфон, ціна якого рази в два і більше дешевше стандартної, то це підробка. Часто підробки продають за тією ж ціною, що і оригінал, а шлях їх появи може виглядати наступним чином. У Європі та Америці використані і трохи застарілі смартфони здають назад у магазини, міняючи їх на нові моделі, при цьому трохи доплачуючи. А от старі телефони відправляються в Китай, де потертий корпус змінюється на новий, а начинка трохи вдосконалюється або ж залишається без змін, а “новий” смартфон надходить у наші магазини під виглядом оригіналу. Природно, є і моделі, які цілком і повністю виробляються в Китаї.

По упаковці також не можна визначити, оригінал перед вами або підробка. Але в деяких випадках фейк точно відрізнити можна. Фірмова упаковка завжди відрізняється якістю і унікальним дизайном, сам телефон займає строго певне положення, а в наявність часто присутні приємні бонуси: навушники, захисна плівка, змінні панелі.

Справжній виробник дбає про свою репутацію, і всі смартфони завжди поставляються з гарантією, до якої додається ще й гарантія від продавця. Це важливі умови того, що ви дійсно купуєте справжній брендовий телефон.

Хоч майстри, що підроблюють і досягли небувалого успіху в копіюванні брендів моделей, але іноді дисплей видає своє походження, оскільки в фальсифікованій версії він менш якісний, і це добре помітно. Так, наприклад, у iPhone екран чорний в неактивному стані, а ось підробка, швидше за все, матиме сірий екран, це стосується і багатьох інших смартфонів. Часто екран в копії не такий яскравий, видно пікселі, відрізняється передача кольору, іконки в меню зернисті, та й кут огляду не дуже широкий.

Що стосується якості збірки, деякі копії iPhone зроблені так, що в термриві можна побачити свічення зсередини корпусу.

У iPhone 5 використовується матова алюмінієва кришка, а ось в підробках вона часто пластикова і блискуча. При роботі з оригінальною iOS не повинно виникати гальмувань.

Всі підробки на відомі смартфони працюють на Android, саме тому iPhone, який працює на iOS, відрізнити більш-менш нескладно. Часто використовуються різні налаштування і теми, щоб наблизити Android до iOS, іноді навіть використовують і Java. Хороший спосіб виявити підроблений iPhone на Андроїд — просто знайти в меню ярлик AppStore і якщо ви опинитеся на сторінці GooglePlay, причому китайської, тоді про походження все ясно.

У підробленого iPhone, може зніматися задня панель, і відкриватися доступ до акумулятора, може бути слот для карти пам'яті. Варто перевірити на відповідність оригіналу обсяг оперативної і основної пам'яті.

Навіть підроблені смартфони, мають серійний номер і номер IMEI. Їх можна знайти в супутньої документації до гаджету, та просто набравши * # 06 #. Загалом, в будь-якому випадку при покупці нового популярного смартфона потрібно якнайкраще ознайомитися з тим, як повинен виглядати оригінал: починаючи від виду кришки або батареї, до іконок та шрифту.

Список використаних джерел:

1. http://sips.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=2631&s=print
2. <http://soveti.com.ua/yak-vidrizniti-pidrobku-telefonu/>
3. Митний кодекс України. – Харків: “Одісей”. – 2008. – 215 с.
4. <http://index.minfin.com.ua>
5. <http://www.trademap.org>

ІННОВАЦІЙНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ШЛЯХ ДО СТВОРЕННЯ ТРАСПОРТНИХ СИСТЕМ НА НОВИХ ФІЗИЧНИХ ПРИНЦИПАХ

Сохацький А. В., Маленко Є. В., Осіпенко К. А

Історія розвитку транспорту показує, що підвищення його ефективності відбувалося двома напрямками: шляхом збільшення вантажопід'ємності транспортних засобів та підвищенням швидкостей руху. Останні досягнення в області класичних видів транспорту (авіаційний, автомобільний, залізничний, водний) показує, що на сьогодні досягнуто критичні швидкості їх руху, які обмежуються рядом причин. На залізничному та автомобільному транспорті перешкодою для збільшення швидкостей стоїть проблема зв'язку колеса - шляхова структура, яка не може забезпечити необхідні параметри руху. Авіаційний транспорт зіткнувся з проблемою пропускнуої здатності аеропортів, збільшенням їх віддаленості від мегаполісів, що робить перевезення на невеликі відстані не ефективними .

Потрібні нові, якісно нові технології в тому числі і на транспорті для вирішення однією з найбільш актуальних проблем технічного прогресу - це створення високошвидкісного масового наземного транспорту. Розробка такого транспорту ведеться двома шляхами: перший – створення нового виду транспорту з використанням традиційних технічних розробок рухомого залізничного складу та шляхової структури; другий – створення нових видів транспорту, починаючи з нових принципів руху, підвісу, стабілізації і закінчуючи автоматизованою системою управління.

Ключовим питанням створення нових транспортних систем є перш за все розробка транспортних засобів. Функціонально – структурна схема перспективного гіпотетичного транспортного апарату в комплексі такої високошвидкісної транспортної системи є надзвичайно складною. Така специфіка транспортного засобу диктує необхідність застосування системного підходу до його проектування. Задачею проектування є розробка структури та конструкції майбутньої транспортної системи, а також його складових. Її розв'язування повинно забезпечити найбільш ефективне виконання поставленої мети майбутньою транспортною системою.

На кінець 20 століття у найрозвинутіших країнах світу розроблялося більше 200 проектів транспортних систем різноманітних конструкцій. На сьогодні в світі побудовано більше 20 полігонів для випробування та наукових досліджень нових транспортних систем. Багатьма країнами фінансуються розробки направлені на створення екологічно чистих з низьким рівнем шуму транспортних засобів.

Одним із напрямів розвитку транспорту є створення магнітолевітуючих транспортних систем. Принцип дії магнітної левітації (Transrapid, Maglev) полягає у тому, що потяг летить над естакадою, використовуючи магнітне поле. Існує два основних принципи магнітної підвіски. Перший тип електромагнітний , або принцип притягання.

Одним з найперспективніших типів магнітної підвіски є електродинамічний, або принцип відштовхування. Цей, більш складний принцип був розроблений компанією "Японські залізниці" для системи „Maglev”. Для роботи системи шляхова структура представляє собою хороший провідник струму, наприклад, суцільний алюмінієвий лист. Електромагніт розміщують на транспортному засобі. При його русі над струмопровідним полотном в останньому індукується електричний вихоровий струм, що спричиняє виникнення магнітної левітаційної сили. Для підсилення електромагнітного поля використовується ефект низькотемпературної надпровідності. Такі електромагніти називають надпровідними.

В електродинамічній системі підвісу величина зазору між надпровідними електромагнітами та шляховою структурою на порядок більша, ніж в електромагнітній. Магнітний транспорт з електродинамічною левітацією є принципово новим видом транспорту – новизною в області транспортних технологій. Вона полягає перш за все в тому, що рух транспортного засобу здійснюється безконтактним способом, тобто взаємодія рухомого складу та шляхової структури виконується за допомогою електромагнітного поля. Але з ростом швидкостей виникають значні аеродинамічні сили, які впливають на динамічні характеристики транспортного засобу.

Експериментальні дослідження таких систем є надзвичайно складними. Використання математичного моделювання та інноваційних комп'ютерних технологій дозволяє прискорити розробки.

Класична система створення нових транспортних апаратів побудована на принципі біологічної еволюції. Цей підхід створення транспортних апаратів, що працюють на нових фізичних принципах є нереалістичним, невідходящим, довготерміновим за часом та матеріальними витратами. Окрім цього при дослідженні систематичних серій завжди залишаються сумніви: по-перше, чи правильно знайдені серії; по-друге, чи дійсно охоплено систематично всі підходящі параметри, і чи взагалі вони існують. Немає гарантії, що по закінченню роботи не буде одержано ціла серія безкорисних результатів, а не єдиний розв'язок. Природа може діяти так, тому що її ресурси та час необмежені. Теоретичною базою для створення нових транспортних систем повинен бути системний підхід, метою якого є створення найбільш раціональних методів опису законів функціонування великих систем. Після формалізації на основі математичного моделювання задача проектування системи зводиться до знаходження глобального екстремуму функції багатьох змінних при обмеженнях на ці параметри у вигляді функціональних рівностей та нерівностей.

Використання комп'ютерних технологій дозволяє підвищити ефективність розв'язування задачі вибору параметрів математичної моделі інноваційної транспортної системи для одержання найкращого варіанту у відповідності з заданими критеріями. Для цього необхідні розробки математичних моделей транспортних систем з різним рівнем складності. Такий підхід підвищить ефективність розв'язування поставлених задач з транспортних технологій.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ І МОНІТОРИНГУ ХАРАКТЕРИСТИК ГАРАНТОЗДАТНОЇ ХМАРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРИТИЧНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМ

Іванченко О. В.

Сталий розвиток сучасної економіки в значній мірі залежить від ефективного застосування за призначенням та функціональної готовності критичних енергетичних систем, які водночас представляють собою одну з найважливіших складових національної безпеки будь-якої країни. Але на жаль, відомі приклади аварій та інцидентів у сфері енергетики [1] підтверджують існування стійкого протиріччя між експоненціальним зростанням обсягів виробляємої електроенергії та низьким рівнем функціональної готовності критичних енергетичних систем, їхніх фізичних та кібернетичних активів, з однієї сторони; бажанням обслуговуючого персоналу енергетичних систем застосовувати найсучасніші засоби оцінювання, контролю та моніторингу технічних параметрів на основі використання як новітніх широкосмугових GPS синхронізуємих пристроїв векторних вимірювань, так і додаткових хмарних активів, що призводить до збільшення поверхні зловмисних втручань і впливів, таких як хакерські атаки, цільовий фішинг, DDoS атаки і тому інше, з іншої сторони. Крім того, відомі приклади системних відмов та збоїв самої хмарної інфраструктури [2] підтверджують низький рівень її функціональної готовності, доступності відповідних сервісів і ресурсів.

Виходячи з зазначеного, актуальною науково-прикладною проблемою є створення гарантоздатної хмарної інфраструктури (ХМІ) критичних енергетичних систем (КЕС) на основі розширення функціональності ХМІ шляхом динамічного моніторингу, реконфігурування сервіс-орієнтованих ресурсів (додатків) та забезпечення вимог функціональної і інформаційної безпеки. Усунення цієї проблеми дозволить розв'язати вказане протиріччя.

За станом на сьогоднішній день виконано дослідження в рамках єдиної концепції, яка розвиває парадигму фон Неймана і полягає у створенні гарантоздатної (надійної та безпечної) хмарної інфраструктури критичних енергетичних систем з недостатньо гарантоздатних компонентів. Фактично для вирішення вказаної науково-прикладної проблеми було запропоновано застосування сервіс-орієнтованих ресурсів та додатків, які представляють собою функціонально незалежні та водночас залежні з точки зору їхньої надійності, доступності, безпеки компоненти хмарної інфраструктури. У якості хмарних активів, які доповнювали кібернетичні і фізичні активи КЕС, використовувалися гнучкі, масштабовані та незалежні від обсягів обчислювальних ресурсів сервіси компанії Amazon.

На основі сформульованої концепції були розроблені методологічні основи у вигляді відповідних принципів, моделей, методів оцінювання та моніторингу характеристик гарантоздатної хмарної інфраструктури критичних енергетичних систем. Елементи методології з урахуванням фізичних, кібернетичних та хмарних активів КЕС у вигляді наочного структурованого представлення результатів дослідження зображено на рис. 1.

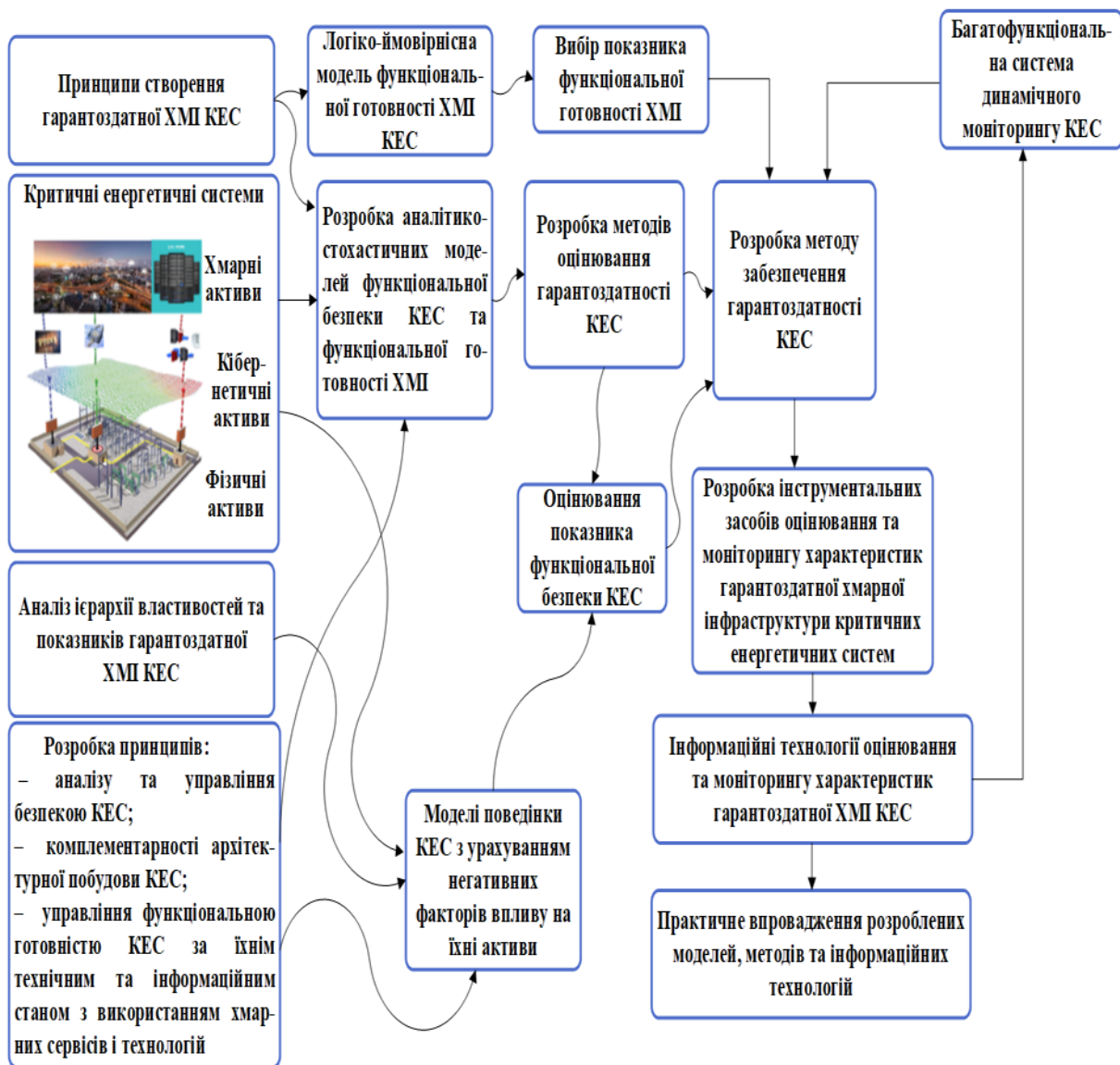

Рис. 1. Структуроване представлення результатів дослідження

Таким чином, у відповідності з основними положеннями запропонованої методології (рис. 1) було отримано результати математичного моделювання, розроблено додаткові засоби імітаційного моделювання та інформаційні технології, які можуть бути застосовані для забезпечення функціональної безпеки критичних енергетичних систем і тестування сервісів перспективних хмарних провайдерів.

Список використаних джерел:

1. Campbell, R. Weather-related power outages and electric system resiliency [Електронний ресурс] / R. Campbell // Congressional Research Service. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R42696.pdf>.

2. Summary of the Amazon S3 Service Disruption in the Northern Virginia (US-EAST-1) Region – Режим доступу до ресурсу: <https://aws.amazon.com/ru/message/41926/>.

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ

Петрова Я. І.

Міністерство освіти і науки України розробило проект Стратегії інноваційного розвитку України: на період до 2030 року. Якісно нове законодавче поле для регулювання інноваційної діяльності в Україні надзвичайно важливе. Має значення також розробка нових підходів у розвитку інновацій, трансферу технологій та підтримки стартапів. Безперешкодний доступ до знань, навичок, необхідної інфраструктури – важливі умови для розвитку інновацій. Ці фактори необхідні для того, щоб винахідники, підприємці, стартапери успішно втілювали свої розробки в життя, займалися виробництвом та реалізацією своїх наукових та творчих задумів, розвивали бізнес, а не емігрували.

Україна має хороший потенціал та здатна продукувати знань та створювати інтелектуальні продукти. Можливим є перехід до зростання через інновації, і саме цей шлях є найперспективнішим як драйвер зростання.

Інакше кажучи, розробники переконують, що в результаті реалізації Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року будуть створені сприятливі умови для виведення інновації на ринок та утримання інноваторів в Україні. Адже нині Україна посідає непочесне 58 місце у світі серед 119 країн за вмінням утримувати таланти. Тобто у нас є талановиті і кваліфіковані кадри, інноватори, які, на жаль, виїжджають з країни та часто створюють компанії за кордоном, сприяючи тим самим економічному зростанню інших країн, а не України. Натомість в нашій державі інновації мають обмежені можливості для реалізації та майже не виводяться на ринок. Стратегічний документ, на думку розробників, має сприяти виведенню інновацій на ринок та утриманню інноваторів в Україні.

З точки зору фінансово-економічного обґрунтування, проект не потребуватиме додаткових витрат з державного та місцевого бюджетів. З іншого боку, з точки зору перспектив розвитку економіки документ покликаний позитивно вплинути на неї.

Результатом реалізації Стратегії стане збільшення надходжень від продажу та використання об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції (результатів досліджень та розробок, програмного забезпечення, ноу-хау, інших інтелектуальних послуг), збільшення обсягів позабюджетного фінансування НДДКР за рахунок коштів вітчизняних та іноземних інвесторів. Крім того, за прогнозами, Стратегія допоможе зростанню частки інвестицій у нематеріальні активи від усього обсягу капітальних інвестицій та збільшенню наукоємності ВВП. Очікується також зростання кількості патентів (насамперед – закордонних) на винаходи та корисні моделі.

Економічними індикаторами ефективності реалізації Стратегії можуть бути:

– частка витрат підприємств на науково-дослідницьку діяльність у відсотках ВВП – не менше 0,45 %;

- частка інноваційних підприємств, у загальній кількості підприємств – не менше 30 %;
- питома вага високотехнологічної продукції та послуг у структурі експорту товарів і послуг – не менше 15 %;
- матеріалоємність ВВП (коефіцієнт) – не більше 0,8;
- енергоємність ВВП – не більше 0,12 кг у нафтовому еквіваленті / \$1 ВВП (за паритетом купівельної спроможності);
- частка середньо- та високотехнологічної продукції в структурі доданої вартості промислового виробництва – не менше 19 %;
- частка середньо- та високотехнологічної продукції у загальній структурі товарного експорту – не менше 34 %.

Стратегія в цілому покликана розбудовувати інноваційну екосистему України для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти й послуги. Звісно, на шляху втілення Стратегії зустрінуться перешкоди у вигляді обмеженого державного фінансування, недосконалих комунікацій між представниками науки, держави та бізнесу, проблематичність реалізації стартапів та мотивації талантів лишатися в Україні, недовіра авторів ідей щодо можливостей захисту авторських прав. Очікуваними перешкодами інноваційного процесу автори називають:

- нерозвиненість інфраструктури, що забезпечує вирішення окремих питань комерціалізації наукових розробок на різних етапах їх готовності;
- брак інформації про наявні вітчизняні розробки та технології і попит на них з боку суб'єктів господарювання;
- брак коштів та стимулів у вітчизняних підприємств для впровадження нових технологій.

Звісно, не можливо вирішити питання утримання талантів лише за допомогою Стратегії інноваційного розвитку. У даному питанні необхідна систематична співпраця представників усіх сфер економіки. Не останню роль відіграє виховання інноваціо-орієнтованого суспільства. МОН акцентує увагу на важливості запровадження навчальних дисциплін з підприємництва, фінансової грамотності та охорони інтелектуальної власності у вищій школі, створення навчальних матеріалів із підприємництва та інновацій, які б допомагали засвоювати базові знання зі створення власної справи зі школи.

Отже, Стратегія інноваційного розвитку України: на період до 2030 року сприятиме росту надходжень від продажу та використання інтелектуальної власності, наукоємної продукції, програмного забезпечення, ноу-хау, збільшить потенціал позабюджетного фінансування НДДКР інвесторами та збільшенню наукоємності ВВП. Про економічну складову успішного втілення Стратегії у життя говорять економічні індикатори ефективності.

Список використаних джерел:

1. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-strategiyi-innovacijnogo-rozvitku-ukrayini>

НАПРЯМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ АВТОМОБІЛІВ НА ЄВРОНОМЕРАХ

Пасічник А. М., Мірошніченко С. В., Гаврилюк Д. В.

Для врегулювання проблеми реєстрації автомобілів на євро-номерах в матеріалах конференції “Актуальні проблеми митного контролю та митного оформлення транспортних засобів при переміщенні через митний кордон України”, м. Ірпінь – м. Хмельницький, 28.05.18 – 11.06.18 р. було напруцьовано заходи які знайшли відображення в законах 8487/8488 “Оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів” від 08.11.18 р. Враховуючи, що більшість автомобілів ввезених в Україну з іноземною реєстрацією відповідають вимогам екологічних стандартів Євро 3, Євро 4, а в державі з 1 січня 2016 року діє Євро 5, а з 1 січня 2020 Євро 6, тому для проведення перереєстрації таких автомобілів було запропоновано [1]:

1) Автомобілі з іноземною реєстрацією, що не відповідають вимогам екологічних стандартів діючих в Україні, протягом трьох місяців підлягають вивезенню за межі митної території України;

2) Автомобілі на іноземній реєстрації, що відповідають вимогам екологічних стандартів діючих в Україні, дозволити громадянам України протягом шести місяців розмитнити з можливістю застосування, економічно обґрунтованої, пільгової ставки акцизного податку, за умови надання громадянами довідки про отримання на території України доходу, з якого мають бути сплачені нараховані митні платежі;

3) Право користування транспортним засобом, може передаватись лише працівникам компанії на яку зареєстровано автомобіль, і з якими укладено трудовий договір, який офіційно зареєстровано з обов’язковим внесенням даної інформації до баз даних ДФС і МВС України.

На протязі запровадженого пільгового періоду розмитнення автомобілів з 25.11.18 р. по 22.02.19 р., було розмитнено понад двісті тисяч автомобілів на 12 мільярдів гривень, що поповнили державний бюджет країни. У ДФСУ офіційно повідомили, що станом на листопад 2018 року в Україні автомобілів на іноземній реєстрації – було близько 640 тисяч. Станом же на 20.02.19 р. було розмитнено 204 тисячі автомобілів на іноземній реєстрації, а до бюджету сплатили 12,8 мільярдів гривень. Проте є один важливий нюанс – з цієї кількості розмитнених авто тільки 130 тисяч перебували в Україні на момент схвалення закону, який запустив процес їх розмитнення і реєстрації. Інші – це автомобілі, які були додатково ввезені в останні кілька місяців з розрахунку на пільгове розмитнення. Тож виходить, що із 640 тисяч автомобілів на іноземній реєстрації, що були в Україні до того, розмитнили всього 130 тисяч – близько 20%. Найбільше автомобілів розмитнили на Київській митниці – понад 20 тисяч, Волинській – 15 тисяч, Закарпатській, Львівській та Чернівецькій – приблизно по 10 тисяч авто.

Для подальшого оформлення встановлені нові знижені ставки акцизного податку. Порівняльний аналіз значень яких для найбільш популярних автомобілів різного віку наведено в табл. 1.

**Порівняння ставок акцизного податку для автомобілів
різного віку з різним об'ємом двигуна (бензин)**

Показники порівняння нового акцизного податку з попереднім на прикладі авто різного віку з різним об'ємом двигуна (бензин)						
Об'єм двигуна	Попередній акциз (євро)			Новий акциз (євро)		
	Нові авто	5 років	Більше 15 років	Нові авто	5 років	Більше 15 років
900	92	985	1294	45	225	675
1000	102	1094	1438	50	250	750
1200	76	1640	2113	60	300	900
1500	95	2051	2642	75	375	1125
1600	427	2629	3906	80	400	1200
1800	481	2957	4394	90	450	1350
2000	534	3286	4882	100	500	1500
2100	561	3450	5126	105	525	1575
2200	587	3615	5370	110	550	1650
2500	690	5533	12463	125	625	1850
2800	773	6196	13958	140	700	2100
3000	828	6639	14955	150	750	2250

Після завершення термінів пільгового оформлення власники автомобілів з іноземною реєстрацією мають час до 24.05.19 р. на їх розмитнення, після чого за їх використання вводяться нові міри покарання. Так, машина в режимі транзит може перебувати в Україні від 5 до 10 днів. За затримку автомобіля в Україні в режимі транзиту на день встановлюється штраф в розмірі 170 грн.; при простроченні виїзду в режимі тимчасового ввезення, штраф становитиме 850 грн.; при затримці від 20 до 30 днів – 85 тис. грн; більше 30 днів – 170 тис. грн. і конфіскація автомобіля. В режимі тимчасового ввезення на термін від 30 днів до року іноземці мають провести тимчасову державну реєстрацію автомобіля. Громадяни України, які проживають за кордоном, також мають право ввезти автомобіль на іноземних номерах, але тільки один. За кожний наступний треба заплатити заставу в розмірі вартості його розмитнення.

Поліція тепер буде мати доступ до єдиної бази даних митниці про всі автомобілі на іноземних номерах і відповідно перевіряти терміни їх перебування в Україні, що дозволить привести їх використання у відповідність до діючих законодавчих актів.

Список використаних джерел:

1. Пасічник А. М. Автомобілі на євро-номерах: проблеми митного оформлення та напрямки їх вирішення /А. М. Пасічник, С. В. Мірошніченко, Д. В. Гаврилюк //Тези наук.-практ. конф. “Актуальні проблеми митного оформлення транспортних засобів при переміщенні через митний кордон України”. 28.05–11.06.2018 УДФСУ м. Ірпінь-Хмельниц. 2018. С. 55–57.

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РІВНЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Майорова І. М.

Інноваційна діяльність для вітчизняних промислових підприємств виступає одним із головних факторів їх існування. При цьому слід підкреслити, що проблеми пошуку фінансових коштів для проведення самостійних наукових досліджень, або придбання вже існуючих перспективних наукових розробок, впровадження їх у виробничий процес, пошук ринків збуту інноваційного продукту, його просування на них вирішується власними силами і коштами виробника.

Інноваційний рівень виробництва, за висновками досліджень Савчука О. В., характеризує не інноваційну діяльність підприємства, а відображає рівень реалізації інноваційно-виробничої складової. До елементів інноваційно-виробничої складової слід віднести такі компоненти: роботи по налагодженню технологічного процесу, що відповідає даного типу новаціям; організація інформаційно-пошукових робіт; налагодження співробітництва; спільна діяльність з відповідними науково-дослідницькими і дослідно-конструкторськими організаціями, які здійснюють розробку інновацій.

Під інноваційним рівнем виробництва на конкретному промисловому підприємстві у монографії О. В. Савчука пропонується вважати характеристику, яка відбиває відповідність даної діяльності найвищим науково-технічним і технологічним досягненням в технологічних прийомах і методах виробництва продукції та технічних параметрах її споживчих якостей. Інноваційний рівень виробництва оцінюють на основі результатів інноваційної діяльності виробника. За основу яких беруть вже досягнутий інноваційний рівень продукції, що випускається. За математичну інтерпретацію цієї характеристики прийнято обирати середній інноваційний рівень всієї промислової продукції підприємства.

Показники інноваційної діяльності, які використовуються в системі офіційної статистики України, а саме: кількість створених зразків і освоєних у виробництві нових типів техніки і продукції (за видами машин, обладнання, апаратів, приборів і засобів автоматизації), обсяги виробництва найновіших видів прогресивної високоефективної промислової продукції, загальна кількість поставлених на виробничий потік нових видів продукції, та інше, не дозволяють визначити наскільки нові, або удосконалені види продукції, їх споживчі якості затребувані у заказчика, або покупця. В дійсності для об'єктивної оцінки фактичних результатів інноваційної діяльності промислового підприємства необхідно враховувати фактори екзогенної групи: результативність інноваційної діяльності інших виробників аналогічних видів продукції, існуюча суспільна потреба у нових або удосконалених видах продукції. Тобто показники повинні відповідати вимогам, які указані вище та давати загальне уявлення рівня новизни, технічного удосконалення випускаємої нової продукції.

Практичний досвід показав, що не дивлячись на провідну роль продуктивних інновацій, підприємства найчастіше змінюють організаційно-управлінську сферу, маркетингову і збутову. Це пояснюється тим, що на результати функціонування підприємства впливають процеси з різною швидкістю розвитку. На перших етапах інновацій відчуті покращення економічного стану виробника неможливо. Це можна проаналізувати через довготривалий проміжок часу. Значно з більш швидкими темпами себе проявляють зміни в організаційно-управлінській, маркетинговій і збутових сферах діяльності підприємства. Досвід показав, що саме на організаційно-управлінській сферах більшість підприємств проводить інновації.

Однією з головних задач підприємства постає створення максимально ефективних умов для відтворення його виробничої діяльності і формування її високого інноваційного рівня. Вирішити таку задачу і забезпечити гідний інноваційний рівень виробництва неможливо без відповідних ресурсів: матеріально-технічної бази і висококваліфікованих кадрів, які спроможні виконувати необхідний рівень і обсяг НДДК робіт.

Ситуація, коли підприємство випускає продукцію високого інноваційного рівня, і при цьому не виконує НДДК роботи для промислових підприємств країн з розвинутою економікою постає досить простою і реалістичною. Для реалізації інноваційних проектів крупні промислові концерни економічно доцільно використовують можливості невеликих венчурних підприємств і впроваджують у виробництво перспективні результати їх наукових і конструкторських розробок.

У якості висновку до вище наведеного слід сказати, що комплексний аналіз стану і можливостей інноваційної діяльності виробника доцільно аналізувати в двох напрямках. Перший – інноваційні якості головних елементів виробництва: сам процес виробництва, процес розробки і випуск інноваційної продукції і якості самої продукції. Другий — особливості реалізації в процесі виробничої діяльності підприємства виробника основних фаз життєвого циклу інновацій, найважливіші з яких – це дослідницька і виробнича.

Таким чином, об'єктом комплексного оцінювання виробника з позиції його здібностей до відтворення і стану інноваційної діяльності постає: продукція, яку він виробляє, процеси її розробки і виготовлення; власне сам виробник, а щодо якості предмета дослідження потрібно розглядати інноваційні характеристики елементів загальної системи виробника і особливості реалізації в процесі його функціонування основних фаз життєвого циклу інновацій.

Список використаних джерел:

1. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности : монография / НАН Украины. Институт экономики промышленности. – Донецк, 2003. – 448 с.
2. Статистичний щорічник України за 2017 р. – К. : Техніка, 2017. — 644 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ – РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Білова Н. А., Сухацька І. Ю.

Для підтримання життєдіяльності організму людина повинна отримувати речовини, які являються складними органічними речовинами, а також, разом з ними і неорганічні – солі, вода. Все це допомагає відновленню пошкоджених клітин та будівлі нових. З цього можна зробити висновок, що склад їжі повинен бути відповідним, а їжа повинна складатися з корисних для людини речовин.

Сучасний рівень міжнародного бізнесу та туризму потребує від закладів громадського харчування нового рівня сервісу та приготування страв. Головними вимогами стають:

- комфортність приміщень,
- швидкість приготування,
- різноманітність страв (від кухні народів миру до молекулярної кухні)
- інші.

З метою подальшого використання в практичній діяльності, нами були розглянуті сучасні види обладнання рекомендовані для закладів ресторанного бізнесу – автоматизовані кулінарні центри, що замінюють до 50 % традиційного кухонного устаткування - такого, як котли, перекидні сковороди, фритюрниці, пароварки, і навіть більшу частину всіх каструль та сковорідок.

Вони здатні: варити, смажити, готувати на грилі, у фритюрі чи під тиском найрізноманітніші страви, окремо чи у паралельному режимі.

Вони роблять можливими:

- найкоротші строки прогріву, приготування та охолодження;
- паралельне приготування різних страв;
- відсутність пригорання;
- очистку, яка здійснюється протягом декількох секунд;
- швидку підготовку центру до подальшої роботи.

Вбудований штучний інтелект самостійно розпізнає вимоги, обумовлені даним продуктом, його розмір та об'єм завантаження. Час приготування, а також момент необхідного втручання розраховуються індивідуально і корегуються в процесі роботи автоматично. Такі прилади надають сигнали, коли кухарю необхідно втрутитися у процес, наприклад, перегорнути .

Жарильні поверхні можуть автоматично врахувати площу, яка зайнята напівфабрикатами та контролює кількість енергії, що подається.

Таким чином, використання техніки нового покоління дозволяє досягти:

- прискорення теплової обробки на 50 %;
- економії енергоресурсів на 30–40 %;
- зменшення втрат маси продуктів;
- високої якості кулінарної продукції.

Сучасним винаходом харчових технологій є термоміксінг. *Технологія Thermomix* — це змішання і подрібнення компонентів того чи іншого блюда при постійному нагріванні. Неймовірна універсальність устаткування Термомікс стосується його розумного інноваційного дизайну і скрупульозної уваги до деталей. Тобто фактично таке обладнання як термоміксер є мінікотел для приготування їжі з функцією перемішування. Унікальність сучасних приладів полягає в тому, що конструкція ножів термоміксера дозволяє обробляти, як заморожені продукти, так й продукти з ніжною текстурою, такі як червоні породи риб або відварені спагеті. Термоміксера мають температуру нагрівання чаші до 120 градусів, що дозволяє розтоплювати масло, жир, шоколад, карамель, а також готувати соуси, муси, пасти, помадки. При переробці продуктів з овочів та фруктів надзвичайно важлива швидкість обробки продукту.

Вплив високими температурами необхідно для:

- мінімізації мікробіологічного фону;
- розчинення цукрів у масі;
- гомогенізації маси.

При цьому, чим менше час впливу високих температур на овочі чи фрукти, тим менша втрата вітамінної гами продукту. Важлива особливість термоміксера — автоматичне зважування продукту в чаші можна додавати продукт прямо в чашу відповідно до рецептури. Це дуже зручно при приготуванні концентратів кремів-супів, багатокомпонентних соусів, мусів.

Апарат може здійснювати наступні операції:

- варити;
- емульгувати;
- гомогенізувати;
- пасерувати;
- бланшувати;
- подрібнювати;
- карамелізувати;
- розтоплювати,
- охолоджувати і т. д.

Термомікс незамінний для приготування пюре, суфле, сирів, м'ясних, рибних фаршів і начинок. Термоміксера знайшли широке застосування в авангардній кухні в провідних ресторанах світу, завдяки своїй універсальності, високій швидкості приготування страв і можливості працювати з твердою фракцією.

У кожному способі теплової кулінарної обробки продуктів є недоліки, що знижують якість готової продукції і підвищують витрати на приготування їжі. У зв'язку із цим одержують поширення комбіновані способи теплової обробки, у яких поверхнєве нагрівання поєднується з об'ємним, НВЧ-нагрівання з ІЧ-нагріванням. Так, останнім часом НВЧ-апарати випускають у комбінації з інфрачервоним нагріванням, що робить їх досить ефективними для приготування страв різноманітного асортименту.

У жарових і пекарських шафах, що застосовують на підприємствах ресторанного господарства, разом з поверхневим нагріванням використовують й інфрачервоне, хоча частка його у загальних витратах на приготування їжі невелика. Інфрачервоне випромінювання на поверхню виробів, що випікають, надходить від нагрівальних елементів і розігрітих стійок шафи. Також застосовують жарові шафи зі спеціально вбудованими трубками інфрачервоного випромінювання.

Ми зробили перші кроки в світ інноваційних технологій в закладах громадського харчування. Подальше вивчення цього питання зробить ресторани більш комфортними та доступними.

ПОБУДОВА КОГНІТИВНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ АКАДЕМІЧНОЮ ГРУПОЮ ДЛЯ ПОКРАЩАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ *Лебідь О. Ю.*

Головний пріоритет розвитку вищої освіти України спрямований на входження в загальноєвропейський і світовий освітній простір, гармонізацію національних та міжнародних вимог щодо підготовки фахівців та підвищення якості освіти, оскільки розвиток суспільства значною мірою визначається станом освіти й науки. У процесі реалізації зазначеного наміру необхідно модернізувати українську модель вищої освіти з урахуванням загальносвітових і європейських тенденцій, однак, водночас, не слід забувати про власний історичний розвиток, внутрішню ситуацію в державі та соціальні установки, що притаманні членам даного суспільства.

Згідно до Закону України “Про вищу освіту” від 28 вересня 2017 р. № 1556-18, вища освіта визначається не тільки сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, а ще й способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, здобутих у закладі вищої освіти. Тим самим на вищій навчальній заклад покладено відповідальність за формування особистості, яка стає членом суспільства. Однією з головних ланок такого формування стає академічна група, як частина факультету та вищого навчального закладу в цілому.

Складнощі аналізу процесів управління академічною групою обумовлені рядом особливостей:

- наявністю великої кількості аспектів у процесах, що відбуваються в групі та їх взаємозв’язок;
- відсутністю достатньої інформації про динаміку процесів;
- мінливістю характеру процесів у часі і таке інше.

Для аналізу і управління такого роду системами останнім часом широко застосовується когнітивне моделювання, як сукупність методів отримання аналізу суб’єктивного розуміння експерта процесів функціонування слабко сконструйованих унікальних ситуацій і методів розробки стратегій щодо управління такими ситуаціями, що дозволяє побачити і усвідомити логіку розвитку подій при великій кількості взаємозалежних факторів, що впливають на відносини в групі та якість отриманих знань.

Дане дослідження спрямоване на висвітлення особливостей управління академічною групою (у складі університету) та аналіз ефективності на основі розробленої когнітивної моделі з використанням спеціального програмного продукту.

Зазначимо, що так як когнітивне моделювання – це спосіб аналізу, що забезпечує визначення сили та напрямку впливу факторів на переведення об'єкта управління у цільовий стан із урахуванням схожості та відмінності у впливі різних факторів на цей об'єкт, то основу таких моделей, зазвичай, складає класична когнітивна карта. У даній праці під когнітивною картою розуміємо зважений орієнтований граф, в якому вершини однозначно відповідають факторам, в термінах яких описується предметна область, а дуги відображують безпосередні зв'язки (взаємовплив) між факторами. Взаємовплив оцінюємо позитивним, (збільшення / зменшення одного чинника приводить до збільшення / зменшення іншого) і негативним (збільшення / зменшення одного чинника приводить до зменшення/збільшення іншого).

При проведенні етапів когнітивного аналізу було враховано наступне:

- будь-яка подія, що відбулася у академічній групі, викликається причинами, поява котрих пов'язана із рухом матеріальних (товари, гроші, ресурси тощо) та нематеріальних потоків (інформаційна взаємодія);

- кожен із виділених потоків описується відповідною сукупністю факторів. Об'єднання усіх цих сукупностей складає множину факторів, у термінах котрих описуються процеси у академічній групі;

- визначено взаємозв'язки між факторами шляхом розглядання причинно-наслідкових ланцюгів, що описують рух кожного потоку.

У роботі побудовано когнітивну модель, яка дозволяє проаналізувати поведінку в групі під час зміни різних факторів, що на неї впливають. Серед таких факторів за допомогою PEST-аналізу було виділено: політичні фактори (загальний політичний стан в країні; політика Міністерства освіти і науки України щодо вищої освіти; політика ректорату університету; політика деканату тощо); економічні фактори (загальний економічний стан в країні; рівень безробіття; рівень інфляції; якість освіти тощо); соціальні фактори (середні доходи населення та студентів; можливість прийняття участі в програмах управління (в Україні і світі); отримання стипендій на навчання; гендерні особливості в групі; спосіб проведення дозвілля тощо); технічні фактори (рівень інформатизації в країні; рівень інформатизації в університеті; наявність мультимедійного обладнання в аудиторіях; наявність гаджетів для підтримки зв'язку з групою тощо).

Після проведення PEST-аналізу було проведено ситуаційний аналіз проблем, SWOT-аналіз, що включав аналіз сильних і слабких сторін управління академічною групою, в їх взаємодії з погрозами і можливостями, що дозволив визначити актуальні проблемні області, вузькі місця, ризики з врахуванням чинників зовнішнього середовища.

Для відображення ступеня впливу факторів один на одного використовували сукупність лінгвістичних змінних і відповідну до неї сукупність

числових значень з інтервалу $[0, 1]$. При побудові орграфа було використано опитування (анкетування) студентів, які виступили у ролі експертів. Після обробки результатів було побудовано матрицю взаємозв'язків. Для проведення сценарного аналізу отримані дані було занесено до спеціалізованого програмного продукту "КАНВА". Побудована когнітивна модель дозволяє розглянути різні сценарії, наприклад, сценарій, коли держава збільшить вигоди для отримання вищої освіти або різко зросте інфляція тощо.

Надалі планується проведення різних сценарних досліджень та модернізація моделі з подальшим вибором сценарію розвитку академічної групи у сенсі підвищення якості освіти, що здобувається і розробка рекомендацій по його реалізації. Перспективою подальшого дослідження може бути когнітивне моделювання ситуацій з урахуванням інтересів її учасників.

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Рядно О. А.

Успішний розвиток зовнішньоекономічної сфери є одним з головних чинників конкурентоспроможності національної економіки. Дніпропетровська область дає значний вклад в економіку України, її внесок до загального обсягу ВРП України у 2016 р. склав 10,2 %. Зовнішньоторговельні товарні операції Дніпропетровської області у 2018 рр. проводились з партнерами зі 159 країн світу. Обсяг зовнішнього торговельного обігу області в досліджуваний період змінювався в межах 10–18 млрд. дол. США.

Складні політично-економічні умови, в яких розвивається економіка України, виявили накопичені за попередні роки проблеми системного характеру, що гальмують зростання валового внутрішнього продукту, а саме: високий рівень імпортозалежності та технологічне відставання виробничо-технологічного комплексу; високий рівень товарної концентрації експортно-імпорتنних операцій; деформації товарної структури експорту та імпорту.

Питання дослідження зовнішньоекономічної діяльності України та її окремих складових відображені в працях багатьох дослідників, зокрема Андрійчука В. Г., Бурковського І. В., Васильєва А. А., Венцковського Д. Ю., Кваші С. М., Клімчика В. В., Козака Ю. Г., Мазаракі А. А., Цюмика Ю. В. та ін.

Проведено аналіз тенденцій зовнішньоторговельної діяльності Дніпропетровської області, зокрема еластичності валового внутрішнього продукту щодо експорту та імпорту за період 2009–2018 рр. У 2018 р. експорт товарів становив 7722,9 млн. дол. США, імпорт – 5315,5 млн. дол. США. Порівняно з 2017 р. експорт збільшився на 9,5 %, імпорт – на 14,8 %. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами склало 2407,4 млн дол. Коефіцієнт покриття експортом імпорту не змінився і дорівнює 1,5.

У 2018 р. за рахунок збільшення експорту і особливо імпорту сумарний об'єм товарообігу та послуг зріс на 10,7 %.

В обсязі експортно-імпортних операцій області лівова доля належить торгівлі товарами. Так, доля товарів у загальному експорті перевищує 98%, а в імпорті складає майже 96 %.

Нестабільність зовнішньоторговельної сфери області значною мірою зумовлена посиленням диспропорцій товарної структури експорту товарів. На протязі 2008-2018 рр. лідери експорту практично не змінювалися: поза конкуренцією всі роки є металопродукція та мінеральні продукти. Серед 10 основних експортних статей товарів до технологічних відносяться лише дві: XVI – Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання; XVII – Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби. І якщо на протязі 2007–2013 рр. ці експортні групи товарів входили в лідери, то у 2018 р. їх доля у загальному обсязі складає 1,4 і 2,5 %, відповідно.

Зміна геополітичного вектору розвитку України впливає і на географічну структуру зовнішньої торгівлі області. Так, якщо у 2013 р. об'єм експорту в країни СНД був більше ніж у два рази, чим у країни ЄС, то у останні два роки картина змінилася на протилежну. Так у 2018 році об'єм експорту в країни СНД склав 9873,4 млн. дол. США, а в країни ЄС – 2746,5 млн. дол. США. Спадає експорт товарів об'єм експорту в країни СНД в країни Азії. Малою залишається і доля країн Африки та Америки. Лівова частка експорту послуг області належить країнам ЄС (до 41 %) . Значними (до 24,7 %) є і об'єми експорту послуг в країни Америки (до 18 %) та СНД (до 24,7 %). Необхідно нарощувати експорт послуг в країни Азії та Африки.

Імпорт товарів з країн Азії значно перевищує об'єми імпорту товарів з країн Америки та Африки . В той же час частка імпорту товарів з країн Азії в свою чергу значно менше частки імпорту з країн СНД та ЄС. Зростає імпорт послуг з країн ЄС(у 2018 р. до 81,1 %). Скоротився імпорт послуг з країн СНД до 4,8 %, в той час коли з країн інших регіонів світу імпорт послуг дорівнює всього 14,1 %.

Валовий регіональний продукт (ВРП) є одним із найважливіших показників розвитку економіки регіону, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері виробництва. Протягом 2005–2017 рр. показники обсягу ВРП в фактичних цінах мали тенденцію до зростання (за виключенням 2009 р.), але кризи 2008 та 2014 рр. і високий рівень залежності експортно-орієнтованих галузей області від кон'юнктурних коливань на світових ринках привели до спаду економіки та зовнішньоекономічної діяльності.

Для аналізу стану зовнішньоекономічної діяльності в регіоні побудовано економетричну модель типу Кобба - Дугласа залежності об'єму валового регіонального продукту (z , млн грн.) від об'ємів імпорту (I , млн дол. США) та експорту (E , млн дол. США) товарів і послуг у вигляді:

$$z = a_0 I^{a_1} E^{a_2} . \quad (1)$$

Параметри a_1 та a_2 виражають еластичність рівня валового регіонального продукту стосовно факторів I та E , тобто показують відносний приріст валового регіонального продукту (у відсотках), пов'язаний з відносним приростом об'ємів імпорту та експорту. Так $a_0 = 1760626$ $a_1 = -1,90$ $a_2 = 1,55$. Розрахунки показують, що отримане рівняння є адекватним фактичним даним спостережень, так як $F_{розрах} (5,58) > F_{табл} (3,78)$ зі статистично значимими параметрами при 10% рівні значимості. Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,69, що свідчить про певну залежність величини валового регіонального продукту від обсягів імпорту та експорту товарів та послуг. Середньоквадратичне відхилення розрахункових і фактичних даних не перевищує 6 %.

Проведений аналіз показує необхідність здійснення практичних кроків у напрямі розробки заходів щодо стимулювання експорту товарів, реструктуризації регіональної економіки з метою нарощування технологічного експорту та збільшення частки високотехнологічних товарів та послуг з дотриманням вимог міжнародних стандартів якості.

Список використаних джерел:

1. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Білозубенко В. С., Вишнікіна О. В.

Конкурентоспроможність стає узагальненою характеристикою рівня суспільно-політичного розвитку країни і стабільності її економіки, а її основою є спрямованість на постійне пристосування, оновлення і удосконалення (адаптивність, емерджентність і прогресивність), що поєднуються у понятті “інноваційність економіки”. Вона збільшує свою значущість під впливом еволюції “джерел” конкурентоспроможності: від первинних (праця і капітал) і вторинних (організація і управління) до третинних, які являють собою лідерство в області інновацій. Досліджуючи особливості нової економіки, яка має чітко виражений інноваційний характер, О. Лебедєва пише: “Інноваційність як найважливіша риса нової економіки виявляється перш за все у здатності трансформувати знання (підсумок наукової та освітньої діяльності) у створення нових продуктів, процесів, послуг” [2, С. 45].

Під інноваційністю у широкому сенсі слід розуміти орієнтацію діяльності і розвитку на розробку і практичне використання інновацій, засновану та якісному сприйнятті нових знань. На мікрорівні під інноваційністю (компаній, підприємств, організацій) слід розуміти здійснення розробки концепцій і практичне здійснення проектів по впровадженню інновацій у практичні діяльності. На макрорівні під інноваційністю економіки необ-

хідно розуміти забезпечення розробки/отримання/придбання, практичної та комерційної реалізації інновацій на основі побудови відповідної моделі і типу господарювання (відповідного типу відтворення) у межах існуючого економічного укладу. Інноваційність економіки безпосередньо залежить від інноваційності її суб'єктів (елементів) і сукупних результатів їх інноваційної активності. Інноваційність економіки безпосередньо пов'язана з умовами і характером відтворення. Так, і А. Нешитой та О. Сухарев говорять про конкурентоспроможний тип відтворення, який фактично задає довгострокову траєкторію розвитку господарської системи [3, С. 3–4]. Автори класифікують типи відтворення за предметом, виділяючи: сировинний, продуктовий (високотехнологічний) та інформаційний (у відтворювальній структурі переважає людський капітал). Специфіка типу позначається на характері і чинниках відтворення капіталу (перш за все, фізичного, людського та інформаційного) і соціальної функції (створення соціальних благ). Важливість цього підтверджує М. Портер, який акцентує увагу на цілому комплексі якостей (диференційованих як в економічному, так і у соціальному плані) країни, які сприяють успіху у міжнародній конкуренції [1; 4; 5].

Інноваційність є передумовою інноваційної активності. З погляду теорії можна виділити декілька характеристик поняття “інноваційна активність”. Традиційно дефініцію “інноваційна активність” використовують для позначення рівня і масштабу діяльності компаній (підприємств) і науково-дослідних організацій у сфері інновації. Але залежно від контексту використання терміну існують такі його інтерпретації: 1) здійснення інноваційної діяльності; 2) забезпечення інноваційної діяльності; 3) здійснення будь-яких дій (вплив) у сенсі стимулювання інноваційного розвитку. При цьому термін залишається законодавчо невизначеним, що не дозволяє повністю визначати рівень (якісну ступінь) інноваційної активності. У загальному вигляді під інноваційною активністю слід розуміти цілеспрямовану і системну діяльність компаній (підприємств), державних установ і в цілому держави в області розробки, розповсюдження і реалізації інновацій у реальному секторі економіки або на ринку інноваційних продуктів. Системність діяльності передбачає, що процедури з розробки, практичного використання і реалізації інновацій охоплені єдиною системою управління та організації процесів [1; 2; 3; 4; 5].

Отже, інноваційністю є передумовою інноваційної діяльності, а інноваційна активність – її проявом і констатацією. Обидві вони важливі, адже виступають рушійними силами конкурентоспроможності економіки, мають універсальність для всіх сфер і вимірів. З огляду на це слід більш детально розглянути інновації як основу конкурентоспроможності економіки.

Список використаних джерел:

1. Білозубенко В.С. Роль національної інноваційної системи у підтриманні інноваційної активності [Електронний ресурс] / В. С. Білозубенко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені

Михайла Туган-Барановського. Серія Економіка. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/ekonom/60/7932-rol-nacionalno%D1%97-innovacijno%D1%97-sistemi-u-pidtrimanni-innovacijno%D1%97-aktivnosti.html>

2. Лебедева, Е. Инновационное развитие и образование / Е. Лебедева // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. – № 12. – С. 45–54.

3. Нешиной, А. Конкурентоспособность и условия воспроизводства / А. Нешиной, О. Сухарев // Экономист. – 2005. – №3. – С. 3–12.

4. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран / М. Портер: Пер. с англ. / Под ред. и с предисловием В. Д. Щетинина. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.

5. Портер, М. Конкуренция / М. Портер: Пер. англ. – М. : Вильямс, 2000. – 495 с.

ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ЗАСОБІВ ПРОФІЛЮВАННЯ В СУЧАСНІЙ РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Лавренюк І. В.

На сьогоднішній день загальною тенденцією є поява задач, які потребують великої кількості ресурсів для свого вирішення. Певною мірою розвиток технологій здатен забезпечити деякі потужності, але на жаль, цього виявляється недостатньо. Наразі апаратне забезпечення розвивається зі швидкістю, яка нижча за швидкість появи задач. Тому необхідно змінювати наявний підхід до їх розв'язку, тобто, ефективніше використовувати наявні ресурси. Одним з таких рішень є паралельні обчислення.

Також треба відмітити, що для розв'язання задачі за допомогою паралельних обчислень, необхідно, щоб така задача допускала можливість розбиття на підзадачі. Такі підзадачі виконуються кожна у своєму потоці або на своєму процесорі в розподіленій системі. На рисунку 1 показана схема паралельних обчислень.

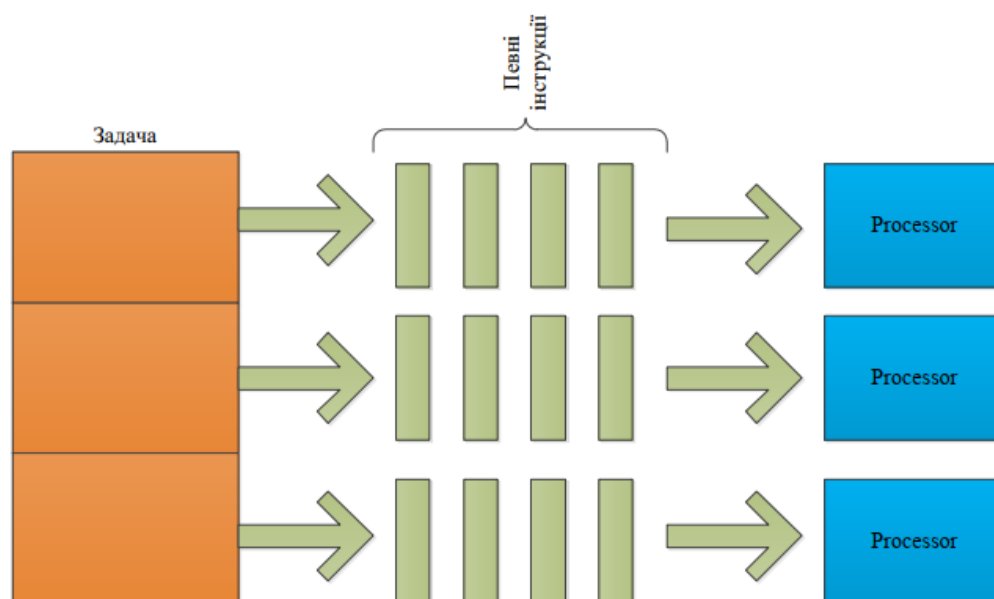

Рис. 1. Схема паралельних обчислень

Проте, не виключена ситуація коли при використанні паралельних обчислень бажана ефективність не досягається. У такому разі можна сказати, що з'явилися “вузькі місця” процесу функціонування. Згідно з, [1] такі вузькі місця можна об'єднати у 3 групи:

- На будь-якому паралельному пристрої потоки даних обробляються не однаково. Деякі потоки реалізуються ефективно, деякі – не дуже.
- Не в кожній програмі обов'язково існують фрагменти які ефективно реалізуються на певному, конкретному пристрої.
- Залежність від використаної в компіляторі технології відображення програм у машинний код [1].

Для вирішення проблеми “вузьких місць” програмісти, найчастіше аналізують інформацію про процес виконання, зібрану під час його виконання.

Якщо ж під час аналізу “вузьких місць” не було виявлено тих частин що працюють найдовше використовують інструменти для профілювання. Коли такі місця будуть виявлені програміст їх модифікує. Таким чином досягається бажана продуктивність системи [2].

Наприклад у IDE Visual Studio є вбудований інструментарій для профілювання коду. Також, передбачено декілька засобів для збору та аналізу продуктивності. Та в більшості випадків рекомендується користуватись параметрами майстра аналізу продуктивності за замовчуванням. За допомогою цього майстра можливо збирати статистику програми, яка дозволить виявити наявність проблем у кодї.

Якщо існують певні “загальні” проблеми кодування, то їх можна побачити у вікні помилок Visual Studio. За допомогою таких попереджень існує можливість написати більш ефективний код. Це рішення напряду залежить від програміста.

Звіти інструментів профілювання можливо дивитись на різноманітних рівнях, починаючи від коду написаного програмістом, закінчуючи процесами. Більше того, у таких звітах наявні дані про виконання програми. Наприклад – дерево виклику всієї програми[3].

Список використаних джерел:

1. Воеводин В. В. Параллельные Вычисления / В. В. Воеводин, В. В. Воеводин. – Санкт-Петербург: “БХВ-Петербург”, 2002. – 608 с.
2. Параллельные заметки № 1 – технология OpenMP [Електроний ресурс] URL: <https://www.viva64.com/ru/b/0053/> (Дата звернення 12.04.2019).
3. Getting Started with Profiling Tools [Електроний ресурс] URL: [https://docs.microsoft.com/en-us/previous-versions/visualstudio/visual-studio-2012/bb385749\(v=vs.110\)](https://docs.microsoft.com/en-us/previous-versions/visualstudio/visual-studio-2012/bb385749(v=vs.110)) (Дата звернення 12.04.2019)

РОЛЬ І МІСЦЕ ДЕРЖАВИ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ

Грень Л. М.

Головним завданням сучасного професійно-технічного навчання в умовах стрімких змін, що відбуваються у світі, є підготовка кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, здатних до самореалізації, швидкого реагування до потреб ринку праці, активна участь у соціально-економічних і культурних процесах країни та світу. Розроблення державних стандартів з нових робітничих професій, оновлення чинних державних стандартів, налагодження взаємодії держави та суб'єктів підприємницької діяльності сприяють створенню сучасної системи підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до постійного вдосконалення фахової майстерності і до змін видів професійної діяльності [1, с. 79]. Ключова роль у цьому процесі належить державі, адже “управління системою освіти з боку держави здійснюється на основі реалізації комплексу заходів, дій, які спрямовані на корекцію та встановлення основ економічних, соціальних, політичних та інших процесів по відношенню до цієї системи” [2, с. 111]. Так, на поточний 2019 рік державою виділено на модернізацію закладів освіти 50 млн. грн., за які на базі 45 професійних училищ створять навчально-практичні центри (НПЦ), де учні працюватимуть із сучасною технікою та матеріалами. Відповідна субвенція на місця була розподілена Урядом України 10 квітня 2019 року [3]. Міністр освіти і науки Л. Гриневич підкреслила, що “НПЦ є важливою платформою для підготовки учнів, де вони вчаться працювати із сучасними матеріалами, обладнанням та технологіями”, “центри відкривають додаткові можливості для самих закладів профосвіти, які, наприклад, можуть залучати додаткові кошти, організовуючи курси підвищення кваліфікації, навчання дорослих” [3]. До основних напрямів модернізації змісту професійно-технічної освіти можна віднести: створення навчально-практичних центрів із сучасним обладнанням для навчання за найбільш гостродефіцитними професіями; підвищення професіоналізму педагогів та майстрів виробничого навчання; розвиток навчально-матеріальної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Нами було проведено опитування серед студентів 2 курсу – майбутніх молодших спеціалістів Харківського комп'ютерно-технологічного коледжу Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” спеціальності “Розробка програмного забезпечення”, результати якого ми наводимо. Так, на запитання “На Вашу думку, не вирішення яких проблем стримує розвиток системи професійно-технічної освіти?”, респонденти надали такі відповіді: “Застаріла система навчання, непристосована до сучасних реалій”, “застаріле обладнання лабораторій та технічних засобів навчання”, “низький професійний і педагогічний рівень окремих викладачів”, “надання застарілої навчальної інформації”. На прохання сформулювати пропозиції щодо напрямів покращення функціонування та (або) роз-

витку системи ПТО, ми отримали від респондентів відповіді, які об'єднали у блоки:

1. Соціальне партнерство (“надавати студентам можливість на практиці вдосконалювати свої вміння шляхом співпраці з більшою кількістю підприємств”, “надання спонсорської допомоги збоку приватних та закордонних фірм щодо покращення технічних засобів та практичних навичок”, “більше уваги приділяти практиці студентів на підприємствах”, “навчання студентів не тільки у викладачів коледжу, а й у фахівців-практиків за визначеним напрямом”, “підвищувати рівень співпраці з роботодавцями”, “залучати до процесу навчання фахівців з підприємств”, “надавати дієву допомогу у працевлаштуванні”, “співпрацювати з різними компаніями для подальшого проходження практики студентами у цих компаніях”).

2. Забезпечення якості навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти збоку викладачів та майстрів виробничого навчання (“більше уваги приділяти якості викладання спеціальних предметів”, “студентам мати можливість окрім обов'язкових предметів вивчати предмети за власним вибором, тобто студент якоюсь мірою сам складає свій план навчання”, “викладачам застосовувати інноваційні методики викладання”).

3. Забезпечення якості підготовки фахівців у вищих закладах освіти (“краще готувати майбутніх викладачів”, “при розробці планів навчання урахувувати сучасні технології та останні розробки з програмного забезпечення”).

4. Міжнародна співпраця (“можливість проходити практику за кордоном”, “активізація обміну досвідом за кордоном”).

5. Покращення профорієнтаційної роботи (“заохочення молоді на ту чи іншу спеціальність шляхом пояснення кінцевої мети навчання”).

6. Фінансування (“покращити фінансування закладу на державному рівні”, “надавати студентам більше пільг”).

Отже, за результатами нашого дослідження ми можемо зробити такі висновки.

По-перше, держава відіграє головну роль у реалізації освітньої політики щодо розвитку і функціонування системи професійно-технічної освіти.

По-друге, модернізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме подальша увага збоку держави у розв'язанні питання удосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління системою професійно-технічної освіти на державному та регіональному рівнях [1, с. 82].

Список використаних джерел:

1. Грень Л. М. Державне управління розвитком професійно-технічної освіти: аналіз тематичного спрямування наукової літератури / Л. М. Грень // Інвестиції: практика та досвід. – № 5. – 2018. – С. 79–84.

2. Халимоник О.П. Стратегічне управління системою освіти в Україні / О. П. Халимоник // Інвестиції: практика та досвід. – № 5. – 2018. – С. 109–113.

3. <https://mon.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-stvoryat-she-45-npc-u-zakladah-profesijnoyi-osviti-uryad-rozpodiliv-na-miscya-peredbacheni-na-ce-50-mln-griven>

НОВІ ІНТЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Капталян Т. М.

Аналіз розвитку державного регулювання земельних відносин у світі [3] показав, що в ньому сформувалися певні тенденції. До них зараховано екологоорієнтоване управління, застосування кластерного підходу в земельній сфері, доповнення державного сектора в цій сфері ресурсами та можливостями громадського та приватного сектора, модернізацію напрямів землекористування, раціоналізацію останнього як у горизонтальній, так і у вертикальній площинах державної земельної політики тощо [2]. Урахування цих тенденцій на вітчизняних теренах передбачає дослідження сучасного стану державного регулювання земельних відносин, що відбувається в межах структурно-організаційних реформ.

Аналіз світової практики реформування земельних відносин [3] показує, що в залежності від свого соціально-політичного характеру і відповідності потребам економічного і соціального розвитку того чи іншого конкретного суспільства, земельні реформи або вирішують, чи посилюють ці проблеми. Довготривала земельна реформа, що проводиться в нашій країні, певною мірою загострює ці проблеми, доводячи протиріччя в земельних питаннях до антагонізму. Наслідком цього є тенденції до техногенної, економічної та демографічної деградації українських сел, соціальної дезорганізації суспільства тощо. Звідси впливає ще один ланцюжок негативних наслідків вітчизняної земельної реформи – зниження ефективності сільськогосподарського виробництва. Якщо напередодні реформи частка збиткових сільських господарств становила 2 %, то в 1997 р. вона, за різними оцінками, піднялася до 80–87%. Цей стан речей у агросфері свідчить про її кризовість функціонування. У цьому контексті було запроваджено передачу сільськогосподарських земель у комунальну власність об'єднаних територіальних громад. Загалом на кінець 2018 р. у комунальну власність 165 об'єднаних територіальних громад було передано понад 0,5 млн га земель сільськогосподарського призначення. Це має дозволити вдосконалити механізм управління у сфері земельних відносин та чітко і прозоро сформувати дохідну частину місцевих бюджетів в частині плати за землю. В 2019 р. процес земельної децентралізації має продовжитися для тих територіальних громад, які об'єдналися після 1 лютого 2018 р. [1].

Разом із тим, подальший розвиток державного регулювання земельних відносин вимагає обґрунтування напрямків його вдосконалення, а саме:

1) підвищення рівня незалежності та відповідальності органів публічної влади та корпоратизація здійснення державного управління в земельній сфері;

2) залучення інвестицій в дану сферу та використання новітніх технологій у ній з метою збереження земельних ресурсів для наступних поко-

ліль, поліпшення суспільної інфраструктури, покращення добробуту громадян, які проживають у сільській місцевості тощо;

3) оцінювання екосистемних послуг в межах здійснення громадської екологічної експертизи, актуалізація проведення інших видів контролю;

4) упорядкування діяльності існуючих органів (агенцій, інспекцій тощо) у сфері землекористування з метою створення сприятливих умов для більш тісного співробітництва з громадськістю, зважаючи на це важливим є створення рамкових програм і спільних інституцій щодо управління в зазначеній сфері відносин та ін. [2].

Отже, запровадження новації в процес реалізації державного регулювання землекористування має теоретико-концептуально обґрунтуватися, а також ураховувати чинники, що впливають на практику використання форм і методів управління в зазначеній сфері. Як показує світова практика, державна земельна політика реалізується в єдності із застосуванням механізмів саморегуляції. Дану тенденцію намагається підхопити й Україна. Поділяючи думку тих дослідників, які “за” виважену дерегуляцію у сфері землекористування, уточнено, що необхідним є вирішення низки державноуправлінських проблем, які наявні у сфері регулювання землекористування. Власне кажучи, проблемних питань пов’язаних, по-перше, зі ставкою податку, по-друге, запровадження електронного подання заяв на реєстрацію права оренди землі, по-третє, спрощення процедури відведення останньої для подальшої оренди тощо.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Держгеокадастру України. URL: <http://land.gov.ua/derzhheokadastr-pidbyv-pidsumky-2018-roku-u-sferi-zemelnykh-vidnosyn/>.

2. Помаза-Пономаренко А. Л. Державне управління відносинами землекористування (центральний і регіональний рівні). *Молодий вчений*. 2015. № 2 (5). С. 196–198.

3. Binswanger, H. P., Deininger, K. and Feder, G. Agricultural Land Relations in the Developing World. *American Journal of Agricultural Economics*. 1993. № 75 (5). P. 1242–1248.

НОВАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Лободенко К. В., Карпеко Н. М.

Для України гостро актуальним є завдання побудови правової держави, досягнення належних стандартів захисту прав людини, дотримання Конституції, законодавства, міжнародних норм. Стан захисту прав та свобод людини і громадянина в Україні свідчить про неналежні політико-правові умови його забезпечення, що, у свою чергу, ускладнює внутрішньополітичну ситуацію, спричиняє соціальне напруження та погіршує зовнішньополітичні позиції держави. Усе це свідчить про актуальність дослідження особливостей реалізації правозахисної функції в державі.

Особливості формування та реалізації державної правозахисної політики досліджуються в наукових працях В. Бакуменка, Р. Войтович, Ю. Гарячої, О. Євсюкова, Н. Карпачової, Н. Карпеко, А. Колодій, О. Лутковської, А. Помази-Пономаренко, П. Рабіновича, О. Самофалової та ін [1; 3–4]). Проте, заважаючи на вимоги часу та суспільства, окремого системного наукового розгляду потребують новації та перспективи розвитку державної правозахисної політики України. Усе це й становить мету нашого дослідження.

Те, що органи державної влади не захищають належним чином права громадян, а громадяни здебільшого не звертаються до них в разі порушення своїх прав, становить небезпеку для суспільно-політичної стабільності, оскільки за умови подальшого ослаблення правоохоронної та правозахисної функції органів державної влади, розв'язання конфліктів в суспільстві зсувається в позаправовий простір, а суспільна легітимність органів державної влади виявляється під загрозою. На допомогу у вирішенні зазначеної ситуації покликаний прийти інститут адвокаційності [1; 4]. Згідно зі ст. 131² Конституції України [2] для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення [там само].

Варто підкреслити, що відповідно до п. 161 Перехідних положень Основного Закону України [там само] представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах буде здійснюватися виключно прокурорами або адвокатами (з 1 січня 2020 р.). На цій підставі вважаємо, що перспективним напрямком наукових досліджень є ґрунтовний аналіз, по-перше, особливостей розвитку інституту адвокаційності як соціально-правового, а по-друге, діяльності українських правозахисних організацій та рухів. Оскільки вплив неурядових організацій на правозахисну сферу і ступінь “проникності” їхнього контролю, хоча є значно меншим, ніж державний, але цей вплив має очевидну тенденцію до зростання [3].

Отже, створення ефективної системи гарантії та захисту прав людини передбачає формування цілісної концепції змін у сфері взаємодії державних органів і правозахисних організацій, а також здійснення цілеспрямованих заходів державної політики. Разом із тим, становленню такої системи сприяє розширення та зміцнення відповідних публічно управлінських механізмів і практик, які застосовують правозахисні організації. Для цього необхідно вивчити питання щодо такого: 1) перспектив діяльності інституту адвокаційності; 2) функціонування незалежного спеціального органу, який має розслідувати злочини вчинені посадовими особами органів державної влади, зокрема правоохоронних; 3) доцільності розробки додаткових механізмів контролю профільними громадськими організаціями щодо кадрового відбору у правоохоронній та судовій системі; 4) необхідності поновлення формату спільного моніторингу за забезпеченням прав людини в діяльності органів внутрішніх справ тощо.

Список використаних джерел:

1. Євсюков О. П. Роль адвокаційності в організаційному механізмі державного управління у сфері соціально-економічної безпеки. *Право та державне управління*. 2018. № 2. С. 61–66.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://rada.gov.ua/>.
3. Помаза-Пономаренко А. Л. Роль інституту президентської влади у сфері забезпечення національної безпеки. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. зб. наук. пр.* 2019. № 1. URL: <http://el-zbirn-du.at.ua/>.
4. Самофалова О. Ю. Перспективи державної політики в сфері правозахисту в умовах системної кризи влади в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ*. 2014. № 3 (22). С. 45–56.

ОФІСНЕ ПРОГРАМУВАННЯ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Чупілко Т. А.

В останні кілька років комп'ютер став невід'ємною частиною управлінської системи організацій, установ, підприємств. Завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій розширюється їх застосування у безлічі сфер. Інформаційні системи дозволяють отримати максимум користі з усієї наявної інформації. Автоматизація за допомогою технічних засобів дозволяє підвищити ефективність управління.

Основні функції АІС полягають у вирішенні типових операцій обробки даних: збір, реєстрація і перенос інформації на комп'ютер; передача інформації в місця її збереження й обробки; введення інформації в ЕОМ, контроль уведення; створення і ведення інформаційної бази; обробка інформації ЕОМ; вивід інформації у наочному вигляді.

Метою цієї роботи є розробка та створення програмного комплексу для аналізу результатів навчальних досягнень учнів школи за звітний період: 1й семестр, 2й семестр або рік.

Основою створеного програмного забезпечення є СУБД Access. База даних містить дані про класи, списки учнів, а також предмети, які вивчаються в кожному класі. На підставі цих даних автоматично генеруються бланки Excel успішності для кожного класу. Після їх заповнення вчителями - предметниками формуються необхідні таблиці Access, на основі яких генеруються необхідні звіти, які відображуються у вигляді таблиць та діаграм Access. Крім цього, програма дозволяє формувати підсумкові звіти у форматах текстового документу Word та презентації Power Point.

Розроблене програмне забезпечення впроваджене і використовується у комунальному закладі “Середня загальноосвітня школа № 9” Кам'янської міської ради.

Структуру програми можна розділити на три блоки.

Перший блок дозволяє формувати та редагувати початкові дані, які необхідні для подальшого використання, зокрема для генерації бланків для підсумкових оцінок за звітний період. Це довідники класів та предметів, списки учнів та предметів, які викладаються в кожному класі. Вказана інформація зберігається в таблицях Access. Для її внесення та редагування створені відповідні екранні форми. Дані про успішність учнів у сформовані програмою бланки вносять класні керівники. Також створена можливість переводу всіх учнів у наступний клас за вимогами користувача.

Другий блок містить програми формування бланків для внесення оцінок за звітний період з наступною обробкою даних, внесених вчителями. При зчитуванні даних з бланку автоматично перевіряються встановлені правила їх внесення. При виникненні помилок система формує відповідний звіт із списком всіх помилок.

При відсутності помилок внесення даних в бланки вся інформація зберігається в таблицях Access, на основі яких генеруються необхідні звіти, які представлені у вигляді таблиць та діаграм Access. Крім цього, програма дозволяє формувати підсумкові звіти у форматах текстового документу Word та презентації PowerPoint.

Рис. 1. Структура програми

Програму зручно використовувати для отримання рейтингових показників успішності, а саме, якісний показник за класами, кількість учнів за рівнями знань по класах і школі в цілому, загальний рейтинг школи і по рівням навчання і т.п.

Дана система є простою у використанні і не вимагає від користувача глибокого знання СУБД Access. Ефективність роботи в системі забезпечує розроблений зручний інтерфейс.

Розроблене програмне забезпечення може бути використано у навчальних закладах різних типів, зокрема, з невеликим корегуванням у ВНЗ,

для збереження інформаційних даних студентів та оцінювання результатів їх навчання і рейтингу як по факультетах, так і в цілому по ВНЗ.

Беззаперечною перевагою цієї програми є те, що засобами її створення є тільки VBA MS Office, без додаткових застосувань іншого програмного забезпечення. Як показує практика використання цієї розробки, значно скорочується час обробки інформації та отримання рейтингових звітів. Створення інформаційної системи саме для певної організації та використання новітніх технологій є перспективним та ефективним в управлінській діяльності.

Список використаних джерел:

1. Д. Крєнке Теорія і практика побудови баз даних: Навч. посіб. – Санкт-Петербург, 2003. – 799с.
2. Манфред Хоффбауер, Крістоф Шпільманн Робота з базами даних. Access: сотні добрих порад: Навч. посіб. – Санкт-Петербург, 1997.-400с.
3. Бекаревич Ю.Б., Пушкін Н.В. Microsoft Access 2000: Навч. посіб. - Київ, 1999.- 258с.
4. Гандерлой М., Харкинз С. Автоматизация Microsoft Access с помощью VBA.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом “Вильмс”, 2006. – 416с.

INDUSTRIAL POLICY AS A FACTOR OF ECONOMIC GROWTH

Velichkin V. O., Tymoshenko M. V

To date, the innovative processes in fundamental and applied research have become decisive for the creation of high-tech and high-tech products, which owns the future. The introduction of innovations in advanced countries is becoming increasingly important to ensure the sustainable development of society, both at the microeconomic and macroeconomic levels.

The firms, which specializes in the creation and production of such products, have come to the fore among the world's largest manufacturers in terms of capitalization. Despite the fact that the main role in managing innovation processes is assigned to the state, private capital investments are more effective than state ones, due to more thorough preliminary study of innovation projects due to the risks associated with them and the exclusion of possible lobbyism. It became obvious that successful introduction of innovations is possible only if there is a clear management mechanism in the scientific field that ensures the passage of the entire life cycle of innovation - from the realization of the idea to the marketing of the finished product.

In setting forth the task of accelerating economic growth, it is important to soberly assess the characteristics of the current situation in Ukraine, to understand how it differs from the situation of those countries that have successfully solved the problem of accelerated development in the past decades.

During the years of reforms in Ukraine, various conceptual approaches to the implementation of the state industrial policy were developed. The attitude to

the problem of a special policy aimed at reforming the industrial complex also changed.

The next stage in the development of concepts of state industrial policy (1993–1995) is connected, first of all, with activity. During this period, active attempts were made to study and use the experience of other countries, in particular, Japan. The main “whales” on which domestic developments were based were initially (1993–1994) stimulating domestic demand, providing industrial enterprises with cheap working capital to increase the load on existing capacities and searching for “locomotive industries”, whose state support through intersectoral links could would give impetus to the growth of industrial production. By 1995, the basis of the concept was the so-called “points of growth”, the development of import substitution through protectionist foreign economic policies, the acceleration of intra-industrial integration and the construction of production “price-buds” (FIG). These developments for the most part were not brought to the stage of practical application or did not produce the expected effect, primarily due to the lack of resources for the state to pursue an active state policy, and also because it was not possible to reach consensus on sectorial priorities and create specific mechanisms for the implementation of industrial policy.

Attempts to implement measures of state influence on the development of industry in the framework of the medium-term economic program of 1997-1998. Also were not implemented due to the dramatic change in the economic situation as a result of the 1998 crisis. At present, the basis of the state policy in the field of economic transformation in general and the reform of the industrial complex in particular is the Medium-term program of the socio-economic development of Ukraine for 2020-2030.

It declares the following basic principles of economic policy:

- the creation of equal conditions of competition for all enterprises, minimization of state intervention, the open nature of the economy, etc.;
- the need for progressive structural changes (that is, ensuring diversification) and improving the competitiveness of the country;
- the need to reform sectors related to human development;
- the need to develop the innovation sphere;
- elimination of infrastructural and technological restrictions with the active participation of the business;
- the inclusion of a number of measures related to direct state regulation: regulation of natural monopolies, the creation and maintenance of infrastructure facilities.

However, the properly formulated tasks of diversifying the economy in this program are not supported by appropriate mechanisms for their implementation. There is no financial security declared in 2020–2025 doubling public investment. Thus, the draft of the main directions of the financial les for public investment in 2021, which is only 83 % of the planned public investment in 2023

As a result, the program containing three main scenarios for the development of the economy does not assume a solution to the problem of doubling GDP by 2025, which is necessary for the country. In the most favorable scenario, a doubling of GDP is planned only by 2030. Moreover, in the near future, according to all three scenarios, a “growth pause” is predicted - at the level of 4.5 % per year, which practically indicates that the state’s passive economic policy remains unchanged.

The concentration of relevant knowledge and the transition to knowledge management open up new highly effective ways to solve problems, such as the practical implementation of the “idea sales” model and increasing the prediction accuracy in selecting, preparing development scenarios and adjusting national priorities, since knowledge management, in addition to scientific and technical aspects, covers also economic, legal and social issues. According to a number of competent scientists, companies that form their activities and relevant business plans using knowledge management systems will become leaders in the markets of the 21st century. An analysis of the priority areas of research in the most developed countries shows that the global organization of the process of obtaining new knowledge will have a global impact on the formation of a future picture of the world, ensuring the rapid dissemination of information on the most important scientific results and technological developments in the field of priority areas of science, technology and critical technologies.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ В ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Рудянова Т. М.

Застосування сучасних засобів інформаційного забезпечення в управлінських технологіях державних органів значно спрощує процедури, які здійснюють фіскальні органи; позитивно впливає на якість їхньої операційної діяльності та за таких умов генерує сучасну інформаційну інфраструктуру Державної фіскальної служби (ДФС) України. Крім вищезазначених засобів інформатизації управлінських процесів, складникам інфраструктури є інформаційні продукти податкового сервісу, від якості та кількості яких також залежить ефективність державного управління оподаткуванням.

Електрону форму податкової звітності нині використовують понад 60 країн світу. Враховуючи зарубіжний досвід та прагнення наблизитися до світових стандартів автоматизації обробки інформації, в Україні також була запроваджена електронна система ведення бухгалтерського і податкового обліку та подання всіх форм звітності в електронному вигляді. Така інновація дає можливість значно уніфікувати та автоматизувати цю роботу. Окрім того, це дає можливість уникнути помилок при перенесенні даних із паперових носіїв до електронних баз даних. Саму програму для подання електронної звітності зазвичай можна придбати у компаній, що розробля-

ють програмне забезпечення. Такі компанії безкоштовно одержують від податківців так зване програмне ядро, допрацьовують його і розповсюджують серед фірм.

На сьогоднішній день, одночасно з проведенням адміністративної реформи відбувається і розвиток систем інформаційного забезпечення та обробки інформації в податковому секторі. У вересні 2012 року з урядом була підписана угода про створення сучасного та зручного для бізнесу програмного забезпечення, яке має вивести використання електронних сервісів в Україні на дійсно новий рівень. Серед тих, хто підписав Меморандум, компанія iFin-розробник он-лайн сервісу, компанія Інтелект сервіс-розробник комплексу М.Е.Дос; компанія ІВК – Центр сертифікації ключів ЕЦП, Приватбанк і інші.

Зараз доступ до он-лайн сервісів можливий у будь-який час, 24/7, у будь-якій частині планети, за умови якісного Інтернет підключення. На заміну “серверним” версіям програмних продуктів вже отримали широкого розповсюдження “хмарні” обчислення. При їх використанні, програмне забезпечення надається користувачеві як он-лайн сервіс. Користувач має доступ до власних даних, але не може управляти чи змінювати інфраструктуру, операційну систему і програмне забезпечення, з яким він працює. “Хмарою” метафорично називають Інтернет, який приховує всі технічні деталі. Згідно з документом ІЕЕЕ, опублікованим у 2008 р., Хмарні обчислення це “парадигма, в рамках якої інформація постійно зберігається на серверах у мережі Інтернет і тимчасово кешується на клієнтській стороні, наприклад на персональних комп'ютерах, ноутбуках, смартфонах тощо”.

Прикладом впровадження в промислову експлуатацію системи є інтегрована інформаційна автоматизована система “Податковий блок” у ДПС, яка замінила різноманітні системи різних рівнів і стала фундаментальною основою для розвитку зовнішньої та внутрішньої сучасної інформаційної інфраструктури податкового відомства. Інформаційна система “Податковий блок” працює за принципом централізованого накопичення, обробки та систематизації даних з наданням доступу до них працівникам ДПС у межах їхніх функціональних обов'язків. Залежно від функцій, які виконуються податковими органами, в інформаційній системі виділяються підсистеми. Інформаційна система “Податковий блок” призначена для забезпечення автоматизації процесів чотирьох сегментів податкового блоку та складається, відповідно, з чотирьох функціональних підсистем: “Реєстрація платників податків”, “Обробка податкової звітності та платежів”, “Облік платежів”, “Податковий аудит”, а також підсистеми “Адміністрування системи”, що забезпечує працездатність і налаштування роботи вищезазначених підсистем у частині адміністрування користувачів безпеки. Всі підсистеми функціонують на єдиній базі даних. В наслідок модернізації та інтеграції інформаційної системи податкової служби було усунене дублювання даних, несуперечливість даних, досягнене оптимізація зберігання

даних (структури, складу, характеристик), можливості стандартизації (спрощення обміну, контролю й відновлення даних) та безпека колективного використання даних.

Для вдосконалення процесів управління документообігом із використанням сучасних технологій у Державній фіскальній службі України розроблено та впроваджено систему “Управління документами”, що дозволило покращити ефективність праці працівників органів ДПС, спростити процедури документообігу, підвищити ефективність та оперативність управління органами ДПС, забезпечити автоматичний контроль за виконанням документів, скоротити час на переміщення документів в органах ДПС, запобігти втратам документів.

Подальший розвиток інформаційної інфраструктури ДФС може здійснюватися в побудові зовнішньої співпраці фіскальної служби країни в електронному форматі з питань оподаткування з іншими державними органами, вдосконаленні інформаційної взаємодії з платниками податків у режимі онлайн шляхом розширення спектра електронних послуг у Кабінеті платника податків, впровадженні електронного аудиту суб’єктів підприємницької діяльності шляхом використання внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Матвейчук Л. О. Інформаційні технології і системи в державному управлінні оподаткуванням. // Публічне управління та митне адміністрування, № 1 (14), 2016. – С. 77–84.
2. Хмарні обчислення [Електронний ресурс] // Sites Google аналітика. – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/hmaarniobcislenna/>.
3. Автоматизація обробки інформації у податковій сфері України / Н.О. Максимова, О.О. Несветов // Вісник Сумського національного аграрного університету (серія “Фінанси і кредит”, 2013. № 1).

РОЗРОБКА СИМУЛЯТОРА РОБОТИ МИТНОГО ПОСТА

Максимчук С. О., Яковенко В. О.

Сучасні інструменти для роботи з комп’ютерною графікою дозволяють добитись дуже високої якості зображення, коли різниця між реальним і змодельованим зображенням ледве помітна. Також у сучасному світі інформаційних технологій все ширше розповсюджується та активно розвивається використання технології віртуальної реальності. Все більше компаній та організацій починають впроваджувати дану технологію для вирішення своїх задач. Потенціал використання віртуальної реальності в поєднанні з фотореалістичною графікою дійсно дуже високий.

В даній роботі буде описаний реальний проект, який створюється для Державної фіскальної служби України з використанням сучасних інструментів для роботи з 3D графікою і віртуальною реальністю. Основним програмним забезпеченням виступають Autodesk 3Ds Max та Unreal Engine 4. Проект представляє собою ігровий симулятор роботи митного поста. Ко-

ристувач зможе поринути в процеси, які відбуваються під час митного оформлення та контролю в ігровій формі, з якісною картинкою та в режимі віртуальної реальності. Особливо корисним даний симулятор буде для працівників фіскальної служби, які не працюють безпосередньо на митному посту. Використовуючи даний ігровий симулятор вони зможуть отримати досвід і розуміння роботи митного поста без зайвих зусиль на поїздки на митний пост для демонстрації в реальному часі.

Моделі об'єктів митного поста створюються з використанням інструментарію для моделювання та візуалізації Autodesk 3Ds Max. Дані моделі використовуються для створення локації митного поста з використанням Unreal Engine 4 (рисунок 1). Даний інструмент видає на порядок якісніше зображення, порівняно зі схожими аналогами. Ігрова логіка, анімації та інші інтерактивні складові програмуються за допомогою графічного програмування з використанням так званих блупринтів (blueprints), які є альтернативним способом побудови логіки на рівні використання мови C++ (рисунок 2). Блупринти компілюються в C++ код, тому не поступаються мові C++ при створенні логіки ігрових сцен. Даний спосіб програмування значно спрощує написання логіки гри в силу своєї наглядності та простоти. Також Unreal Engine включає в себе можливість створення ігрових сцен з використанням технології віртуальної реальності. Також даний проект використовує технологію контролю версій Git, яка дозволяє зручно працювати з файлами та кодом команди розробників, мати змогу відслідковувати історію змін в коді та файлах проекту, повертатися до попередніх версій, якщо є така потреба. Для зручної роботи з Git використовується програмне забезпечення SourceTree – це Git клієнт, що дозволяє виконувати необхідні операції з репозиторієм проекту та його вихідним кодом.

Рис. 1. Створення локації митного поста в Unreal Engine 4

Рис. 2. Програмування з використанням блупринтів

Таким чином дана розробка демонструє можливість використання інструментів створення комп'ютерної 3D графіки і віртуальної реальності в митній справі для освітніх цілей. На даний момент в проекті реалізовується сценарій митного огляду транспортного засобу з вантажем. В подальшому даний проект буде розвиватися реалізовуючи сценарії інших процесів, які здійснюються працівниками фіскальної служби на митних постах.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ VR В МИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Ульяновська Ю. В., Каляка О. О.

В наш час технології розвиваються з блискавичною швидкістю. Те, що 10 років тому вважалося фантастичним зараз є невід'ємною частиною нашого життя. Фантастикою вважалась і віртуальна реальність до того моменту, як у 2012 році нікому раніше не відомий стартап Oculus запустив на платформі Kickstarter компанію по збору коштів на шлеми віртуальної реальності. Це сприяло початку розквіту VR технологій.

Технології VR мають дуже велику сферу застосувань. На даному етапі VR охопила безліч сфер: розваги, маркетинг, туризм, нерухомість, мистецтво. Однією з найвагоміших сфер є навчання. З використанням таких ігрових движків як Unity та Unreal Engine можна змоделювати будь-яке середовище яке зможуть використовувати студенти для навчання та розширення світогляду. То може бути Лувр чи Ніагарський водоспад та будь-яке інше місце яке не кожен зможе відвідати. Подібний підхід використовується в армії. Солдати мають нагоду відточити свою майстерність на бойових симуляторах.

Митна служба Дубаї нещодавно запровадила програму з підготовки інспекторів-оперативників із застосуванням технологій віртуальної реальності. В митній системі в Україні зазначені технології впроваджені не достатньо. В Університеті митної справи і фінансів більшу частину навчального часу виділяють на засвоєння теоретичних знань, майбутні митники

мають нагоду побувати на митниці лише під час практик. Тому є доцільним було поставлено задачу створити програмний додаток з технологіями VR для тренування майбутнього митного персоналу. В Україні VR технології навчання тільки починають поширюватися, тому поставлена задача є актуальною.

Робота почалася зі створення 3D моделі митного поста, для цього було використано інструментарій для моделювання та візуалізації Autodesk 3Ds Max. Движком виступає Unreal Engine. Результатом роботи є майже досконально відтворена модель митного посту (рис. 1). Основна логіка та анімації прописується за допомогою блюпринтів чи C++. Блюпринти значно спрощують програмування, будь-який користувач який знайом з об'єктно орієнтованим програмуванням зможе без перешкод використовувати Unreal Engine. Движок дозволяє без перешкод створювати кроссплатформні додатки.

Значення проекту важко переоцінити, додаток допоможе майбутнім митникам оволодіти практичними навичками в проведенні митного огляду, заповненні митних декларацій. Студент має можливість ознайомитись з структурою та принципами функціонування митного посту. На даному етапі планується ввести наступні сценарії: перевірка декларації, звірка номерів автомобілів, фотографування автомобілів, звірка пломб, огляд та перевірка штрих-кодів товарів, керування рапісканом (рис. 2). За точність виконаної роботи студент буде отримувати оцінку.

Майбутній потенціал програми обмежується лише фантазією авторів та навчальним планом. Контент програми передбачає вдосконалення та є динамічною структурою яка може змінюватись в залежності від поставлених задач.

Рис. 1. Відтворений у Unreal Engine митний пост.

Рис. 2. Сценарій огляду транспортного засобу (в розробці).

Таким чином впровадження сучасних інноваційних технологій в управління та навчання дасть змогу підвищити рівень підготовки майбутніх митників та сприятиме підвищенню якості виконання митних процедур.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Кузьменко А. І., Разгонов С. А., Борисенко Н. В.

Останнім часом в світі багато уваги приділяється екологічним проблемам, у тому числі підвищенню ефективності в енергетиці і розширенню використання поновлюваних джерел енергії, контролю за викидом парникових газів та ін. Варто зазначити, що в Україні здійснюється виробництво певних видів продукції альтернативної енергетики. Проте, за рахунок того, що вартість продукції альтернативних джерел енергії суттєво перевищує вартість традиційної енергії та палива, 90% вироблених обсягів експортуються до ЄС [1]. Формування новітнього напрямку економічної політики України наразі неможливе без використання відновлювальних джерел енергії (ВДЕ). Тому питання створення інноваційних технологій залучення іноземних інвестицій для забезпечення сталого розвитку нашої держави є досить актуальним.

Аналізу умов створення привабливого інвестиційного середовища для залучення екологічних інвестицій у ракурсі забезпечення сталого розвитку присвятили свої праці такі українські аналітики та вчені: Н. Андрєєва,

В. Аніщенко, С. Арестов, О. Вишницька, С. Варламова, В. Дідух, С. Рассаднікова, О. Чигрин, С. Рилєєв та інші. У їх роботах відмічається значення впровадження екологічних інвестицій для поліпшення екологічної ситуації в країні та забезпечення раціонального використання природних ресурсів.

Незважаючи на суттєві наукові здобутки вчених, на сучасному етапі виникає проблема у формуванні інноваційного напрямку економічної політики, який базується на використанні відновлювальних джерел енергії. Це пояснюється тим, що нині в умовах обмеженості викопних ресурсів значна увага приділяється використанню нетрадиційних та відновлювальних джерел. Актуальним для України є також питання визначення дієвих фінансових інструментів.

Провідним інструментом мобілізації капіталу в “зеленій” фінансовій системі є “зелені” облігації. Для інвесторів “зелені” облігації можуть мати перевагу на фоні інших видів цінних паперів як на внутрішньому, так і на міжнародному фондовому ринку [2]. Слід відзначити, що в наукових джерелах можна зустріти кілька думок щодо сутності цього виду цінних паперів, а також їх взаємозв'язку з іншими інструментами, що емітуються під екологічні проекти [3]. Головним стратегічним документом, що регулює питання розвитку вітчизняної відновлюваної енергетики, є Енергетична стратегія України на період до 2030 р. [4]. Її слід розглядати як основу для розробки програм з розвитку відновлюваної енергетики, у т.ч. регіональних.

Важливим також є вирішення завдань щодо імплементації зобов'язань, які випливають з угоди про асоціацію України з ЄС та інших ратифікованих Україною міжнародних угод. Серед здобутків зарубіжних науковців слід відзначити глобальне дослідження професорів Стенфордського та Каліфорнійського університетів Марка Джейкобсона і Марка Делуччі, яке підтверджує технічну можливість повного переходу 139 країн світу на відновлювальні джерела енергії до 2050 р. [5]. Згідно з даними науковців, серед усіх ВДЕ найвищий потенціал розвитку в Україні належить вітровій та сонячній енергетиці, що дасть змогу забезпечити 55 та 41,5 % потреб в енергії країни відповідно.

Альтернативна енергетика є світовим трендом. Для Дніпра це – можливість покращити стан навколишнього середовища, адже за рахунок сонячної електростанції скоротяться викиди інших генеруючих кампаній, зменшиться залежність, зокрема, від вугільної промисловості. А ще – це додаткові робочі місця та податки, що наповнюють міський бюджет.

Нові проекти в Україні запроваджують китайські компанії. Одним із найбільш значних проектів є встановлення сонячної електростанції потужністю 200 МВт на Дніпропетровщині. Сонячна електростанція, що увійде у ТОП-3 найбільших в Європі [6], впроваджується компаніями “ДТЕК” та “China Machinery Engineering Corporation” (СМЕС).

Таким чином, можна зробити висновок, що глобальна фінансова система повинна активно сприяти сталому розвитку України. В остання роки концепції “зеленої” фінансової системи стали приділяти все більшу увагу в

уському світі завдяки масштабу і терміновості фінансування стало розвинути, а також через усвідомлення того, що державний сектор в одиночку не зможе впоратися зі своєю роллю в якості джерела фінансування. Все це обумовлює необхідність створення еколого-економічного механізму формування інноваційних технологій в сфері відновлювальної енергетики.

Список використаних джерел:

1. Зоряна В. Герасимчук, Боженя П. Герасимчук. Роль відновлювальних джерел енергії в системі регіональної економічної політики. Актуальні проблеми економіки. № 11 (173). 2015. – С. 234–239.

2. Андрій Фролов. Зелені облігації в Україні як механізм залучення інвестицій в проекти відновлювальної енергетики та енергоефективності. Держенергоефективності України. Управління реформування сфери енергоефективності та енергозбереження. – 12 с.

3. Веренько, Н., Каменков, А. “Зеленые” инвестиции и перспективы их использования в Республике Беларусь. / Н. Веренько, А. Каменков // Бан-каўскі веснік. – 2018. – № 10. – С. 63–71.

4. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 1071 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>

5. Jacobson M. Z. 100% Clean and Renewable Wind, Water, and Sunlight (WWS). All Sector Energy Roadmaps for 139 Countries of the World / M. Z. Jacobson, M. A. Delucchi. – 2015. – November 27. – 61 p. – Available at: <http://web.stanford.edu/group/efmh/jacobson/Articles/I/CountriesWWS.pdf>

6. Україна – Китай: найпривабливіші шляхи співпраці – це “зелені” проекти та переробка сміття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/ukrayina-kitaj-najprivablivishi-shlyahi-spiivpraci-ce-zeleni-proekti-ta-pererobka-smitty>

ЗМІСТОВНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Крук С. І.

Своєрідність функціонування сфери національної безпеки (див. Закон України “Про національну безпеку України” 2018 р. [1]) полягає в тому, що вона визначається через такі поняття:

- “стан захищеності”;
- “національні інтереси”;
- “загрози”.

Разом із тим, спостерігається ситуація, за якої сучасне визначення національної безпеки суттєво не відрізняється від того, що було здійснене в межах Закону України “Про основи національної безпеки України” [1]. На наше переконання, це зумовлює необхідність вирішення науково-

методологічної проблеми щодо змістовної диференціації поняття національної безпеки з позиції векторів її забезпечення та розвитку. Це потрібно зробити ще й з урахуванням того, що національна безпека не має ототожнюватися із державною безпекою.

У продовження відзначимо, по-перше, що на законодавчому рівні намагаються визначити національну безпеку через “стан захищеності”, але не надається визначення самого поняття “стан захищеності”. Нацбезпека тісно пов'язана із захистом від реальної або потенційної небезпеки, вона не тільки забезпечується “сьогодні”, але і спрямована в майбутнє і полягає не тільки в тому, щоб захищати інтереси соціального об'єкта, але і в тому, щоб діяльністю певних структур конкретної суспільної системи знижувати, послаблювати, попереджати потенційні небезпеки і загрози.

По-друге, поняття “національні інтереси” також поки не розкрито належним чином у вітчизняному законодавстві у сфері такої безпеки. Цей термін використовується у значенні тих самих же інтересів, але із конкретизацією “людини, суспільства і держави” [1, п. 10 ст. 1]. Законодавець пішов далі перерахування викладених у цьому Законі національних інтересів, указавши, що їх реалізація забезпечує державний суверенітет України, а також її *прогресивний демократичний розвиток, і, що цікаво, безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян*. Власне кажучи, задоволення національних інтересів – це засіб вирішення всіх основних соціально-економічних проблеми суспільства та держави.

У цьому відношенні заслуговують на увагу наукові дослідження, проведені вченими (Г. Рейнгольдом, В. Хамільтоном, С. Хантінгтоном та ін. [4]) у межах теорії інституціоналізму та національної безпеки, в яких науковці надали таке визначення національним інтересам – це об'єднуюче поняття, яке відображає об'єктивні потреби нації і її ставлення до всієї сукупності суспільно-політичних інститутів, матеріальних і духовних цінностей. Отже, національні інтереси передбачають максимальну чутливість національної самосвідомості до того, що можна назвати базовими змінами в логіці й умовах існування, що формуються в результаті дії факторів, які мають підпадати під дію державного контролю. Відтак, слід концептуально визначитися з поняттям “загрози національній безпеці”. Вітчизняне законодавство містить таке їх визначення – це явища, тенденції та фактори, які унеможливають (ускладнюють) та/або можуть унеможливити (ускладнити) реалізацію національних інтересів, а також збереження національних цінностей [1, п. 6 ст. 1]. У даному випадку ми маємо справу з підходом-спробою дати визначення поняття “загрози” через нерозкриті поняття національних інтересів і цінностей. Погоджуємося із Ю. Палагнюк, А. Помазою-Пономаренко та ін. [2; 3], що допомогти у розв'язанні даної проблеми може використання досвіду ЄС у забезпеченні сфери національної безпеки.

Отже, інтеграція у сфері національної безпеки є одним із найбільш амбітних і водночас найбільш суперечливих вимірів інтеграційних проце-

сів, як України, так і в ЄС. При цьому важливою стратегічною метою зовнішньої політики ЄС проголошено досягнення “ефективної багатосторонності” [2]. Відповідно до цього сьогодні актуалізується питання приведення вітчизняного законодавства у сфері національної безпеки до європейського законодавства в цій сфері. Певною мірою допомогти в цьому може змістовна диференціація понять, що формують конструкт національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Законодавство // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
2. Палагнюк Ю.В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, практика : монографія / Ю. В. Палагнюк. – Миколаїв, 2014.
3. Помаза-Пономаренко А. Л. “Національна безпека”, [in:] Законодавство України: монографія. – Х. : НУЦЗУ, 2018. 168 с.
4. Hamilton W. Institution. Encyclopedia of Sciences / W. Hamilton. – N.-Y., 1932. V. VIII. 84.

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Науменко А. О.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна політика – це сукупність державних рішень, прямо або побічно впливають на інноваційний процес в підприємницькому секторі. У цьому випадку основні її механізми і заходи включають в себе:

- державну фінансову допомогу підприємствам через надання грантів, позик, субсидій на розвиток інноваційного продукту, технології, послуги;
- фінансування програм або проектів, розроблених для посилення кооперації і взаємодії учасників інноваційних процесів і, отже, для поліпшення функціонування національної інноваційної системи;
- заходи, спрямовані на полегшення доступу, поширення або поглиблення знань про специфічні аспекти національної інноваційної системи (розробка галузевих, секторальних, регіональних стратегій, Форсайт, поширення, тиражування досвіду кращих інноваційних підприємств і т.д.);
- поліпшення законодавчого забезпечення інноваційної діяльності (права на інтелектуальну власність, законодавче регулювання створення і функціонування інноваційних фірм, податкове стимулювання і т.д.);
- фінансування інноваційної інфраструктури та її сполучних ланок – інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій [2; 4].

Головними завданнями державної інноваційної політики в агропромисловому комплексі на найближчі роки залишаються:

- подолання системної кризи;
- мобілізація можливостей науково-технічного потенціалу галузі для технічного і технологічного оновлення вітчизняного сільського господарства.

В період проведення аграрних реформ в країні чисельність працівників, зайнятих в аграрній науці, скоротилася на одну третину, значно погіршився стан матеріально-технічної бази наукових організацій і аграрних закладів вищої освіти, скоротилися обсяги фінансування науки і сфери освіти, заробітна плата науковців. У цих умовах наукові організації змушені основні зусилля спрямовувати на виживання і максимальне збереження наявного науково-технічного потенціалу. Все це в значній мірі пов'язано з недооцінкою ролі інноваційної політики в агропромисловому комплексі і практично повною відсутністю наукових розробок за основними напрямками її реалізації в ринкових умовах. У зв'язку з цим першочерговим пріоритетом повинні стати державна підтримка фундаментальних досліджень і чітке визначення, які напрямки прикладних досліджень необхідно підтримати в сучасних умовах з орієнтацією на обов'язкову реалізацію їх результатів в кінцевому товарному продукті. Основним механізмом з'єднання аграрної науки з сільгоспвиробництвом є державні цільові програми, більшість з яких містить спеціальні розділи науково-дослідних робіт.

Список використаних джерел:

1. Банєва І. О. Державне управління інноваційно-інвестиційними трансформаціями в АПК регіону. Науковий вісник. 2011. Т. 13. № 1 (47), Ч. 1. С. 38–43.
2. Жидовська Н. Проблемні аспекти формування моделі інноваційного розвитку АПК. Фінансово-економічний механізм інноваційного розвитку і формування конкурентних переваг підприємств і територій. 2011. С. 79–81.
3. Левченко Н. М. Форми та методи державної підтримки інноваційного розвитку АПК. Актуальні проблеми державного управління. 2010. № 2. С. 87–96.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Aharova V. V.	104	Бабенко А. Г.	47
Bilozubenko V. S.	236	Бабенко Л. В.	120
Bukata A. V.	87	Баран М. П.	168
Frolov S. M.	87	Баранник Л. Б.	250
Gi Yon Bae	155	Барановська О. М.	115
Kateryna Kononiuk	155	Бикова А. Л.	289
Khaled Aldiwani	15	Біліченко А. П.	178
Kolpina A. G.	238	Білова Н. А.	337
Korneiev M. V.	238	Білова Н. А.	311
Koveina L. Yu.	240	Білозубенко В. С.	343
Lohoida D. V.	236	Бойко З. В.	207
Mariia Kolesnyk	155	Борисенко Н. В.	362
Mariusz Zemło	304	Босов А. А.	319
Nebaba N. O.	240	Брус Т. М.	176
Обінна Аліагор.	270	Булейко А. А.	325
Rutkowski M.	210	Вакульчик О. М.	111
Serhii Frolov	17	Варналій З. С.	245
Serhii Kozmenko	15	Васильєва В. Г.	109
Shukairi Fathi Bannur	17	Ватченко О. Б.	180
Vink D.	87	Величкін В. О.	84, 354
Абдін А. В.	59	Вишнікіна О. В.	343
Александрюк Т. Ю.	252	Власюк В. Є.	285
Архірейська Н. В.	76	Войтов С. Г.	234
Аршиннікова А. В.	169	Вощина М. О.	61
		Гаврилюк Д. В.	333
		Гиорги Квиникадзе	204
		Гільорме Т. В.	121
		Гірман А. П.	298
		Гнатенко Є. П.	65
		Гоменюк В. В.	29
		Горб К. М.	221

Гордєєва-Герасимова Л. Ю.	123	Заруцька О. П.	38, 74
Гордієнко В. О.	71	Заставецька Л. Б.	224
Горожанкіна Н. А.	212	Заставецький Т. Б.	224
Горященко Ю. Г.	188	Зінкевич Н. В.	80
Грень Л. М.	347	Зінченко Г. К.	172
Григораш О. В.,	78	Зюзін В. О.	42
Григораш Т. Ф.	78	Іванченко О. В.	329
Грищенко Т. В.	88	Івашина О. Ф.	306
Грушка В. В.	212	Івашина С. Ю.	306
Губа М. О.	45	Ільченко В. М.	190
Губа О. І.	45	Калюжна В. А.	242
Гузенко О. П.	21	Каляка О. О.	360
Гуртовая Н. В.	192	Карпеко Н. М.	350
Давидько С. В.	128	Кахович О. О.	161
Даценко В. В.	186	Кахович Ю. О.	161
Демиденко Л. М.	88	Качула С. В.	53
Джахеїдр Емад Албураві Рамадан.	232	Кашталян Т. М.	349
Дорина Е. Б.	248	Квеліашвілі І. М.	166
Дрешпак В. М.	302	Кідонь Т. В.	274
Дубицький Д. П.	130	Клюєва К. В.	76
Дудкіна Т. В.	40	Книш А. І.	283
Дудчик О. Ю.	91	Книшек О. О.	117
Дулік Т. О.	252	Ковальов В. Г.	159
Єдинак В. Ю.	143	Ковальчук Н. В.	138
Єдинак Т. С.	113	Ковіня М. М.	69
Єлісєєва О. К.	121	Ковтун Н. С.	153
Єссе О. І.	180	Кодацька Н. О.	283
Жадько К. С.	197	Коляда С. П.	140
Жихарева-Толстик А. О.	186	Коновалова О. В.	113
Заболотня В. В.	274	Корінь А. В.	65
Заволока Л. О.	67	Корягіна Т. В.	254
		Костенко В. В.	321
		Костенко Д. Є.	323

Котоко О. К.	295	Мельник Л. В.	95
Кравчук О. В.	174	Мельник О. О.	32
Крук С. І.	364	Мещеряков А. А.	49
Крупка Я. Д.	132	Мещерякова О. М.	248
Кузькін Є. Ю.	93	Михальчук Л. В.	182
Кузьменко А. І.	362	Міняйло В. Ф.	36
Кутирєв В. В.	309	Мірошніченко С. В.	333
Кучеренко М. А.	205	Міщенко Д. А.	58
Кучеренко С. Ю.	25	Міщенко Л. О.	58
Кушнір А. І.	63	Мормуль М. Ф.	217
Лавренюк І. В.	345	Мул А. А.	268
Лаврик В. В.	99	Науменко А. О.	366
Лагутенко О. В.	97	Нехай О. М.	197
Лебідь Л. Ю.	339	Новак Є. Е.	199
Леваєва Л. Ю.	205	Новицька Н. О.	293
Леоненко Н. А.	157	Новікова Л. Ф.	19
Лисак К. С.	276	Огліх В. В.	311
Лисяк Л. В.	59	Олексієнко Р. Ю.	151
Литовченко Б. В.	145	Осіпенко К. А.	327
Лісницька Е. С.	298	Откаленко О. М.	125
Лобза А. В.	289	Павлова К. І.	19
Лободенко К. В.	350	Падерін І. Д.	199
Лосовська Н. В.	291	Пасічник А. М.	333
Лужанська Н. О.	300	Пасічник Т. О.	151
Маєвська О. П.	272	Пацкан Ю. Ю.	264
Майорова І. М.	335	Петрова А. Е.	214
Максимчук С. О.	358	Петрова Я. І.	331
Маленко Є. В.	327	Петруня В. Ю.	136
Малишко В. В.	25	Петруня Ю. Є.	143
Малюта І. А.	242	Пікуліна Н. Ю.	184
Маляр Д. В.	149	Пілявський Ю. М.	270
Марценюк О. О.	163	Подмарьов О. Ю.	281
Меліхова Т. О.	134		

Полюхович А. Д.	262	Ульяновська Ю. В.	360
Пономарьова О. Б.	67	Федина В. В.	80
Прокопович-Ткаченко Д. І.	315	Фесенко В. В.	111
Разгонов С. А.	362	Фещенко О. М.	195
Разінькова М. Ю.	219	Фролов С. С.	61
Роменська К. М.	13	Хайлова Т. В.	23
Рудянова Т. М.	356	Халіпова Н. В.	319
Рудь Н. Т.	287	Чепець О. Г.	120
Рядно О. А.	341	Черба В. М.	258
Сальникова Т. В.	51	Чернокалова К. О.	153
Свистун К. О.	313	Чернокалова К. О.	101
Семенова Л. Ю.	297	Чупілко Т. А.	352
Синюк А. О.	34	Шаповалов О. В.	311
Соболева І. В.	293	Шаповалюк Л. О.	272
Сосєдка О. В.	36	Шаріна А. О.	107
Сохацький А. В.	327	Шевченко Н. І.	147
Стелюк Б. Б.	315	Шевченко Н. І.	71
Сусло Т. С.	260	Шуляк С. В.	228
Сухацька І. Ю.	337	Щербина І. М.	82
Табаченко Я. Ю.	27	Щирий Г. Л.	55
Тамар Долбая	204	Щитов Д. М.	217
Таран О. В.	74	Ющенко Н. Л.	256
Тараненко В. Є.	264	Яворський Р. С.	27
Теймураз Беридзе	202	Язіна В. А.	226
Тимошенко М. В.	84, 354	Яковенко В. О.	358
Тимченко-Михайліді Н. С.	230		
Титаренко О. М.	302		
Торічний В. О.	141		
Тропіна В. Б.	278		
Трудова М. Є.	223		

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ ТА ФІНАНСІВ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

19 квітня 2019 р.

Матеріали подано в авторській редакції

**Підписано до друку 17.04.2019. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 17,00. Облік.-вид. арк. 15,11. Наклад 100 прим.
Замовлення № 44.**

**Дніпро: Університет митної справи та фінансів
(Свідоцтво про видавничу діяльність ДК № 6198 від 24.05.2018 р.)
49000, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського, 2/4**